Наслѣдството на Евлогий Георгиевъ

Писменъ отговоръ
съ документи.

Консултации

НА Г. Г.

Д-РЪ И. **ФАДЕНХЕХТЪ**
Професоръ по Гражданското Право въ факултета по правото въ Софийския Университетъ.

МАРСЕЛЪ **ПЛАНИОЛЪ**
Професоръ по Гражданското Право въ факултета по правото въ Парижкия Университетъ.

АНДРЕ **ВАЙСЪ**
Професоръ по Гражданското Право въ факултета по правото въ Парижкия Университетъ.

СОФИЯ
Печатница на П. М. Бжзайтовъ
1907.

ПРѢДГОВОРЪ.

Прѣзъ III-та сесия на XIII Обикновено Народно Събрание г. Ив. Евст. Гешовъ съ своята рѣчъ при дебатитѣ по отговора на Тронното Слово предизвика една буря отъ негодувание у правителството на Стамболовиститѣ. Г-нъ Ив. Евст. Гешовъ, по характеръ и темпераментъ човѣкъ вѣжливъ, тихъ и непрѣдизвикателенъ къмъ никого, въ скоро врѣме стана прѣдметъ на най-острitѣ лични нападки и оскръбления отъ страна на правителственитѣ партизани, които насърдчавани отъ правителството не пропущаха случай, за да се нахвърлятъ съ най-тежки хули вътрѣ въ оградата на Нар. Събрание, противъ личностьта му. Прѣзъ мѣсецъ ноемврий сѫщата 1905 год., правителството, при съдѣйствието на единъ столиченъ адвокатъ, откупи името на нѣколцина отъ наслѣдницитѣ на покойния Иванъ Горанъ, найблизкия по закона наслѣдникъ на покойния български родолюбецъ и благодѣтель Евлогий Горгиевъ и започна едно обезпечително производство прѣдъ II Софийски Мировий Сѫдия съ цѣль да се събиратъ доказателства за единъ бѫдѫщъ процесъ, имѣющъ ужъ да бѫде воденъ отъ името и за смѣтка на наслѣдмицитѣ на покойния Иванъ Горанъ. За всѣкиго, който познава миналото и настоящето на лицата що се намиратъ на власть и положението на самитѣ родственници на покойния, които вече бѣха изгубили процеса що водиха за наслѣдството на Евл. Георгиевъ прѣдъ Ромѫнскитѣ сѫдилища, бѣше ясно, че не ще сѫ тѣзи послѣднитѣ, които се залавятъ за единъ свършенъ вече процесъ, и че задъ тѣхния гръбъ и име стои стамболовското правителство, което намира интересъ, щото подъ формата на едно обезпечително производство, да върши шантажъ прѣдъ българското общество съ името и честьта на г. Ив. Евст. Гешова, водачъ на Народната партия, най-силната и най-активна противъ правителството опозиционна партия. Самия фактъ, че обезпечителната молба бѣше напечатана въ нѣщо около 2.000 екземпляра и разпространявана усърдно отъ правителствени хора по всички градове на България, показваше, че не сѫ частнитѣ лица, Горанови, които предприематъ това обезпечително производство; че не сѫ тѣ, които ще разходватъ суми за печатането и разпространяването на обезпечителната молба, и най-сетнѣ, че не сѫ тѣ, които мо-

гатъ да си правятъ илюзията, че слѣдъ като веднъжъ сѫ изгубили процеса си срѣщу г. Ив. Ев. Гешовъ прѣдъ Ромѫнскитѣ сѫдилища, тѣ ще могатъ да заведатъ и водятъ съ успѣхъ единъ новъ искъ предъ Българскитѣ сѫдилища. Не се мина и недѣля и намѣсата на правителството, чрѣзъ М-ра на Правосѫдието, Панайодовъ, въ дѣлото стана явна. Оказа се, че министра бѣше изисквалъ у себе си дѣлото, бѣше давалъ официални разпореждания до мировия сѫдия и прѣдседателя на окр. сѫдъ, когато това е било нуждно, за да се спомогне на „частнитѣ“ обезпечители и да се попрѣчи на обжалванията, правени отъ г. Ив. Евст. Гешова. Малко по сетнѣ, стана явно, че дори самото завеждане на обезпечителното производство е било подготвено чрѣзъ назначаването специялно за него на единъ надѣжденъ правителственъ партизанинъ, — за II Софийски Мирови Сѫдия.

Веднъжъ обезпечителното дѣло станало шумно, столичния адвокатъ, нека му кажемъ името, г. Хр. А. Филиповъ, който бѣше прѣдприелъ работата „безкористно“, подаде заявление до XIII Нар. Събрание за да привлѣче вниманието на „просвѣтенитѣ народни прѣдставители“, да се заинтересуватъ отъ дѣлото на неговитѣ клиенти тъй като, послѣднитѣ отъ патриотизмъ били готови да се откажатъ отъ многото милиони, на които не можиха да турятъ рѫка по сѫдебенъ редъ, стига само държавата, народа да спечели! Нар. Събрание, не ще и дума, се отзова веднага на „благородния позивъ“ на „безкористния“ адвокатъ и опълномощи правителството да слѣди съ интересъ Обезпечителното Дѣло на частнитѣ лица, и ако има мѣсто, да интервенира за защита на „народнитѣ интереси“.

Отъ този моментъ правителството имаше рѫцѣтѣ си развързани, за да бърка въ държавнитѣ каси и да расходва за шантажа скроенъ отъ сѫщото по-рано; а и г. Филиповъ и неговитѣ клиенти се чувствуваха отъ това по добрѣ. Намѣсата на правителството подиръ това не се криеше. Въ мартъ 1906 г., правителството встѫпи въ обезпечителното производство на частнитѣ лица и поиска и то обезпечение „за своитѣ интереси“. Поиска се разпита на редъ свидѣтели живущи задъ границата, въ Ромѫния, Русия и Австрия и се изразходваха отъ държавата само прѣзъ 1906 година около 60,000 лева.

Прѣзъ IV сес. на XIII Об. Н. Събрание се гласува извънреденъ кредитъ за разноскитѣ които сѫ направени и би имало да се направятъ по завежданиятъ искъ отъ държавата срѣщу г. Ив. Ев

Гешова, обаче никакво дѣло до 1 мартъ 1907 г. не биде заведено отъ правителството противъ г. Ив. Ев. Гешова. Свѣдущи лица твърдятъ, че причината за незавеждание дѣлото билъ самъ М-ръ Прѣдседателя г. Дим. Петковъ, който въпрѣки съвѣтитѣ на коллегитѣ си юристи К. Папайодовъ и Н. Генадиевъ не мислѣлъ, че правителството може да спечели пари или честь въ тъзи аффера.

На 1 мартъ 1907 год., точно въ деньтъ на погребението на Д. Петкова, М-ския Съвѣтъ е намѣрилъ благоврѣмие да се занимае съ постановление, да се заведе искъ въ сждилището противъ г Ив. Ев. Гешова за 16 милиона лева и на 2 мартъ това дѣло биде заведено подъ № 310/907.

Интересното е, че и тука правителството не се ограничи съ просто подаване на исковата си молба въ сждилището, а я е напечатало въ 20,000 екземпляра, т. е. въ единъ размѣръ, какъвто не е било печатано до сега ни едно литературно произведение въ България и е била разнесена отъ пощата по всичкитѣ краища на България, за да се чуе и узнае отъ всички нейното съдържание. Авторството ѝ, казватъ, принадлежи на адвокатитѣ Хр. А. Филиповъ и Д-ръ К. Помяновъ понеже останалитѣ г-да адвокати, Ал. Малиновъ и Ив. Славовъ, които фигурираха като прѣдставители на правителството въ обезпечителното производство, като видѣли явната несъстоятелность на иска сж се отказали отъ завеждането и по-нататъшното водение на дѣлото въ сждилищата.

А пъкъ най-характерното въ тая искова молба, отъ психологическа и обществено-етическа глѣдна точка е, че сжщитѣ онѣзи хора, които при живота на покойния Евлогий Георгиевъ не му оставиха нищо свято, а безпощадно и публично го клеймиха съ епитетитѣ „крадецъ на народни пари", „убиецъ", „прѣдатель", ония които не му признаваха ни едно отъ качествата на патриотъ и порядъченъ человѣкъ и му отрекоха българското поданство, като го исключиха отъ Нар. Събрание, — сега слѣдъ смъртьта на Евлогий Георгиевъ, когато имъ хрумна идеята да опозорятъ честьта и ограбятъ имота на неговия универсаленъ наслѣдникъ г. Ив. Ев. Гешова, полагатъ като най-крѣпка основа на исковата си молба противъ този послѣдния идеята, че Евл. Георгиевъ е билъ безпримѣренъ патриотъ, за когото „отечеството е било неговата булка", който „всичкото си иманье до послѣдния сантимъ е прѣдназначавалъ само за народополезни цѣли", който за нищо друго не е живѣлъ и никакви други слабости и привързаности не е имал, освѣнъ

величието и прѣуспѣванието на Отечеството си! И въ името на това „величие и прѣуспѣване на Отечеството“, въ името на тоя идеализиранъ до безкрайность патриотизмъ на Евлогия, тѣ прѣнесоха умразата си, клишетата на клеветитѣ и хулитѣ си отъ личностьта на покойника върху неговия универсаленъ наслѣдникъ. Ив. Ев. Гешовъ, разчитвайки, че съ помощьта на властьта, която имъ е дадена, тѣ ще да могатъ да убиятъ честьта и ограбятъ имота на единъ въ всѣко отношение почтенъ человѣкъ, примѣренъ гражданинъ и безупрѣченъ патриотъ, като г. Ив. Евст. Гешова!

*
* *

Въ настоящата книжка читателитѣ ни ще намѣрятъ: писмений отговоръ, който г. Ив. Ев. Гешовъ, е далъ по прѣдявения искъ въ Соф. окрѫженъ сѫдъ и консултациитѣ които сѫ дали по дѣлото двама отъ най виднитѣ въ Франция юристи, професори по Гражд. право въ Парижския Университетъ, г-да М. Планиолъ и А. Вайсъ, и бившия до скоро професоръ по Гражд. право въ Софийския Университетъ, младия нашъ юристъ, г. И. Фаденхехтъ. Отъ тѣзи книжа, и особно отъ онова, що казватъ и пишатъ за исковата молба на правителството двамата знаменити французски учени, надѣваме се, че всички читатели ще видятъ и се убѣдятъ, колко лекомисленна и лишена отъ всѣка юридическа основа, и дори недобросъвѣстна се явява постѫпката на правителството въ очитѣ на сериознитѣ хора. И тъкмо поради това, присѫдата на хората на науката спрѣмо шантажиститѣ се явява, колкото строга, толкова и заслужена. „Сѫдебното рѣшение, което би приело, при тия условия, единъ подобенъ искъ, — възклицава съ жестока ирония, професоръ Планиолъ, ще създаде епоха въ историята на юриспруденцията и бързо би се прочуло - прославило“ (стр. 309). „Отъ която страна и да се разгледа исковата молба на българското правителство, заключаватъ и двамата авторитетни консултанти, тя посрѣща само прѣпятствия, запрѣщения, невъзможности или недѣйствителности и тя трѣба да бѫде отхвърлена (стр. 328 и 338) Не по малко строгъ и осѫдителенъ за правителствената искова молба е и професоръ Фаденхехтъ. „Общиятъ изводъ отъ всичко изложено до тукъ казва той, е, че презумциитѣ, съ които държавата се домогва да установи сѫществуването ма тайни писменни наставления или разпореждания — сѫ до една неприемливи; тѣ, нито по отдѣлно, нито вкупомъ взети, не придаватъ

ни най малка вѣроятность на поддържаната отъ правителството теза. Слѣдователно, твърдѣнието, че Ив. Ев. Гешовъ не може да се счита за истински наслѣдникъ на Евл. Георгиевъ, е твърдѣние *съ нищо недоказано*. (Стр. 286).

Но могло ли е поне правителството, което е прѣдявило единъ такъвъ, очевидно безосновенъ искъ, осъденъ отъ всѣка гледна точка на отхвърляне, да се оправдае съ това, че то добросъвѣстно се е мислило въ право да заведе дѣлото? — Очевидно, не. Правителството знаеше, че единъ процесъ бѣше вече воденъ 7 години прѣдъ Ромънскитѣ съдилища и отхвърленъ; то знаеше така също, всичкитѣ онѣзи строги мотиви, съ които Букур. ап. съдъ бѣше отблъсналъ всичкитѣ до една презумции навеждани и днесъ въ исковата молба, като безосновни, несериозни и противорѣчиви една на друга; то знаеше всичкитѣ доводи и обяснения, които излѣзоха въ печата прѣзъ врѣмето отъ Ноемврий 1905 г. до Мартъ 1907 год. противъ клеветитѣ и инсинуациитѣ на обезпечителнитѣ молби; то най сетнѣ, имаше 1 година 4 мѣсеца врѣме да проучи свидѣтелскитѣ показания, които не установиха нищо важно, нищо съществено, противъ г. Ив. Ев. Гешова, а напротивъ, установиха невъзможностьта и явната неправдоподобность на измисленото нѣкакво похищение на никому неизвѣстни и никога не съществувашви „тайни инструкции“ отъ касата на Евл. Георгиевъ; то видѣ поведението и чу мнѣнието на двамата собствени негови адвокати, които, безъ да се съблазняватъ отъ обѣщанитѣ материални облаги го напустнаха. То най-сетнѣ, неможеше да не знае, че милионитѣ на едно частно лице като Евл. Георгиевъ немогътъ да бъдатъ и немогътъ да станатъ „народни милиони“, нито въ България, нито въ Ромъния и да дадътъ основание било на българското, било на ромънското правителство да търсятъ тѣ отъ свое име, или отъ името на другиго, който не ги е опълномощилъ, наслѣдство, когато Евлогий Георгиевъ е оставилъ и наслѣдникъ по завѣщание и кръвни родственици. Е добрѣ, защо това правителство не трѣпна прѣдъ скандала да завежда искъ за едно наслѣдство, което се е открило въ чужда държава и върху което правителството неможе да има никакви права отъ частно-граждански характеръ? Непонятно заблуждение нарича г. професоръ Планиолъ това произволно загазване на българското правителство въ въпроси отъ частното право; но това, което г. Професора нарича непонятно заблуждение, за всѣкиго, който познава хората, не значи освѣнъ явенъ шантажъ. И на-

истина, начина по който се възбуди обезпечението; начина по който се сезира камарата и по който „безкористнитѣ“ адвокати на частнитѣ лица прескочиха въ користнитѣ сфери на правителствени защитници; — свидѣтелствува, че стамболовисткото правителство умишленно скрои и повдигна шантажа противъ личностьта и честьта на своя виденъ политически противникъ, г. Ив. Ев. Гешова, като съзнателно се кри нѣколко врѣме задъ гърба на други и окуражено по нататъкъ отъ нехайството на българското общество, което го остави да извърши безнаказанно толкова много беззакония и престѫпления — това правителство се нахвърли съ процесса противъ г. Ив. Евст. Гешова. Съ компрометирането на единъ политически противникъ като г. Гешова и вземането на цѣлото му материално състояние — ние ще унищожимъ политически това лице и ще парализираме за едно продължително врѣме политическата партия на която то е шефъ, си казаха хората на режима! За тази цѣль, ние не се съмняваме, че правителството престѫпнитѣ похвати на което сѫ всеизвѣстни, ще се помѫчи да профанира и правосѫдието, достатъчно вече расклатено съ маневритѣна единъ адвукатствующъ чрезъ подставени лица министръ.

Но българското общество, здравомислящата, честната и неподкупна часть на това общество, на която немогатъ да не бѫдатъ скѫпи и мили вѣчнитѣ интереси на правдораздаванието и правосѫдието въ отечеството ни, ще ли допустне, да се лѣпне това срамно пятно върху нашето правосѫдно дѣло и да види сѫдиитѣ си низвѣргнати на степеньта на рабски испълнители заповѣди отъ горѣ? За това просвѣтено българско общество, за хорага които се отвращаватъ отъ шантажа, за хората, които се възмущаватъ при вида на неправдата сторена на ближния, за хората които иматъ присърдцѣ достоинството на отечественото правосѫдие — ние печатаме тази книга.

София, Юний 1907.

Отъ Редакцията на в. „Миръ.“

ЗАВѢЩАНИЕ.

на Евлогий Георгиевъ отъ гр. Карлово.

Во имя Отца и Сина и Святаго Духа, Аминъ.

Всѣкому е извѣстно, че човѣкъ е смъртенъ; но никой не знае, кога ще настане смъртниятъ му часъ, кога трѣбза да остави тоя свѣтъ. Заради това необходимо е, щото всѣки человѣкъ, до гдѣто още владѣе съ силитѣ си, да се приготовлява за тая минута.

Скоропостижната смърть на възлюбления ми братъ Христо е явно доказателство за това.

Считамъ, прочее, за християнски дългъ. до гдѣто още съмъ здравъ тѣлесно и умственно да направя разпореждания относително всичкия си имотъ, имотъ, който съмъ можалъ да придобия съ Божията воля, заедно съ покойния си братъ Христо, скоропостижната смърть на когото бѣ причина да не може да каже послѣдната си воля.

Прѣдъ видъ на това, азъ бързамъ да изпълня, както волята на брата си, която ми бѣше позната отчасти, така и моята, и то по слѣдующия начинъ:

Всичкиятъ си движимъ и недвижимъ имотъ оставамъ слѣдъ смъртьта си на г. Иванъ Евстратиевъ Гешовъ, когото оставямъ мой универсаленъ наслѣдникъ съ слѣдующитѣ задължения:

1. Моя наслѣдникъ ще даде на първитѣ ми братовчеди и братовчедки, родени отъ тримата братя на майка ми Христо, Никола и Ивамъ Т. Пулиеви по 16.000 лева.

Независимо отъ тая сума наслѣдникътъ ми ще даде още по 4.000 л. на всичкитѣ ми братовчедки, които не биха били омѫжени слѣдъ смъртьта ми.

2. Наслѣдникътъ ми ще даде на българската черква въ Букурещъ (20.000) двадесеть хиляди лева номинални въ Ромѫнската погашаема рента, доходътъ отъ която рента, да служи за поддържане на черквата, както и да спомага отъ него за поддържане на училището „Св. Кирилъ и Методий“, ако това училище би продължавало да сѫществува при черквата.

Изпълнителитѣ на завѣщанието ми ще се грижатъ щото споменатлтѣ бонове заедно съ другитѣ кумунални бонове за

(12 000) дванадесеть хиляди лева номинални, които сж подарени отъ мене още при живота ми и които се намиратъ на съхранение у мене, да се вложатъ въ Българската Народна Банка въ София, а лихвитѣ имъ да се даватъ на епитропитѣ на българската черква, за да ги употрѣбяватъ, споредъ както казахъ по горѣ.

3. Наслѣдникътъ ми ще даде на Букурещкия университетъ 40.000 (четридесеть хиляди) лева номинални въ бонове на погашаема рента, отъ дохода на които университетътъ да дава помощь на бѣднитѣ и прилѣжни ученици, които продължаватъ образованието си въ Букурещъ.

4. Наслѣдникътъ ми ще даде на Галашкото градско общинско управление 30.000 (тридесетъ хиляди) лева номинални въ бонове на погашаема рента, отъ дохода на които да се помага на бѣдни и прилѣжни ученици родомъ отъ Галацъ, които биха продължавали образованието си въ Галацъ или Букурещъ.

5. Наслѣдникътъ ми ще даде на приюта „Elena“ отъ Букурещъ 5.000 (петь хиляди) лева номинални въ погашаема рента.

6. Наслѣдникътъ ми ще даде на управлението на гражданската болница въ Букурещъ (Eforia Spitalelor Civile) 15.000 (петнадесеть хиляди) л. номинални въ погашаема рента.

7. Наслѣдникътъ ми ще даде на българската черква въ Галацъ 20.000 (двадесеть хиляди) лева номинални въ погашаема рента, които ще се вложатъ въ Българската Народна Банка въ София, като се вематъ само лихвитѣ за употрѣбление.

8. Наслѣдникътъ ми ще даде на мжжкитѣ и дѣвически училища въ Карлово, моето мѣсторождение, сумата отъ (100.000) сто хиляди лева въ бонове на ромжнска погашаема рента, която сума ще се вложи въ Министерството на Народното Просвѣщение въ България, а лихвитѣ ще се пращатъ въ Карлово за поддържане на горѣспомѣнатитѣ училища.

9. Оставамъ на леля си Елисавета Хр. Пулиева узуфрукта на кжщитѣ си, находящи се въ Букурещъ, улица Мошилоръ, съ всичката покжщнина, мобили, кола и коне. Слѣдъ нейната смърть тия кжщи съ мобилитѣ имъ, които биха останали, ще се употрѣбятъ за основавание и поддържание на училището за което говоря по долу въ № 13. Леля ми има право да продаде въпроснитѣ кжщи съ съгласието на наслѣдника ми, а паритѣ въ такъвъ случай ще се внесатъ въ Българската Народна Банка въ София въ цѣнни държавни книжа, лихвитѣ на които

ще приема леля ми, догдѣто е жива. Леля ми ще се ползува отъ тоя узуфруктъ, безъ да е длъжна да дава кауция, нито ще бѫде задължена да съставлява инвентаръ за мобилитѣ находящи се въ поменатата кѫща Тя може да продава мобилитѣ отъ които не би имала нужда, безъ да се намѣсва въ това нейно право наслѣдникътъ ми и безъ да е длъжна да дава каквато и да е смѣтка за употрѣблението стойностьта на тия мобили.

Моето желание, обаче, е щото, както полученитѣ пари отъ мобилитѣ, които тя би продала, ако желае, тъй и часть отъ дохода на кѫщитѣ или лихвитѣ на паритѣ, ако биха се продали, да ги употрѣби за благотворителна цѣль, спорѣдъ както тя благоразсѫди.

При това, моля леля си да позволи на братовчеда ми Христо Н. Пулиевъ да живѣе въ тия кѫщи, колкото врѣме тя не би ги продала, а въ случай, че братовчедътъ ми прѣдприеме нѣкоя търговия да му даде и писалището въ разпореждане. Мобила на писалището, заедно съ каситѣ за пари, ще ги вземе братовчедътъ ми Христо въ пълна собственость.

10. Наслѣдникътъ ми ще изпрати въ странство Евлогий N. Gheroff, слѣдъ като свърши срѣдното си образование, за да се усъвършенствува въ нѣкоя специалность и да бѫде полезенъ на отечеството ми. За тая цѣль ще му се даватъ по (4,000) четири хиляди лева всѣка година, до колкото се продължава образованието му, а най много до седемь години.

11. Наслѣдникътъ ми ще даде на дъщерята на г на Александръ Веричану, по име Емилия (6,000) шесть хиляди лева въ знакъ на почетъ и искренно приятелство къмъ Господство му и като малъкъ и нѣженъ даръ къмъ фамилията му въ знакъ на възпоминание.

Съ тия пари да се купятъ на Емилия за свадбата ѝ сребърни нѣща за покѫщнина, на които да се изработи името и прѣзимето ми за възпоминание.

12. Моята воля е да бѫда погребанъ въ гробищата »Bello« въ Букурещъ, до брата ми, гдѣто наслѣдникътъ ми ще въздигне памѣтникъ, спорѣдъ, както благоразсѫди той, заедно съ изпълнителитѣ на завѣщанието.

Тоя памѣтникъ ще го направи, само, ако азъ не бихъ го направилъ прѣзъ живота си.

13. Наслѣдникътъ ми, слѣдъ като изпълни горѣспоменатитѣ завѣти и задължения, ще продаде останалия имотъ, а добититѣ пари отъ проданьта на недвижимия имотъ, както и как

вито и да сѫ други парични суми, които биха останали отъ имота ми, до размѣръ на 6,000,000 (шесть милиона) лева ще ги пласира въ цѣнни държавни книжа или въ купуване на недвижими имоти въ България или Румелия. Купенитѣ цѣнни книжа, и ония, които останатъ отъ имота ми, както и недвижимитѣ имоти, които биха се купили, ще се повѣрятъ на Ефорията, която учрѣждавамъ по-долу въ настоящето завѣщание. Отъ дохода на тоя фондъ, Ефорията ще основе и поддържа едно висше училище въ единъ градъ на България или Румелия, гдѣто тя намѣри за умѣстно. Това училище да носи името: братия Евлогий и Христо Георгиеви отъ Карлово. Ефоритѣ ще поставятъ въ салона на училището портретитѣ ни, а въ двора на училището ще въздигнатъ въ наша память двѣ мраморни статуи.

Научнитѣ прѣдмети, които ще се прѣподаватъ въ това училище, да бѫдатъ прѣимуществено отъ положителнитѣ науки съ приложение къмъ индустрията.

Отъ излишнитѣ приходи на училището, Ефорията е задължена да изпраща въ странство младежи отъ Карлово и отъ Македония, за да си усъвършенствуватъ образованието въ нѣкой наученъ клонъ, който ще опрѣдѣли Ефорията.

Слѣдъ като свършатъ тия младежи образованието си, на тѣхно мѣсто ще се изпращатъ други все по начина по горѣ показанъ. Ще се изпращатъ младежи бѣдни и прилѣжни и чрѣзъ конкурсъ. Тия младежи, слѣдъ като свършатъ образованието си, да се връщатъ въ отечеството си и да служатъ, като профессори въ продължение на четири години.

Българското Народно събрание ще има право на контролъ върху употрѣблението дохода на тоя фондъ.

Ефорията натоварена съ отварянието на това училище и управлението на фондоветѣ, прѣдназначени за него, ще се състави както слѣдва: отъ министра на народното просвѣщение на България, и отъ двама членове избрани по вишегласие отъ наслѣдника ми и отъ изпълнителитѣ на завѣщанието. По тоя начинъ съставена Ефорията, тя ще назначи профессоритѣ на училището, които отъ своя страна ще ибиратъ изъ между себе си още двама членове. Членоветѣ избрани отъ профессоритѣ, заедно съ другитѣ по-горѣ споменати, ще съставляватъ окончателно Училищната Ефория. Всичкитѣ членове на Ефорията се избиратъ за петь годишенъ срокъ. На всѣки петь години ще се извършватъ избори, споредъ начина показанъ по-горѣ. Членоветѣ на които мандатътъ е изтекълъ, могатъ да се прѣизбиратъ.

Рѣшенията на Ефоритѣ ще се издаватъ по вишегласие на присжтствующитѣ членове. Никое рѣшение, обаче, не ще се издава, ако не присжтствуватъ двѣ трети отъ числото на членоветѣ.

14. Имотътъ, който остане, слѣдъ като се изпълнятъ завѣтитѣ и слѣдъ спадането на шестѣхъ милиона лева, назначени за училище, ще го вземе и наслѣди г-нъ Иванъ Евстратиевъ Гешовъ, моятъ универсаленъ наслѣдникъ.

Въ случай, че г-нъ Ив. Ев. Гешовъ не би желалъ, или не би билъ способенъ да приеме това мое наслѣдство, или въ случай, че той би починалъ прѣди мене, тогава това наслѣдство, съ всичкитѣ задължения, права и условия, изложени въ това завѣщание, го оставамъ на братовчеда си Евлогий Н. Пулевъ; но ако и той не би желалъ, или не би билъ способенъ да го приеме, оставамъ наслѣдството си, съ всичкитѣ задължения, права и условия, прѣдвидени въ това завѣщание на г-на Димитръ А. Ивановъ.

15. Назначавамъ за изпълнители на завѣщанието си г-да Георги В. Шоповъ, Найденъ Геровъ, Александръ Веричану, Георги Николопуло и братовчеда си Христо Н. Пулевъ. Тъй сжщо назначавамъ за изпълнители на завѣщанието си всичкитѣ лица, показани за мои наслѣдници, но които по нѣкоя причина, не бихж имали това качество.

Изпълнителитѣ на завѣщанието ми, ще се грижатъ и ще дѣйствуватъ всячески, щото моя наслѣдникъ да изпълни завѣтитѣ и задълженията по това завѣщание. Въ случай, че тѣ всичкитѣ или единъ отъ тѣхъ не биха приели да се натоварятъ съ изпълнението на завѣщанието ми, или нѣкой отъ тѣхъ би починалъ прѣди мене, или въ врѣмето, когато става изпълнението, тогава българскиятъ агентъ въ Букурещъ ще назначи за изпълнитель на завѣщанието ми друго лице, тъй щото числото на седемь изпълнители на завѣщатието ми да бжде всѣкога пълно. При това умолявамъ агента да надзирава за точното изпълнение на настоящето завѣщание.

Не ми остава повече освѣнъ да моля наслѣдника си и изпълнителитѣ на завѣщанието, щото, отъ уважение на приятелството имъ, за което сж ми дали доказателства, да приематъ грижата, съ която ги натоварвамъ и да изпълнятъ това завѣщание буквално и добросъвѣстно.

Само надеждата ми, че ще мога и азъ да участвувамъ за прѣуспѣването и величието на отечеството ми, ме прави да умрж спокойно, защото ако съмъ работилъ прѣзъ всичкия си животъ

и съмъ спестявалъ, както азъ тъй и братъ ми, ние сме били одушевени само отъ това желание, което сега остава да се осжществи отъ наслѣдника ми и отъ изпълнителитѣ на завѣщанието.

Това е моята послѣдня воля писана, подписана и датирана съ собствена моя ржка на всѣка страница.

Букурещъ, 18 юли 1882 г. *Евлогий Георгиевъ.*

Тъй като съ автентиченъ актъ подъ № 127285 на Илфовския трибуналъ, нотариялно отдѣление, подарихъ още прѣзъ живота си на болницата „Elisabeta Doamna“ отъ Галацъ кжщитѣ си отъ тоя градъ, а съ това вѣрвамъ, че съмъ изпълнилъ желанието си да спомогна на тоя градъ, въ който съмъ живѣлъ дълго врѣме, то отмѣнявамъ завѣта и разпорежданията, прѣдвидени въ чл. 4, т. е четвърти.

Букурещъ, 2 февруари 1883. *Евлогий Георгиевъ.*

Отмѣнявамъ завѣта и разпореждането, прѣдвидено въ чл. 11, т. е. единадесети, понеже дадохъ азъ самъ на Емилия, дъщерята на г-на Александръ Веричану, единъ цѣненъ даръ за свадбата ѝ.

Букурещъ, 26 февруари 1886 г. *Евлогий Георгиевъ.*

N. B. На шеста страница чл. 14 зачеркнахъ по собствена воля думитѣ: ‹който въ всѣки случай ще спрѣ за своята смѣтка двадесеть хиляди (20,000) лева. Тия слова се считатъ като неписани.“

Букурещъ, 5 февруари 1889 г. *Евлогий Георгиевъ.*

На братовчедитѣ си и на братовчедкитѣ си, за които говоря въ чл. 1 отъ настоящето завѣщание, да имъ се дадатъ всѣкиму и на всѣкоя по 40,000 лева, (четиридесеть хиляди лева), вмѣсто 16,000 л.

Другитѣ разпореждания отъ тоя членъ оставатъ въ сила.

Между другитѣ задължения, съ които натоварвамъ наслѣдника си, задължавамъ го още да даде на Букурешкото градско-общинско управление сумата отъ 140,000 лева (сто и четиридесеть хиляди лева). Само доходътъ отъ тая сума да се употрѣби за поддържане на нощния приютъ или други благотворителни заведения.

Букурещъ, 11 юли 1890 г. *Евлогий Георгиевъ.*

Тъй като подарихъ на завѣдението „Fondatiune Univevsitara Carol I“ 200,000 лева, двѣстѣ хиляди лева, въ ромжнската погашаема рента 5%, то отмѣнявамъ завѣта и разпореждането, прѣдвидено въ чл. 3. т. е. третий отъ настоящето за вѣщание.

Букурещъ, 30 юни 1891 г. *Евлогий Георгиевъ.*

Чл. 14, т. е. четиринадесети, стр. 6 на настоящето завѣщаеие, измѣнявамъ го, спорѣдъ както слѣдва: Имотътъ, който ща остане, слѣдъ изпълнение на завѣтитѣ, върху горѣспомѣнатата сума огъ шесть милиона (6,000.000), прѣдназначена за училище, ще се приеме и притежава отъ г нъ Ив. Ев. Гешовъ моятъ универсаленъ наслѣдникъ.

Въ случай, че г. Ив. Ев. Гешовъ не би желалъ, или не би билъ способенъ да приеме това наслѣдство, съ всичкитѣ задължения права и условия. прѣдвидени въ настоящето завѣщание, оставямъ го на г. Димитръ А. Ивановъ, а въ случай, че и послѣдниятъ не би го приелъ, или би билъ неспособенъ да го приеме, или би починалъ и той прѣди мене, въ такъвъ случай това наслѣдство, тъй сѫщо съ всичкитѣ задължения, права и условия, прѣдвидени въ настоящето завѣщание, оставямъ го на братовчеда си Христо Н. Пулиевъ.

Букурещъ, 4 юли, 1891 г. *Евлогий Георгиевъ.*

Наслѣдникътъ ми ще дава на чича ми Иванъ Т. Пулиевъ (сега Горанъ) годишно по 3,000 лева, три хиляди лева, въ продължение на цѣлия животъ на споменатия ми чичо.

Букурещъ, 2 януари 1892 г. *Евлогий Георгиевъ.*

Отмѣнявамъ разпореждането въ полза на Букурещкото градско-общинско управление, страница 9 отъ настоящето завѣщание и вмѣсто него разпореждамъ слѣдуюшето: „Наслѣдникътъ ми ще даде въ пълна собственость мошията ми (чифлика) Visoro и Conteniţa, находящи се въ окрѫжието Олтъ, на Букурещкото градско-общинско управление и на Букурещкото дружесто за образование на ромѫнския народъ. Отъ тоя имотъ Букурещкото градско-общинско управление ще вземе двѣ трети, а една трета остава на дружеството за образование на ромѫнския народъ. При това задължавамъ Букурещкото градско-общинско управление да употрѣбява всѣкога прихода отъ спомѣната часть на чифлика за увеличаването и подобряването на нощния приютъ; а дружеството за образованието на ромънския народъ да употрѣбява прихода отъ своята часть на чифлика за подържането и развитието на училището за образованието на ромѫнския народъ.

Въ случай, че азъ бихъ продалъ въпросния чифликъ прѣзъ живота си, тогава моя наслѣдникъ ще даде на букурещкото градско общинско управление единъ пѫть за всѣкога 160,000 лева, сто и шестдесятъ хиляди лева, въ ромѫнска рента 5%,

а на дружеството за образование на ромънския народъ ще даде тъй сѫщо единъ пѫть ва всѣкога 80,000 лева, осемдесеть хиляди лева, все въ ромънска рента отъ 5%. Както общинското управление тъй и дружеството ще употрѣбяватъ само прихода на капитала или само купонитѣ, които имъ оставямъ за изпълнение на горѣпоменатитѣ разпорѣждания.

Букурещъ, 28 юни 1892 г. *Евлогий Георгиевъ.*

Отмѣнявамъ разпорѣждането отъ чл. 8 на това завещание, направено въ полза на Карловското училище и намѣсто него правя слѣдующето разпорѣждане: „Наслѣдникътъ ми ще даде на Карловското градско общинско управление фабриката, която съмъ направилъ въ този градъ, заедно съ всичката земя, както и всичкитѣ здания и машини.

Карловското градско общинско управление ще се грижи, а за това го задължавамъ, щото половината отъ прихода на тая фабрика да употрѣби за подържането и развитието на Карловскитѣ училища, а другата половина отъ прихода да капитализирва, до гдѣто стане единъ достатъченъ фондъ, отъ който да може да се построи една болница, помѣщающа отъ 50—60 одъра за болни, слѣдъ което половината приходъ отъ фабриката, прѣдназначенъ за болница, ще се употрѣбява за подържането на толкова болни, колкото ще бѫде възможно.

Букурещъ, 2 юни 1892 г. *Евлогий Георгиевъ.*

N. B. На четвърта и пета страница чл. 13 зачертахъ по моя воля словата: „съ съгласието най-малко на трима отъ изпълнителитѣ на завѣщанието и купуването на цѣннитѣ книжа или на недвижитѣ имоти ще се извърши отъ наслѣдника ми съ съгласието на трима отъ изпълнителитѣ на завѣщанието“, които слова се считатъ като не писани.

Букурещъ, 30 юни 1893 г. *Евлогий Георгиевъ.*

Грефа на Илфовското окрѫжно сѫдилище, отдѣление I гр. Засвидѣтелствува се отъ насъ, че настоящето завѣщание на покойния Евлогий Георгиевъ, фотографирано въ наше присѫтствие, е съобразно съ оригинала, който се намира въ наше съхранение. За изискуемия гербовъ сборъ, съгласно съ чл. 20 al. XVII отъ закона за гербовия сборъ, се унищожиха шесть коли гербова хартия по петь лева всѣкоя.

М. П. 1897, 12 юлия, № 19,444.

Подп. *Грефиеръ Алтяну.*

До Почитаемий

Софийски Окръженъ Съдъ.

Писменъ Отговоръ

отъ ***Т. Теодоровъ, Георги Згуревъ, Д. Марковъ, Д-ръ Н. Радевъ*** и ***Ив. Д. Гешовъ,*** софийски жители, повѣренници на ***Ив. Ев. Гешовъ,*** тоже софийски житель, ул. „Царь-Освободитель“, по гражд. дѣло № 310/907, заведено отъ Българската Държава въ лицето на М-ра на Финанситѣ, за 16 милиона лева.

На 11 Априлий т. г. се връчиха на довѣрителя ни съ призовка № 182 прѣписъ отъ исковата молба на г. Финансовий Министръ, прѣдставитель на Българ. Държава, и прѣписъ отъ приложенията, упоменати въ сжщата искова молба, зарегистрована последнята въ Окр. Сждъ подъ № 6460 отъ 2 Мартъ 1907 год.

Въ отговоръ на рѣчената искова молба, съгласно чл. чл. 212, 213 и 215 отъ Гр. Сждопр., имаме честь да заявимъ и отговоримъ отъ името на довѣрителя си слѣдующето:

I. Искътъ на държавата, тъй както е формулиранъ той и обоснованъ въ исковата молба, неможе да бжде по силата на чл. 161 отъ Гражд. Сждопроиз. подсжденъ на Соф. Окр. Сждъ, а само на Илфовский Окр. Сждъ (Ромжния). И наистина, искътъ на държавата е основанъ по видимому на завѣщанието на покойния Евл. Георгиевъ, който е живѣлъ и умрѣлъ въ Букурещъ, Румжния; тамъ е отворено завѣщанието му, тамъ е открито наслѣдството и всичкитѣ му имоти, съставляющи наслѣдствената масса, както и управлението на банкерското му завѣдение се намиратъ тамъ и днесъ.

Въ случая, за общата подсждность по мѣстожителството на отвѣтника — actor sequitur forum rei (чл. 150 отъ Гр. Сж-

допроиз.) не може да става дума, защото иска е прѣдявенъ противъ довѣрителя ни не въ качеството му на Българ. гражданинъ Ив. Ев. Гешовъ, а въ качеството му на *уневерсаленъ наслѣдникъ на Евл. Георгиевъ*, за да се иска *„цѣлия остатъкъ“* отъ наслѣдството на този послѣдния, състоящъ се въ движими и недвижими имоти, находящи се въ Ромѫния.

И всичкото това толкова повече че принципитѣ на чл. 161 отъ нашето Гражд. Сѫд. сѫ въ пълна хармония съ онѣзи на частното международно право; а приложението на частното международно право въ случая, когато наслѣдството се е открило въ една чужда държава, е несъмненно. Ето защо, ние сме принудени на първо мѣсто и още отъ сега да заявимъ на основание чл. чл. 161, 524 и 526 отъ Гражд. Сѫдопроизводство, че дѣлото не е подсѫдно на Соф. Окр. Сѫдъ, а на сѫдътъ по мѣсто откриванието на наслѣдството, т. е. на Илфовский Окр. Сѫдъ въ кралство Романия, и като така, дѣлото подлѣжи да бѫде прѣкратено.

II. Отъ изложението на фактитѣ и обстоятелствата, върху които истецътъ основава искътъ си (чл. 191, п. 4 отъ Гражд. Сѫдопр.) се вижда ясно (гл. стр. 12, 14, 20 и 21) че Държавата се явява въ този процесъ, като носителка и застѫпница на моралнитѣ и материялни интереси на цѣлокупния Български народъ и въ това си качество, иска по сѫдебенъ редъ, да ѝ се присѫди остатъка отъ наслѣдството на покойний Евлогий Георгиевъ, слѣдъ удовлетворение на частнитѣ завѣти, прѣдвидени въ завѣщанието, за да го употрѣби за народополѣзни цѣли въ неосвободенитѣ части на отечеството, а именно, въ Македония. Одринско и Цариградъ (гл. стр. 14). Дѣеспособностьта на всѣка една държава, като юридическо лице, да прѣдставлява и застѫпва материялнитѣ интереси на едно население, се опрѣдѣля отъ границитѣ, въ които тя упражнява своята държавна власть.

Правото на Българската Държава да иска, или съ други думи, юридическата дѣеспособность на Българската Държава да прѣдставлява и застѫпва материялнитѣ интереси на Българский народъ, или на Българщината, както се казва въ нѣкои мѣста на исковата молба, (глед. стр. 14), е ограничено спорѣдъ Берлинския Договоръ и расширено подиръ съединението съ Южна България въ границитѣ на днешното Княжество България. Въ Македония, Одринско и Цариградъ — Българската Държава юридически неможе и нѣма качество и право да търси по сѫдебенъ

редъ никакви материялни права за Българщината и Българский народъ, като въ земи, които сѫ вънъ отъ тѣзи граници. Толкози по-малко Българската Държава може да иска отъ името на нѣкакви неопрѣдѣлени и неизвѣстни «народополѣзни цѣли“ на българщината въ Македония, Одринско и Цариградъ (защо ли не и на българщината въ Ромѫния (Добружа) и Руссия (Бесарабия)? Спорѣдъ чл. 14 отъ Гражд. Сѫдопроизводство, правото на юридическитѣ лица да търсятъ по сѫдебенъ редъ трѣбва да се основава на договоритѣ или законитѣ, съ които тѣзи лица сѫ създадени или върху обичаитѣ на които тѣ почиватъ. Нѣщо повече: Държавата не би могла да търси и иска материялни права за лиц физически или юридически, дори и когато тѣ би се нахождали вѫтрѣ въ границитѣ на Българската Държава и биха били нейни подданници. Въ случаятъ, никакъвъ договоръ, законъ или международенъ обичай, не установява дѣеспособностьта на Българската Държава да бѫде истецъ; така че, искътъ подлѣжи да бѫде прѣкратенъ съгласно чл. 524 п. 5 и 526 отъ Гражд. Сѫдопроизводство.

III. Ако Държавата-истецъ би дори имала активна легитимация въ процес , въпрѣки исказаното въ прѣдшествующий пунктъ, и би се допустнала да иска въ името на „народополѣзни цѣли“ въ Македония. Одринско и Цариградъ, то искътъ пакъ трѣбва да се отхвърли възъ основа на чл. 115 алинея 1 отъ Закона за Наслѣдството, който обявява за недѣйствително всѣко завѣщателно распорѣждание, въ което не е обозначено точно и опрѣдѣлително въ самото завѣщание лицето, което ще има да се ползува отъ това распореждание. Въ исковата молба, макаръ и твърдѣ напространно написана, никадѣ не се обозначава, не само точно и опрѣдѣлително, както закона го изисква подъ страхъ на недѣйствителность, лицето или лицата, били тѣ физически или юридически лица въ Македония, Одринско и Цариградъ, за въ полза на които Българската Държава иска завѣщани цѣли 16 милиона лева, но не се опрѣдѣля, макаръ и въ общи изрази, отъ какв естество сѫ онѣзи „народополѣзни цѣли», за които ужъ билъ прѣдназначилъ покойний Евлогий Георгиевъ толкова много милиони споредъ Държавата-истецъ. Ако това сѫ болници, както би могло да се прѣдположи отъ единъ пасажъ на стр. 8 на исковата молба, гдѣто се споменува за болницата въ Цариградъ, започната въ постройка при живота на покойний, или училища, или църкви въ разни части на неосвободеното отечество на по-

кой ний, то за да бѫдатъ дѣйствителни распорѣжданията на покойний завѣщатель, дори когаго тѣ биха били установявани чрѣзъ самия текстъ на завѣщанието, трѣбваше да бѫдатъ изрично, точно и опрѣдѣлително обозначени, гдѣ именно и колко таквизи болници, цѫркви или училища трѣбва да се създадатъ.

Твърдѣ странно, за да не кажемъ срамно, се явява обстоятелството, че Държавата, която като власть запрѣщава подъ страхъ на недѣйствителность и обявява ничтожни завѣщателнитѣ разпорѣждания, когато сж направени въ полза на неопредѣлени лица, сама се явява да иска по сѫдебенъ редъ отъ името на таквизи неопредѣлени и неизвѣстни лица и то възъ основа на таквизи неопрѣдѣлени завѣщателни разпорѣждания, на които не е доказано ни текста, ни сѫществуването. Види се, че знаянието и тачението на законитѣ което е задължително за всички, не се счита задължително въ случая само за Държавата, която е създала тѣзи закони.

IV. Завѣщателнитѣ разпорѣждания възъ основа на които Държавата — истецъ търси остатъка отъ наслѣдстовото на покойний Евлогий Георгиевъ, спорѣдъ признанието на Държавата въ исковата молба, били отъ таквози естество, че покойний завѣщатель не е могълъ и не е искалъ, не само да ги изрази точно и опрѣдѣлително, но и да ги спомене съ общи думи въ завѣщанието си, защото това, спорѣдъ Държавата, би докарало на основание Ромѫнския Граж. Законъ, не само недѣйствителностьта на тѣзи завѣщателни разпорѣждания, но недѣйствителностьта и на цѣлото завѣщание. Тъзи теза е прокарана прѣзъ цѣлото съдържание на исковата молба и лежи въ основата, тъй да се каже, на искътъ. Завѣщателя, трѣбвало да крие тѣзи свои завѣщателни разпорѣждания; той ги билъ държалъ въ формата на нѣкакви секретни инструкции къмъ довѣрителя ни, универсалний наслѣдникъ, които вѣроятно и му билъ съобщилъ устно, за да знае какъ да постѫпи съ остатъка отъ наслѣдството; (глед. стр. 8 и 12) нарочно той завѣщателя ги оставилъ въ отворенъ пликъ при самото си завѣщание, за да могатъ близкитѣ лица на покойний да ги извадятъ тайно подиръ смъртьта му отъ плика и по тоя начинъ, да отстранятъ всѣка опастность за унищожението на завѣщанието, и това всичкото, „въ испълнение на единъ свѣщенъ дългъ къмъ отечеството и къмъ волята на покойний“ (глед. стр. 14). Исковата молба твърди че така и било станало: приближенитѣ на покойния лица, безразлично за истеца кои сж

тѣ, извадили тайно отъ плика „тайнитѣ инструкции“ и ги скрили или унищожили, чрѣзъ което изпълнили своя свѣщенъ дългъ: едничкото, за което ги упрекава Държавата — истецъ е, че не повикали да участвуватъ въ тъзи тайна, но патриотическа операция и представителя на Княжеството — Княжеский Дипл. Агентъ по онова врѣме въ Букурещъ, г. Д. Минчевичъ и вуйната на покойния г-жа Елисавета Пулиева (глед. стр. 14). Само благодарение на благополучното укриване на тѣзи тайни наставления, продължава исковата молба, кръвнитѣ наслѣдници на покойний Евл. Георгиевъ не сѫ могли да добиятъ по сѫдебенъ рѣдъ унищожението на завѣщанието и да наслѣдатъ тѣ имота на покойний. Ако това, което се твърди въ исковата молба относително естеството на прѣтендиранитѣ тайни наставления, а именно, че тѣ сѫ били завѣщателни разпорѣждания, сами по себе си недѣйствителни спорѣдъ Ромѫнскитѣ Гражд. Закони, понеже иматъ за цѣль да обходятъ тѣзи закони, поражда се въпроса: може ли нѣкой, въ това число и Държавата — истецъ по настоящето дѣло, на основание на таквизи абсолютно недѣйствителни завѣщателни разпорѣждания — писменни инструкции, да иска да ѝ се присѫди нѣщо по сѫдебенъ редъ? Може ли, да се основе искъ върху единъ признатъ за абсолютно недѣйствителенъ отъ самия истецъ актъ, билъ този актъ, инструкция, завѣщание, бѣлѣжка или каквото и да е друго? — Отговора на този въпросъ, може да бѫде положителенъ само, ако Държавата — истецъ би могла да докаже прѣдъ учреденитѣ отъ нея сѫдилища, че тѣзи послѣднитѣ не сѫ длъжни да испълняватъ запрѣтителнитѣ разпорѣждания на законитѣ, или пакъ, че безусловно недѣйствителнитѣ актове могатъ да иматъ юридическа сила и дѣйствие, всѣкога когато поиска това Министра на Финансиитѣ.

Искътъ прочее, подлѣжи да бѫде отхвърленъ и по това съображение, като противозаконенъ (contra leges).

V. Искътъ по настоящето дѣло на държавата нѣма никаква юридическа основа: макаръ че исковата молба по това дѣло е най-дългата отъ всички, които сѫ се подавали до сега въ нашитѣ сѫдилища, тя не съдържа въ себе си указание, ни на една статия отъ материялний законъ, на която тя би могла да бѫде основана. Споредъ чл. 1 отъ Закона за наслѣдството, наслѣдството на единъ покойникъ или часть отъ него може да се иска само отъ лицата, които иматъ въ своя полза едно *исходнще отъ покойника и въ законна форма съставено писменно*

завѣщание (чл. 1, 44 — 89 отъ Зак. за Наслѣдството) или пъкъ когато нѣма оставено отъ покойника завѣщание — би били негови по закона най-близки родственици — наслѣдници. Държавата не иска да отстрани законнитѣ наслѣдници и не търси частъ отъ наслѣдството по Закона (чл. 43 отъ Зак. за Наслѣдството) понеже покойния е оставилъ завѣщание и распоредилъ въ него съ всичкото си имущество; държавата, сѫщо така, не може и нѣма право да иска унищожението на завѣщанието или признаванието му за недѣйствително по каквато и да би било причина — тъй като това право иматъ само наслѣдницитѣ по Закона, и тѣхнитѣ кредитори, каквато държавата не е: държавата истецъ не остава, прочее, *да търси иначе и на друго основание часть или цѣлото наслѣдство на покойний Евлогий Георгиевъ—освѣнъ чрѣзъ едно законно извършено завѣщание.* Таквози завѣщание покойния е оставилъ — и то е онова отъ 18 юлий 1882 год. съ кодицилитѣ му, което държавата истецъ е помѣстила текстуално въ исковата си молба: слѣдователно, искътъ може да бѫде мислимъ, юридически възможенъ (безъ да е заедно съ това и основенъ или доказанъ) само ако се основава на това завѣщание. Всичко друго, което фигурира въ исковата молба може да бѫде добро за въ вѣстницитѣ, политиката, романътъ; но нѣма нищо юридическо, нищо за прѣдъ сѫдилишата и законътъ. Въ завѣщанието на покойний Евлогий Георгиевъ и кодицилитѣ му нищо, абсолютно нищо, не се споменува за българската държава, за българското правителство, за Финансовото министерство, за да може послѣдньото да се яви съ искъ въ качеството си на завѣтникъ (legataire). А между това, за да бѫде едно завѣщателно распореждание дѣйствително по съдържание изисква се между другото: а) щото лицето въ полза на което се завѣщава да бѫде точно и опредѣлително обозначено въ текста на самото завѣщание (чл. 115 отъ Зак. за Наслѣд.); б) Завѣтътъ, нѣщото отъ наслѣдството което се завѣщава, да бѫде така сѫщо обозначено въ текста на самото завѣщание чл. 119 отъ Зак. за Наслѣд. al. II). (Ricci, Diritto civile t. III § 97).

Да се мисли пъкъ, че може да се доказва съ нѣщо друго, освѣнъ съ едно послѣдующе формално извършено завѣщание, че обозначеното въ едно завѣщание лице е привидно, а не дѣйствително — е недопустимо, прѣдъ видъ категоричнитѣ прѣдписания на чл. чл. 114, 176 и 177 отъ Зак. за Наслѣдството:

(Ricci, Dir.Civ. t. III§ 315 — 316). Прочее, искътъ на държавата подлежи да бѫде отхвърленъ по начало, поради нѣмане на никаква основа въ закона, като се оставятъ безъ разискване и оцѣнение всичкитѣ онѣзи доводи, прѣзумции и доказателства (¿), съ които неумѣстно изобилствува исковата молба.

VI. Отъ исковата молба се вижда, че държавата иска да си служи съ свидѣтелски показания и моли да бѫдатъ допуснати къмъ распитъ свидѣтели за три цѣли: а) за да можело да се открие на основание факти и думи отъ живота на покойний завѣщатель Евл. Георгиевъ, истинската, интимната му воля и за да можело правилно да бѫде изтълкувано съдържанието на завѣщанието отъ 18 юлий 1882 год., и най главно, послѣдний заключителенъ пасажъ отъ това завѣщание въ смисълъ на едно завѣщателно разпорѣждание, което задължавало довѣрителя ни да прѣдаде остатъка отъ наслѣдството, слѣдъ испълнение на изрично упомѣнатитѣ завѣти на Българската Държава; (глед. стр. 6 8 — 12 и 22). б) за да се установи съ показ. на Найденъ Николаевъ, че прѣзъ Юлий 1894 г. той видѣлъ покойния да вади своето завѣщание, както впрочемъ покойния правилъ това и порано, и да си прави нѣкои бѣлѣжки върху отдѣлни листове, съдържанието на които бѣлѣжки, свидѣтеля не знаялъ (стр. 12 — 13); и в) за да се установѣли редъ факти и презумции, отъ които може да се заключи, че нѣкакви тайни наставления и бѣлѣжки, съ непознато на никой отъ свидѣтелитѣ съдържание, е имало, които покойния е държалъ въ единъ пликъ съ самото завѣщание; че тѣзи тайни наставления и бѣлѣжки сѫ изчезнали подиръ смърьта на Евл. Георгиевъ: но които не сѫ могли да бѫдатъ съ друго съдържание и отъ друго нѣкое значение, освѣнъ онова, което Държавата — истецъ имъ придава въ това дѣло. Така напр., за да не цитираме освѣнъ подчеркнатитѣ като най важни въ исковата молба факти, свидѣтеля Др. Цанковъ щѣлъ да установи, че веднъжъ когато задалъ въпросъ на покойний Евл. Георгиевъ — дали има завѣщание, покойний отговорилъ: «да, азъ съмъ го направилъ; моитѣ роднини съмъ удовлетворилъ колкото трѣбва, а всичко друго ще оставя за България“ (стр. 9 на искова молба). Сѫщия свидѣтель щѣлъ да покаже, че спорѣдъ него, „една тайна“ е имало между Евл. Георгиевъ и Гешова (стр. 12); Свидѣтеля Найденъ Николаевъ щѣль да установи високия патриотизмъ на покойния и неговото влияние върху Д-ръ Василияди и П. Керемикчиевъ при съставяне на завѣща-

нията на тѣзи послѣднитѣ; Свидѣтеля Никола Бакърджиевъ — билъ чулъ отъ покойния да казва: азъ зная какъ да постѫпя за да не може Ромѫн. Правителство да посегне на имота ми; ако завѣщая на Българското правителство или община — то е персона морале; азъ ще постѫпя по такъвъ начинъ, щото никой да не може да атакува завѣщанието ми и да посѣгне на имотитѣ ми" (стр. 10); свид. Дим. П. Тодоровъ, щѣлъ да установи, че покойния Евл. Георгиевъ искалъ да основе нѣщо като Ромѫнската Ефория, подигната чрѣзъ законъ на степень на една морална личность и че българитѣ живущи въ Ромѫния били дошли до убѣждението, какво за да могатъ да завѣщаватъ имотитѣ си за благотворителни цѣли или въ полза на български общини, трѣбвало да изберать по неволя системата на универсални наслѣдници, които въ това си качество успѣшно да се борятъ противъ евентуалнитѣ рекламации на наслѣдницитѣ и на други заинтересовани лица, и най-сѣтне, че покойний веднажъ се билъ изразилъ: „че най-послѣ за кого работиме, ако не за отечеството". Свид. Савва Паница „че Евл. Георгиевъ билъ тѣломъ и духомъ патриотъ, и че се изказвалъ какво „богатитѣ хора трѣбвало да оставятъ имуществото си на отечеството, а на роднинитѣ само най-нуждното"; Розалия Д. Иванова — че чувала отъ покойний да казва че отечеството е неговата булка, а отъ мѫжа си Д. Ивановъ — че той и Евлогий работели за отечеството; Свид. Георги Шоповъ, за да покаже, какво би направилъ той ако би билъ на мѣстото на Ив. Ев. Гешовъ (стр 12); Свид. Богданъ Горановъ и Илия Джаджовъ какво сѫ чули да казва Г-жа Елисавета Хр. Пулиева въ разни врѣмена слѣдъ смъртьта на Евлогий; Свид. Ив. Грозевъ, Ганчо Гавраиловъ и Ат. Каракашевъ — какво повѣдение сѫ държали Хр. Н. Пулиевъ и Д. Ивановъ слѣдъ смъртьта на Евлогий (стр. 22—23); Свид. Таки Ионеско, Ал. Джувара и Б. Мисиръ—какъвъ е билъ изгледа на плика, въ който се е намирало завѣщанието на Евл. Георгиевъ, както тѣ сѫ го видѣли въ Букурещкитѣ сѫдилища по врѣме на процесса воденъ противъ нашия довѣритель отъ Ив. Горанъ (ст. 23).

Ние, отъ името на довѣрителя си, се противимъ на допущането за доказателство по всичкитѣ горѣизложени обстоятелства свидѣтелски показания и молимъ да не се приематъ тѣ, поради слѣднитѣ съображения: а) защото текстътъ и съдържанието на завѣщанието отъ 18 юлий 1882 год., както и на ко-

дицилитѣ му сѫ толкова ясни и изрични по въпроситѣ: кому, какво и колко разпорежда завѣщателя, щото не допускатъ никакво колебание, нито мѣсто за тълкувание. Специално по въпроса, какво трѣбва да стане съ имуществото, което би останало, слѣдъ като се изпълнятъ всичкитѣ частни завѣти изрично упоменати въ завѣщанието — завѣщателя се е изразилъ по единъ съвършенно ясенъ и категориченъ начинъ, че го оставя на нашия довѣритель, г. Ив. Ев. Гешовъ, „за да го приеме и притежава въ качеството си на универсаленъ наслѣдникъ“ на покойний, за какъвто завѣщателя изрично го назначава, като казва: „всичкия си движимъ и недвижимъ имотъ го оставямъ слѣдъ смърьта си на г. Ив. Ев. Гешовъ, когото оставамъ мой универсаленъ наслѣдникъ съ слѣдующитѣ задължения: (глед. началото на завѣщанието, § 14 отъ сѫщото и кодицила отъ 4 юлий 1891 г.). Качеството на нашия довѣритель на наслѣдникъ е приповторено изрично отъ завѣщателя въ текста на завѣщаннето на 16 мѣста и въ кодицилитѣ му на 6 мѣста безъ да може да се повдигне каквото и да е недоумѣние относително значението и смисъла които завѣщателя отдава на думитѣ „моя наслѣдникъ“ или „моя универсаленъ наслѣдникъ ще наслѣди и притежава“ и пр. Щомъ това е така, то да се иска да се тълкува единъ така ясенъ текстъ — значи, да се иска да се насили, изврати, изопачи или затъмни, а не да се тълкува той. За да може да се допустне тълкование трѣбва споредъ чл. чл. 36—44 отъ Закона за Задл. и Догов. да има въ текста съмнение или противорѣчие относително намѣрението на странитѣ (въ случая волята на завѣщателя), или една двусмисленность въ изразенията, които сѫ употрѣбени или пъкъ една общность, неопрѣдѣленость, неясность въ употрѣбенитѣ изрази — нѣщо което въ случая абсолютно липсва; б) и да имаше нѣкаква неясность, неопрѣдѣленость или двусмисленность въ завѣщателния актъ, неговото съдържание може да бѫде тълкувано само по правилата на чл. 41 отъ Закона за Задл. и Договоритѣ т. е. като се опира сѫда на общото съдържание на акта, а не на свидѣтелски показания. Завѣщанието е единъ формаленъ (соланнеленъ) актъ, който има законна сила само до толкова и до тогава, до колкото и до когато волята на завѣщателя е изразена *споредъ установенитѣ въ закона правила* (чл. 44 отъ закона за наслѣдството), т. е. въ писменна, собственноржчно отъ завѣщателя исходяща форма, а не споредъ тълкувания, които могатъ да бѫдатъ почерпнати отъ свидѣтел-

скитѣ показания на 3-ти лица (Baudry-Lacant, t. X § § 1841, 1845 — 1848), Th. Huc. t. VI § 266, Laurent, t. XIII § § 105 — 107 и особенно, § § 111 — 112. Dalloz Rep. Disposition № 2526). Слѣдователно, свидѣтелскитѣ показания трѣбва да бждатъ *по начало и всецѣло* отхвърлени, като недопустими по силата на чл. чл. 44, 59, 60 и 89 отъ закона за наслѣдството и чл. 325 отъ Гражлажданското Сждопроизв.; относително установяванието съ свидѣтелски показания фактитѣ, отъ които могло да се заключи за сжществуванието на нѣкакви писменни бѣлѣжки (Найденъ Николаевъ) или писменни наставления (останалитѣ свидѣтели), свидѣтелскитѣ показания така сжщо не могатъ да се допустнатъ, поради исказанитѣ въ прѣдшествующий пунктъ б) на този параграфъ законни съображения; д) изобщо, не само никакви свидѣтелски показания, но и никакви въобще доказателства, били тѣ чрѣзъ прѣдлагание клѣтва, презумпции, писменни документи, вънъ — сждебни признания и пр. не могатъ да се допустнатъ, прѣдъ видъ запрѣтителното прѣдписание на чл. 114 отъ закона за наслѣдството, който недопуща никакви доказателства, за това че разпорѣжданията въ завѣщанието отъ 18 юлий 1882 г. и кодицилитѣ му прѣдвидени въ полза на универ наслѣдникъ сж били отнасяли въ сжщность до други лица — отечеството България въ неосвободенитѣ му части Македония, Одринско и Цариградъ — дори и когато за поддържанието на подобна една теза би имало указания въ самия текстъ и въ изразитѣ на това завѣщание. Прѣдписанията на чл 114 отъ закона за наслѣдството сж императивни и отъ общественъ редъ (d'ordre public); сждилищата сж длъжни да ги сазватъ независимо отъ волята на странитѣ; тѣ сж специялни и изключителни и буквално се отнасятъ до нашия случай; слѣдователно, сждилищата сж длъжни да ги приложатъ и испълнятъ, като отхвърлятъ *всецѣло и по начало* всичкитѣ доказателства съ свидѣтели, които истеца иска и навежда въ исковата молба.

VII. Исковата молба е испъстрена съ множество презумции (прѣдположения), които истеца вади отъ множество и разновидни обстоятелства, презумци и, коитосжщо така, както и свидѣтелскитѣ показания, нѣматъ законно значение и сила, за да бждатъ прецѣнявани и взети въ внимание при рѣшавание на дѣлото. Общо правило, изразено въ чл 435 отъ Гражд. Сждопр. е, че въ случаитѣ, гдѣто закона не допуща доказателства чрѣзъ свидѣ-

телски показания, не допуща еднакво и обикновеннитѣ презумпции, каквито сѫ всичкитѣ онѣзи презумции, що съдържа исковата молба. Въ случая, понеже свидѣтелскитѣ показания, както се обясни по горѣ, сѫ недопустими отъ закона, то така сѫщо и по сѫщитѣ съображения сѫ недопустими и презумпциитѣ. При все това, за да се види стойностьта, както на свидѣтелскитѣ показания, тъй и на наведенитѣ въ исковата молба презумции, ще ги разгледаме въ кратки и общи черти тука, като остава да се допълнятъ и развиятъ доводитѣ ни устно въ сѫдебното засѣдание, ако би станало нужда:

1) Въ първитѣ двѣ страници на исковата молба се расправя сѫдбата на завѣщанието на Д-ръ Василияди, което по съдържанието си и по начина на испълнението си, прѣдставлявало единъ отъ най типичнитѣ примѣри, както отъ гледна точка на третирането отъ Ромѫн. сѫдебни власти завѣщанията на чужденци съ патриотически цѣли, тъй и отъ гледна точка на обрисувание личностьта на Евл. Георгиевъ въ отношение на неговия патриотизъмъ и неговото схващание и възгледи върху формата на завѣщанията и смисъла и значението на послѣднитѣ" (стр. 3 иск. м.). Основната мисъль, която се прокарва въ цѣлата искова молба и върху която непрѣстанно се повръща истеца, както при оцѣнката на свидѣтелскитѣ показания, тъй и при твърдѣнието си, че трѣбва да е имало тайни наставления е: че понеже споредъ Ромѫн. закони «завѣщания въ полза на неспособни лица, а въ това число и на неприпознати юридически личности, се считали за невалидни и вслѣдствие на това, унищожавани почти всички подобни завѣщания, то, за да се избѣгне тъзи опасность, прибѣгвало се къмъ формата на „така нарѣченитѣ универсални наслѣдници", назначението на които имало за цѣль да приематъ на свое име наслѣдството, за да го прѣдадатъ отпослѣ по прѣдназначение другиму или да го употрѣбятъ за извѣстни цѣли.." (стр. 2). Споредъ исковата молба, така била работата съ завѣщанията на Маринчо Бенли, П. Керемекчиевъ, Нанчо Поповичъ и др., но най-типиченъ примѣръ било съ завѣщанието на Д-ръ Василияди.

Всички тѣзи посилки на истеца сѫ фактически невѣрни и сѫ основани върху едно непълно познавание на Ромѫн. законодателство и сѫдебна практика. Завѣщанието на Д-ръ Василияди не е било унищожено отъ Ромѫн. сѫдебни власти, както погрѣшно вѣрва и твърди въ исковата си молба истеца, а напро-

тивъ, е било признато за съвършенно валидно въ всичкитѣ си части и непротивно на Ромжн. закони, като искътъ на кръвнитѣ роднини и наслѣдници на покойний Д-ръ Василияди е билъ отхвърленъ отъ Ромжн. сждилища. За доказателство на това, както и за да се види конкретно какви възгледи има Ромжнската юриспруденция по въпроса, служи рѣшението на Букурешкия Аппелат. Сждъ № 697 отъ 26 Мартъ 1883 г. по дѣлото на наслѣдницитѣ на Д-ръ Василияди, което тукъ прилагаме въ завѣренъ прѣводъ на български. *(Приложение № 1)*. Отъ това рѣшение се ясно констатирва: 1) че искътъ на наслѣдницитѣ за унищожение на завѣщанието е билъ отхвърленъ; 2) че тяжестьта наложена (charges) отъ покойний Д-ръ Василияди на своитѣ универсални наслѣдници Евл. Георгиевъ и Д-ръ Атанасовичъ, щото съ всичкия приходъ отъ имотитѣ му да основатъ и поддържатъ едно политехническо училище въ гр. Габрово — е била призната за съвършенно валидна отъ гледна точка на Ромжн. закони и не подлѣжаща на уничтожение; 3) че Евл. Георгиевъ и Д-ръ Атанасовичъ сж били признати за истински универсални наслѣдници, а не подставени лица, макаръ че отъ текста на самото завѣщание на Д-ръ Василияди е било очевидно, какво тѣмъ лично не се оставя *нищо*, а цѣлия приходъ отъ всичкия имотъ на завѣщателя се е прѣдназначавалъ за основаванието и поддържание на училището въ Габрово. доказателство на което служи прѣписа отъ завѣщанието на покойний Д-ръ Василияди отъ 10 Юний 1881 год., прѣдставенъ отъ самия истецъ въ дѣлото.

Заключенията пъкъ, които отъ тѣзи официални данни (рѣш. на Бук. Аппел. Сждъ и завѣщанието на Василияди) логически неизбѣжно слѣдватъ, сж: 1) че Евл. Георгиевъ, който е знаялъ за сжществуванието на завѣщанието на Д-ръ Василияди, на когото е билъ единъ отъ универсалнитѣ наслѣдници още по врѣме на съставяние на завѣщанието си отъ 18 Юлий 1882 год. (завѣщ. на Д-ръ Василияди е отъ 10 Юний 1881 г., а процеса противъ това завѣщание е билъ завѣденъ прѣдъ Илф. Окр. Сждъ прѣзъ втората половина на сжщата 1881 г.) и който сжщо тъй е знаялъ вече и рѣшението на Илф. Окр. Сждъ, издадено въ полза на завѣщанието на Д-ръ Василияди, не се е побоялъ да се разпорѣди въ своето завѣщание отъ 18 Юлий 1882 г. съ по-голѣмата часть отъ имота си въ полза на една несжществующа още и неприпозната отъ Ромжн. правителство юриди-

ческа личность, каквато е било Висшето Училище въ България, за което е опрѣдѣлилъ цѣли 6,000,000 лева; 2) че противно на мнѣнието на истеца — Евл. Георгиевъ е знаялъ много добрѣ, ако не по-рано, то подиръ издаването на рѣшението на Букур. Аппел. Сѫдъ № 697 отъ 26 Мартъ 1883 год., какво никаква опасность не сѫществува да бѫде уничтожено неговото завѣщание въ Румѫния, ако той би възложилъ на своя универсаленъ наслѣдникъ толкова много тягости (charges), които би изчерпвали цѣлия му имотъ; 3) че именно по тъзи причина и поради този свой възгледъ върху Румѫн. законодателство и юриспруденция, които е ималъ възможность да знае и консултира по-добрѣ отъ колкото днешния истецъ — Българската Държава — е направила това, покойний Евл. Георгиевъ въ завѣщанието си отъ 18 юлий 1882 г. и е разпорѣдилъ *явно, изрично и опрѣдѣлително* съ цѣлия си имотъ, който по онова врѣме едва е билъ достатъченъ да покрие съдържащитѣ се въ завѣщанието легати и тяжести, та не е имало *нито смисълъ, нито нужда* да пише още тайни нѣкакви наставления или бѣлѣжки.

А пъкъ че възгледа, който е прокаранъ въ Рѣшен. на Букур. Апел. Сѫдъ № 697 е правия и че онзи възгледъ който произволно и безъ никаква подкрепа се поддържа въ исковата молба е едно основно заблуждение върху правото — се вижда най-ясно отъ Рѣшен. на Букур. Апел. Сѫдъ № 112 отъ 29 Априлъ 903 год., издадено по дѣлото заведено вслѣдствие противъ нашия довѣритель за уничтожаване завѣщанието на Евл. Георгиевъ, приложено отъ истеца въ дѣлото. Въ това рѣшение на страница 12—13 е изложенъ сѫщия онзи възгледъ, който се намира и въ Рѣшен. № 697, възгледъ усвоенъ и отъ Рѣшен. Върх. Касац. Сѫдъ по дѣлото на Ив. Т. Горанъ противъ нашия довѣритель. (Приложение № 2). — Че този възгледъ на Ромѫн. юриспруденция върху Ромѫн. Граж. Законъ не е случаенъ, исказанъ само по поводъ на завѣщанията на Д-ръ Василияди и Евл. Георгиевъ, а е билъ винаги такъвъ и винаги еднакъвъ, jurisprudence constante), свидѣтелствува и Ромѫнский юристъ и професоръ по гражд. право въ Яшский университетъ Александреско въ своето съчинение Droit ancien et moderne de la Roumanie стр. 61 и привѣденото тамъ Рѣшение на Ром. Върх. К. Сѫдъ по дѣлото Ottetelescbano-Kalendero отъ 2/III 92 г.) Въ сѫщия смисълъ и съгласна съ Ромѫн. юриспруденция е и французката (Baudry-Lacautinerie, t. IX §§ 346—356) когато

е думата за завѣщания въ полза на имѣющи да се създаватъ учреждения за „народополѣзни цѣли“, както се изразява на брѣдъ исковата молба (fondations).

Заключение: Първата и най-главна презумция на исковата молба се оказва съвършено безосновна — едно защото е основана на невѣрни данни (типичното завѣщание на Д ръ Василиядисъ не е било унищожено отъ сѫдилищата, а напротивъ е било признато въ сила) и друго, защото е основано на незнание Ромѫнската юриспруденция и законодателство, които дозволяватъ да се натоварва универсалний наслѣдникъ съ създаването и поддържанието на фондации за „народополѣзни цѣли“, безъ да се излага съ това на опасность завѣщанието. А пъкъ че Евл. Георгиевъ е знаелъ това, се вижда най ясно отъ факта, че въ самото си завѣщание отъ 18 Юлий 1882 г. е предназначилъ най голѣмата часть отъ своето състояние 6 милиона лева за една таквази фондация — Висшето училище, и за стипендии на младежи отъ Македония и Карлово; назначилъ е редъ легати на неприпознати въ Ромѫния юридически лица, като Българскитѣ църкви въ Букурещъ и Галацъ 40,000 л., а по сѣтне, фабриката въ Карлово (стойность около 600,000 л.) на Карловската Градска Община (Кодицилъ отъ 2 Юлий 1892 год.) за подържане училища и болници въ този градъ.

2) Втора една презумция истеца изважда отъ послѣдния заключителенъ пасажъ на завѣщанието отъ 18 Юлий 1882 г., който гласи: „само надѣждата ми, че ще мога и азъ да помогна за прѣуспѣването и величието на моето отечество ме прави да умра спокоенъ, защото като съмъ се трудилъ прѣзъ цѣлия си животъ и съмъ спестявалъ, както азъ тъй и братъ ми, ний сме били въодушевявани само отъ това желание, което сега остава да бѫде осѫществено отъ наслѣдника ми и отъ испълнителитѣ на завѣщанието“ (стр. 6—7 на исковата молба).

Цитираний пасажъ, очевидно е за всѣкиго, не съдържа никакво изявление на воля, никакво разпореждане на завѣщателя, който на друго мѣсто, прѣди този пасажъ излага подробно, ясно, категорично и изчерпателно своитѣ завѣщателни распорѣждания. Той, заключителния пасажъ, е само една риторика на завѣщателя, която сѫщо като встѫпителната часть на завѣщанието, нѣматъ и не сѫ прѣдназначени да иматъ, нѣкакво юридическо значение, нито въ смисълъ на измѣнение, нито въ смисълъ на допълнение къмъ онова, което изрично се

разпорѣжда по-горѣ. Най-много, този пасажъ може да се счита, като едно изявление на патриотическитѣ чувства на завѣщателя, които сѫ продиктували и прѣдшествующитѣ му разпорѣждания. А тѣзи прѣдшествующи разпорѣждания оправдаватъ сами по себе си умѣстностьта на цѣлия този пасажъ (безъ да има нужда да му търсимъ обяснения въ нѣкакви други скрити замисли и намѣрения на завѣщателя), тъй като, да се завѣщаятъ около $6^1/_2$ милиона за „народополезни цѣли“ при едно състояние отъ около 6 милиона въ това врѣме, е единъ толкова високопатриотически актъ, който самъ по себе си оправдава риторический заключителенъ изразъ на завѣщателя, за надѣждата „че ще може и той да спомогне за прѣуспѣването и величието на отечеството“. А че прѣзъ 1882 г. цѣлото състояние на Евл. Георгиевъ е възлизало на една сума не по-голѣма отъ 6 милиона лева, това се признава до нѣгдѣ и въ исковата молба, а то се доказва и отъ търговскитѣ книги и билянса на Евл. Георгиевъ, сключенъ къмъ 31 декемврий 1882 г., за който ще бѫде дума по-долу.

Отъ друга страна, да се изважда отъ въпросний пассажъ на завѣщанието сѫщо таквози съдържание, каквото споредъ истеца е трѣбвало да остане тайно написано и запазено въ особни тайни инструкции, значи, да впадаме въ противорѣчие съ себе си. Или Евлогий Георгиевъ е считалъ, че е опасно за дѣйствителностьта на завѣщанието му да се разпорѣжда въ самато завѣщание за „народополезни цѣли въ Македония, Одринско и Цариградъ“, и тогава той по никой начинъ не е могълъ да отдава такова значение и смисълъ на въпросний пасажъ, каквото сега презумира истеца, а е трѣбвало да остави да го пише въ тайни инструкции, или пъкъ го е считалъ за никакъ не опасно, не е чувствувалъ никаква нужда отъ никакви особни и тайни инструкции помимо своето завѣщание, и тогава той е казалъ открито въ завѣщанието си всичко, каквото е желаялъ и нищо скрито не е оставилъ да се подразбира отъ този пасажъ. Държавата истецъ, прочее, изпада въ едно логически непримиримо противорѣчие, като въ едно и сѫщо врѣме намира разпорѣжданията за своитѣ „народополезни цѣли“, едноврѣменно и въ текста на завѣщанието, и въ тъй нарѣченитѣ „тайни наставления“. По-правилно би било, да се наричатъ тѣзи наставления фантастични, или въображаеми, понеже и до сега тѣ оставатъ не конкретизирани, ни по

форма, ни по съдържание, освѣнъ въ въображението на истеца.

Пъкъ най-сетнѣ, щомъ се признае или докаже, че цѣлото състояние на Евл Георгиевъ при написването на завѣщанието отъ 18 юлий 1882 г. *се е изчерпвало отъ явнитѣ разпореждания на завпщанието* — безмислица, е да се твърди, че и въпросний пасажъ има нѣкакво значение на завѣщателна разпорѣдба. (Disposition tes tamentaire).

„Желанието, което сега остава да се осжществи отъ наслѣдника и отъ изпълнителитѣ на завѣщанието“, за да може да умрѣ завѣщателя спокоенъ, е очевидно въ свръска съ исказаното току що въ прѣдшествующий на заключителний пасажъ, „не ми остава повече освѣнъ да моля наслѣдника си и изпълнителитѣ на завѣщанието, щото отъ уважение на приятелство имъ, за което сж ми дали доказателства, да приематъ грижата съ която ги натоварвамъ *и да изпълнятъ това завѣщание буквално и добросъвѣстно.*“

А че покойния Евл. Георгиевъ е могълъ да употрѣби въ цитирания пасажъ думитѣ „само надѣждата ми, че ще мога и азъ да спомогна за прѣуспѣването и величието на отечеството“, като е ималъ прѣдъ видъ *исключително* току що направенитѣ разпорѣждания съ имота си въ завѣщанието, възлизащи на около $6 \frac{1}{2}$ милиона за отечеството — това става явно и отъ текста на писмото, което той е обнародвалъ на 30 априлий 1880 г. до своитѣ избиратели по поводъ на касирането му отъ Народ. Събрание, въ което писмо, между другото, изрично е казалъ: „не би ли трѣбвало да потрѣперимъ отъ ужасъ, „като виждаме, че тая майка ни затваря вратата си и ни отблъскова *за да додемъ „и ний да спомогнемъ съ познанията си и да съдѣйствуваме за нейното величие „и процъвтяване!* (*приложение № 3*). Значи и прѣди да е билъ написалъ своето завѣщание, и прѣди да е завѣщалъ своитѣ $6^1/_2$ мил. за народополезнитѣ цѣли, Евл. Георгиевъ е разбиралъ, че и *само съ познанията си,* безъ да е жертвувалъ и завѣщалъ ни стотинка, съ простото испълнение на депутатския си мандатъ, той се е надѣвалъ да дойде да спомогне съ познанията си за *величието и процъвтяването* на отечеството! Не е ли явно сега, че държавата истецъ прѣкалява много, когато иска отъ Евл. Георгиевъ да ѝ прѣдаде цѣлото си състояние, за да може „да му остави надѣждата да умрѣ спокоенъ, че и той е спомогналъ

за прѣуспѣванието и величието на отечеството?“ Интересно за отбѣлѣзване е, че сѫщата идея, въ сѫщитѣ изрази е, била исказана отъ покойния завѣщатель въ единъ случай, когато той е подарилъ само 200,000 лева. По случай 25 г. юбилей на Н. Вел. Ром. Краль и основаванието въ Букурещъ университески фондъ Carol I, покойния, като е подарилъ 200,000 лева пише, въ писмото си до Ромѫнския краль съ дата 17 май 1891 год. слѣдното, което ние съпоставяме съ казаното въ завѣщанието (прилож. № 4):

Завѣщанието отъ 1882 г.	*Писмото отъ Май 1891 г.*
»*Sa contribuesc la prosperi tatea* si »marirea *patrici mele*«.	»*Sa contribuesc* en slabol me puteri »*la prosperatea popurului Roman*«.
Въ прѣводъ	*Въ прѣводъ*
„Да участвувамъ за прѣуспяванието и „величието на моето отечество“.	„Да участвувамъ съ слабитѣ си сили „за прѣуспяванието на Ромѫнский народъ“.

Тождественностьта на думитѣ и израза сѫ забѣлѣжителни.

3) Третата презумпция на държавата — истецъ е, че въ чл. 14 ал. II на завѣщанието на Евл. Георгиевъ е казано: Въ случай, че г. Ив. Ев. Гешовъ не би желалъ, или би билъ неспособенъ да приеме това мое наслѣдство, или въ случай, че той би починалъ прѣди мене, тогава това мое наслѣдство, съ всичкитѣ задължения, права и условия, изложени въ това завѣщание, оставамъ го на вуйчовия си синъ Евлогий Н. Пулиевъ; но ако и той не би желалъ или не би билъ способенъ да го приеме, оставамъ наслѣдството си съ всичкитѣ задължения, права и условия, прѣдвидени въ това завѣщание на г. Дим. А. Ивановъ“. — По-сетнѣ въ кодицила отъ 4 юлий 1891 год. Евл. Георгиевъ е измѣнилъ това разпорѣждание, като на мѣстото на Евл. Н. Пулиевъ по ставилъ Д. А. Ивановъ, а на мѣстото на Д. А. Ивановъ — Хр. Н. Пулиевъ.

Тѣзи разпорѣждания държавата-истецъ счита толкова несъвмѣстими съ понятието за едно искренно завѣщание, щото казва, „*че тѣ сами, безъ сѫществуванието на каквито и да било други данни, биха били достатъчно доказателство, че покойний Евл. Георгиевъ, нито за минута не е мислилъ да прави нито едно отъ изброенитѣ лица за собственникъ на наслѣдството*, т. е. за истински наслѣд-

никъ, който слѣдъ като раздаде по принадлѣжность изрично изброенитѣ въ самото завѣщание завѣти, да задържи остатъка за себе си“ (стр. 7 на иск. молба).

И тука, както и въ много други случаи, които показахме и които ще покажемъ, държавата-истецъ, при всичко че 14 мѣсеца събира и обезпечва доказателствата си, не си е дала труда да изучи не само чуждитѣ законодателства, но и своето собственно, отечественното; защото инакъ, не би се осмѣлила тъй дързко да излиза съ тази своя презумция и въ добавъкъ, да я посочва като най-сериозна отъ всичкитѣ.

Чл. 804 отъ Рум. Граж. Законъ дословно гласи: «Позволено е разпореждането, чрѣзъ което едно или повече лица се назначаватъ да приематъ даръть, наслѣдството или завѣтътъ (легатътъ), за случая, когато надарения, назначения наслѣдникъ или завѣтника (легатеръть) не го приеме или не може да го приеме“. Сѫщиятъ принципъ е изказанъ въ чл. 898 на фр. Code Civil. Сѫщиятъ принципъ е познатъ още въ Римското право подъ название позволена субституция, законна субституция (Substitution vulgaire, Substitution dirécte, Subsitution permise). Ср, Baudry-Lacant. t. X, § § 3055—3059, Laurent, t. 14 № 428. Aubry et Rau, t. VII, p. 299. Accarias, t. I, p. 865. Примѣри: Si ille heres non herit, ille heres esto; je lègue tel im meuble à Paul; et si celui-ci ne peut ou ne veut le recuellir, je le legue à Pierre.

Чл. 895 на Итал. Гражд. кодексъ, отъ който е заимствуванъ и нашия законъ за наслѣдството, казва: „Може да бѫде подназначено (substitué) едно друго лице на мѣстото на назначения въ завѣщанието наслѣдникъ или завѣтникъ, за въ случая, когато едина отъ тѣхъ не би могълъ или не би желалъ да приеме наслѣдството или завѣта. Може нѣколко лица да бѫдатъ подназначени (субституирани) на мѣстото на едного и единъ на мѣстото на мнозина“.

Въ Румѫн. Гражд. Законъ, който завѣщательтъ е ималъ прѣдъ видъ при помѣстването въ завѣщанието си на въпросното разпореждание въ чл. чл. 924 и 928 се казва: «Завѣщателнитѣ разпореждания оставатъ безъ дѣйствие (caduca), когато лицето въ полза което сѫ направени завѣтитѣ умрѣ, прѣди завѣщателя“ (924). „Завѣщателнитѣ разпореждания падатъ, когато назначениятъ наслѣдникъ или завѣтникъ не иска да приеме или не може да приеме“ (928). Въ сѫщия смисълъ сѫ и

постановленията на чл. чл. 1039, 1040 и 1043 на френ. Codi Civil, и чл. чл. 160 ал. I, 161, 49—58, 158—155 отъ нашия законъ за наслѣдството (съ едно маловажно за тезата отстѫпление въ чл. 160, ал. II). Сѫщо чл. 604 отъ Австр. Граж. Законъ допуща да се назначаватъ 2, 3 и повече универ. наслѣдници.

Колкото за мотивитѣ, по които законодателствата дозволяватъ въпросната субституция въ цитираното по-горѣ мѣсто на Baudry-Lacant. § 3055 е казано: твърдѣ честа въ Римското право, тази субституция се обяснява прѣди всичко и особенно, съ явното старание и грижа (preocupation) на римлянитѣ, *да си усигорятъ наслѣдство по завѣщание.*

Пита се сега, ако законодателитѣ на всички почти страни, начиная още отъ Римско врѣме, приематъ за позволено и полезно щото въ завѣщанията да може завѣщателя да назначи и прѣдвиди единъ втори или трети универсаленъ наслѣдникъ за случая, ако първия по една или друга причина не може или откаже да приеме, или умрѣ прѣди завѣщателя; ако тази грижа на завѣщателя, да не остане въ никой случай наслѣдството му безъ завѣщание и да не прѣмине по закона на роднинитѣ, е толкозъ естествена и лесно разбираема, какъ може единъ юристъ, една даже държава да твърди и то прѣдъ сѫдилищата, че намирането на едно подобно разпореждание въ едно завѣщание е, само по себе си достатъчно доказателство, че обозначениятъ въ завѣщанието наслѣдникъ не е истински, че завѣщанието, слѣдователно, трѣбва да падне? Завѣщателитѣ, законодателитѣ, доктрината, юриспруденцията на всички народи прѣдвиждатъ тази формула именно за да усигорятъ и заздравятъ изпълнението на завѣщателнитѣ разпореждания, а само българската държава-истецъ по това дѣло намира, че подобна клауза била могла да служи, напротивъ, като една сериозна презумция за събаряне на завѣщанието, като неискренно.

Като е вписалъ въпросното разпореждание въ завѣщанието си, очевидно е, че завѣщателя е постѫпвалъ крайно прѣдвидливо и благоразумно, като е отстранилъ възможнитѣ споредъ чл. чл. 924 и 928 отъ Ром. Гражд. Законъ причини за случайно осуетяване на завѣщанието му и е слѣдвалъ указанията въ това отношение на чл. 924—928 отъ Ром. Гражд. Законъ и съвѣтитѣ на своя юристъ-консултъ Ал. Вѐричано

(глед. (прил. № 5) показ. на послѣдния, дадени на 9 ноемврия 1906 г. прѣдъ Букур. сжд. слѣдов.). Заключението на държавата-истецъ, вадено отъ тѣзи разпореждания, че Евлогий Георгиевъ се е грижилъ по-малко, кой ще остане за неговъ универсаленъ наслѣдникъ — дали Гешовъ, Д. Ивановъ или Хр. Пулиевъ, и ще се ползува отъ остатъка, но се е грижилъ главно да осигури чрѣзъ едно способно, дѣеспособно, честно и достойно за името му лице, което да испълни буквално и добросъвѣстно всичкитѣ му завѣти, прѣдвидени изрично и съ най-малкитѣ подробности въ завѣщанието му — това заключение на държавата, дори ако се приеме за вѣрно, ни най-малко не умаловажава искренността на завѣщанието отъ 18 юлий 1882 година и кодицилитѣ му, нито може да служи са доказателство, че завѣщателя си е резервиралъ правото на редъ съ завѣщанието да пише и нѣкакви тайни, за никого впрочемъ юридически незадължителни, наставления (Гледай показ. на Алек. Веричану споменати по-горѣ). *(Приложение № 5)* Истината, обаче, е, че Евл. Георгиевъ е държалъ твърдѣ много, щото именно нашия довѣриттль да бжде и остане неговъ универсаленъ наслѣдникъ, както това се вижда отъ писмата на Ев. Георгиевъ до Ив. Ев. Гешовъ отъ ***1885*** —24/IX; ***1886*** — 15/IV, 20/V, 17/VI; ***1887***—20/I, 5/III, 6/VI, 29/X августъ; 22/3 с/врий, 6/X; ***1888***—5/V, 26/XI, 6/XII; ***1889***—23/V, 12/VI; ***1890***—9/II, 15/III, 20/VIII; ***1891***—28/I, 1/II, 9/II, 14/II, 14/V, 22/VI, 24/VI, 3/15 августъ, текста на които се прилага къмъ настоящето. *(Приложение № 6).*

4) Четвъртата презумция исковата молба намира въ предвиждането въ чл. 14 на завѣщанието, че униврр. наслѣдникъ „Ив. Ев. Гешовъ въ всѣки случай, ще спрѣ за своя смѣтка 20.000 л.“ и въ зачеркването по-послѣ съ кодицила отъ 5 февр. 1899 г. на тѣзи рѣдове отъ завѣщателя (стр. 8 на исков. молба). Ако се вземе прѣдъ видъ, че цѣлото наслѣдство на Евл. Георгиевъ по врѣмето на съставянието на завѣщанието отъ 18 юлий 1882 год. и помѣстянето на цитираната фраза въ чл. 14—е било не повече отъ 6.217,039 л. (балансъ отъ 31/XII 1882 г. на Евл. Георгиевъ), много лесно се разбира страхътъ и прѣдвидливостьта на завѣщателя, че ако би на скоро да се помине, и въ особенность при една несгодна ликвидация (прѣобръщание въ пари) на наслѣството — това

послѣдньото не ще бѫде достатъчно, за да се покриятъ и испълнятъ завѣтитѣ му за Висшето Училище, роднинитѣ и пр. и слѣдователно, че има опасность, щото за универсалн. наслѣдникъ, който прѣди всичко ще трѣбва да испълни завѣтитѣ, та остатъка, ако има такъвъ, да задържи за себе си, да не остане нищо, или да остане по-малко отъ 20.000 л. Могло е даже да се окаже, че наслѣдството е недостатъчно, за да се покриятъ и исплатятъ напълно завѣтитѣ, въ какъвто случай, тѣ споредъ закона биха подлѣжали на съотвѣтственно намаление, но за универсал. наслѣдникъ не би имало нищо. Ето защо, распорѣжданието на завѣщателя, че „въ всѣки случай Гешовъ да спрѣ за своя смѣтка 20.000 л.“ има значение на прѣимущественно удовлетворение което завѣщателя иска да създаде за своя универсалеѣъ наслѣдникъ (prélegs), като му гарантира извѣстна сумма — нѣщо обикновено, позволено и прѣдвидено въ закона при завѣщателнитѣ распорѣждания (ср. чл. 110, 200 и 253 отъ нашия законъ за наслѣд., 853 отъ Ромѫн. граж. законъ, 825 отъ Италиян. гражд. законъ, 927 отъ френ. Code Civile). Ако може, прочее, да се вади нѣкакво заключение отъ факта, че на унив. наслѣдникъ се оставя много по-малко, отъ колкото за любимитѣ фондации на покойника, както Висшето Училище въ България и Карловскитѣ училища, то трѣбвало би да се обърне внимание по-скоро на факта, че за универ. наслѣдникъ се гарантира една сумма, въ всѣки случай по-голѣма отъ онѣзи, които оставатъ за което и да е друго физическо лице, родственникъ или законенъ наслѣдникъ на завѣщателя. Обаче, всеобщо прието правило е, че качеството на универсаленъ наслѣдникъ въ нищо не се измѣнява или туря подъ подозрѣние отъ факта, че нему било оставено повече или по-малко отъ други или пъкъ че му билъ оставенъ прелегатъ. Твъррѣ често сѫ случаитѣ, гдѣто универ. наслѣдникъ да получава по-малко отъ колкото прѣдставляватъ частнитѣ завѣти и тягости, съ които завѣщателя обременява наслѣдството, но и законодателства и доктрина и юриспруденция сѫ единодушни, да не придаватъ на това обстоятелство абсолютно никакво значеиие. (Ср. Laurent, t. XII № 509, Dalloz, Disposition № 3594, Pasicrisie 1861. 2. 229). Само държавата-истецъ по настоящето дѣло остава да бѫде на противното мнѣние и да вижда въ това нѣкаква презумпция противъ качеството (искренностьта) на универсалния наслѣдникъ.

Обстоятелството пъкъ, че завѣщателя съ кодицила си отъ 5/II 1889 г. е зачеркналъ въпросната фраза се обяснява много лесно и много естестевенно, щомъ се има прѣдъ видъ че на тази дата състоянието на завѣщателя е било нарастнало за 7 год. толкова значително, щото никаква опастность не е могла вече да съществува, че наслѣдството което ще остави въ деньтъ на смъртьта си завѣщателя при извѣстнитѣ вече завѣти не ще бъде достатъчно да покрие напълно послѣднитѣ, при каквито и неблагоприятни обстрятелства и да се извърши ликвидицията (прѣвърщанието въ пари) на актива. (*Въ тази смисъль служатъ за подкрѣиление писмата на Евл. Георгиевъ отъ 1885 — 1889 год. датитѣ на които цитирахме по-рано и текста имъ се прилага въ настоящето* (*Приложение № 6.*) Напротивъ, трѣбва да се таксува като крайно наивно, обяснението, което държавата-истецъ дава на това обстоятелство — зачеркването — като казва, че съ него Евл. Георгиевъ тогава съзналъ че тази фраза издава истинскитѣ му намѣрения да не бъде Гешовъ истински универсаленъ наслѣдникъ, а само довѣрено лице, fideicommissarius и страхувайки се поради тази фраза да не бъде уничтожено завѣщанието му отъ Ромън. Съдилиша заличилъ я. Чудното въ това умозаключеиие на държавата е, че Евлогий не се сѣтилъ когато писалъ тази фраза въ завѣщанието си на 18/VII 1882 год. че тя издавала тайнитѣ му намѣрения; че този страхъ у него се появилъ едвамъ слѣдъ 7 години на 5 февруарий 1889 г. и което е най важното, че той е ималъ дѣтинската идея да вѣрва, че като я заличилъ чрѣзъ оговорка, т. е. по начинъ щото тя пакъ да се вижда, той е могалъ да укрие нѣщо отъ нѣкого. Не бѣше ли по лесно, и по сигурно въ такъвъ случай, ако Евл. Георгевъ, бѣ ималъ този голѣмъ страхъ за унищожение на завѣщанието му да вземе да прѣпише изцѣло завѣщанието си, като испустне въпросната „прѣдателска фраза“, та да не остави въ искушение днесъ едно правителство да вади двойни прѣдположения за неискреностьта на завѣщанието му и отъ факта че написалъ фразата и отъ факта че я зачеркналъ? Най-сетнѣ послѣдното прѣдположение на истеца че фразата е била зачеркната, защото Евл. Георгиевъ по други начинъ е облагодѣтолствувалъ Гешова съ подобна сума е тоже призволно, защото отъ книгитѣ на Евлогия може да се установи че подобенъ или равноцѣненъ подаръкъ Евл. Георгиевъ

Гешеву не е правилъ. Пъкъ и съдържанието на всичкитѣ кодицили показва, че Евл. Георгиевъ, когато е отмѣнявалъ нѣкой завѣтъ защото е направилъ вмѣсто него други или подарилъ нѣщо — той го казва изрично въ кодицила си.

Съ казаното до тукъ въ тоя § VII се исчерпватъ предположенията, които истеца вади отъ завѣщанието и неговитѣ кодицили. — Тѣ всичкитѣ както виждаме не сѫ логически неизбѣжни заключения отъ извѣстни и доказани данни, а сѫ съвсѣмъ произволни догадки и рисковани твърдѣния, лишени отъ всѣкаква сериозность. Това не сѫ онѣзи presomptiones homini за които говорятъ чл. чл. 430 и 435 на гражд. сѫдопроизводство, а голословни твърдѣния, които въ единъ случай сѫ несъгласни съ установенитѣ данни по дѣлото, въ други — несъгласни съ изрични прѣдписания на закона, въ трети — несъгласни и помежду си едно съ друго.

VIII. Освѣнъ презумпциитѣ извлѣчени ужъ отъ завѣщанието, въ исковата молба има множество други презумпции, извличани ужъ отъ други данни и отъ свидѣтелски показания за доказвание сѫществуването при живота на завѣщателя и изчезването слѣдъ смъртьта му на нѣкакви тайни наставления и бѣлѣжки, които били пазени въ кассата на покойния въ единъ пликъ съ завѣщанието му. Нека разгледаме въ този параграфъ на късо и тѣхъ.

1) Свид. Др. Цанковъ билъ чулъ прѣзъ 1889 г. отъ завѣщательтъ, че той си направилъ „завѣщанието, въ което удовлетворилъ своитѣ роднини колкото трѣбва, а всичко друго ще остави за България“ (стр. 9). Като прѣдположимъ старческата възрасть на свидѣтеля (79 годишенъ) и, отдалеченостьта на врѣмето, за което той свидѣтелствува (17 години) не правятъ да му измѣнява памѣтьта и че други нѣкои причини не прѣчѫтъ на Драг. Цанковъ за да може да въспроизвѣде буквално и точно думитѣ що е чулъ отъ Евл. Георгиевъ прѣди 17 години*) — очевидно е, че Евл. Георгиевъ е говорилъ Цанкову за съдържанието на завѣщанието, което ние

*) Д. Цанковъ твърди че чулъ отъ Т. Кермекчиевъ какво Хр. Георгиевъ въ 1872 год. при смъртьта си билъ оставилъ капиталъ 600.000 минца или 7.200.000 лева. По показ. на Н. Николаевъ цѣлия капиталъ на Евл. и Хр. Георгиевъ на тъзи дата билъ 1.800.000 - 2.045.000 лева, а пъкъ отъ търговскитѣ книжа на Д-вото Ник Т. Пулиевъ, Хр. Т Пулиевъ, Евл и Хр Георгиеви се вижда че на 31 Дек. 1872, тоя цѣлия капиталъ на всичкитѣ съдружници е билъ само 4.520.045 влашки гроша — 1.674.091 лева. Очевидно, че памѣтьта на хората имъ измѣнява често!

сега по-добрѣ отъ Цанкова знаемъ, а не за нѣкакви други тайни наставления, като впрочемъ, е отбѣгналъ да му каже лицето оставено за универ. наслѣдникъ. Въобще съдържанието на завѣщанието си покойния не е открилъ никому прѣзъ живота си, дори и на онѣзи близки до себе лица, като вуйна си г-жа Елисавета Пулиева, Д. А. Ивановъ, Хр. Н. Пулиевъ, съ които постоянно е билъ въ контактъ въ продължение на 20 — 50 год. — Той не е открилъ тѣзи обстоятелства нито на таквизи близки нему приятели, като Георги Шоповъ, съ когото го е свързала 60 год. дружба и който е единъ отъ испълнителитѣ на завѣщанието, на Алексан. Веричану, който му е билъ 30 год. непрѣкъснато юристъ-консултъ и на когото по необходимость е трѣбвало да иска мнѣнието и съвѣтитѣ при съставлението на завѣщанаето си; на г. Савва Паница съ когото е ималъ постоянни лични и търговски сношения; на довѣрителя ни, когото е назначилъ за свой универ. наслѣдникъ и съ когото е водилъ десятки години усилена прѣписка и посвѣщавалъ въ множество свои дѣла и намѣрения. Ако, слѣдователно, нѣщо е промълвилъ предъ Др. Цанковъ, съ когото напротивъ, е билъ винаги съ резервирани чувства поради изгонването му отъ Нар. Събрание прѣзъ 1880 год. (глед. писмото № 7), то ще е било само въ една обща фраза, която не позволява да се исчерпи и прѣдаде цѣлото съдържание на завѣщателнитѣ му разпорѣждания, а само колкото да не остане нескромний въпросъ на Цанкова безъ никакъвъ отговоръ. Отъ тъзи недомълвка прѣдъ Цанкова, обаче, неможе никой сериозно да умозаключава нито за съдържанието на завѣщанието на Евл. Георгиевъ, нито за неговата послѣдна воля и намѣрение.

Другитѣ показания на Цанкова относително неговото лично мнѣние за патриотизма на Евл. Георгиевъ, за тайната която той свидѣтеля допуща че сѫществувала между довѣрителя ни и Евл. Георгиевъ — за осмушката, четвъртинката и пр. които той Цанковъ оставя на довѣрителя ни великодушно не струва и да се говори прѣдъ единъ сѫдъ *).

---

*) Наблюдателостьта и впечатлителностьта на свид. Др. Цанковъ не даватъ по-здрава основа отъ паметьта му. Така г. Цанковъ показва, че билъ извадилъ заключение отъ разговора си въ 1889 год съ Евл. Георгиева какве последния билъ готвѣлъ Гешова за свой душеприказчикъ, когато въ сѫщность Гешовъ е билъ вече 7 години по-рано назначенъ за универс. наслѣдникъ! Колкото пъкъ за отношенията на Евл. Георгиева къмъ Др. Цанкова, тѣ се достатъчно иллюстриратъ отъ прѣписката що прилагаме къмъ настоящэто подъ № 7.

2) Свид. Н. Николаевъ говори за много нѣща, които сѫ безразлични въ процесса — до толкова тѣ нѣматъ юридическа стойность. Показанията му относително състоянието на покойния въ 1894 год. и пр. ще се исчерпятъ съ прѣдтавлението на надлѣжнитѣ биляпси, ако потрѣба. Твърдението му относително бѣлѣжкитѣ, които Евл. Георгиевъ си е държалъ и които всѣка година прѣзъ лѣтото прѣди да замине за странство билъ правилъ и по 10 пѫти прѣправялъ до като ги одобри (прот. стр. 22) нѣматъ тоже никакво значение, защото свидѣтеля не казва, какво сѫ съдържали тѣзи бѣлѣжки. Едничката бѣлѣжка, която той случайно намѣрилъ веднажъ на писменния столъ на Евлогий и я челъ заедно съ Пулиева — се отнасяла до смѣтката на Д. А. Ивановъ съ контората и тя е сѫщо безъ никакво значение. Важнитѣ факти, обаче, които свид. Николаевъ установява и които събарятъ рѣдъ прѣдположения на исковата молба сѫ: а) че капитала на Евлогий къмъ 1-й Януарий 1894 год. спорѣдъ билянса билъ около 17 милиона и 500.000 лева. о и той нередовенъ защото въ него сѫ фигурирали и частитѣ на 2-3 господиновци; б) че до 1885—1888 год. този капиталъ фигуриралъ подъ рубриката на Никола Т. Пулиевъ, а не на онъзи на Евл. Георгиевъ, и че тогава тѣ съ Дим. Ивановъ рѣшили да я прѣименоватъ въ книгитѣ „обща дѣлба“, която партида е съдържала, заедно капиталитѣ на Евл. Георгиевъ, Хр. Георгиевъ и Никола Т. Пулиевъ (respectiv. наслѣдницитѣ на Ник. Т. Пулиевъ) стр. 31 на протокола. За значението, обаче, на тѣзи и други факти, показани отъ Н. Николаевъ, ще говоримъ по-сѣтне.

3) Отъ показанията на Н. Бакърджиевъ и онѣзи на свид. Дим. П. Тодоровъ (стр. 10) исковата молба задържа онази фраза, която покойний билъ казалъ Бакърджиеву въ 1896 г. — „че той знаялъ какъ да постѫпи, за да не може Роман. правителство да посѣгне на имотитѣ му“, и Д. П. Тодорову — „че за да можели заможнитѣ българи въ Романия успѣшно да се борятъ противъ рекламациитѣ на наслѣдницитѣ имъ, тѣ по неволя дошли да изберать системата на завѣщания съ универ. завѣтници, лица довѣрени на завѣщателитѣ“. Тѣзи показания очевидно сѫ, които даватъ основата на презумпцията, която ний прѣпѣнихме вече въ § VII по начинъ, щото да нѣма нужда да се повръщаме тука.

Любопитното, обаче, е че свид. Д. П. Тодоровъ въ показанията си цитирани и въ исковата молба (стр. 10) истъква „като една любима идея на покойния Евл. Георгиевъ, върху която той твърдѣ често се повръщалъ въ разговоритѣ си съ свидѣтея, — основаванието въ България на една Ефория, подигната чрѣзъ законъ на становището на една морална личность, която подобно на Ромънската Ефория за граждан. болници въ Букурещъ да се радва на всички граждански права и да привлича завѣти отъ частни лица“. Ако таквази е била любимата идея на Евл. Георгиевъ, не бѣше ли по естественно за държавата — истецъ да извлѣче презумпцията, че Евл. Георгиевъ не е мислилъ да довѣри, както свидѣтелствува изрично юристъ-консула му Веричану, ни стотинка на българското или на нѣкое друго правителство и държава, защото е знаялъ че тѣ винаги употребяватъ завѣщанитѣ суми за цѣли различни отъ онѣзи на завѣщанията и ги злоупотрѣбявали, и че тъкмо по тъзи причина, той е основалъ въ своето завѣщание Ефорията за Вишето училище на която е повѣрилъ управлението на това послѣдньото и завѣщаний фондъ, като я е въздигналъ на степеньта на една самостоятелна морална личность, имѣюща да бжде припозната отъ Българ. правителство и че като, така то веднъжъ той основалъ въпросната Ефория би ѝ довѣрилъ и всички други суми за други благотворителни цѣли, ако той само имаше желание да разпорѣжда съ таквизи, или пъкъ би основалъ и друга една Ефория специално за Македония, Одринско и Цариградъ на която би довѣрилъ новитѣ суми, вмѣсто да ги оставя противъ принципитѣ си и противъ любимата си идея въ ржцѣтѣ на Българ. Правителство чрѣзъ тайни наставления! Истина, че подобно едно умозаключение би било толкова же произволно, колкото и онова което държавата изважда отъ тѣзи показания, но поне би било повече въ съгласие съ показанията на свид. Д. П. Тодоровъ за „любимата идея върху която покойния не веднъжъ, а твърдѣ често обичатъ да се повръща“ и която ние виждаме наистина осжществена въ завѣщанието.

Също така е безъ значение и останалата часть отъ показанията на свид. Д. П. Тодоровъ отнасяще се до изявленията на Д. А. Ивановъ по поводъ на завѣщанието, напраравени прѣдъ свидѣтеля въ смисълъ, че гърдитѣ му (на Д. А. Ивановъ) не сж гнили, за да разполагатъ г. Гешовъ и особенно Хр. Н.

Пулиевъ съ имота на покойния Евл. Георгиевъ. Възможно е Д. А. Ивановъ, който е очаквалъ, споредъ думитѣ на жена му, да стане голѣмъ человѣкъ, да е останалъ съ излъгани надѣжди и въ разочарованието си да е говорилъ всичко това което свидѣтеля Д. Тодоровъ предава, нъ отъ тия думи на Д. А. Ивановъ логически никакъ не слѣдва, че покойния Евл. Георгиевъ е оставилъ тайни распореждания за имота който да се даде на неосвободената часть на нашето отечество. Какъ е схващалъ Д. А. Ивановъ волята на Евл. Георгиевъ по завѣщанието е юридически безрлично, защото тълкованието на завѣщанието, споредъ изказаното по горѣ въ §. VI на настоящето, трѣбва да става преди всичко по неговия букваленъ смисълъ както се тълкуватъ законитѣ и договоритѣ. Слѣдователно, щомъ текста на завѣщанието изрично и безъ двусмислие опрѣдѣля кой е универсалния наслѣдникъ на покойния, то всѣкакви субективни мнѣния отъ когото тѣ и да изхождатъ, не могатъ да замѣстятъ или да отмѣнятъ изрично изразената воля на лицето въ акта, още повече когато се касае въпросътъ за единъ такъвъ тържественъ актъ—какъвто е завѣщанието.

4) Отъ показанията на свид. Савва Е. Паница и Георги Шоповъ, които сж били близки приятели на покойния, свързани съ дълги годишни търговски сношения, истеца се домогва (стр. 11—12) да докаже „какво е вѣрвалъ първия (Савва Е. Паница) че ще направи Евлогий съ имота си, знаейки негова голѣмъ патриотизътъ", и „какво би направилъ втория (Г. В. Шоповъ) съ имота на покойния, ако завѣщанието би го поставило него на мѣстото на Ив. Ев. Гешовъ"? Като оставяме на страна, въпроса, че показанията на свид. Г. В. Шоповъ сж тенденциозно изопачоватъ и прѣтълкуватъ въ исковата молба, ние и когато бихме се съгласили да приемемъ че впечатленията и мнѣнията на тѣзи свидѣтели сж точно таквизи, каквито ги желае истеца, то пакъ личнитѣ мнѣния и очаквания на свидѣтелитѣ нѣма да иматъ никаква юридическа стойность, щомъ сжщитѣ изявяватъ какво »покойний завѣщатель» никога нищо не имъ е говорилъ относително онова, което мисли да разпореди или е распоредилъ съ имота си за послѣ смъртьта си." Това послѣдното обстоятество обаче, т. е. факта, че покойний Евлогий, бидейки особенно расположенъ къмъ извѣстни лица, не имъ е нищо никога говорилъ какъ

ще распореди съ имотътъ си въ случай на смърть, опровергава по единъ неотразимъ начинъ разказитѣ на много ревностнитѣ свидѣтели, като Др. Цанковъ, Бакърджиевъ, Р. Иванова и др. относително исказаното прѣдъ тѣхъ при-живѣ отъ покойния.

5) Показанията на Розалия Иванова за горѣщия патриотизъмъ на покойния («Отечеството е моята булка») не съдържатъ въ себе си нищо ново, а онѣзи за привързанностьта на покойния къмъ мѫжътъ ѝ повече отъ колкото къмъ Ив. Ев. Гешова — (свид. не може да допустне Гешовъ да бѫде първи наслѣдникъ, а мѫжътъ ѝ само субститутъ) — очевидно издаватъ само една слабость на свидѣтелката къмъ заслугитѣ на мѫжа ѝ, Д. А. Ивановъ и нищо повече. Ако държавата истецъ би се довѣрила на тѣзи показания, трѣбваше по скоро да обяви завѣщанието за фалшиво и да иска неговото унищожение, а не неговото испълнение въ лицето на г. Ив. Ев. Гешовъ.

6) Държавата—истецъ по нататъкъ на стр. 12—13 навежда една презумция за сѫществуванието на тайни инструкции и бѣлѣжки отъ показанията на Свид. Н. Николовъ, който билъ показалъ, че на юлий мѣсецъ 1894 год., когато покойния Евл. Георгиевъ — тръгналъ за странство билъ извадилъ своето завѣщание и правилъ нѣкои бѣлѣжки, работилъ надъ него, както това билъ правилъ *редовно всѣка година, включая и 1894 год.*; сега тия бѣлѣжки, не сѫществуватъ, липсватъ". (Глед. стр. 13 на исковата молба). На свид. Н. Николаевъ, паметьта по нѣкога изневѣрва: доказателство, че той твърди какво първоначалното съставяние на завѣщанието на Евлогия, което било траяло нѣколко дни било прѣзъ 1888 г., (глед. стр. 21 отъ проток. на свид. показания), когато сега се добрѣ знае, че първоначалното съставление на завѣщанието датира отъ 18 юлий 1882 год. а не 1888 год.; той твърди, че кассата chatvood имала 2 трезори, когато тя е и днесъ на лице и всѣки може да види, че има само единъ трезоръ; сѫщо, ако приемемъ заедно съ истеца, че свид. Николаевъ твърди, какво покойний редовно всѣка година прѣзъ юлий когато да отива въ странство е работилъ върху завѣщанието си, ще трѣбва сѫщо да релевираме безспорния въ противоположна смисъль фактъ, че прѣзъ годинитѣ 1884, 1885, 1887, 1888 и 1894 год. не сѫ били помѣстени върху завѣщанието никакви распореждания и пр. и пр. Отъ показанията на свид. Н. Николаевъ, обаче, дори и когато речемъ да се

опрѣмъ върху тѣхъ като върху здрава основа — никакъ не излиза, че той е видѣлъ нѣкога покойний да пише нѣщо върху корпуса на завѣщанието си, а излиза само, че той билъ виждалъ покойния да вади отъ кассата си плика съ завѣщанието и да работи върху разнитѣ бѣлѣжки, които имало въ този пликъ (глед. стр. 44 на проток. на свид. показания), а какви сѫ били тѣзи листи, бѣлѣжки или листчета, голѣми или малки и какво сѫ съдържали тѣ—свид. отговаря: „покойния никога не съставляваше нѣщо, безъ да го корегира самъ нѣколко пѫти; незная, какво е писалъ или поправялъ—далечъ отъ мене тъзи идея» (глед. стр. 45 отъ проток.). На въпроса пъкъ поставенъ по искането на държавата отъ мир. сѫдия: допуска ли свидѣтеля при онъзи точность и акуратность съ която се отличавалъ покойний Евлогий, че той не е ималъ нѣкои *секретни писменни распореждания относително начина и цѣлитѣ за които да се употрѣби остатъка отъ насмѣдството* му въ полза на отечеството, и ако не допуща, какъ си обяснява ненамирванието имъ между книжата на покойний? Свид. Николаевъ отговаря буквално: „зная че покойний бѣше точенъ и редовенъ, нъ това което ми се задава съ другия въпросъ, за писменитѣ распорѣждания не мога да го обясна (глед. стр. 46 проток.).

Относително завѣщателнитѣ намѣрения и цѣли на покойния и относително съдържанието на завѣщанието на покойний —свид. Николаевъ твърди, че нито той, нито Д. А. Ивановъ, нито никой други въ контората не сѫ знаели нищо (стр. 47 отъ проток.); тѣ даже и за врѣмето на ежегоднитѣ отпѫтувания на покойий въ странство сѫ узнавали само по распорѣжданията за куфаритѣ му и пр. или чрѣзъ г-жа Елисавета Пулиева която имъ съобщавала кой день ще отпѫтува Евлогий. (Проток. стр. 45). При процитиранитѣ до тукъ показания на на свид. Н. Николаевъ, изисква се една значителна доза отъ смѣлость, за да се утвърди предъ сѫдъ, че съ показанията на Н. Николаевъ се установява, че е имало *тайни распорѣждания или наставления* съ съдържание таквозъ, каквото е било угодно на истеца да съчини, измисли и открие само съ помощьта на едно силно въображение за първь пѫть въ исковата молба.

7) Слѣдующата по рѣдъ презумция се изважда отъ една въображаема подутость на плика, въ който се е намѣрило за-

вѣщанието на покойний (стр. 13 исков. молба). Ако нѣкога единъ сѫдъ би се съгласилъ съ помощьта на свид. показания на Т. Ионеску, А. Джувара и Б. Мисиръ, бивши адвокати на Ив. Горанъ въ процеса му срѣщу довѣрителя ни, или чрѣзъ други нѣкои срѣдства да издирва, билъ ли е намѣренъ на 8/VII 1897 г. въ кассата на покойний Евл. Георгиевъ плика въ който, се е пазило завѣщанието издутъ, точно толкова, колкото е необходимо да бѫде издутъ той спорѣдъ пресмѣтанията на истеца или повече; ако така събранитѣ по предмета доказателства биха установили, че плика е билъ повече издутъ, набъбналъ, отъ колкото това е потрѣбно за съдържане на завѣщанието, то пакъ ще останатъ открити иоще други четире въпроса: а) какво влияние е могло да упражни върху обема на плика честото споредъ показанията на свид. Николаевъ вадение и влагание въ него завѣщанието, и то въ продължение на нѣколко години? б) въ какво положение е билъ този пликъ прѣди да се вложи въ него завѣщанието отъ завѣщателя —не е ли служилъ той по-рано за нѣкое друго употрѣбление; в) възможно ли е отъ подутостьта на плика да се извади нѣкое умозаключение за естеството на находившитѣ се въ него предмети (бѣлѣжки, наставления, афтобиогрифия, портрети и пр.) или пъкъ тѣхното съдържание? и най-сѣтне г) исключена ли е възможностьта, щото самъ завѣщателя който би влагалъ тамъ нѣкои предмети и книжа освѣнъ завѣщанието си, не ги е извадилъ самъ отъ плика?

8) На сѫщитѣ стр. 13—14 на исковата молба се твърди, че прѣдполагаемото съдържание на прѣтендируемитѣ сѫществуващи книжа „било *тайна* позната само на извѣстни лица (молбата не казва на кои), които обаче *сега* нѣматъ интересъ да обаждатъ нищо (значи не сѫ между свидѣтелитѣ на истеца) и „бидѣйки отъ такъвъ характеръ, тѣзи книжа е трѣбвало да останатъ тайна; инъкъ, покойния щѣше да ги напише върху самото завѣщание“ (стр. 13). Тази голѣма тайна, обаче, на съдържанието се отгадава отъ държавата-истецъ съ помощьта на прѣдположения — едно отъ които, изложено на стр. 14 е, че „макаръ въ завѣщанието на Евл. Георгиевъ и да не се споменува нищо за болницата въ Цариградъ; между това покойния още приживѣ положилъ началото за построяване на такава въ Цариградъ и съ това показалъ на дѣло, че неговата воля и намѣрения по завѣщанието не се изчерпватъ съ

изрично изброенитѣ въ завѣщанието завѣти, а се простиратъ много по-далечъ; Евлогий лично туря начало на тѣхното изпълнение, а Ив. Ев. Гешовъ като универсаленъ наслѣдникъ довърши наченатото, като отпусна потрѣбната сума за довършването на болницата“ (стр. 14 отъ иск. м.). За всѣкиго е явно, че съ полагането началото за построяване болницата въ Цариградъ не сѫ намѣренията и цѣлитѣ на покойния по *завѣщанието*, които сѫ отишле по-далечъ, а прѣдположенията на държавата-истецъ сѫ отишле много на далечъ, като сѫ почнали да смѣсватъ въ едно даренията при-живѣ съ завѣщанията. Ако се установеше подобна една презумция като прѣдметната, то всѣки завѣщатель би трѣбвало да се пази строго да не извършва никакви дарения при-живѣ, вънъ отъ завѣщанието си, защото съ това рискува да направи послѣдното привидно, симулативно, недѣйствително. Несъстоятелностьта, обаче, на въпросната презумция е не само отъ гле на точка на правото, но и фактическа, тъй като инициативата за построяването на болницата въ Цариградъ не се длъжи ни наймалко на прѣдполагаемитѣ тайни патриотически замисли на покойния Евл. Георгиевъ, а на съвѣтитѣ и настойчивостьта на довѣрителя ни г. Ив. Ев. Гешовъ (глед. писмата на Евл. Георгиевъ до г. Ив. Ев. Гешовъ, онѣзи на Г. В. Шоповъ, Н. Блаж. българския екзархъ и пр. въ прилож. № 8).

Отъ тази именно кореспонденция по единъ най-изобличителенъ за истеца начинъ се установява, че довѣрительтъ ни по работата на болницата не само не е ималъ да изпълнява нѣкаква тайна воля на покойния родолюбецъ, а напротивъ той, довѣритетеля ни е трѣбвало да налага своята воля.

Покойниятъ родолюбецъ съ десятки писма до довѣрителя ни заявява, че повече отъ 100.000—120.000 лева не желае да похарчи за тая болница. Послѣдното му такова писмо е отъ 20 мартъ 1897 година и 3 мѣсеца по-късно той се прѣсели въ вѣчностьта. Съ отпуснатитѣ отъ него 100—120,000 лева сѫ били изградени само четиритѣхъ стѣни на болницата, а Братството Иосифъ I не е имало други срѣдства. Оставени така стѣнитѣ щѣха да рухнатъ за срамъ на българското име, и специално за паметьта на *Евлогий Георгиевъ* на името на когото бѣше нарѣчена. Прочее, какво трѣбваше да се прави? Въпрѣки изричнитѣ заповѣди на Евлогий, че не дава за тая болница повече отъ 100—120,000 лева, довѣрительтъ ни въ-

одушевенъ отъ желание да увѣковѣчи по-достойно името на щедрия български благодѣтель, спокоенъ въ себе си, че ако и да пристъпи неговата изрична воля, но ще направи едно велико благодѣяние на бѣднитѣ българи, прѣимуществено македонци и одринци, които ще се ползуватъ отъ нея; ръководимъ отъ патриотическа надежда, че тая болница ще повдигне кредита и престижа на България въ турската столица, служайки за огледало на цѣлокупния български народъ, той похарчи 4 пъти повече отъ обѣщаната отъ Евлогий сумма, като никога не е очаквалъ, че това негово дѣло ще послужи противъ него за доводъ въ единъ процесъ като днешния отъ страна на едно българско правителство. Прочее, болницата, която исковата молба сочи като единъ отъ прѣдметитѣ, за които сж били писани тайнитѣ наставления — въ сжщность се дължи на явнитѣ побуждения и насърдчения дошли отъ тамъ, отъ гдѣто исковата молба най-малко ги очаква.

IX) Най-голѣмата часть отъ исковата молба (стр. 15—20) е посвѣтена на редъ презумции за установяване обстоятелството, „че прѣзъ нощьта на 5 срѣщу 6 юлий или прѣзъ нощьта на 6 срѣщу 7 или прѣзъ деньтъ на 6 и 7 юлий 1897 г. била отворена касата на покойния и били изтеглени отъ плика, въ който се е пазело завѣщанието тайни книжа“ (стр. 16). Тѣзи презумции сж отъ сжщо такава стойность, както и разгледанитѣ до сега, а именно:

1) Свид. Роза Д. Иванова била расказвала, че слѣдъ погребението на покойния Евл. Георгиевъ станало на 8 юлий, Хр. Пулиевъ билъ толкова ядосанъ, щото захвърлилъ шапката си върху стѣната, а спорѣдъ други свидѣтели скъсалъ и траура отъ ржкава си, отправяйки непристойни думи по адресъ на покойния. Причината на това, спорѣдъ истеца била, че въ завѣщанието нему се оставяло само 40,000 л. и понеже завѣщанието е било иззето отъ мировия сждия на 8 юлий сутриньта, но отворено и четено въ публично засѣдание едвамъ на 9 юлий, то истеца се пита съ тържествующъ видъ: отъ гдѣ Хр. Н. Пулиевъ е знаялъ на 8 юлий съдържанието на завѣщанието, ако не е била отваряна по-рано кассата и бъркано въ плика, за да се вади завѣщанието и извлѣкътъ „тайнитѣ наставления?“ — На тържествующий въпросъ на истеца, отговора е лѣсенъ, кратъкъ и ясенъ: завѣщанието по врѣме на изземванието лу отъ Букур. Мир. Сждия на 8 юлий сутриньта,

е било извадено отъ плика отъ самия сѫдия, за да се увѣри дали наистина въ плика има завѣщанпе и тогава въ присѫтствието на мнозина свидѣтели, между които и Княж. Дипл. Агентъ въ Букурещъ г. Д. Минчевичъ, завѣщанието е било неофициялно прѣгледано отъ Мир. Сѫдия и по молба на нѣкои присѫтствующи, които сѫ искали да знаятъ, дали нѣма нѣкои распореждания за мѣстото, гдѣто трѣба да бѫде погребенъ покойния, завѣщанието е било прочетено отъ Мир. Сѫдия, повечето отъ распорежданията на завѣщанието неофициялно узнати отъ всички присѫтствуюши, между които е билъ и Хр. Н. П-въ. Вѣрностьта на това обстоятелство се изяснява по-долу, въ пунктъ 6-й: значи, въпроса на истеца съдържащъ цѣлата презумция се разрѣшава съвършенно инакъ и презумцията пада издъно. Но обстоятелството наведено отъ истеца, за гнѣвътъ и сърднята на Хр. Н. Пулиенъ на 8 юлий послѣ обѣдъ, слѣдъ извършвание на погребението, поражда други единъ въпросъ, на който истеца не би могълъ по никой начинъ да намѣри обяснение, безъ да се откаже отъ всичкитѣ свои презумции въ този §. — Този въпросъ е: ако е имало измъкване и укриване на тайни наставления прѣзъ днитѣ или нощитѣ отъ 5-8 юлий 1897 г.; то таквози не е могло да остане не забѣлѣзано или неизвѣстно отъ Хр. Пулиевъ, едно отъ найвѫтрѣшнитѣ лица въ кѫщата Евл. Георгиевъ. Исковата молба даже предполага неговото, на Хр. Н. Пулиевъ, прѣко участие въ това въображаемо похищение; но тогава допустимо ли е, че лицето което би спомогнало Гешову да си запази толкова милиони (спорѣдъ истеца цѣли 16) не ще поиска още тогава, въ врѣме на похищението, да се осигори спрѣмо Гешова по начинъ, щото да не впада въ отчаяние и изтупление, че ще остане само съ 40,000 л. предвидени въ завѣщанието, да си хвърля шапката, да къса траура си или оскърбява паметьта на покойника едва що погребенъ? — Струва ни се, че тезата на истеца неможе намѣри единъ удовлетворителенъ отговоръ.

2) Свид. Богданъ Горановъ билъ чулъ отъ г-жа Пулиева да казва: „чудо стана Богдане, чудо стана!“ (стр. 15 исков. молба), а прѣдъ нѣкой си г-нъ и г-жа Симонъ г-жа Елисавета Пулиева била казвала: „това не може да бѫде неговото завѣщание. Прѣдъ Найденъ Геровъ сѫщата г-жа Елисавета била казала, че „пратили да ѝ искатъ ключоветѣ защото дошълъ сѫдията, а пакъ то било за да отворятъ кассата и да видятъ

по завѣщанието кѫдѣ да го закопатъ“ и най-сетне, прѣдъ г-жа Роза Д. Иванова, г-жа Елисавета Пулиева била се веднъжъ изразила, „че прѣди смъртьта си ще изкаже несправедливостьта.“ (стр. 16 отъ иск. молба).

Ако приемемъ показанията на Богданъ Горановъ, единъ отъ законнитѣ наслѣдници на покойния Евл. Георгиевъ, синъ на Ив. Горанъ, който водѝ безуспѣшно процесъ противъ г. Гешова за наслѣдството на пок. Евл., че всичко което предава той за нѣщата казани ужъ отъ покойната г-жа Ел. Пулиева, за изражение на самата истина — то пакъ неопредѣленитѣ фрази като „чудо стана Богдане“, или „това не може да бѫде неговото завѣщание“ — се обясняватъ по-лѣсно и правдоподобно съ психологическото състояние, въ което се е намирала тогава г-жа Ел. Пулиева, въ полза на която по завѣщанието не е било оставено нищо друго освѣнъ пожизненото ползование отъ кѫщата въ Calea Mosilor която ѝ е служила и за жилище, а пъкъ смѣткитѣ, които тя имала съ контората на покойния се оказали (глед показ. на Найденъ Николаевъ), задължени отъ покойния дори и съ разноскитѣ, които тя е правела, когато по негова покана го е придружавала въ задграничнитѣ му пѫтувания. Ако г-жа Елисавета е критикувала завѣщанието на покойния, то очевидно, не е било защото не е оставилъ всичкото си състояние за народополезни цѣли въ Македония, Одринско и Цариградъ, а по-скоро, защото и г-жа Елисавета Пулиева, както и всички други родственици на покойния и дългогодишни служащи въ контората му, сѫ се чувствували онеправдани или съвършенно изоставени на благоразположението на универсалния наслѣдникъ. Неправдата, за която говори г-жа Роза Д. Иванова, г-жа Пулиева имаше достатъчно врѣме да я изкаже, понеже тя живѣ още 2—3 години слѣдъ смъртьта на Евлогий, а между това, не само никой не е чулъ отъ г-жа Елисавета нѣщо конкретно въ полза на тезата на истеца, но ние сме прѣдъ противно говорящия фактъ, че г-жа Елисавета Пулиева, нѣколко врѣме прѣди смъртьта си е назначила за свой универсаленъ наслѣдникъ именно сѫщий г. Хр. Н. Пулиевъ, когото исковата молба визира, като най-много облагодѣтелствуванъ отъ неправдата (nedreptatea), която ужъ възмущавала г-жа Елисавета Пулиева. Колкото пъкъ за казванието, че дошли да вrematъ ключоветѣ за сѫдията и пр. то е вѣрно въ този смисъль, че ключоветѣ сѫ били дадени отъ г-жа Елисввета на

6 юлий 1897 г. сутриньта не на сѫдията, а лично на Княж. дипл. агентъ Минчовичъ, за което има и формална разписка, отъ 6 юлий 1897 г. въ $9^1/_2$ часа сутриньта, че ги е получилъ отъ г-жа Ел. Пулиева (прилож. № 9), а пъкъ оказалото се въ последствие, че „тѣ искали да видятъ кѫдѣ да го закопатъ,“ е сѫщо така вѣрно, въ смисъль на изложеното погорѣ въ този, п. 1.

3-о. На стр. 17—18 отъ исковата молба се казва, че Дим. А. Ивановъ, Хр. Н. Пулиевъ, Ат. Ивановъ — всички служащи въ кантората на Евл. Георгиевъ по врѣме на смъртьта му сѫ получили извънредни голѣми гратификации отъ универ. наслѣдникъ г. Ив. Ев. Гешова. Сѫщото било станало и съ Ал. Веричану юристъ-консултъ въ кантората. Тѣзи гратификации не могли да се обяснятъ съ личната щедрость на г. Ив. Ев. Гешовъ, който не билъ толкова щедъръ човѣкъ, нито пъкъ като единъ актъ на справедливость спрямо награденитѣ служащи, защото по мнѣнието на истеца, тѣ това не заслужавали. Единственото обяснение, което държавата-истецъ допуща е, че г. Ив. Ев. Гешовъ е наградилъ щедро всички тѣзи лица за да купи мълчанието имъ, понеже всички тѣ сѫ могли да бѫдатъ опасни за откриване на „тайната“.

Да се прѣдполага подкупностьта и безчестието въ едно и сѫщо врѣме и въ едно и сѫщо дѣло на толкова много лица и то най-довѣренитѣ на покойний завѣщатель, лица нѣкои отъ които той е удостоилъ съ високата честь да бѫдѫтъ евентуални негови наслѣдници или пъкъ испълнители на завѣщанието му, лица които като г. Веричано въ продължение на 30 години непрекѫснато сѫ били близки приятели и съвѣтници на покойний — значи, да не вѣрваме на нищо добро и свято у хората. Да мислимъ пъкъ, като предполагаме хората за най-долни, че е възможно да се опази една тайна, позната на толкова много хора, е безподобна наивность. Отъ показанията на Н. Николаевъ се установява и исковата молба това приема (стр. 17), че покойний Евл. Георгиевъ не е опрѣдѣлялъ никому отъ служащитѣ си нѣкаква заплата, а имъ е давалъ въ авансъ само онова, което имъ е било нуждно, като е оставялъ винаги да възблагодари всѣкиго спорѣдъ заслугитѣ и службата му при напущанието. По този начинъ, Дим. А. Ивановъ билъ и стеглилъ (израсходвалъ) за 33 години до 31 Дек. 1894 г. — 267,000 (глед. показ. Н. Ник. стр. 48), Христо Н. Пу-

лиевъ за 29 год. 346,000 лева, Ат. Ивановъ за 9 год. 128,000 лева. Първитѣ двама сж били найблизкитѣ и довѣрени лица на покойний въ търговията му въ гр. Букурещъ и на тѣхната прѣданость, вѣрность и усърдие въ продължение на 36 години за първия и 32 години за втория (считано до 1897 г.) непрѣкжснато, покойний е дължалъ много за събирането и увеличението на своето богатство. Истина е, че тѣ сж нѣмали никакви писмени условия съ покойния, но това прави йоще повече деликатни отношенията на странитѣ, основани на взаимно довѣрие. Покойний Евлогий, когато е расчиталъ Гавриилъ Аврамовъ, мѣстото на когото било заето отъ Дим. А. Ивановъ, въ 1874 год. му е заплатилъ едно възнаграждение „нѣколко пункта“ (глед. пок. Н. Ник. стр. 36) върху реализиранитѣ чисти печалби, и които пункта спорѣдъ книгитѣ на Евл. Георгиевъ сж се равнявали на 348.349 лева за 23 год. служба. Това което покойний е направилъ макаръ и въ единъ само случай, но което е толкова обикновенно въ търговията безъ да шокира нѣкого (да се дава извѣстенъ $^0/_0$ отъ участие въ печалбитѣ на прокуриститѣ и други найвисши чиновници въ едно банково или кредитно учреждение) — г. Ив. Ев. Гешовъ го е изпълнилъ по отношение и на 2-мата тѣзи най-висши чиновници въ контората, като имъ е прѣсмѣтналъ по около $5^0/_0$ танктиема отъ печалбитѣ за 32—36 годишна служба. А че г. Ив. Ев. Гешовъ винаги (не само слѣдъ смъртьта на Евлогия) е прѣценявалъ работата и на другитѣ служащи въ кантората на Евл. Георгиевъ съ повече щедрость, отъ колкото този послѣдний, това явствува отъ фалта, че когато покойний е расчелъ по единъ извѣстенъ начинъ Н. Николаева, то г. Ив. Ев. Гешовъ се е застжпилъ прѣдъ покойний да увеличи съ нѣщо възнаграждението на Николаева, и само по негово, на г. Гешовъ ходатайство, Н. Николаевъ е получилъ едно допъл. възнаграждение за службата си отъ 35,000 л. (глед. иск. м. стр. 17, писмата прѣдстав. въ обезпеч. производство и тия въ приложение № 10). Истина е, че и подиръ това, Н. Ник. все пакъ е сравнително много по слабо възнаграденъ при живота на покойния, отъ колкото сж били другаритѣ му слѣдъ слъртьта на покойния отъ г. Ив. Ев. Гешова, но не по малко истина е, че г. Николаевъ винаги е считалъ и счита и сега себе си за онеправданъ (глед. показ. стр. 27, 28 и 49); така че, сравнението въ исковата

молба на неговото възнаграждение съ онова на другитѣ които сж били негови началници, е съвършено неумѣстно. Колкото до Ал. Веричано, той е билъ постояния и незамѣнимъ приятель и юристъ-консултъ на покойний въ продължението на 30 години непрѣкжснато (показ. Н. Никол. стр. 47 и Роза Д. Иванова) безъ да е билъ достатъчно възнаграденъ, както и другитѣ служащи, лично отъ покойния при живѣ за многобройнитѣ си професионални цѣнни съвѣти. Подмѣтанието по този поводъ въ иск. -молба на стр. 17, че г. Ив. Ев. Гешовъ билъ укрилъ прѣдъ Ром. сждилища, че е далъ таквизи голѣми споредъ истеца възнаграждения Д. Иванову, Хр. Н. Пулиеву и Ат. Иванову — не е вѣрно, защото отъ протокола на Букур. сждъ съ дата 5/X/99 се види, че г. Гешовъ е заявилъ какво той неможе да опрѣдѣли точно цифритѣ наизустъ, но че неговитѣ адвокати, слѣдъ справка ще дадатъ точнитѣ цифри; а пъкъ независимо отъ това, прѣдъ сжщитѣ сждебни власти при опрѣдѣление стойностьта на наслѣдството — Ив. Ев. Гешовъ изрично е посочилъ въ заявлението си отъ 3/I 98 год. даденитѣ отъ него суми за дългъ на покойний къмъ служащитѣ и тѣхнитѣ възнаграждения безъ да укрива ни стотинка.

Най-сетнѣ, отъ щедростьта съ която споредъ истеца сж били възнаградени служащитѣ въ кантората, която е била распространена еднакво и къмъ Ив. Т. Горанъ, комуто по негово лично искане и прѣди всички други още на 31 Юлий 1897 год. сж били дадени 200,000 въ замѣна на една пожизнена рента отъ 3,000 лева годишно; отъ щедростьта къмъ Никола Хр. Пулиевъ, комуто вмѣсто 40,000 лева били броени 106,666 лева и пр., слѣдва ли да се заключи, че и на тѣзи послѣднитѣ е дадено повече, за да се купи тѣхното мълчание по нѣкакво укриване на нѣкакви отъ никого не видѣни книжа? Изглежда, че държавата е готова да отговори и на този въпросъ утвърдително, защото инъкъ не може да се обясни какъвъ смисълъ има прѣдставляванието черновката отъ разписка на Н. Хр. Пулиева, разписка съ най-обикновенно съдържание!

4) Щедростьта, обаче, на г. Ив. Ев. Гешовъ не се исчерпва нито съ отношенията му къмъ Д. А. Ивановъ, Хр. Н. Пулиевъ и другитѣ служащи въ кантората, нито съ онѣзи къмъ А. Веричано, Н. Хр. Пулиевъ и Ив. Т. Горана. Тя става въ още поголѣми размѣри къмъ другитѣ роднини на покойний Евлогий Георгиевъ — наслѣдницитѣ на Никола Т. Пулиеиъ, които

били получили споредъ исковата молба цѣли 4 милиона лева. И тукъ държавата-истецъ подозира купуване на мълчание, пазение на фаталната „тайна“ за „тайното похищение“ на „тайнитѣ наставления!“ — Истината е, че наслѣдницитѣ на Ник. Т. Пулиевъ—г-жа Ан. Т. Пулиева, г-жа Мария Гешова, Хр. Н. Пулиевъ, Евл. Н. Пулиевъ, г-жа Олга Д-ръ Янкулова, г-жа Елена Д-ръ Сърмаджиева сѫ получили само онова, което възъ основа на търговскитѣ книги на покойний е принадлѣжало тѣмъ по наслѣдство отъ покойний имъ наслѣдователь Никола Т. Пулиевъ, вуйка на покойний Евл. Георгиевъ и съдружникъ въ търговията съ послѣдний, на името на когото въ книгитѣ на контората е фигуриралъ дори цѣлия капиталъ на Евлогий до 1882 год. Достатъчно е, да се прѣгледатъ по тази точка показанията на Найденъ Николаевъ, за да се види, че презумцията на държавата нѣма никаква стойность. И наистина, Н. Николаевъ свидѣтелствува така: „къмъ 1 Януари 1894 г. партидата „Капиталъ“ на кантората била 17 милиона и петь или шестотинъ хиляди фр. Но тоя капиталъ пакъ е передовенъ, понеже въ него се интересуваха двама-трима господиновци. До 1886 или 1888 г. *партидата „капиталъ“ вървѣше на рубриката на Никола Т. Пулиевъ.* Единъ день приказвахме съ пок. Дим. А. Ивановъ, че тъзи практика, която държимъ, е нередовна, защото въ тозъ капиталъ интересуваха се и други хора и за това ние трѣбва да направимъ другъ единъ дѣлъ (партида), който да бѫде по-подходящъ за работата. Тогава рѣшихме, *вмѣсто »Капиталъ Никола Т. Пулиевъ“ да се нарѣче смѣтка „Обща дѣлба“, защото въ нея фигурираха Евлогий Георгиевъ, Христо Георгиевъ и Никола Т. Пулиевъ*, или понеже той се помина (Никола Т. Пулиевъ) — наслѣдницитѣ му“. Сѫщото това обстоятелство, т. е. че Никола Т. Пулиевъ и слѣдъ смъртьта му, неговитѣ наслѣдници, сѫ били съдружници и участници въ търговията на Евл. Георгиевъ, капитала на когото е фигуриралъ заедно съ онзи на Евл. Георгиевъ подъ името „Обща дѣлба“ се вижда и отъ търговскитѣ книги и годишнитѣ биланси, приключвани отъ Евл. Георгиевъ дори до деньтъ на смъртьта му.

5) Една особенна духовитость отличава исковата молба на всѣкѫдѣ, кѫдѣто се говори въ нея за вземанието ключоветѣ отъ касата на покойний отъ пок. Г-жа Елисавета Пулиева. Тукъ, по този прѣдметъ презумциитѣ и прѣдположенията сѫ многочи-

сленни и остроумни. Исковата молба приема за безспорно, че ключоветѣ отъ касата Chatvood въ трезорътъ на която се е пазило и намѣрило завѣщанието — сѫ били дадени още при живота на покойния отъ този послѣдния на Г-жа Елисавета Пулиева съ порѫчка *да ги не дава никому*. (Изглежда, че въ този моментъ Евлогий не ще е чувствувалъ ни най малко нуждата да остави да бърка нѣкой патриотъ въ касата му за изпълнение „свещеннитѣ длъжности“ на исковата молба). За да може да се твърди, че нѣкой е извлѣкълъ нѣкакви тайни наставления изъ касата на покойния — потрѣбно е да се докаже, че тѣзи ключове сѫ излѣзли отъ рѫцѣтѣ на Г-жа Елисавета Пулиева и минали въ чужди „патриотически настроени“ рѫцѣ. Исковата молба, обаче не се спира да утвърди положително, кога, кой и по какъвъ начинъ е могълъ да злоупотрѣби съ тѣзи ключове: тръгнала въ областьта на прѣдположения отъ найфантастично естество, тя (иск. молба) казва простичко: „всичко може да се допустне“ (глед. стр. 16 редъ 46) и наистина, допуска всичко! Исковата молба допуска напр., че тайното отваряние на касата е могло да стане съ двойнитѣ и тройни ключове, които всѣка една каса имала, и каквито, слѣдователно, е имала и касата Chatvood. (Стр. 16 отъ иск. м.) Но това допускание е безосновно, защото отъ подробния описъ на имота на покойния, извършенъ отъ Ром. Сѫд. власти, се знае, че двойнитѣ ключове на касата Chatvood сѫ се намѣрили оставени за пазение вѫтрѣ въ самата каса. (Глед. проток. отъ 16 юлий 1897 г. по описвание на наслѣдството; прилож. № 11).

Главний стълбъ, обаче, около който се движатъ всичкитѣ загадки, подозрения и прѣдположения на ищеца е, че ключоветѣ отъ касата Chatwood, въ която на 8 юли 1897 год. мировий сѫдия Гр. Калинеску е намѣрилъ завѣщанието на Ев. Георгиевъ сѫ били взети отъ г-жа Ел. Пулиева. Прѣди всичко тия ключове никой не е търсилъ защото ни кому не сѫ били потрѣбни, а пъкъ и да е искалъ нѣкой да ги има прѣзъ нощьта на 5 срѣщу 6 юлий 1896 не е могълъ, защото сѫ биле у Елисавета Пулиева — нея вечерь находяща се въ кѫщата на Хр. Н. Пулиевъ и въ една стая съ Г-жа Емилия Генералъ Граматическо.

Установено е, че прѣзъ врѣме болестьта на Евл. Георгиевъ външнитѣ ключове отъ касата Chatwood — 4 ключа — сѫ биле давани всѣка вечерь отъ касиера Д. А. Ивановъ на

Г-жа Елис. Пулиева. Сѫщото е станало и на *5 юли ввечерьта*, (глед. показ. на Н. Николаевъ, П. Ивановъ, Команъ Видригинъ, Ал. Веричану), но Д. А. Ивановъ като ковчежникъ съ отговорности, задържалъ е единия отъ четиритѣхъ ключа на касата Chatwood у себе си, безъ който, касата не е могла да се отвори, понеже за нейното отваряние е трѣбало едноврѣменно да се употрѣбятъ и 4-тѣ ключа. (Показания на Ал. Веричану и Мир. Сѫдия Калинеску).

На 5 юлий 1897 г. привечерь, когато виенский професоръ Nothnagel видѣлъ положението на болниятъ безнадежно съобщилъ, че фаталния край може да настѫпи, далъ мнѣние, щото Г-жа Ел. Пулева, която страдала отъ болесть на сърдцето да се не намѣри въ кѫщи, за да не послѣдва нѣкоя катастрофа и съ нея.

По неговия съвѣтъ, Г-жа Ел. Пулева придружена отъ Г жа Емилия Генералъ Граматическу и Г жа София Хр. Пулева сѫ отишли въ дома на Хр. Н. Пулевъ, гдѣто е останала прѣзъ цѣлата нощь заедно съ Г-жа Граматическо и Г-жа София Пулиева и никой прѣзъ нощьта не е дохождалъ да иска ключове или нѣщо друго отъ нея (глед. показанията на тия свидѣтелки).

Но не само касата никой не е отварялъ, но и въ контората, въ която е касата никой прѣзъ нощьта не е влазялъ, и не е могълъ да влѣзе, понеже ключоветѣ на *контората* сѫ биле у *Команъ Видригинъ*, отъ 31 година чиновникъ въ контората, който вечерьта на 5 срѣщу 6, както винаги, е заключилъ контората и отишелъ въ дома си и е дошелъ само сутриньта, тогава, когато обикновено сѫ идвали чиновницитѣ въ контората (глед показ. Ром. Видригинъ и Ст. Катрановъ).

Ясно е прочее, че дори и да сѫ били на лице ключоветѣ отъ, касата находящи се у Г-жа Ел. Пулева, да бѣше се съгласилъ и Д. А. Ивановъ съ четвъртия ключъ отъ касата, да извърши прѣстѫпление, понеже само той е знаялъ секрета за отварянието на касата, пакъ отварянието на касата не е било възможно, поради затварянието на контората въ която тя се е помѣстявала. А пъкъ, че ключоветѣ, които сѫ били у Г-жа Пулиева прѣзъ нощьта на 5 срѣщу 6 юлий не сѫ били давани отъ нея никому, дори до сутриньта на 6 юлий 1897 г. въ $9^1/_2$ часа прѣди обѣдъ, когато тя лично ги е прѣдала на офиц. лице — Княж. Дипл. Агентъ Д. Минчовичъ, най-блѣскавото доказа-

телство сѫ подклетвеннитѣ показания на послѣдния, дадени прѣдъ сѫд. слѣдователь въ Римъ на 1906 г., въ които четемъ буквално: *въпросъ поставенъ отъ държавата:*

„Кой на другия день сутриньта ви е врѫчилъ една часть „отъ ключоветѣ отъ же лѣзната каса *Chatwood* за получава- „нието на които *вие издадохте една расписка* на името на „Ел. Пулиева. Гдѣ ви сѫ били прѣдадени тия ключове, т. е. „въ кѫщата на Евлогия Георгиевъ или въ канцеларията на Ди- „плом. Агентство?

Отговоръ на Д. Минчовичъ:

„На слѣдния день (6 юлий) заранъта се върнахъ въ до- „мътъ на Георгиева, въ която кѫща ми бѣха дадени на съхра- „нение една часть *отъ ключоветѣ отъ Г-жа Ел. Пулиева.* „Азъ се ограничихъ само съ приеманието на ключоветѣ и из- „даване *на една расписка на поменатата госпожа*". Знае се, че и расписката, която на врѣмето е далъ г-нъ Минчовичъ за получаванието на ключоветѣ твърди сѫщото. (Глед. прот. № 12).

Слѣдъ тия показания дадени два мѣсеца прѣди състав. на исковата молба, очевидно за всѣкиго е, колко много смѣлость е била потрѣбна да се твърди това що исковата молба съдържа.

Истеца, види се, съзнава колко невѣроятно е горнето му прѣдположение за вземанието кюлчоветѣ отъ Г-жа Елисав. Пулиева прѣзъ нощьта на 5 срѣщу 6 юлий и за това той не настоява категорически, че касата е била отваряна непрѣменно прѣзъ нея нощь — той *допуща* че въ нея каса могло да бѫде бъркано като въ бакалски дюкянъ на 6 и 7 юли и повече пѫти и дори слѣдъ прѣдаването ключоветѣ на Бълг. Дипл. агентъ, но разбира се, безъ участието на този послѣдния. Това бърканис въ касата, споредъ истеца, могло да стане и чрѣзъ *двойнитѣ* или *тройни* ключове на касата понеже каситѣ сѫ продавали винаги съ *двойни и тройни запасни ключове.* Това второто прѣдположение разрушава само по себе си първото за вземането ключоветѣ прѣзъ нощьта отъ Г-жа Ел. Пулиева, защото, щомъ би се имало на разположение втори и трети ключове отъ касата, нѣмало защо да се искатъ находящитѣ се у г-жа Ел. Пулиева. Ние, обаче показахме по-горѣ, че и това второ допускане отъ истеца струва толкози колкото всичкитѣ други негови допускания.

6) Послѣдната по редъ, но не и послѣдня по важность въ очитѣ на истеца презумция, за доказвание че въ кассата Chatwood е било бъркано прѣди идванието на Мировия Сѫдия, да вземе завѣщанието (8 юлий 1897 год.), се вади отъ факта, че съдържанието на завѣщанието е било станало извѣстно вече прѣди отварянието му въ сѫдилището (9 юлий 1897 г.) както за това свидѣтелствувало поведението на Хр. Н. Пулиевъ на 8 юлий 1897 год., слѣдъ погребението на покойния и официалнитѣ противорѣчиви споредъ истеца, донесения на правителственитѣ делегати Алекс. Каназирски и Княж. дипломатически агентъ Д. Минчовича.

По тоя прѣдметъ ние вече споменахме нѣщо въ прѣшествующия § VIII точка 4; а сега нека изложимъ подробноститѣ, които сѫ толкова съкрушителни и изобличителни за голословнитѣ допускания на истеца.

На 8 юли сутриньта — до дохождането на Букур. Мир. Сѫдия въ кантората никой не е знаелъ нищо относително съдържанието на завѣщанието, което оставя Евлогий. На 8 юлий сутриньта въ 8 часа, Букур. Мир. Сѫдия Гр. Калинеску е взелъ ключоветѣ отъ Д. Минчовичъ и допълнителний (4-й) отъ Д. А. Иванова, отворилъ е касата и намѣрилъ въ нея единъ незапечатанъ и незатворенъ пликъ съ надписъ на български: *Завѣщание на Евлогий Георгиевъ отъ Карлово.*

Послѣднитѣ останки на Евлогий Георгиева въ това врѣме сѫ се намирали горѣ въ кѫщата отъ 5—8 юли т. е. три дни въ голѣмитѣ юлски горещини — защото не се е знаяло да ли нѣма нѣкакво завѣщателно разпореждание отъ покойния за мѣстото на погребението му. — Мировия сѫдия, който по закона прѣди всичко трѣбаше да се удостовѣри. дали нѣма оставено отъ покойния завѣщание. като намѣрилъ отворения пликъ съ надписъ, че въ него се намира завѣщание, бѣше длъженъ прѣди да запечати кассата и да вземе плика, да се удостовѣри дали наистина вѫтрѣ въ плика има завѣщание или може би тамъ се съдържатъ книги безъ никакво значение. Присѫтствующитѣ близки на Евлогия отъ друга страна сѫ искали да знаятъ дали нѣма въ завѣщанието на покойния разпоредено нѣщо досежно погребението му. — А всичко това заедно е създавало достатъчно законно основание за мир. сѫдия да извади отъ плика съдържащата се тамъ тетрадка — завѣщание и да прѣгледа неофициялно нейното съдържание Това се прави денемъ въ присѫтствието на множество находящи се заедно съ Мир. Сѫдия

свидѣтели и домашни, въ присѫтствието на Княж. Дипломат. Агентъ Д. Минчовичъ, Ал. Веричеано, Д. А. Ивановъ, Н. Хр. Пулиевъ, Ив. Е. Гешовъ и др.

Така увѣренъ сѫдията че въ плика се намира завѣщанието на Евлогия, влага отново въ плика завѣщанието, както е било намѣрено, обвързва го съ канапъ и запечатва както съ печатътъ на Мировото сѫцилище, тъй и съ онзи на Българското Диплом. Агенство въ Букурещъ и други присѫтствующи, които всички го визиратъ. (Глед. проток. на мир. сѫдия). Мировия сѫдия съставя нуждния протоколъ и отива да депозира плика съ завѣщанието въ Окр. Сѫдъ, гдѣто е отворено и четено официялно на другия день 9 юли. (Глед. прот. отъ 9 юли 1897 на прѣдсѣд. на Бук. Окр. Сѫдъ). Веднага слѣдъ това Д. Минчовичъ е телеграфиралъ въ Мин. на Вън. Работи депешата *отъ 8 юлий № 1232*, въ която прѣдава накѫсо съдържанието на завѣщанието. (Глед. стр. 19 на иск. м.) Горнитѣ факти се доказватъ до очевидность:

а) Съ некролога за погребението на Евл. Георгиевъ, което станало едвамъ на 8 юли слѣдъ обѣдъ, слѣдъ като сутриньта е станала извѣстна отъ п. 12 на завѣщанието волята на покойния да бѫде погребенъ въ гробищата «*Bello*» до гроба на братъ му Христо. (Приложение № 13).

б) Съ показанията на Мир. сѫдия Гр. Калинеску дадени подъ клѣтва на 9 ноември 1906 г., въ които казва: „че плика е билъ отворенъ: завѣщанието съдържаше „една цѣла серия прибавки (кодицили) и *констатирахъ*, че когато покойния живѣеше още, „испълваше се едно желание прѣдвидено въ една прибавка istриваше я и написваше друга“ отъ което слѣдва, че сѫдията е прочелъ не само цѣлото съдържание на завѣщанието, но и прибавкитѣ му (кодицилитѣ), а не както се твърди въ исковата молба, че безъ да погледне вѫтрѣ, запечаталъ плика.

в) Съ протоколътъ на Букур. Мирови Сѫдия отъ 8 юли 1897 г.

г) Съ протокола на прѣдсѣд. на Илфов. Окр. Сѫдъ отъ 9 юли 1897 г.

д) Съ депешата цитирана на стр. 20 на иск. молба на Княж. Диплом. Агентъ г. Минчевичъ отъ 9 юлий въ отговоръ на запитване отъ София, въ която депеша Минчевичъ казва:

„Вчера (8 юли) *неофициялно се отвори* завѣщанието, а днесь *се отвори официялно* въ сѫдилището“. (Гл. иск. м. стр. 20).

Думитѣ «отвори вчера» и «*се отвори днесь*» ясно означаватъ че на 8 юлий се е прочело неофициялно въ дома на Евлогий, а на 9 официялно въ сѫдилището.

Подиръ исказаното тукъ възъ основа на офиц. актове нѣкои отъ които исхождатъ отъ самата архива на Министерств. на Външн. Работи мислимъ, че нѣма нужда да се характеризира повече стойностьта на разгледваната презумция.

Съ изложеното дотукъ въ § § VII – IX ние показахме колко несериозни сѫ всичкитѣ до една презумпции, които истеца изважда въ исковата си молба, било отъ текста на завѣщанието, било отъ показанията на свидѣтели или други источници. Тѣ сѫ въ таквози въпиюще противорѣчие съ дѣйствителностьта, очевидностьта и здравия разумъ, щото едвали би имало нужда да се обсѫждатъ тѣ и оборватъ отъ насъ, ако не бѣха изказани отъ името на българската държава, която при това не се стѣсни и да имъ даде широка гласность чрѣзъ печата, като на нѣкое духовито откровение. Голѣмата часть отъ тѣзи презумпции сѫ биле прѣдставени йоще прѣди 9 год. прѣдъ Ромѫнскитѣ сѫдилища отъ Ив. Т. Горанъ въ процеса му противъ нашия довѣритель и всичкитѣ сѫ биле отхвърлени отъ Ромѫнскитѣ сѫдилища, d'emblée като не сериозни, не точни и не съгласни помежду си, които не даватъ основа за една сѫдебна провѣрка чрѣзъ разпитъ на свидѣтели макаръ, че споредъ Ромѫн. закони доказванието чрѣзъ свидѣтели въ онзи процессъ е било по начало допустимо.

X. Сега слѣдъ като показахме несъстоятелностьта на наведенитѣ презумпции, ние минаваме да посочимъ и обстоятелства, които доказватъ, че тезата на държавата за нѣкакво си похищение на книжа, не само че не е вѣроподобна или колко годѣ доказана, но че тя е просто невъзможна за поддържание. Ние твърдимъ, че книжа отъ естеството на тѣзи които претендира исковата молба да сѫ сѫществували и изгубили — не само не сѫ сѫществували, *но и не сѫ могли да сѫществуватъ*, нито пъкъ, слѣдователно, сѫ могли и да се изгубятъ, скриятъ или унищожатъ:

а) Евл. Георгиевъ не е могълъ да пише никакви тайни инструкции, защото е зналъ, че нѣма нужда отъ таквизи. Както въ 1882 год. е завѣщалъ явно и формално почти цѣлия си имотъ за народополезни цѣли (6,500,000 лева) на юридически лица не сѫществующи, тъй щѣше да постѫпи и съ остатъка отъ имота си впослѣдствие, ако имаше за това воля и желание:

б) Евл. Георгиевъ е знаялъ че законитѣ на Ромѫния му позволяватъ да разпореди чрѣзъ завѣти съ цѣлия си имотъ, било като учреди едно настоятелство (ефория) било направо на българска държава, която е една припозната отъ международ. право юридическа личность (глед. рѣш. на Букур. Ап. Сѫдъ отъ . . . 29/IV/903 стр. 12 — 13 и писмата на Евл. Георгиевъ отъ 16/I/88, 11/II/88, 7/IX/90, 1/XI/90, 25/II/91, 7/VI/93, 23/V/94, 14/XII/94, 16/VI/95, 17/II/96, 4/III/96 (прил. № 14).

в) Евл. Георгиевъ никога не е мислилъ и не е желалъ да завѣщае нищо (нито стотинка) на българската държава, защото е знаялъ, че правителствата обикновено употрѣбяватъ за други цѣли оставенитѣ тѣмъ фондове; (глед. показ. на Ал. Веричано).

г) Евл. Георгиевъ дорѝ ако би сторилъ намѣрение да пише таквизи тайни инструкции, той никога не би ималъ наивностьта да ги остави при самото си завѣщание въ единъ пликъ, защото не е знаялъ далѝ смъртьта не ще го завари въ странство или така ненадѣйно, щото да не може да останатъ тѣ тайни; знаейки неговата прѣдвидливость и точность, би могло въ такъвъ случай, да се очаква, че той щѣше да врѫчи тѣзи прѣдполагаеми тайни разпореждания запечатани на нѣкого отъ изпълнителитѣ на завѣщанието, въ Българ. Дипл. Агентство, въ Руското Консулство, на нѣкое висше духовно лице или поне устно щѣше нѣкому да каже тъзи своя „интимна воля“; а между това ние виждаме, че никой отъ най-близкитѣ при живота на покойния лица (г-жа Елисавета Пулиева, Ив. Ев. Гешовъ, Ал. Веричано, Д. А. Ивановъ, Хр. Н. Пулиевъ, Георги В Шоповъ, Найденъ Геровъ, Савва Паница, Розали Д. Иванова, Найденъ Николаевъ и пр.) — ама абсолютно никой, никоги, нищо не е чулъ отъ покойния относително неговитѣ разпореждания съ имота му за послѣ смъртьта му. На първото засѣдание, което сѫ имали въ 1897 год. 7-мината испълнители на завѣщанието на покойния въ гр. Букурещъ, никой отъ тѣхъ не е заявилъ да е чулъ или знаялъ нѣщо за завѣщателнитѣ распореждания на покойния за слѣдъ смъртьта му. (Глед. протокола отъ 16 априлъ 1906 г. при окр. прил. № 15).

д) Относително Македония — покойния изрично се е разпоредилъ въ завѣщанието си при опрѣдѣление назначението на фонда отъ 6,000,000 лева, който е както за България тъй

за Македония. Да се мисли, пъкъ, че единъ остатъкъ отъ 16 милиона лева ще е прѣдназначаванъ отъ покойния специално за Македония, Одринско и Цариградъ би значило да мислимъ, че той за тѣзи послѣднитѣ земи е прѣдназначавалъ тройно повече отъ колкото за Сѣверна и Южна България взети заедно. Пъкъ и отъ кореспонденцията на покойния (глед. писма прилож. № 16) се вижда, че за Македония, Одринско и Цариградъ покойния не е билъ разположенъ да дава никакъ или твърдѣ малко. Колкото пъкъ за българщината въ Ромѫния (Добруджа), Руссия (Бесарабия), юго-източна Сърбия и пр., ние виждаме, че българското министерство на финансиитѣ ги е лишило съвършенно отъ своитѣ грижи и попечения.

е) Евл. Георгиевъ не е могълъ да мисли да прѣдава цѣлия свободенъ отъ завѣти остатъкъ отъ имота си на Българ. държава или комуто и да било другиму, освѣнъ на своя универс. наслѣдникъ г. Ив. Ев. Гешовъ, защото, въ завѣщанието си той заповѣдва изрично, да се испълни то буквално и добросъвѣстно; а пъкъ при таквози испълнение на завѣщанието му, за никакво българско правителство и държава и рѣчъ не може да става.

XI. Исковата молба вѣрна на себе си, да бѫде винаги въ несъгласие съ дѣйствителностьта, е таквази и въ манипулирането съ цифритѣ, когато се опрѣдѣля размѣра на искътъ. Исхождайки отъ показанията на Н. Николаевъ, който казва, че капитала на Евл. Георгиевъ къмъ 31 Декември 1893 год. или 1 Януари 1894 год е билъ около 17 милиона и петстотинъ или шестотинъ хиляди лева, но и този капиталъ пакъ не е редовенъ, понеже въ него се интересували двама-трима господиновци, между които наслѣд. на Никол. Т. Пулиевъ — държавата казва въ исковата молба, че капитала на Евл. Георгиевъ на 31 Декември 1893 г. е билъ 19 милиона лева, който за 3½ год подиръ това до смъртьта на Евлогий се е увеличилъ средньо съ 4 милиона, та всичко възлиза на 23 милиона лева (въ обезпечителното производство № 12/906 първоначално се говорѣше за 32 милиона л.), отъ които като се спадатъ завѣтитѣ въ завѣщанието — за около 7 милиона, оставатъ по смѣтката на държавата около 16 милиона лева.

Понеже отъ величината на тъзи цифра се вади тоже една презумпция, нека покажемъ колко далечъ стои истеца отъ истината и въ това отношение.

Споредъ описа и оцѣнката на цѣлото наслѣдство на покойний Евлогий Георгиевъ, извършени отъ Ромѫнскитѣ финансови власти и послѣ по обтъжвание отъ довѣрителя ни отъ Роман. сѫдебни власти, за опрѣдѣление размѣра на митото, което трѣбва да се събере върху наслѣдството — всичкото наслѣдство на Евл. Георгиевъ къмъ деня на смъртьта му 5 Юли 1897 год. е възлизало на 19.100.000 лева въ крѫгло число, за което наслѣдство е билъ събранъ налогъ въ полза на Ромѫн. държава по 9% за право напрѣминавание наслѣдството върху довѣрителя ни Ив. Ев. Гешовъ 1.708.000 лева. Отъ това многомилионно наслѣдство 19.100.000 лева довѣрителя ни е трѣбвало да исплати и исплатилъ слѣднитѣ по главни суми:

а) 1.708.000 л. за мито 9% въ Румания
б) 103 500 л. втори пѫть наслѣд. мито въ Англия, Русия и България за часть отъ имотитѣ му, находящи се въ тѣзи страни.
в) 2.700.000 л частьта, която се припада на наслѣд. на съдружника Никола Т. Пулевъ.
г) 6.000.000 л. Ефорията за Висшето училище
д) 560.000 л. на 14 наслѣдници по 40.000 лева
е) 1 000.000 л. стойностьта на мошиитѣ Visioro и Colrutia завѣщана на Букур община.
ж) 1.000.000 л. стойностьта на мѣстото подарено за университетъ въ София, (200.000 л.) и на особний подаръкъ 800.000 л. пари подарени въ 1896 г. за здание на университета.
з) 400.000 л. за доискарвание болницата въ Цариградъ.
и) 200.000 л. на Ив. Горанъ за откупув. рентата му.
к) 280.000 л. за въздигание паметникъ на пок. и на брата му въ гробищата Bello въ Букурещъ.
л) 1.910 000 л. минималната загуба при ликвидацията на имота 10% (при събиранието на взиманията по записи и ипотеки и распродажбитѣ).

15.861.5000 лева

За успокоение пъкъ на държавата истецъ, която търси народни милиони и на онѣзи отъ свидетелитѣ които тълкуватъ интиимната воля на покойний съ осмушки и четвъртушки що оставятъ на довѣрителя ни, но не повече (глд. показ. на Др.

Цанковъ) ще прибавимъ, че споредъ книгитѣ на Соф. клонъ на кѫщата Евл. Георгиевъ, клонъ управляванъ всичкото врѣме неограничено отъ довѣрителя ни, - Ив. Ев. Гешовъ е прѣдставилъ чиста печалба, съ която е увеличилъ състоянието на Евл. Георгиевъ на около 1.800.000 лева въ крѫгло число, безъ да е получилъ при живота на покойний нѣкакво участие, или очищение за тъзи своя търговска дѣятелность.

На основание всичко до тукъ изложено, отъ името на довѣрителя ни молимъ почит. Соф. Окр. Сѫдъ:

А. Да признае че искътъ тъй както е формуливанъ не е и неможе да бѫде подсѫденъ на Соф. Окр. Сѫдъ, а на Илфовския Окр. Сѫдъ въ Букурещъ;

Б. Ако би се приело дѣлото за подсѫдно на почит. Соф. Окр. Сѫнъ да постанови да се отхвърли този искъ по начало, безъ влизание въ обсѫждание на свидѣтелски показания и другитѣ доводи (презумпции) представлявани отъ истеца понеже: а) истеца нѣма качеството и правото да иска отъ името на лица, на които нито по закона, нито по договоръ или международни обичаи неможе да бѫде прѣдставитель въ тѣхнитѣ материални интереси предъ сѫдилищата; б) истеца търси наслѣдство по завѣщание отъ името на лица неопредѣлени и неизвѣстни за нѣща сѫщо така неопредѣлени и неизвѣстни въпрѣки ничтожностьта предвидѣна въ чл. 115 ал. I и 119 ал. II отъ зак. за наслѣдството; в) истеца търси наслѣдство възъ основа на тайни документи, които и по Ром. закони, гдѣто се претендира че сѫ били съставени и по българскитѣ гдѣто се иска тѣхното испълнение сѫ ничтожни, нѣматъ юридическа сила и значение за да обоснователъ единъ искъ и дори мѣсто за събирание и провѣрка на доказателства;

В. Ако би се приело, че искътъ по начало може да бѫде предявяванъ и воденъ, то на основание чл. 114, 176 и 177 отъ зак. за наслѣд. 325 отъ гр. сѫдопр. да постанови: да не се допуска свидѣтелски показания и распитъ на свидѣтели нито за тълкувание на завѣщанието отъ 18 юли 1882 год. и кодицилитѣ му, нито за доказванието сѫществуванието на нѣкакви тайни инструкции и наставления и като така да отхърли искътъ като неоснователенъ и недоказанъ.

Г. Въ всичкитѣ прѣдшествующи случаи заедно съ прѣкратяванието или отхвърлянието на искътъ да се осѫди Държавата-

ищецъ да заплати сѫдебнитѣ и за водение на дѣлото разноски на довѣрителя ни.

При това добавяме, че цѣлата процедура за обезпечаване на доказателства чрѣзъ распитъ на свидѣтели извършена по обезп. производства №№ 13/906, 88/905 считаме за незаконна и нищожна, защото е извършена отъ некомпетентни сѫдии и по делегация и безъ наличностьта на условията прѣдвидени въ чл. чл. 505—507 отъ Гражд. Сѫдопр. Ако при все това ние говорихме въ настоящия си отговоръ за показанията на свидѣтелитѣ при обезпеч. производства, както и се позовахме на тѣхъ и на онѣзи распитани по друго едно дѣло—това сторихме, за да отблъснемъ незаконнитѣ домогвания и невѣрнитѣ аргументи на исковата молба, а главно да мотивираме основанията, поради които подобни свидѣтелски показания и презумции не могѫтъ да се приематъ за доказателство. — Отъ само себе си слѣдва обаче, че ако доказателства съ свидѣтели би били допустими въ този процессъ, тѣхното въеждание въ процеса не би могло да стане, освѣнъ като се спази принципа на равноправностьта на странитѣ въ това отношение.

Приложения:

№ 1 — Рѣшението на Бук. Аппел. сѫдъ за утвър. завѣщанието на Д-ръ Василияди.

№ 2 — Рѣшението на Ром. Вър. Касац. сѫдъ за Горановото дѣло.

№ 3 — Писмото на Ев. Георгиевъ отъ 30 Априлий 1880 г.

№ 4 — Писмото на Ев. Георгиевъ до Н. В. Ромѫн. Краль отъ 1891 год.

№ 5 — Показанията на свидѣтелитѣ Веричеано, Г-жа Граматиченку, Гр. Калинеску, г-жа Соня Пулиева, К. Видригинъ, Ст. Катрановъ и Пандели Ивановъ.

№ 6 — Писмата по сътрудничеството на Г-на Гешова въ ж. п-л. Ц. Соф. Вакарелъ 1885—1891 и други.

№ 7 — Писмата на Ев. Георгиевъ досежно Др. Цанкова.

№ 8 — Писмата за Цариградската болница.

№ 9 — Расписката на Д-ръ Минчовичь за ключоветѣ.

№ 10 — Писма касателно Найденъ Николаевъ.

№ 11 — Прѣписъ отъ протоколитѣ на инвентара за двойнитѣ ключове на касата.

№ 12 — Показанията на Д-ръ Минчовичь.

№ 13 — Некролога по случай смъртьта на Ев. Георгиевъ.

№ 14 — Писма отъ които се установява, че Евлогий Георгиевъ знаялъ законитѣ.

№ 15 — Протоколъ на испълнителитѣ на завѣщанието отъ 16 Априлий 1906 г.

№ 16 — Писма отъ Ев. Георгиевъ касателно Македония и Одринско.

№ 17 — Писма досежно Университета.

№ 18 — Писма досежно Карловската фабрика.

№ 19 — Прѣписъ отъ настоящето и отъ приложенията му за ищеца.

Гр. София, 9 Май 1907 год.

Съ почитание:

(под.) Т. Теодоровъ
„ *Г. Згуревъ*
„ *Д. Марковъ*
„ *Д-ръ Н. Радевъ*
„ *Ив. Д. Гешовъ.*

ПРИЛОЖЕНИЯ.

Приложение № 1.

Рѣшение на Букурещкий аппел. сѫдъ по завѣщанието на Д-ръ Н. Василияди.

№ 73, Гражданско.

1883 марта 26 № 697.

Подъ прѣдседателството на г-нъ *Н. Предеско,*
Членъ: „ *М. П. Боардя,*
Допълнителенъ членъ: „ *Г. Н. Багдатъ.*

Господа Иоанъ Дойческу и Н. Дойческу съ прошение зарегистровано подъ № 3094/1882 направиха апелъ противъ рѣшението на Илф. окр. сѫдъ 3 отд. подъ № 194/1882 произнесено въ процесътъ, който иматъ съ г-да Евлогий Георгиевъ и Г. Атанасовичъ за уничтожение завѣщанието п-го Н. Василияди, слѣдъ който апелъ се призоваха странитѣ и слѣдъ нѣколко отлагания на 5 миналий февруарий явиха се г-да Иоанъ и Н. Дойческу придружени отъ адвоката Т. Майореску, Д ръ Г. Атанасовичъ придруженъ отъ адвоката г. Г. Пауческу и г. А. Веричану, адвокатъ на г. Евлогий Георгиевъ, упълномощенъ съ пълномощно, завѣрено отъ Илф. окрѫженъ сѫдъ 3-то отдѣление подъ № 13/887.

Видѣ се, че апелътъ е направенъ въ срокъ, прочете се апелираного рѣшение, изслуша се г. Т. Майореску, който изясни фактитѣ и поиска да се приеме попълнованието на гражданскитѣ изслѣдования относящи се до фактитѣ за каптация упражнена върху завѣщателя Василияди по случай направата на завѣщанието му, чрѣзъ четирма свидѣтели, които знаяли фактитѣ, защото въ окр. сѫдъ, съ свидѣтелитѣ, които сѫ биле изслушани, не можле да се попълнятъ.

Изслуша се г нъ Пауческу който поддържа, че Бр. Дойческу заявили прѣдъ окр. сѫдъ че се отказватъ отъ други сви-

дѣтели, зашото изслѣдванията биле достатъчни, обаче за да могатъ да бждатъ приети свидѣтели, нужно е по-рано да се укажатъ фактитѣ, които прѣдстоятъ да се установятъ, защото ако се приеме, че има каптация върху нѣкое лице, това не е срѣдство за уничтожение завѣщанието, освѣнъ ако се установи че има измама или насилие, слѣдователно трѣбва да се докаже, че сжществува измама или насилие, че даже ако се и установи каптацията, завѣщанието е валидно, поиска прочее да се отблъсне искането на допълнителни свидѣтели, първо защото се отказаха въ окр сждъ отъ други свидѣтели и второ защото не се показватъ фактитѣ, които искатъ да се установятъ.

Г. Майореску отговори, че иска да установи каптацията, която е произвела едно насилие върху покойния.

Г. Веричану се основа на отказътъ, направенъ въ окр. сждъ отъ други свидѣтели и на съображението, че Георгиевъ не е билъ въ столицата, а въ странство, когато се е направило завѣщанието и слѣдователно поддържа че противъ Георгиева съ нищо не може да се доказва, за това настоя да се отблъсне искането за изслушване на други свидѣтели.

Апелацията за да може да се произнесе въ истинско познание на работата, чрѣзъ постановление № 224 удобри да се викатъ свидѣтели и да се направи едно допълнително изслѣдване за да се установи исканието формулирано отъ апелантитѣ въ засѣданието относително фактитѣ за каптация употрѣбени върху завѣщателя по случай направата на завѣщанието му и дѣлото се отложи за 15 мартъ.

Г. Н. Предеску, прѣдседатель остана на слѣдующето мнѣние: Като имамъ прѣдъ видъ искането на Братя Иоанъ и Н. Дойческу да се изслушатъ свидѣтели за да докажатъ каптацията употрѣбена отъ отвѣтницитѣ върху Д-ра Василиади по случай направата на завѣщанието му, като имамъ прѣдъ видъ, че едно подобно прѣдложение се е направило отъ апелантитѣ и прѣдъ окр. сждъ, предъ който предложенитѣ отъ тѣхъ свидѣтели казаха щото знаятъ, по тия съображения съмъ на мнѣние, че нѣма вече нужда да се изслушватъ други свидѣтели.

На 15 мартъ се прѣдставиха г да Иоанъ и Н. Дойческу придружени отъ адвоката г. Т. Майореску.

Г. Г. Атанасовичъ придруженъ отъ г. адвокатитѣ Гр. Г. Пауческу и Гр. Триандафилъ, прѣдстави се и Г. А. Веричану, адвокатъ на г. Евлогий Георгиевъ.

Прѣдставиха се и свидѣтелитѣ, прѣдложени отъ г-да Дойческу, а именно: Иосифъ Клаинъ, тенекеджия, Кирица Василеску, които се поканиха да напустнатъ засѣдателната зала.

Прочете се миналия протоколъ както и апелираното рѣшение, повикаха се свидѣтелитѣ единъ по единъ, които се изслушаха по отдѣлно, слѣдъ като положиха клѣтва съгласно чл. 196 гр. сѫдопроиз. както това се установява отъ отдѣлно сключенитѣ за тая цѣль протоколи.

Изслуша се г. Т. Майореску който разви сѫщитѣ мотиви които бѣше инвокиралъ и прѣдъ окр. сѫдъ, заяви че се придържа у писменитѣ конклузии, поиска да се реформира (измѣни) апелираното рѣшение и да се обяви завѣщанието на Василияди за унищожено.

Сѫщо и г. г. Веричану и Пауческу развиха своитѣ мотиви отъ първата инстанция; заявиха, че се придържатъ у писменитѣ конклузии, дадени въ окр. сѫдъ, и поискаха отхвърлянето на апела като неоснователенъ.

Аппелацията съ постановление № 589 остана въ съвѣщание до днесъ, и днесъ произнесе слѣдующето рѣшение:

Аппелацията

като изслуша странитѣ въ пледоаритѣ имъ и като обсѫди апела, направенъ отъ Братя Иоанъ Дойческу и Никола Дойческу противъ рѣшението на Илф. окр. сѫдъ 3-то отд. (Гр. Кор.) подъ № 190 отъ 1882 г., апелъ, чрѣзъ който се иска уничтожението мистичното (тайно) завѣщание отъ 1 юний 1881 на покойния Д-ръ Н. Василиади.

Като има въ съображение, че Д-ръ Н. Василиади съ завѣщанието си оставя универсални наслѣдници на цѣлото си състояние Д-ра Атанасовичъ и Евлогий Георгиевъ, като имъ налага нѣкои и други задължения, между другитѣ *и основанието и поддържането на едно политехническо училище въ гр. Габрово,* като прибавя Д-ръ Василиади въ втората часть на завѣщанието си, че ако първата часть би се уничтожила, тогава остава всичкото си състояние на Д-ръ Атанасовичъ и Евлогий Георгиевъ безъ никакво задължение.

Като има въ съображение, че аргументацията на апелантитѣ въ смисълъ да се унищожи завѣщанието, защото било направено въ полза на една морална личность. неопредѣлена и която не е припозната отъ Ромънската Държава, не е основателна,

понеже не може да се приеме, защо единъ завѣщатель да не може да остави състоянието си съ цѣль, че слѣдъ смъртьта му да се учрѣдятъ училища и завѣдения благотворителни, училища и завѣдения, които само подиръ тѣхното учреждение би имали нужда да бѫдатъ припознати отъ Ромънската Държава, че такива лица могатъ да бѫдатъ добрѣ опрѣдѣлени и сѫ способни да придобиятъ едно юридическо сѫществование (fiinţa moralâ.)

Като има въ съображение, че даже и да се приеме, че тая клауза отъ завѣщанието на Василияди не би била валидна и слѣдва да се унищожи, при все това не трѣбва да се испуща изъ прѣдъ видъ, че въ подобенъ случай, Д ръ Василиади постановява по единъ ясенъ и определенъ начинъ, че тогава всичкото си състояние оставя на Д ръ Атанасовичъ и Евлогий Георгиевъ, безъ никакво задължение че отъ послѣднитѣ изражения на завѣщателя излиза, че Д-ръ Атанасовичъ и Евлогий Георгиевъ *сѫ истински наслѣдници, а не подставени лица.*

Като има въ съображенил че апелантитѣ поддържаха че завѣщанието направено въ полза на Атанасовича и Георгиева трѣбвало да се унищожи, понеже било резултатъ на каптация, която насилствено нанесена на волята на завѣщателя, е упорочила неговото съгласие въ минутата на съставлението акта, било въ общъ или частенъ интересъ.

Като има въ съображение че апелантитѣ съ нищо не доказаха каптацията. че при всичко че има двама свидѣтели, които заявиха, че Д-ръ Василиади имъ билъ казалъ, какво повече българи, между които Д-ръ Атанасовичъ и Евл. Георгиевъ го биле уговаряли да си остави състоянието на България, обаче това настояване не може да причини едно нравствено насилие отъ естество да упражни единъ забраненъ отъ закона (illicite) натискъ върху духътъ на П-го Василияди за да го застави да завѣщае въ полза на България; че така сѫщо не се доказа съ нищо, че е сѫществувалъ единъ подобенъ натискъ отъ страна на отвѣтницитѣ съ цѣль да направятъ Василияди да завѣщае въ тѣхна полза. Каптацията за да може да даде мѣсто за унищожение на едно завѣщание трѣбва да бѫде придружена отъ насилие или измама.

Като зема въ съображение, че даже ако се приеме че Д-ръ Атанасовичъ е лѣкувалъ Василиади отъ болестьта отъ която е умрѣлъ и се обяви за недѣйствителенъ универсалния завѣтъ направенъ въ полза на Д-ръ Атанасовичъ, тая недѣй-

ствителность ще ползува другиятъ универсаленъ наслѣдникъ, сиречъ Евлогия Георгиевъ, тъй като на послѣдния не може да се отнеме правото подъ прѣдлогъ, че билъ приятель на Д-ръ Атанасовичъ и че правялъ часть като членъ въ Българския Комитетъ, а не на законнитѣ наслѣдници т. е. на апелантитѣ, които нѣматъ никакъвъ интересъ да се домогватъ до тая недѣйствителность, и така при такова положение на работитѣ, слѣдва *да се отблъсне искътъ на апелантитѣ,*

по тия съображения въ името на закона

Рѣшава

отблъсва апелътъ направенъ отъ г. Иоанъ Дойческу и Н. Дойческу противъ рѣшението на Илф. окр. съдъ 2-то отдѣление подъ № 194/882 и ***потвърдява*** *рѣченото рѣшение.*

Рѣшението се дава окончателно съ право на рекурсъ въ Касацията и на ревизия съгласно закона.

Дадено и четено въ публично засѣдание днесъ на 26 мартъ 1883 въ столица Букурещъ.

под. *Н. Предеску,*
„ *М. Поеару Боардя,*
„ *Г. Н. Багдатъ.*

Секретариятъ на Букурещкия Апелативенъ 3-то отдѣление.

Настояшето копие, като съгласно съ оригинала находящи се въ дѣло подъ № 573/82, се завѣрява.

м. п. Секретарь: под. *Г. Поппеску.*

Министерство на Привосъдието Дирекция на съдебнитѣ дѣла.

Виденъ за удостовѣрение подписътъ на г-на секретаря отъ Апелативния съдъ въ Букурещъ 3-то отдѣление, който завѣрява приложений прѣписъ отъ гражданското рѣшение № 73/883.

За министръ (п.) *А. Прокопиу,*

м. п. Директоръ (п.) (не се чете)

№ 5611 28 мартъ 1907.

Законенъ гербъ унищоженъ.

Ромънското Кралевско Министерство на Външнитѣ Работи удостовѣрява горньото завѣрение на Министерството на Правосъдието.

№ 1586 Букурещъ 29 мартъ (4 априлъ) 1907 г.

м. п. За министръ (п.) *Ланга Рашкану.*

Приложение № 2.

Рѣшение на Ромънския Върховенъ Касационенъ Съдъ, постановено по дѣлото на Ив. Т. Горанъ, срѣщу Ив. Евст. Гешовъ, по завѣщанието на Евлогий Георгиевъ.

РѢШЕНИЕ № 483.

Отдѣление I.

Прѣдседатель: *Г-нъ К. Ферекиди*

Присѫтствующи членове:
Г-нъ К. К. Стефанеску
„ К. Н. Опреану
„ Г. Личию
„ Д. Кукули
„ Г. Багдатъ
„ К. Р. Манулеску.

Въ деня на 9 ноемврий 1904 г., взе се въ разглеждане касационната жалба подадена отъ Богданъ И. Горановъ, Елисавета Хр. Караминкова, Драганъ И. Горановъ, Христо И. Горановъ, Иванъ Огняновъ, Савва П. Огняновъ противъ рѣшението на апелативния съдъ въ Букурещъ, I отдѣление, № 112 отъ 1903 год. по дѣлото съ Иванъ Евстатиевъ Гешовъ.

Прѣдстави се г. адвокатъ В. Винешъ, отъ страна на всичкитѣ ищци, упълномощенъ редовно, споредъ както се константирва отъ пълномощията, които прѣдставлява днесъ и отъ прѣдшествующия протоколъ на тоя съдъ.

Прѣдстави се и ствѣтника чрѣзъ г-нъ адвокатъ Веричану, редовно упълномощенъ.

Прочете се рапорта на г на съвѣтника И. Дука. Изслушаха се г-да адвокатитѣ: Ал. Джувара, Таки Ионеску и Б. Мисиръ отъ страна на присѫтствующия касаторъ въ развитие на мотивитѣ за касирване.

Господа адвокатитѣ М. Сипсомъ, Гр. Триандафилъ, Б. Боереску въ уборване на тия мотиви.

Въуховниятъ Касационенъ Съдъ отложи произнасянето за днесъ 12 текущи ноемврий и издаде слѣдующето рѣшение, като взе прѣдъ видъ върху мотивитѣ 1 и 2 за касиране:

„Прѣвишение на власть и нарушение чл. 1198 отъ гражд. законъ.

„Искахме отъ апелативния съдъ показания съ свидѣтели, за да докажемъ единъ опрѣдѣленъ фактъ, а именно: че е сѫ-

ществувало и едно друго завѣщание, отъ което излизало на яве, че г. Ив. Евст. Гешовъ не е билъ сериозенъ универсаленъ наслѣдникъ, че той е билъ поставено лице и че това завѣщание било онищожено въ врѣмето отъ смъртьта на завѣщателя до налагането на печатитѣ. Апелативниятъ сѫдъ ни отхвърли това доказателство, при всичко, че показахме и имената на свидѣтелитѣ, съ показанията на които искахме да си служимъ. Като постѫпи така, апел. сѫдъ наруши принципитѣ на правото, относително доказването и извърши едно явно прѣвишение на власть."

„Прѣвишение на власть и нарушение принципитѣ на правото и относително доказването.

„Искахме отъ апел. сѫдъ да докажемъ съ свидѣтели, че г. Гешовъ не е истински универсаленъ наслѣдникъ, а едно подставено лице, и при всичко, че не ни задължава закона развихме и нѣкои други прѣдположения (презумции), за да установимъ сѫщия фактъ и докажемъ, че нашето искане бѣше не само законно, но и подкрѣпено съ доказателства теглени отъ самия текстъ на завѣщанието и отъ други обстоятелства. Апел. сѫдъ, като отхвърли исканието ни, извърши едно прѣвишение на власть, и прѣстѫпи правилата на правото относително срѣдствата за доказване."

Като имаме прѣдъ видъ обтжженото рѣшение, отъ което се констатира, че Ив. Т. Горанъ, като е завелъ дѣло, продължено по-сетнѣ отъ наслѣдницитѣ му, днешнитѣ ищци, противъ Ив. Евст. Гешова, универсаленъ наслѣдникъ на имуществото на покойния Ев. Георгиевъ, поискалъ е унищожението на това завѣщание съ дата 18 юлий 1882 год.

Че ищцитѣ като сѫ намалили домогванията си прѣдъ апелативния сѫдъ сѫ подържали: 1) че Гешовъ не билъ освѣнъ единъ привиденъ наслѣдникъ и че въ сѫщность наслѣдството е било прѣдназначено за едно неопрѣдѣлено и неспособно лице, нѣщо което съставлява едно обхождане на закона, и 2) че било сѫществувало и едно второ завѣщание, което било похитено. съ което се налагали на наслѣдника и други задължения въ полза на неспособни лица въ България, задължения, които поглъщали цѣлото наслѣдство и които изваждали още повече на явѣ, че Гешовъ не е билъ истински универсаленъ наслѣдникъ.

Че за да докажатъ тѣзи свои доводи, ищцитѣ сѫ посочили една серия отъ прѣдположения (презумции) и искали да имъ се допусне доказване съ свидѣтели.

Че апел. сѫдъ въ Букурещъ, като е взелъ въ разглеждание тия прѣдположения и слѣдъ като ги обсѫдилъ едно по едно е констатиралъ, че Гешовъ не е единъ привиденъ универсаленъ наслѣдникъ, а е дѣйствителенъ притежатель на наслѣдството; че не е могло да сѫществува едно второ завѣщание, тъй щото не могло и дума да става за похищението му, вслѣдствие на което е отблъсналъ доказването съ свидѣтели, като безполезно.

Като имаме прѣдъ видъ, че инстанцийтѣ по сѫщество сѫ въ право да отхвърлятъ доказванието съ свидѣтели като безполезно, като иматъ достатъчно други срѣдства, отъ които могатъ да си съставятъ пълно убѣждение за това, което се иска да се докаже съ свидѣтели.

Че въ случая, инстанцията по сѫщество е отблъснала като безполезно свидѣтелскитѣ показания, слѣдъ като отъ прѣдположенията указани, си е съставила пълно убѣждение, че Гешовъ е сериозенъ наслѣдникъ и че друго завѣщание не е сѫществувало.

Като имаме прѣдъ видъ, че Апел. сѫдъ, за да не допустне доказванието съ свидѣтели, като несериозно, се основава между другото и на противоречията въ които сѫ изпаднали ищцитѣ, като въ Окр. сѫдъ сѫ искали да доказватъ съ свидѣтели, че истинския наслѣдникъ било неспособно лице, когато пъкъ прѣдъ Апел. сѫдъ съ искали да докажатъ съ свидѣтели, че този претендиранъ универсаленъ наслѣдникъ, било едно лице неопрѣдѣлено; че Апел. сѫдъ се основава още и на съображението, че ищцитѣ, като сѫ искали да докажатъ съ свидѣтели, че универсалния наслѣдникъ е едно подставено лице и че други билъ истинския наслѣдникъ, не сѫ били въ състояние да посочатъ кой и билъ, спорѣдъ тѣхъ, тоя истински наслѣдникъ.

И че, слѣдователно, Апелативния сѫдъ достатъчно оправдава оцѣнението си относително доказванието съ свидѣтели и не го отхвърли до като не показва мотивитѣ, поради които не уважава това домогвание.

И като е така, апелативния сѫдъ е упражнилъ едно свое право и не е извършилъ прѣвишение на власть нито нарушение на правилата относително допущанието на доказателствата.

Така че мотивитѣ за касирване сѫ неоснователни.

Върху третия мотивъ за касирване:

„Прѣвишение на власть и отхвърляние правото за защита.

„Слѣдъ като Апел. сѫдъ отхвърли нашето искане за да докажемъ съ свидѣтели, че Ив. Ев. Гешовъ не билъ истински

„наслѣдникъ, а едно подставено лице искахме думата да раз-
„виемъ апела съ срѣдствата, които ни оставатъ на ржка:
„прѣдположения и други“. Апел. сждъ се обяви обвързанъ
„въ оцѣнката на нашитѣ срѣдства, чрѣзъ опрѣдѣлението съ
„което бѣ отхвърлилъ доказванието съ свидѣтели и ни отказва
„правото да развиемъ срѣдствата, у които ние само се бѣхме
„докоснали, за да докажемъ съ свидѣтели, че това което искаме
„бѣше не само законно, но и отъ естество да ни доведе до единъ
„резултатъ. Съ това Апел. сждъ наруши нашето право за за-
„щита и ни отблъсна апела, безъ да можемъ ние да го развиемъ
„въ цѣлость. Апел. сждъ смѣси прѣдварителното си рѣшение
„върху приемванието на едно срѣдство за доказателство съ рѣ-
„шението на дѣлото по сжщество и въ дѣйствителность издаде
„рѣшение на нищо неосновано, слѣдовтелно, едно очевидно прѣ-
„вишение на власть“.

Като имаме прѣдъ видъ, че съ обтжженото рѣшение се констатирва, че слѣдъ като Апел. сждъ разгледалъ всичкитѣ прѣдположения посочени отъ ищцитѣ, за да направатъ приемливо доказванието съ свидѣтели, отхвърлилъ ги е съ рѣшението си № 437 отъ 3 Февруарий 1903 и отложилъ разлежданието на дѣлото по сжщество за 29 Ап. 903.

Че на тая дата, ищцитѣ запитани отъ прѣдседателя иматъ ли и други срѣдства (мотиви) за развивание, отговорили, че нѣматъ вече, освѣнъ единъ печатенъ циркуляръ на И. Ев. Гешовъ съ дата 30 Юлии 1897 и че колкото се касае до прѣдположенията развити вече за да направятъ да се допуснатъ свидѣтелскитѣ показания ще ги развиятъ наново само ако Апел. сждъ признае, като приготвително опрѣдѣлението си относително свидѣтелскитѣ показания и че не се счита обвързанъ съ оцѣнката си върху тия прѣдположения.

Като имаме прѣдъ видъ, че Апел. сждъ, който по-случай разискванието за приемвание свидѣтелскитѣ показания, слѣдъ като вземалъ въ подробно разглеждание на всичкитѣ прѣдположения развити отъ ищцитѣ, се е счелъ съ право обвързанъ, чрѣзъ взетото си опрѣдѣление и рѣшение върху тия прѣдположения и като е било така, безполезно е било спорѣдъ както и самитѣ ищци сж признали, да се почнатъ отъ ново обясненията върху сжщитѣ прѣзумпций.

Че на Апел. сждъ не е оставало друго за обсждане освѣнъ циркуляра на Гешова, като едничко срѣдство, което останало

неразгледано, за да се произнесе подиръ това върху апелътъ, това което той е и направилъ, като е отхвърлилъ и домогването основано на циркуляра.

Като имаме прѣдъ видъ, че Апел. сѫдъ като е постѫпилъ така не е спѫвалъ въ нищо ищцитѣ за да развиятъ апела си въ неговата цѣлость, не е нарушилъ правото за защита и не е извършилъ никакво прѣвишение на власть.

За тия мотиви Върховния Касационенъ сѫдъ.

Въ името на закона отблъсква касац. жалба подадена отъ Богданъ И. Горановъ, Елисавета Хр. Караминкова, Драганъ И. Горановъ, Христо И. Горановъ, Иванъ П. Огняновъ, Савва П. Огняновъ, П. С. Огняновъ и Богданъ П. Огняновъ противъ рѣшението на апелативния сѫдъ отъ Букурещъ, 1 отдѣление № 112/903 г.

Осѫжда ищцитѣ да платятъ на отвѣтника 100 (сто) лева сѫдебни разноски.

Дадено и четено въ публично заседание днесъ на 12 Номврий 1904.

(п.) К. Ферекиди — *(п.) К. Стефанеску*
„ *Г. Личиу* — „ *Д. Кукули*
„ *Г. Н. Багдатъ* — „ *К. Р. Манолеску*

(п.) Р. Н. Опреяно.

Секретарь: *(п.) Г. О. Боргеа*

Вѣрно: *А. Гаранъ.*

Секретариятъ на Върховния Касационенъ сѫдъ, 1-во Отдѣление.

Настоящето копие като съгласно съ оригинала се завѣрява.

Секретарь: *(п.) С. Протопопеску*

(М. П.) № 2184, 3 Мартъ 1906.

Приложение № 3.

Отворено писмо отъ Ев. Георгиевъ, къмъ г. г. избирателитѣ му отъ Русенската Губерния.

Господа,

Прѣзъ мѣсецъ Януарий текущаго года мя почетохте съ Вашето довѣрие, като мя избрахте за прѣдставитель въ Народното Събрание.

Въодушевенъ отъ искренна и безинтересна прѣданность, съ която всѣки синъ на България е длъженъ най-много днесъ, отъ всѣки другъ пѫть, да послужи на Отечеството си, счетохъ, че азъ най-добрѣ щяхъ да искажа признателностьта си за честьта, която сега два пѫти ми се прави, като остава на страна многочисленитѣ си интереси за да приема вашиатъ мандатъ.

По злощастие обаче, Народното Събрание благоразсѫди да ми затвори вратата си.

Безъ да докачи ни най-малко искренностьта или законното постѫпване по случай на моето избиране, Събранието онищожи силата на повѣреното ми отъ Васъ пълномощно подъ предлогъ, че азъ, Евлогий Георгиевъ, съмъ билъ *чужденецъ*, и за да стана *българинъ*, трябовало да се подчина на сѫщитѣ правила, които ся искатъ отъ единъ Нѣмецъ, Гръкъ или Инглезинъ, ако тоя Немѣцъ, Гръкъ или Инглезинъ, искаже желание да стане български поданикъ. . . .

Ако прѣди нѣколко години само, когато нетърпимий чюждъ яремъ, съединяваше всички ни въ едно желание, — въ желанието ни на едно свободно Отечество, би прѣдсказалъ нѣкой, че чтомъ се сдобиемъ съ такова отечество, ще да се намяратъ помежду ни хора, до такава степень заблудени, чтото да не припознаватъ на нѣкой отъ братята си правото да ся именуватъ синове на тѣхната Майка, такъвъ човѣкъ навѣрно щеше да ся счита за безуменъ, и никой нѣмаше да отдаде важность на неговитѣ прѣдказования.

При всичко това, Господа, онова което тогива ни се виждаше за невъзможно, днесъ достигна една горчива истина.

Въ срѣдата на едно Българско Събрание прѣдъ очитѣ на единъ Князь, който, по поканванието на Българский народъ, напусна Отечеството си и дойде да сподѣли сѫдбата и да води прѣдназначенията на тоя народъ къмъ благополучие, счастие и

слава, прѣдъ прѣдставителитѣ на Европа, която е тъй добрѣ разположена къмъ насъ, едно болшинство презира Конституцията и провозглашава една отъ най-самоволнитѣ системи, — система на произвола. . . .

Сѣкоги, даже и въ най тѣжкитѣ врѣмена на нашето Отечество, тогива когато да се нарича нѣкой Българинъ бѣше една опасность, — азъ гордѣливо съмъ носилъ това име, и когато може би други, малцина за добра честь, но отъ *ония които днесъ искатъ да си монополизиратъ Българский патриотизъмъ* и не сѫ правили така. — Отечеството дѣто вѣровамъ че единъ день ще да тържествува правдата, ще да сѫди и заплати сѣкиму споредъ дѣлата.

Е добрѣ, ний сички, и нашето число е голѣмо, които сме родени *Българи*, но сме живѣли другадѣ, подъ едно друго, а не турско покровителство, ний казовамъ, днесъ когато отечеството ни ся освободи отъ побѣдоноснитѣ войски на Царя Освободителя и съ добрата воля на Европа, днесъ, когато Отечеството ни, като една Майка, събира и свиква всичкитѣ си синове, възможно ли е, *и не би ли трѣбвало да потрѣперимъ отъ ужасъ, като виждаме, че тая майка ни затваря вратата си и ни отблъскова за да дадемъ и ний да спомогнемъ съ познанията си и да сѫдѣйствуваме за нейното величие и процъвтяване.* — О не! това не е възможно, не е такъвъ духътъ и буквата на Конституцията, въ изработването на която взеха участие всичкитѣ българи чрезъ прѣдставителитѣ си, даже и ония, които живѣятъ вънъ отъ България и които се намираха подъ странно покровителство до основаванието на нашата държава и правителство. . .

Отъ сега се ражда въпросътъ, дѣ е положителний текстъ на Конституцията, който да ни отнима правата, че сме Български граждани, само по причина че не сме били турски поданици, но че сме ся нахождали подъ Руско, Английско или Французко покровителство? Тя не содържява никакво такова постановление, което би било нѣщо гибелно заради насъ, но ако би сѫществувало поне, ний трѣбва да му се повинуваме, нашата Конституция не ни е отнѣла правата на Български гражданинъ, *права които ги имаме отъ раждане*, защото това не само би било несправедливо но даже и неблагоразумно . . .

Ако азъ съмъ изключенъ, защото съмъ билъ страненъ поданикъ, че съмъ билъ Руски поданикъ, тогава би трябвало да

се отхвърлятъ безразлично сичкитѣ българи, понеже сички до нашето освободяване и до съставлението на Българското Правителство сме били странни поданници, но като бѣше невъзможно щото нашата Конституция да прѣдвиди едно такова неумѣстно постановление, заради това тя не е казала нищо за миналото и съ чл. 54 дава една наредба само за въ бѫдуще.

Тоя членъ гласи:

„Всички родени въ България, които не сѫ прияли друго поданство, сѫщо и ония, които сѫ родени другаде отъ родители, Български поданици, броятъ се поданици на Българското Княжество.‘

Отъ тоя текстъ се разбира по единъ положителенъ начинъ че конституцията не е искала да лиши отъ правата онѣзи, които преди сѫ били странни поданници, защото казовамъ, *че е безразлично да е билъ нѣкой Турски или Китайски поданникъ.* — Тя отнима правата на ония, които слѣдъ съставянието на Българската държава би станали чужди поданници. Явно доказателство, че това е значението на чл. 54 е и самата му редакция; — въ него се говори за синове родени вънъ отъ България отъ родители Български поданници. Обръщамъ вниманието върху думитѣ *Български поданници*, защото, ако тоя членъ се отнасяше за българитѣ прѣди основание на Българското Княжество, както поддържаха ония, които спомогнаха за моето касиране. навѣрно нѣмаше, да поминува нищо за родители български поданници, които тогава не бѣша възможно да сѫществуватъ, защото *нѣмаше Българска Държава.*

Щомъ се състави нашето правителство формално се отказахъ отъ руското правителство. Съ усърдие приѣхъ постътъ на агентинъ на Българското Княжество въ Ромѫния, когато благо воли да ми повѣри нашиятъ Августѣйщий Господарь, освѣнъ това и въ първото законодателно народно Събрание азъ бѣхъ припознатъ за Разградски прѣдставитель . . . .

Въпрѣки сичко това, болшинството на настоящето Събрание или да кажа по право, ония които повлияха на него ползующи ся отъ правото което имъ дава само числото на гласоветѣ и като забравиха, че прѣди да дойдатъ на моятъ изборъ, *бѣха приели други депутати, които се намираха въ сѫщата категория*, както и азъ, благоразсѫдиха да мя касиратъ съ ставане на крака, а не чрѣзъ тайно гласоподавание, както става въ всичкитѣ камари по свѣта, най-вече по лични въпроси,

че съмъ билъ чужденецъ; и тъй като прѣзъ всичкото врѣме на унизение и робство азъ бѣхъ българинъ и изложенъ на сичкитѣ прѣслѣдвания, които ми нанасяше това име, днесъ когато се радвами на свобода, азъ съмъ отстраненъ и оставамъ безъ никакво отечество! безъ никакви граждански правдини!

Букурещъ, Априлий 30 1880 год.

(под.): *Ев. Георгиевъ.*

Приложение № 4.

Писмо отъ Евлогий Георгиевъ до Негово Величество Ромънски Краль.

Отъ 17 май 1891 год.

Ваше Величество,

Има повече отъ 54 години отъ когато се радвамъ на великодушното гостоприемство на Ромѫния, подъ покровителството на която, съ трудъ и спестяване, можахъ да спечеля какво-годѣ състояние. Ромѫния е била прибѣжището, гдѣто се подсланяха мойтѣ злочести братя, бѣжанци изъ България, и то тогава, когато отечеството ми пъшкаше подъ веригитѣ на робството.

Армията на Ваше Величество, водена отъ Великия си капитанъ, способствува по единъ могѫщественъ начинъ за разкѫсване на тия вериги и за възвръщание свободата на единъ поробенъ народъ.

Тия факти ми налагатъ длъжностьта да дойда и азъ на свой редъ, да спомогна *съ слабитѣ си сили за напрѣдъка на ромѫнския народъ.*

Ваше Величество, Господарю, сте дали примѣра и изражението на подобни чувства чрѣзъ създаванието на университета Каролъ I (Fondatiunea Universitara Carol I). Моля Ваше Величество да ми позволи да принеса и азъ своята лепта на величественото дѣло, основатель на което сте Вие. И въ тази надѣжда подарявамъ на управлението на „Fondatiunea Universitara Carol I“ сумата 200,000 лева въ цѣнни ромѫнски държавни книжа, съ амортизация, носящи 5% лихва, която ще вложа въ спестовната каса (Casa de depuneri si consemnatiuni) веднага,

щомъ благоволи Ваше Величество да даде съгласието си, за да може този капиталъ да послужи за постигание цѣлитѣ на това завѣдение, чрѣзъ раздавание помощи на университетскитѣ студенти, за да слѣдватъ наукитѣ си.

Отправямъ още една молба къмъ Ваше Величество, да позволи, щото тази помощь да носи името ми.

Благоволете, Господарю, да заповѣдате на министритѣ си, да извършатъ формалноститѣ, за приемание на това дарение.

Съ най-дълбоко почитание къмъ Ваше Величество, най-покоренъ слуга:

(под.): *Евлогий Георгиевъ.*

---

1) **_Приложение № 5._**

Кралство Ромѫния. Прѣписъ.
Илфовския Окрѫженъ Сѫдь.
Сѫдебенъ слѣдователь на 3-й участъкъ.

Днесъ 9 Ноемврий 1906 г. прѣдъ насъ, сѫдебния слѣдователь на 3-й участъкъ при Илфов. Окр. Сѫдъ, придруженъ отъ нашия архиваръ, прѣдстави се **Григоръ Калинеску**, свидѣтель повиканъ съ призовка № 3469, който слѣдъ като положи клѣтва, съгласно чл. 72, отъ углавното сѫдопроизводство, че ще каже цѣлата истина, на зададенитѣ му въпроси, въ отсѫтствие на обвиняемия, отговори, че се казва Григоръ Калинеску, 39 годишенъ по занятие поддиректоръ при шконтовата Банка, живущъ въ Калея Мошилоръ № 121 и че не е нито сродникъ, нито пъкъ въ услуга на страната, а по дѣлото показа:

Припомнямъ си, че прѣди около 9 години, вслѣдствие настояванието на адвоката Александръ Варичеану и поканата на Илфов. Окр. Сѫдъ отидохъ въ Калея Мошилоръ, въ домътъ на покойния Евлогий Георгиевъ за да запечатвамъ цѣлото му имущество. На мѣстото намѣрихъ присѫтствующи, между другитѣ и Бълг. Дипл. Агентъ Г-нъ Минчовичъ, който ми врѫчи единъ вързопъ ключове. До колкото си спомнямъ, врѫченъ ми бѣше и отъ г. Д. Ивановъ единъ добавъченъ ключъ, съ който се отвори желѣзната каса. Като отворихъ желѣзната каса, намѣрихъ завѣщанието на покойния въ единъ пликъ не си спомнямъ обаче дали бѣше затворенъ или отворенъ, по вече вѣрвамъ че плика бѣше отворенъ и ето по какви причини: Завѣщанието съдържаше една цѣла серия прибавки и констатирахъ, че когато покойния живѣеше още, изпълваше си по едно же-

лание прѣдвидено въ една прибавка, изтриваше я и написваше друга, тъй-че той е трѣбало да има на ржка до послѣдния моментъ завѣщанието.

Не си припомнямъ датата, когато бѣхъ поканенъ да запечатамъ имуществото, но зная, че го запечатихъ по настояванието на адвоката Александръ Веричану.

Завѣщанието го взехъ азъ и го прѣдадохъ на сжда.

Друго не зная. Прочете ми се настоящето и се подписвамъ:

(под.) *Г. Калинеску.*

Вѣрно съ прѣвода:
Секретарь на Соф. Окр. Сждъ: (не се чете).

---

2) Прѣписъ.

Кралство Ромжния.
Илфовски Окржженъ Сждъ.
Сждебенъ слѣдователь на 3-й участъкъ.

Днесъ 9 Ноемврий 1906 г. Прѣдъ насъ, сждебния слѣдователь на 3-й участъкъ при Илфов. Окр. Сждъ, придруженъ отъ архиваря, яви се г. **Александръ Веричану** свидѣтель, призованъ съ призовка № 3463, който, слѣдъ като положи клѣтва, че ще каже истината, съгласно чл. 72 отъ Углав. Сждопроизводство, на нашитѣ въпроси, въ отсжтствие на обвиняемия, отговори, че се именува Александръ Веричану, 67 г., по занятие адвокатъ, живущъ въ ул. „Брезояну“ № 39, че не е сродникъ, нито сватъ, нито пъкъ на служба при странитѣ, а по въпроса отговори слѣдующето:

„Въ продължение на 30 години до смъртьта на Евл. Георгиевъ, бѣхъ неговъ адвокатъ, юристъ-консулъ и интименъ приятель на покойния, който се допитваше до мене по всички въпроси, спорни и всѣкакви други. Не е ималъ другъ постояненъ адвокатъ, освѣнъ веднажъ, когато се сдружихъ съ г. Константинъ Боереску, въ единъ процесъ, който пледирахме заедно. Въ 1882 г. покойния Георгиевъ исказа желанието си да направи едно завѣщание. Поиска ми, щото завѣщанието да бжде направено валидно, защото ималъ единъ кръвенъ сродникъ, съ претенция да го наслѣди, а тъй като това лице му е било неприятно, той искаше да не бжде възможно отмѣнението на това завѣщание. Покойниятъ желаеше да остави единъ

фондъ за осѫществяването на едно училище въ България, желаеше още да изпраща студенти отъ България въ Европа да слѣдватъ; да остави нѣщо за Българскитѣ черкви въ Букурещъ и Галацъ, *които нѣмаха законно сѫществувание,* и азъ, като се опасявахъ да не би да може да се отмѣни това завѣщание, съвѣтвахъ покойния да назначи за универсаленъ наслѣдникъ (легатеръ) едно лице довѣрено, въ което да нѣма никакво съмнѣние, че ще му изпълни напълно постановленията на завѣщанието, даже и ако частнитѣ легати биха били недѣйствителни. Още помня, че казахъ на покойния: „Какво ти струва, ако твоя наслѣдникъ ще бѫде способенъ да наслѣди нѣколко милиона, доволно е, че той ще изпълни твоето завѣщание.

„Въ разговора си съ покойния Георгиевъ и азъ и той бѣхме убѣдени, че не трѣбва да се остави нито стотинка на Българското правителство, защото знаехме, че въобще правителствата употрѣбяватъ оставенитѣ суми за по-други цѣли отъ тия, за които сѫ били прѣдназначени чрѣзъ завѣщанието. За това, внушихъ на покойния Георгиевъ да прѣдвиди поименно за училището суми; за построяването на едно Висше Училище, въ което да се изучаватъ точнитѣ науки, съ приложение къмъ индустрията и търговията и да изпраща младежи въ странство. Внушихъ му още. да прѣдвиди едно управление специално върху това училище и върху оставения фондъ, като прѣдостави. на Българското правителство само контрола на тоя училищенъ фондъ,

По всички послѣдующи прибавки и особено по прибавката, въ която се казваше, че отмѣнява постановлението, щото универсалния наслѣдникъ да вземе въ всѣкой случай 20,000 лева и по прибавката, чрѣзъ която отново се постановява, щото слѣдъ като даде на училищното настоятелстео сумата отъ 6 милиона лева, остатъка да го вземе универсалния наслѣдникъ.

Покойния никога не е билъ съвѣтванъ отъ менъ, напротивъ, даже азъ съмъ го спиралъ да остави тайни инструкции на универсалния наслѣдникъ, които биха могли да повличатъ подирѣ си отмѣняванието на завѣщанието. Нѣщо по-вече, покойния нѣмаше нужда да прибѣгва къмъ такива инструкции, щомъ знаеше, че легатитѣ, които биха били недѣйствителни,

каквито сж часть отъ прѣдвиденитѣ въ завѣщанието, ще бж дatъ изпълнени отъ универсалния наслѣдникъ, ако той бжде съвѣстенъ. Изповѣдвамъ най-убѣдително, че покойния Евлогий не би направилъ друго завѣщание или прибавление безъ да се допита до мене и никога не се е допиталъ до мене за едно ново завѣщание или прибавка. Азъ съвѣтвахъ и покойния послуша моя съвѣтъ, да прѣдвиди три лица, които да бждатъ послѣдователни наслѣдници, въ случай на смъртьта на единa, а такова постановление е позволено отъ Ромжнския граждански законъ, и това, защото покойния се боеше да не умрѣ безъ завѣщание. Покойния имаше желанието да се изпълнятъ постановленията на завѣщанието и никога не съмъ го чувалъ да манифестира нѣкое друго желание.

Струва ми се, че бѣхъ на 5 срѣщу 6 Юли 1897 год. вечерьта къмъ 10 часа въ домътъ на Евлогий Георгиевъ и разговаряхме съ Д-ръ Нотнагелъ въ столовата; тъй като бѣхъ съ доктора въ столовата, не зная кога г-жа Елисавета Пулиева излѣзе отъ кжщи и незная дали е имала въ себе си ключоветѣ. Но зная, че единa отъ ключоветѣ на желѣзната каса го имаше касиера Димитръ Ивановъ, а желѣзната каса на покойния не се отваряше, освѣнъ съ четиретѣхъ си ключове заедно, а ключа, задържанъ у г. Димитръ Ивановъ, бѣше задържанъ по споразумението му съ менъ.

Незная, дали секрета на желѣзната каса на покойния бѣше познатъ и на други лица, освѣнъ отъ Димитръ Ивановъ и Ев. Георгиевъ.

Съдържанието на разпискитѣ, издадени отъ използувачитѣ на легатитѣ сж редактирани отъ менъ въ качеството на адвокатъ и юристъ-консулъ на кжщата „Георгиевъ“.

Въобще, почти всичкитѣ расписки, редактирани отъ менъ и дадени на лицата, които се допитватъ до менъ, сж съставени еднакво и имахъ грижата да спомѣна въ разписката думитѣ: „Безъ да имамъ по-вече нѣкакви претенции“.

Невѣрвамъ при друго нѣкое наслѣдство да сж поставени печатитѣ по-скоро, отколкото при наслѣдството на Евлогий Георгиевъ, при слѣднитѣ обстаятелства: прѣзъ нощьта на 5—6 Юлий 1897 г., сжбота, умрѣ Евлогий Георгиевъ; втория день,

като недѣля, нѣмахъ кѫдѣ да се обърна. Въ понедѣлникъ сутриньта, азъ, въ качеството на бившъ адвокатъ, поисках запечатването; отидохъ въ сѫда, нъ тъй като прѣзъ Юлий има ваканция, прѣдседателя даде заповѣдь едвамъ въ 1 часа. Той делегира сѫдията на 1-й участъкъ и докато се извършатъ необходимитѣ формалности, часа стана 2 и неможахъ да заваря въ сѫда делегирания сѫдия, тъй че, бѣхъ принуденъ да отида дома му. Помолихъ го да дойде на втория день сутриньта въ 8 ч., когато дойде и пристѫпи къмъ запечатванието на имуществото на покойния. Това сѫ моитѣ покаaания. Нѣмамъ нищо по-вече да добавя и подписвамъ«.

(под.) *А. Веричану.*

Сѫдия: (п.) не се чете.

Архиваръ: *Ионеску Силидану.*

При угл. д. № 381/06.

Вѣрно съ прѣвода:

Секретарь на Соф. Окр. Сѫдъ: (не се чете).

3)

Кралство Ромѫния

Илфовски окрѫженъ Сѫдъ.

Сѫдебенъ слѣдователь на 3-й участъкъ

Днесъ 9 ноемврий 1906 г.

Прѣдъ насъ сѫдебния слѣдователь на 3-й участъкъ при Илфовския окр. сѫдъ, придруженъ отъ нашия архиваръ, прѣдстави се г-жа **Емилия Генералъ Граматическу**, свидѣтелка повикана съ призовка № 3464, която слѣдъ като положи клетва съгласно чл. 72 отъ углавното сѫдопроизводство, че ще каже само истината на зададенитѣ ѝ въпроси въ отсѫствие на обвиняемия отговори, че се именува Емилия Генералъ Граматическу, 40 годищна, живуща въ гр. Брезояну, № 39 и че не е нито сродница, нито въ служба на странитѣ, а по дѣлото даде слѣднитѣ показания:

„Спомнямъ си твърдѣ добрѣ, че на 5-й юлий 1897 г. бѣхъ въ домътъ на Евлогий Георгиевъ, за да науча нѣщо за неговото здравие, като го знаяхъ, че е боленъ. Вечерьта къмъ 8 часа като се съобщи на семейството. че г-нъ Евлогий

Георгиевъ е твърдѣ злѣ, тръгнахме съ г-жа София Христо Пулиева и съ г-жа Елисавета Х. Пулиева, за да заведемъ г-жа Елисавета въ домътъ на г-нъ Христо Пулиевъ, за да си почине; и за да не я оставимъ сама, стояхме съ г-жа София Пулиева при г-жа Елисавета Пулиева прѣзъ цѣлата нощъ на 5 срѣщу 6 юлий 1897 година.

Зная добрѣ, че ключоветѣ на железната каса на Евлогий Георгиевъ, не сѫ били поискани прѣзъ тази нощь отъ никого и нито пъкъ съмъ чула да се говори за тѣхъ.

Прочете ми се настоящето и се подписвамъ.

(под.) *Емилия Граматическу.*

Вѣрно съ прѣвода.

Секретарь на Соф. Окр. Сѫдъ: не се чете.

4)

—

Кралство Ромѫния.
Илфовски Окрѫженъ Сѫдъ.
Сѫдебенъ слѣдователь на 3-й участъкъ.

Днесъ 8 ноемврий 1906 г. Прѣдъ насъ, сѫдебния слѣдователь при Илф. окр. сѫдъ 3-й участъкъ, прѣдстави се съ призовка № 3465, **г-жа София Хр. Н. Пулиева**, 35-годишна, живуща въ улица Вамей № 11 и ми заяви:

„Добрѣ си спомнямъ, че въ 1897 година, вечерьта на 5—6 юлий намирахъ се заедно съ г-жа Емилия Генералъ Граматическу у г. Евлогий Георгиевъ и въ сѫщия день къмъ 8 или $8^1/_4$, слѣдъ визитата на Д-ръ Нотнагелъ, който се бѣше произнесалъ, че нѣма признаци за подобрение на г. Евл. Георгиевъ, вуйка на моя мѫжъ, тръгнахме съ леля ми Елисавета Хр. Пулиева и съ г-жа Граматическу за да заведеме г-жа Елисавета Пулиева у дома. Припомнямъ си сѫщо много добрѣ че отидохъ у дома и тъй като г-жа Елисавета Пулиева бѣше душевно разстроена, помолихъ я да си легне и като болна да не остане сама, стояхме при нея заедно съ г-жа Емилия Граматическо почти цѣла нощь.

Зная положително, че никой не е дохождалъ да иска отъ Елисавета Пулиева ключоветѣ отъ желѣзната каса.

По отношение на ключоветѣ отъ желѣзната каса, зная че никому не сѫ били дадени да ги варди прѣзъ нощьта на 6 юлий 1897 г., нито пъкъ е ставало дума за тия ключове, послѣ само чухъ, че ключоветѣ сѫ били дадени на Българския дипломатически агентъ Минчовичъ. Това азъ чухъ да се говори късно, едвамъ слѣдъ като бѣхъ призована при сѫдебния слѣдователь.

Прочете ми се настоящето и се подписвамъ.

(под.) *София Хр. Пулиева.*

Вѣрно съ прѣвода. Кmasъ угл. дѣло № 281/06.

Секретарь на Соф. Окр. Сѫдъ: не се чете.

---

5) Прѣписъ.

Кралство Ромѫняя.
Илфовски Окрѫженъ Сѫдъ.
Сѫдебенъ слѣдователь на 3-й участъкъ.

Днесъ 9 ноемврий 1906 г.

Прѣдъ насъ сѫдебний слѣдователь на 3-й участъкъ при Илф. окр. сѫдъ, придруженъ отъ нашия архиварь, прѣдстави се **Команъ И. Видригинъ**, свидѣтель повиканъ съ призовка № 3468, който слѣдъ като положи клѣтва, съгласно чл. 72 отъ Углавното сѫдопроизводство, че ще каже цѣлата истина, на зададенитѣ му въпроси отговори, въ отсѫтствието на обвиняемия, че се именува Команъ И. Ведригинъ, 51 годишенъ, по занятие търговски чиновникъ, живущъ въ ул. „Стефанъ Михаиляну“ № 16 и че не е нито сродникъ, нито въ услуга на странитѣ, а по дѣлото показа: Отъ 31 година съмъ чиновникъ при кѫщата Георгиевъ и до смъртьта на г. Евлогий Георгиевъ, живѣхъ въ улица „Каля-Мошилоръ“ № 80 въ кантората. Вечерьта на 5 срѣщу 6 юлий 1897 год., бѣхъ като обикновено въ домътъ на покойния и прѣзъ ноща никой не е буталъ желѣзната каса, тъй като ключа на бюрото (контората) бѣше въ менъ, нито въ контората е влизалъ нѣкой. Не видѣхъ кога се дадоха ключеветѣ на г-нъ Минчовича, но прѣдполагамъ, че тѣ му бѣха дадени отъ покойната Елисавета Пулиева, която винаги прѣзъ ноща ги пазеше у себе си слѣдъ като касиера Ивановъ ѝ ги даваше. Зная, че желѣзната каса, въ която нощемъ се държеха цѣнноститѣ, може да се отваря

само съ четире ключа. Всичко това зная го, като чиновникъ при кѫщата и защото живѣехъ тамъ.

(под.) *К. Видригинъ.*

Вѣрно съ прѣвода.

Секретарь на Соф. Окр. Сѫдъ: не се чете.

6)

Кралство Ромѫния.
Илфовски Окрѫженъ Сѫдъ.
Сѫдебенъ слѣдователь на 3-й участъкъ.

Днесъ 5 ноемврий 1906 г.

Прѣдъ насъ, сѫдебния слѣдователь на 3-й участъкъ при Илф. окр. сѫдъ, придруженъ отъ нашия архиварь, прѣдстави се г. **Пандели Ивановъ,** свидѣтель призованъ съ призовка № 3466, който слѣдъ като положи клѣтва съгласно чл. 72 отъ Углавното сѫдопроизводство, че ще каже само истината, на зададенитѣ му въпроси, въ отсѫтствие на обвиняемия, отговори, че се именува Пандели Ивановъ, 56-годишенъ, по занятие чиновникъ при кѫщата Евл. Георгиевъ, живущъ въ улица „Нерва Траянъ“ № 15 и че не е нито сродникъ, нито въ услуга на странитѣ, а върху въпроса отговори:

„Отъ 37 години служа въ кѫщата на Евл. Георгиевъ и зная, че вечерьта на 5 срѣщу 6 юлий 1897 г., стояхъ въ канторатa на Евлогий Георгиевъ до като се затвори и слѣдъ 8 ч. възкачихъ се горѣ и стояхъ до 11 часа, когато си отидохъ въ кѫщи.

Зная, че къмъ 7 ч. вечерьта затвориха се всички желѣзни каси и ключоветѣ ги зема покойния Димитръ Ивановъ, за да ги прѣдаде на **г-жа Елисавета Пулиева.** Не зная кой е прѣдалъ ключоветѣ отъ желѣзната каса на г. Минчовичъ, но зная положително, че неможеше да се отваря английската желѣзна каса освѣнъ съ четире ключове на веднажъ, безъ което неможеше да се отваря. Всичко това го зная като старъ чиновникъ на кѫщата Георгиевъ и се намирахъ вечерьта на 5 срѣщу 6 юлий тамъ“.

Прочете ми се настоявамъ и подписвамъ.

(под.) *П Ивановъ.*

Вѣрно съ прѣвода. Къмъ угл. д. № 381/06.

Секретарь на Соф. Окр. Сѫдъ: не се чете.

---

7)

Кралство Ромѫния.
Илфовский Окрѫженъ Сѫдъ.
Сѫдебенъ слѣдователь нз 3-й участъкъ.

Днесъ 9 ноемврий 1906 г.

Прѣдъ насъ сѫдебния слѣдователь на 3-й участъкъ при Илф. окр. сѫдъ, придруженъ отъ нашия архиваръ, прѣдстави се **Стоилъ Катрановъ**, свидѣтель, повиканъ съ призовка подъ № 3467, който слѣдъ като положи клѣтва съгласно чл. 72 отъ Углавното сѫдопроизводство, че ще каже само истината, на зададенитѣ му въпроси, въ отсѫтствие на обвиняемия, отговори, че се именува Стоилъ Катрановъ 35-годишенъ, по занятие счетоводитель, живущъ въ улица «Калея Мошилоръ« № 80 и че не е нито сродникъ, нито въ услуга на странитѣ, а по дѣлото отговори:

„Чиновникъ съмъ при кѫщата Георгиевъ и живѣя въ „Калея Мошилоръ“ гдѣто и умрѣ Георгиевъ. Зная положително. че прѣзъ ношьта на 5 срѣщу 6 юлий 1897 г. никой не е буталъ желѣзната каса на покойния, която се намираше въ кантората. Незная кой е повѣрилъ ключоветѣ на Минчовича, Зная, че за да се отвори желѣзната каса, трѣбваше да се вмъкнатъ въ съотвѣтнитѣ заключалки послѣдователно четири ключа. Всичко това. зная го, защото живѣяхъ въ кѫщата на покойния, като неговъ чиновникъ.

(под.) *Катрановъ.*

Вѣрно съ прѣвода към угл. д. № 381/06 г.

Секретарь на Соф. Окр. Сѫдъ: не се чете.

Провѣрилъ: (под.) *Д. Николовъ.*

Приложение № 6.

Писма отъ Ев. Георгиевъ до Ив. Ев. Гешовъ по сътрудничеството на Г-на Гешова по ж.-п. линия Царибродъ—София—Вакарелъ и други.

Писмо отъ 24/5 С/врий 1885 г. изъ Остенде.

„Видѣхъ, че сте ми купили 50 акции отъ строителното дружество за желѣзницата Царибродъ — Вакарелъ и че сте приели отъ нашитѣ въ Букурещъ стойностьта имъ и отвожда добрѣ. Азъ, като Ви благодаря за труда, който направихте, моля Ви да задържите при Васъ разписката на Дружеството, за да я

размѣните съ окончателнитѣ акции, когато се издадатъ. Вие, не се съмнѣвамъ, че сте вече въ положение да знайте навѣрно, ако сж останали акции непродадени и колко, освѣнъ това и какъ сж постжпили съ тѣхъ основателитѣ на Дружеството, при такъвъ случай, азъ мисля, че Вий ще бждете най-способнитѣ да разсждите, ако е разумно да купя и други акции, разбира се, ако ще се покажатъ за проданъ такива, и за това, **оставамъ Ви волни да направите което благоразсждите като за свой интересъ.**

(под.): *Ев. Георгиевъ.*

Писмо отъ 15 априлъ 1886 год.

„Съ удоволствие бързамъ да се отговарямъ на любезното Ви отъ 11 того.

„Вий знаете, че азъ цѣня твърдѣ много Вашитѣ мнѣния, за това и въ въпроси, до които Вий стоите по-близо, азъ сѣкоги съмъ искалъ да имамъ и Вашето мнѣние."

(под.): *Ев. Георгиевъ.*

Писмо отъ 20 май 1886 год.

„Моля да ми кажете мнѣнието си за да зная, какъ да дѣйствувамъ въ случай, че остане прѣдприятието и за напрѣдъ върху българското дружество, Вий сте тамо близо до работитѣ и слѣдователно, сте въ положение да си съставите по-точно понятие за общия вървежъ на дѣлото.

„Отъ писмата ми до сега сте разбрали, че отъ моя страна сжществува всичката добра воля и желание за да подкрѣпя морално и материално въ мѣрката на възможностьта едно народно прѣдприятие, нѣкоги не разумѣвамъ обаче, да стане това съ моя загуба."

(под.): *Ев. Георгиевъ.*

Писмо отъ 17 юлий 1886 год.

„Отговарямъ се на честното Ви отъ 17 текущаго.

„Азъ високо цѣня съдѣйствието, което ми указвате, въ участието ми въ прѣдприятието по постройката на желѣзницата Царибродъ—Вакарелъ и Ви съмъ крайно признателенъ за всич-

китѣ свѣдения, които имате добрината да ми прѣдавате по въпроса на това дѣло. (под.): *Ев. Георгиевъ.*

Писмо отъ 5 мартъ 1887 год.

Отъ Ев. Георгиевъ до Ив. Ев. Гешовъ.

„Отговарямъ се на честнитѣ Ви отъ 27 прѣстаналий и 6 текущаго.

„Благодаря твърдѣ много за осторожностьта, която показахте въ трактуванието за вагонитѣ и тъй не се уплете Дружеството въ примкитѣ, които му сж приготовлявали нѣкои отъ членоветѣ на Управителния Съвѣтъ."

(под.): *Ев. Георгиевъ*

Писмо отъ 6 юний 1887 год.

Отъ Ев. Георгиевъ до Ив. Ев. Гешовъ.

„Съ удоволствие се отговарямъ на Вашето частно отъ 3 текущаго. Всичкитѣ членове на Управ. Съвѣтъ на Дружеството ни да се стараятъ да убѣдатъ лицата, които се намиратъ днесъ на кърмилото на България, че трѣбва да покровителствуватъ Бълг. Строит. Д-ство, на всѣкждѣ дѣто има право и да не му правятъ никакви спънки, защото ако пропадне, косвено ще пострада и престижатъ на българската държава. Колкото е възможно, трѣбва да се отстраняватъ интригитѣ, които отъ завистъ, или Богъ знае по причини се пораждатъ по това прѣдприятие, тъй като тѣ не могатъ, освѣнъ да бждатъ въ вреда на отечеството... Цѣльта на моето участие въ казаното прѣдприятие, както знаете, не е да печеля пари на стари години, но да помогна въ мѣрката на възможностьта и безъ моя материална загуба, едно народно дѣло, което ако не пропадне, азъ съмъ дълбоко убѣденъ, че то ще да въздигне доста много престижътъ и кредитътъ на България." (под.): *Ев. Георгиевъ.*

Писмо отъ 29/10 августъ 1887 г. изъ Kissingen.

Отъ Ев. Георгиевъ до Ив. Ев. Гешовъ.

„Вашитѣ честни отъ 19, 22 и 24 юлий с. с. получихъ.

„Благодаря Ви заразнитѣ свѣдения, дѣто ми давате по хода на работи на Дружеството ни. Азъ отъ моя страна нѣма

да се впускамъ въ разискване на едно или друго, оставамъ Васъ да дѣйствувате за всичко, като благоразсѫждате. Вий знайте мойте взглядове.“

(под.): *Ел. Георгиевъ.*

Писмо отъ 22/3 С/врий 1887 г. изъ Bad-Gastein.

Отъ Ев. Георгиевъ до Ив. Ев. Гешовъ.

„Вашитѣ честни отъ 12 и 14 августъ с. в. на врѣме получихъ. Благодаря Ви за подробноститѣ, които ми прѣдавате по дѣлата на Дружеството. Азъ удобрявамъ всичко, що сте вършили до сега, моля Ви, дѣйствувайте и въ бѫдѫще за всичко както благоразсѫждате, за завардване интереситѣ на Дружеството спрямо правителството.“

(под.): *Ев. Георгиевъ.*

Писмо отъ 26 декемврий 1888 год.

Отъ Ев. Георгиевъ за Ив. Ев. Гешовъ.

„За висящитѣ разлики съ правителството по въпроса на желѣзницата, разпореждайте се, както мислите че е въ интереса на Дружеството.“ (под.): *Ев. Георгиевъ.*

Писмо отъ 6 декемврий 1888 год.

Отъ Ев. Георгиевъ до Ив. Ев. Гешовъ.

„По работитѣ на желѣзницата дѣйствувайте, моля Ви, както го изисква интереса ми и имайте прѣдъ видъ всѣкоги намаляванието на разноскитѣ и разчистванието на спорнитѣ смѣтки.“

(под.): *Ев. Георгиевъ.*

Писмо отъ 12 юний 1889 год.

Отъ Ев. Георгиевъ до Ив. Ев. Гешовъ.

„Отговарямъ се на Вашето частно отъ 10 текущаго.

„Благодаря Ви за свѣденията, които ми давате за положението на смѣткитѣ на Строителното Дружество съ правителството и напълно удобрявамъ мѣркитѣ, които сте зели и които ще земите за запазванието на дружественитѣ интереси.

(под.): *Ев. Георгиевъ.*

Писмо отъ 22 юний 1891 год.

Отъ Ев. Георгиевъ за Ив. Ев. Гешовъ.

„Спѣша да се отговоря на честното Ви частно отъ 19 текущий.

Днесъ не съмъ въ положение да Ви дамъ мнѣнието си върху проекта отъ договора за спогаждането на Строителното Дружество съ правителството. Ще да взема мнѣнието на г. Верикиана и слѣдователно, ще да Ви кажа потрѣбнитѣ.“

(под.): *Ев. Георгиевъ.*

Писмо отъ 24 юний 1891 год.

Отъ Ев. Георгиевъ за Ив. Ев. Гешовъ.

„Ограничавамъ се да Ви заява, че върху проекта за специалния договоръ съ правителството, по дѣлото на желѣзницата, имамъ да направя слѣдующитѣ бѣлѣжки...

„Ако мислите, прочее, да бѫде договора по-ясенъ въ тия пунктове, е нужно можете да направите прѣобразованията, които благоразсѫдите.“

(под.): *Ев. Георгиевъ.*

Писмо отъ 3/15 августъ 1891 г. изъ Kissingen.

„Отговарямъ се на честното Ви отъ 29 прѣстанало с. в.

„Видѣхъ съ благодарение, че договора между правителството и Дружеството ни се е веке подписалъ и не се сомнявамъ, че и съкровищнитѣ бонове за изплащанието ще Ви се прѣдадатъ на опрѣдѣленото врѣме. При тоя случай, имамъ да кажа, че никой благоразуменъ акционеръ, който е билъ въ течението на работитѣ не може освѣнъ да припознай, че Вашето съдѣйствие и старание спамогнаха много, за да се даде приятенъ край, на тоя многошумний въпросъ.

(под.): *Ев. Георгиевъ.*

Реализирана печалба на Ев. Георгиевъ отъ прѣдприятието на ж.-п. л. Ц.—С.—Вакарелъ.

а) Отъ лихва и ком. на обор. капит.	245,000	л.
б) Отъ печалба върху 654 акции	732,500	„
в) Отъ лихва отъ съкровищни бонове	52,000	„
Всичко	1,029,500	л.

Писмо отъ Мих. Кушовъ до Ив. Ев. Гешовъ.

Браила, 18/30 юлий 1891 г.

„Притежавамъ почитаемитѣ Ви отъ 15 априлъ и отъ 13/25 текущаго и Ви благодаря крайно за свѣденията, които благоволихте да ми дадете, особено ме зарадва послѣдното Ви, като видѣхъ, че се е дало вече конецъ на многословутото охтичево-желѣзническо дѣло, и то, благодарение на голѣмитѣ Ваши усилия, които положихте за довършванието на този въпросъ, като не се съмнявамъ, че се старaете и за по-скорошното взимание на бововетѣ, което е най-главниятъ въпросъ.

(под.): *М. Кушовъ.*

Писмо отъ Савва Е. Паница до Ив. Ев. Гешовъ.

Виена, 18 30 юлий 1891 г.

„Вашето приятелско отъ 13/25 текущаго приехъ съ благодарение и се научихъ съ голѣма радость за благоприятниятъ край, който можало да земе нашето Бълг. Строит. Дружество, благодарение на Вашитѣ неуморими и неуцѣними старания.“

(под.): *С. Е. Паница.*

Приложение № 7.

Извлѣчения.

Прѣписи отъ писмата на Ев. Георгиевъ до Ив. Ев. Гешовъ касателно свидѣтеля Драганъ Цанковъ.

1) *Отъ писмото отъ 30 декемврий 1883 г.*

„Радовамъ се, че князътъ е задоволенъ отъ Цанкова, и „дано отидеше така за дълго врѣме и да не се случи онова, „отъ което се страхувамъ.......

(под.) Вашъ Ев. Георгиевъ.

2) *Отъ писмото отъ 4 априлий 1887 г.*

„Глупава е наистина декларацията на г. Цанкова, не „разбирамъ обаче, каква полза ще да бѫде за правителството, „ако тя се дезавуира отъ двама изъ послѣдователитѣ на „г-на Цанкова.“ (под.) Ев. Георгиевъ.

3) *Отъ писмото отъ 9 юний 1889 г.*

„Петра Станчева виждахъ тука, но не можахъ да проумея, „коя е била цѣльта на свижданието му съ Др. Цанкова. „Колкото пѫти ми се удаде случай да се разговора съ г. „Цанкова, азъ му казовахъ, *че не съмъ на мнѣние да по-„вдига революции въ България*, защото ще бѫде голѣмо зло-„щастие да достигне отечеството ни въ междуособие. Припо-„знавамъ, че сега въ България не върви всичко по медъ и „масло, но за поправлението на това зло, *трѣбва да се тър-„сятъ други срѣдства, а не революциитѣ.*

(под.) Ев. Георгиевъ.

4) *Отъ писмото отъ 4 февруарий 1895 г.*

„Много ме обезпокоява, за участьта на нашето отечество, „ожесточената борба, която разнитѣ политически фракции въ „България сѫ отворили една противъ друга; писмото което „*Драганъ Цанковъ* е напечаталъ въ 34-й брой на в. „Съ-„гласие“ къмъ своитѣ приятели, нѣма, споредъ менъ, друга „цѣль освѣнъ да раздражава народътъ, да го подстрекава въ „непокорство къмъ законно установенитѣ власти, само за да „може да се докопа до властьта, да се провика пакъ, колкото „му гласъ държи „*не Ви щѣмъ нито жилото нито ме-„дътъ*“ и да управлява тогава, може би и още по-деспоти-„чески отъ самаго Стамболова.

„Твърдѣ скоро заборави *тоя бившия поклонникъ на „папата*, че, благодарение на режимътъ отъ 18 май насамъ, „той можа да се завърне въ България, *да излива своята „жлъчка и да клѣвети безнаказанно най-честнитѣ и най-„способнитѣ хора, които България има.* Вмѣсто да дой-„дать на помощь на правителството за да улеснятъ задачата „му да подобри економическото и политическо положение на „княжеството, тѣ седнали да му правитъ спънки отъ всякакъвъ „родъ **и това се наричало патриотизмъ. Тежко ни**!

(под.) Вашъ Ев. Георгиевъ.

5) *Отъ писмото отъ 27 октомврий 1896 г.*

„Отистина че постжпката на *Др. Цанковъ* е доста осж-
„дителна. *За тоя човѣкъ нѣма принципи и убѣждения,*
„за да дойде на власть всичкитѣ срѣдства за него сж про-
„стени. Чудното е какъ г. Ст. Даневъ и г. Сарафовъ, които
„минуватъ за хора благоразумни и учени, сж се повели по-
„диръ тоя старецъ."

(под.) Вашъ Ев. Георгиевъ.

Свѣрилъ (под.): М. Христовъ.
16 мартъ 1906 год.

Подписаний Христо Гешовъ 2-й нотариусъ при Софийский окр. сждъ засвидѣтелствувамъ вѣрностьта на настоящитѣ извлѣчения отъ оригинални писма на Евлогий Георгиевъ за Ив. Ев. Гешовъ, прѣдставени на менъ въ повѣрениятъ ми нотариятъ отъ Георги Дагарадиновъ, жит. софийски. При провѣряването на тѣзи извлѣчения съ прѣдставенитѣ оригинални писма, въ послѣднитѣ нѣмаше никакви заличвания и прѣписвания.

Рег. № 1553.—Взето т. 7 лв. Кв. № 2230.

София, 16 мартъ 1901 год.

2-й нотариусъ: (под.) Х. Гешовъ.

Приложение № 8.

ПИСМА ПО ЦАРИГРАДСКАТА БОЛНИЦА.

Писмо отъ А. Шоповъ до Ив. Ев. Гешовъ

отъ 1 Юний 1895 г., Цариградъ.

„Знаете вече вѣрвамъ, че ний тука въ Цариградъ основахме едно братство на человѣколюбиви и милосърдни начала. Цѣльта на това братство е да основе българска болница „въ Цариградъ". Нуждата отъ подобна болница вий знаете. „Припомнете си само че въ турската столица има съ десятки „хиляди души българи все бекяри, бѣдни работници, безсемѣйни . . .

„Бѣднитѣ български работници градинари, млѣкари, фурнаджии и пр. лѣжатъ по влажнитѣ колиби и изби, ако не „по пжтищата, когато се разболѣятъ.

„Нѣмамъ съмнение, че ще ви се хареса това нѣшо. Но „моля ви се отдѣлете малко врѣме, поразмислете и дайте ни „мнѣнието си какъ би могло по скоро да се направи една „българска болница въ Цариградъ“?

(под.): А. Поповъ.

Писмо отъ Ев. Георгиевъ до Ив. Ев. Гешовъ.

отъ 15/37 Юлий 1895 г. изъ Kissingen.

„Прихождамъ да се отговоря на частното ви отъ 7 текущаго „Съ всичко, че азъ тая година, както вече знаете не съмъ „разположенъ да отпущамъ помощи; но колкото за новооснова„ното *братство* „Иосифъ I“ въ Цариградъ, . . . наклоненъ „съмъ и безъ подкана да принеса лептата си; нъ въпросътъ „е като въ какъвъ прѣдѣлъ да стане тая моя помощь. Азъ „прѣди да рѣша нѣщо желая да узная, на какво количество ще „възлѣзи цѣлото здание на проектираната болница и въ сжщо„то врѣме, като до колко може да костува само едно крило „отъ нея. Занимайте се моля ви да изучите потрѣбнитѣ и „на врѣме предайте ми ги, като ми изскажите едноврѣменно „и вашето си мнѣние. Забѣлѣжете само, че желанието ми е да „остани всичко това по между ни тайно до рѣшението ми“.

(под.): Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ 4/16 Октомврий 1895 изъ Виена.

„Съ удоволствие получихъ честнитѣ ви частни отъ 20 „Августъ и 19 Септемврий и преминувамъ въ отговоръ.

„Вѣроятно да приема върху си цѣлото сграждание на „българската болница въ Цариградъ, нъ това остава да рѣша „подиръ завръщанието ми въ Букурещъ като се снабдя по „напрѣдъ съ нѣкои обяснения по това дѣло.“

(под.): Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ 14 Октомврий 1895 изъ Виена.

„Съ благодарение получихъ частното ви отъ 8 текуща„го и преминувамъ въ отговоръ.

„Не съмъ противенъ, ако вий благоразсжждате да съоб„щите на Екзарха въ Цариградъ, **че азъ можа да рѣша „да поема върху си цѣлото сграждание на бъл-**

„гарската болница въ Цариградъ. Нъ едноврѣменно „прибавете му, че азъ искамъ да стане това съ официаленъ „актъ на мое име по начинъ такъвъ дѣто да не може послѣ „да ся измѣни въ нищо особено като мѣстото ще бѫде ку- „пено съ други помощи. За всѣкакъвъ случай това трѣбва да остани сега тайно по между ни“.

(под.): Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ Негово блаженство Бълг. Екзархъ до Ив. Ев. Гешовъ отъ 31 Октом. 1895 г. Цариградъ.

„Високоуважаеми Господине,

„Съ истинска душевна радость и благодарение приехме „и прочетохме писмото ви отъ 17 Октомврий т. г. Безкрайно „сме възхитени и дълбоко покъртени отъ човѣколюбивото и „високо християнско рѣшение на негово Благородие Г. Ев. „Георгиевъ *да поеме на свои срѣдства постройката на „Българската болница въ Цариградъ . . .*

„*Като изказваме и Вамъ Високоуважаеми Госпо- „дине, нашата сърдечна благодарность за сѫдѣйствието „съ което както въ този така и въ други случаи сте се „притичали да подкрѣпите подобни народополезни дѣла „всѣкога честито увѣнчавани съ успѣхъ, призоваваме вър- „ху Васъ* Божията милость и благодать и оставяме

Вашъ усърденъ во Христѣ молитствуватель † Екзархъ Български,

(подп.): Иосифъ.

Протоколъ на управителния Съвѣтъ на Благодѣтелното Братство „Иосифъ I-й“ въ Цариградъ.

„Днесъ 25 Октомврий 1895 г. и пр.

„1) Отстъпваме на Негово Благородие Господинъ Евлогий „Георгиевъ, Българинъ, родомъ отъ Карлово, да направи на „мѣстото което Българ. Благодѣтелно Братство „Иосифъ 1-й“ „стопани въ Цариградъ въ „Фери-кюй“ съ редовно владало, „българска болница, която на вѣковѣчни врѣмена да носи „неговото име“.

„ . . . . . .

„4) За назидание и за знакъ на всесърдечна народна „признателность и благодарность Българското Благодѣтелно „Братство се натоваря съ грижата да издигне и постави въ „естествена величина статуята (мраморна или бронзова) на

„благодѣтеля въ двора прѣдъ входа въ болницата или дѣто „се заблагоразсѫди, а образа му въ живописъ тоже въ естест- „вена величина да стои всѣкога въ салона на болницата, „обкрѫженъ отъ портретитѣ на другитѣ благодѣтели на болни- „цата“.

„5) Това рѣшение никой по никакъвъ начинъ и видъ не „може да измѣни“.

(Подписали):

Прѣдсѣдатель: Митрополитъ Максимъ
Членове: Священикъ Н. Трайчевъ
„ Д. Мишевъ
„ В. Кънчевъ
и други 11 души

Писмо отъ 26 октомврий 1895 г.

„Съ удоволствие се отговарямъ на честното Ви частно „отъ 20 текущаго.

„Какъвто отговоръ получите отъ Н. Блаженство изъ Ца- „риградъ по въпросътъ за болницата, моля да ми го съобщите.

„*Както и отъ Виена Ви писахъ повтарямъ Ви и* „*сега, да държите повѣрително колкото Ви бѣхъ писалъ* „*по тоя въпросъ.*“ (подп.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ 8 ноемврий 1895 г.

„Отговарямъ се на Вашитѣ честни отъ 2 и 5 текущаго.

„Намѣрохъ притворени прѣписитѣ отъ писмото на Н. „Блаженство изъ Цариградъ и отъ двата документа относи- „телно болницата, които прочетохъ съ внимание. Онова дѣто „ме не благодари е, че както знайте моето желание бѣше „щото намѣрението ми да поема върху си постройката на „прѣдметната болница да остане по настоящемъ тайно по „между Васъ, Н. Блаженство и менъ, а отъ сключения про- „токолъ може да се каже, че тая работа е зела вече обще- „ственъ характеръ.

„Щѣше да ми бѫде много по-приятно ако Н. Блаженство „за сега се бѣше ограничилъ да ни каже само своето мнѣние. „*Слѣдъ тия моля Ви да размислите и да ми явите* „*какъ ще бѫде по-добрѣ да се постѫпи съ тоя въпросъ.*“

(подп.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ 17 ноемврий 1895 г.

„Съ удоволствие отговарямъ на Вашето частно отъ 12 „текущаго.

„Врѣдата отъ прибързаното рѣшение на Н. Блаженство „касателно болницата състои въ това, че азъ както и отъ „Виена и отъ тука Ви писахъ, *желаяхъ щото това мое на-„мѣрение да остане тайно до като земяхъ едно окон-„чателно рѣшение по въпроса.* Азъ не исках да се произ-„неса окончателно до като не се наготвеше планътъ и де-„визътъ за болницата за да видя точно колко тя ще да „стори, та да опрѣдѣля тогава сумата, която съмъ разполо-„женъ да жертвувамъ за това дѣло.

„Не съмъ на мнѣние да пишите сега на Н. Блаженство, „*че азъ ще туря подъ разположението му фр. 100,000,* „щомъ планътъ на болницата биде изработенъ, защото 1) азъ не „искамъ да се зида тя прѣзъ зимата и 2) защото бихъ же-„лалъ да почакамъ за да видя какво направление ще взематъ „политическитѣ обстоятелства на изтокъ . . .

„Ако и Вий удобрявате това мое мнѣние, моля да се „разпоредите съгласно, като съобщите и мене извършенитѣ Ви „за управлението ми.“

(подп.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ 20 ноемврий 1895 г.

„Притварямъ въ настоящето си прѣписъ отъ писмо на „Г. А. Шопова изъ Ц-градъ, което получихъ завчера по по-„водъ на познатата Ви Ц-градска българска болница.

„На г. Шопова по настоящемъ нѣма да отговоря. Моля „само Васъ да му напишете да му кажите да не обнародва „нищо въ вѣстницитѣ *за намѣрението ми да построя азъ „на мои срѣдства рѣчената болница, до като не рѣша „окончателно да стора това.*

(подп.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ 14 декемврий 1895 г.

„Съ удоволствие прихождамъ да се отговоря на Вашето „честно отъ 10 текущаго.

„За българската болница въ Цариградъ, както Ви писахъ „ще да се произнеса окончателно слѣдъ като ми се изпрати „планътъ и девизътъ.“

(подп.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ 6 мартъ 1896 г.

„Съ удоволствие се отговарямъ на Вашето частно отъ 3 „текущаго.

„**Както съмъ Ви писувалъ и говорилъ азъ не „съмъ расположенъ да жертвувамъ за постройката „на тая болница повече отъ 100 хиляди най-мно- „го 120,000 лева,** която болница е вече остановено ще „носи вѣчно името ми. Азъ желая да ми изпратите и мене планътъ за да го видя.“ (подп.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ А. Шоповъ до Ив. Ев. Гешовъ.

Отъ 13 май 1896 г. Цариградъ.

„Отдавна не съмъ Ви съобщилъ нѣщо за нашата Цари- „градска болница.

„Въ нѣколко мѣсеци дѣлото обиколи всичкитѣ Цариград- „ски канцелярии и даирета и тия дни излѣзе изъ Шураи- „Девлетъ и влѣзе въ двореца за да чака Императорското „ираде, което вѣрвамъ скоро ще излѣзе.

„*Рѣкохъ да сѣдна да Ви изложа всичко подробно защото Вий сте най-близкото лице на това свято дѣло.*“

(подп.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ 20 май 1896 г.

„Съ удоволствие се отговарямъ на Вашето честно отъ „16 текущаго.

„Намѣрохъ притворенъ прѣписътъ отъ писмото до Васъ „на г. А. Шопова изъ Цариградъ относително болницата . . .

„Вий знаете, че азъ поставихъ условие щото Цариград- „ската болница да носи вѣчно името ми, условие, което се „прие вече, но сега като за постройката на тая болница ще „да се употрѣбятъ суми пожертвувани и отъ други лица, нѣма „ли да се появи нѣкоя мжчнотия за осжществлението на това „мое желание? **Нѣмахъ врѣме да прѣгледамъ, но до**

,,колкото си припомнямъ азъ съмъ обѣщалъ да ,,жертвувамъ за това завѣдение 100 хиледи лева, ,,най-много до 120 хиледи лева, та не зная защо ,,г. Шоповъ бѣлѣжи 130,000? Не щѣше да бжде ,,голѣма работа да прибави человѣкъ 10—20,000 лева върху ,,онова, което съмъ обѣщалъ, но прѣдъ видъ на сумата, която ,,съмъ обѣщалъ да жертвувамъ и за Университетътъ *въ София*, ,,*азъ не рѣшавамъ* да дамъ нищо повече за болницата въ ,,Цариградъ, отъ онова, което имамъ вече обѣщано".

(подп.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ Ат. Шоповъ до Ив. Ев. Гешовъ.

Отъ 11 юлий 1896 г. Цариградъ.

,,Бързамъ да Ви съобща, че Султанския фирманъ за Ца- ,,риградската българска болница ,,Евлогий Георгиевъ" вече ,,излѣзе.

,,Азъ поздравлявамъ бждящитѣ български работнически ,,поколения, които съ благословии ще се ползуватъ отъ това ,,завѣдение, послѣ поздравлявамъ великия български благодѣ- ,,тель Ев. Георгиевъ за щастливата му мисъль да увѣко- ,,вѣчи името си по такъвъ начинъ и да го увѣковѣчи въ Цари- ,,градъ, дѣто само човѣкъ вижда ясно болкитѣ, тжгитѣ, нуж- ,,дитѣ на цѣлокупния български народъ. Въ Цариградъ г-нъ ,,Евл. Георгиевъ ще служи на цѣлокупния български народъ. ,,Азъ отдавамъ голѣмо, много важно значение на това г. Гешовъ.

,,На трето мѣсто въ това високородолюбиво и ,,благодѣтелно дѣло поздравлявамъ и Васъ г-нъ ,,Гешовъ защото Вие бѣхте и сте неговъ главенъ ,,двигатель. (подп.) Ат. Шоповъ.

Писмо отъ 18 ноемврий 1896 г.

,,Приехъ Вашето частно отъ 13 текущаго. **Бързамъ да Ви ,,притегля още единъ пжть вниманието, че азъ за ,,съграждането на болницата въ Цариградъ не ,,разбирамъ да жертвувамъ повече отъ онова, което ,,съмъ обѣщалъ** и че трѣбва прѣди да се положи актътъ въ ,,основния камъкъ на зданието, за който Ви писахъ, азъ желая ,,да видя содержанието му и земете, моля Ви това въ забѣ- лѣжвание."

(подп.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ 6 декемврий 1896 г.

„Съ удоволствие се отговарямъ на Вашето частно отъ „3 текущий.

„За начинътъ на постройката на болницата прѣдоставямъ „вамъ грижата да се разпоредите, както намѣрите за по-добрѣ „въ интересътъ на дѣлото.

„Ще ви моля само и тоя пжть да не испущате изъ „прѣдъ видъ, че за това завѣдение, азъ не съмъ располо- „женъ да пожертвувамъ повече отъ онова, което съмъ обѣщалъ.

(подп.): Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ 30 октомврий 1896 г.

„Съ удоволствие се отговарямъ на вашето частно отъ „27 текущий.

„Зехъ въ забѣлѣзване че сте щѣли да внесете на брат- „ството „Иосифъ I-й“ въ Цариградъ фран. 14.000.

(подп.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ 19 февруарий 1897 г.

„Съ особенно удоволствие се отговарямъ на вашитѣ частни „отъ 14 и 17 текущаго.

„Видѣхъ че сте внесли на Н. Блаженство Екзархътъ въ „Цариградъ фран. 8000 за постройката на болницата тамъ.

„При тоя слуяай азъ ви моля да имате всѣкога прѣдъ „видъ че по-голѣма сума отъ тая която съмъ обѣщалъ за „рѣчената болница и която сума е вамъ извѣстна, азъ нѣма „да отпустна.

(подп.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ 20 мартъ 1897 г.

„Съ удоволствие се отговарямъ на честнитѣ ви частни „отъ 16 и 17 текущаго.

„Зехъ бѣлѣжка отъ това що ми казвате касателно по- „стройката на болницата въ Цариградъ, **за която остава „да постжпите вие както благоразсждите, като „вземете въ съображение, споредъ както и другъ „пжтъ съмъ ви казвалъ, че азъ за нея не съмъ „расположенъ да жертвувамъ повече отъ това, „което съмъ обѣщалъ.**

(подп.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ 21 априлъ 1897 г.

„Вчера се положилъ основния камъкъ на болницата въ „Цариградъ. Притварямъ ви за ваше свѣдение, прѣписи отъ „разни телеграми които приехъ тая заранъ по тоя случай. „Ако мислите че трѣбва да отговоря нѣщо на Негово Бла-„женство или на Братството моля забѣлѣжете ми.

(подп.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ 25 априлъ 1897 г.

„Съ удоволствие се отговарямъ на честното ви частно „отъ 23 текущия.

„Благодаря ви за подробноститѣ които ми давате относително полаганието основния камъкъ на болницата въ „Цариградъ. Съгласно мнѣнието ви, утрѣ ще пиша на всички „лица въ Цариградъ, които ме поздравиха по случай това „тържество.

„Отъ тука да внеса въ Цариградъ пари, азъ нѣмамъ „друго срѣдство, освѣнъ чекове срѣщу Парижъ или Лондонъ „или да опълномоща Креди-Лионе въ Цариградъ да тегли за „смѣтка ми. Азъ желая само да ми кажете кому въ Цариградъ „ще се внасятъ паритѣ за управление ми.

(подп.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ Негово Блаженство Българския Екзархъ до Иванъ Ев. Гешовъ.

От 20 ноемврий 1899 година. — Цариградъ.

„Многоуважаемий г. Гешовъ,

„Получихме уважаемото ви писмо отъ 27 истеклаго, съ „което ни съобщавате че се туря послѣдна ржка на болничната сграда «Евлогий Георгиевъ» и че кждѣ края на т. г. „болницата ще бжде готова за богоугодното и человѣколюбиво „дѣло. Позволете ни многоуважаемий господине, да се възползуваме отъ случая, който ни се прѣдставя, да ви съ-„радваме горещо, *че така честито се испълни идеята която „благоволихте да дадете на великия и незабвенъ благодѣтель на Българския народъ, приснопамятния Евлогий „Георгиевъ* — да поеме и сгради съ свои срѣдства Българска „болница въ Цариградъ. *Личенъ свидѣтель на усилията,*

„*които положихте и полагате*, ние сме честити да констатираме, че благодарение на вашитѣ грижи и най-вече на „вашата щедрость нашата община тукъ има най-великолѣпната, „солидна и наедно съ това, съ всички модерни приспособленя „болница, която не само достойно овѣковѣчава паметьта на „великия благодѣтель, но и прави честь на *Българския на-„родъ. И Българската тукъ община смѣло може да се „гордѣе съ своята хубава болница и съ право може да „счита и васъ за свой вторъ благодѣтель.*

„Колкото за мобилировката на болницата Братството ние „*расчитаме силно на васъ.*

„Съ такава вѣра като ви сърадваме още веднъжъ за „честитото свършване на болницата, призоваваме на васъ „Божията благодатъ и оставаме и пр. и пр.

† Екзархъ Български: (подп.) Иосифъ.

Писмо отъ испълнителя на завѣщанието г. Георги В. Шоповъ до Иванъ Ев. Гешовъ.

Отъ 1/13 декемврий 1899 год. изъ Измаилъ.

„Невыразимо удоволствие тоже чувствувамъ, като видѣхъ, „че болницата въ Цариградъ взела такъвъ блистателенъ конецъ „благодарение на щедрата сума що бѣше обѣщалъ изъ начало „рѣдкиятъ нашъ покойний патриотъ.

„Но какво щеше да стане съ обещание словесно, ако „Вий господинъ Гешовъ не пожелаехте да приведете въ ис-„пълнение обещанието което се не прѣдвиждаше въ завѣ-„щанието? *За това България както и бѣднитѣ въ Цариградъ българе трѣбва да благодарятъ Вамъ за великодушието ви въ тоя случай понеже честь и слава принадлѣжи вамъ.*

„Като добъръ българинъ и азъ моля приемете сърдечнитѣ ми поздравления за вашитѣ щедри жертви за такива „богоугодни дѣла.

„Дай Боже да се явѫтъ и други подарители.

Приемете и пр. (подп.) Георги В. Шоповъ.

Приложение № 9.

Расписка отъ Българския Дипл. Агентъ въ Букурещъ Д. Минчовичъ.

Расписка.

Удостовѣрявамъ че плоучихъ отъ г-жа Елисавета Пулиева три ключа отъ желѣзна каса Chatwood № 11095, находяща се въ кантората на г-на Евлогия Георгиева.

Букурещъ, 6 юлий 1897. 9½ ч. сутр.

(подп.): Д. Минчовичъ.

Приложение № 10.

Извлѣчение.

Прѣписъ отъ писмата на Найденъ Николаева и Ев. Георгиевъ до Ив. Ев. Гешова.

А. Писма отъ Евлогий Георгиевъ

1) Писмо отъ Евлогия Георгиевъ отъ 28 Априлъ 1897 год.

„Отъ Найденъ Николаевъ изъ Варна не прияхъ и до „сега отговоръ на писмото си отъ 22 текущаго което му от- „правихъ *почти както бѣше и Вашето начертание съ „повече награждение* отъ 25000 лева, вижда се че и това „не го е задоволило".

(подп.) Вашъ Ев. Георгиевъ.

2) Писмо отъ Евлогий Георгиевъ отъ 14 Май 1897.

„Имате вътрѣ прѣписъ отъ мое писмо отъ 9 сега къмъ „Найд. Николаевъ въ Варна. Отговоръ до сега не съмъ приялъ отъ него".

Прѣписъ отъ прѣписъ.

Букурещъ 9 Маия 1897.

Г-не Найдене Николаевъ въ Варна.

„За отговоръ на частното ви отъ 4 текущаго прихождамъ да Ви извѣстя, че съмъ готовъ да приема тегление ви

„на виждание отъ лева 35,305·35 за издължение на смѣт-
„ката ви *при тукашното ми заведение за писарската*
„*ви служда отъ 23 Септемвр. 1869 до 31 Мартъ 1895*
„и разпоредете се на потрѣбнитѣ за окончателното урѣждание
„на въпросъ-а.

„При тоя случай не пропущамъ да ви пожелая здравие
„и успѣхъ въ прѣдприятието ви, и остановамъ за всегда.

Вашъ доброжелатель (подп.) Ел. Георгиевъ

Бѣлѣжка:

„прѣди 2 години като му сключихъ смѣтката и му ми-
„нахъ възнаграждение *лева сто хиляди* останалъ му бѣхъ
„дълженъ лева 10,305.35, при тѣхъ като прибавихъ сега но-
„вото възнаграждение отъ л. 25000, възлези дългътъ ми на
„л. 35,305.35.

(подп.) Е. Г.

Извлѣчение.

3) Писмо отъ Евлогий Георгиевъ отъ 30 Маия 1897.

„Наумявамъ ви послѣдното си частно отъ 17 настоя-
„щаго и като сьмь безъ Ваше по ново за отговоръ, притва-
„рямъ ви прѣписъ отъ писмото на Найденъ Николаева изъ
„Варна подъ мѣсецословие 15 сѫщаго отъ което ще видите,
„че той освѣнъ други улѣснения дѣто иска да му направя,
„настоява да му обѣщая, че щѫ му дамъ и допълнителна
„сумма отъ л. 5000, това което не сьмь рѣшилъ още, ако щѫ
„направя."

(подп.) Вашъ Ев. Георгиевъ.

Прѣписъ отъ прѣписъ.

Уважаемий г-не Евлогий Георгиевъ

въ Букурещъ

„Почитаемото ви отъ 9 текущаго получихъ и ви благо-
«даря за позволението, което ми давате за да тегля среща
‹ви зл. л. 35,305.35. позволявамъ си обаче да Ви помоля
„за да ми отговорите изрично ако че просбата ми за да
„броите и други зл. л 5000 за презъ Августа 1898 е при-

„ета или не, за да имамъ или си дигна надѣждитѣ отъ „тяхъ. Както ви казахъ и съ писмото си отъ 4 текущаго „това количество за вашата касса е незначително, *когато за „вашия 26 годишенъ слуга* е сумма, която ще да послужи „въ много и за много отношения.

„Покрай това ви моля да ми кажите, ако че сте разпо„положени да ми открийте нѣкой кредитъ при вашата кантора „въ Букурещъ отъ около 5—6000 лева, при нѣкой вашъ коре„спондентинъ въ Парижъ около 10000 фр и въ Лондра „около Лири стер. 5—600, и ако по принципъ приемите да ми „направите това добро и ми отговорите въ утвърдителенъ „смисълъ, то да се отнесѫ до кантората ви съ писмо и по„мола официалнимъ образомъ за да ми открийте просимитѣ „кредити.

„Передайте моя ржкоцѣлованията ми на Г-жа Елисавета, „а вий приемете увѣрението на моето уважение и призна„телность."

(подп.) Найденъ Николаевъ.

Извлѣчение.

4) Писмо отъ Евлогий Георгиевъ отъ 9 Мaия 1897.

„Притварямъ ви отговорътъ на Найдена Николаева изъ „Варна на познатото ви мое писмо, когото завчера приехъ „прочетете го и ми го върнете, *като ми кажете и мнѣнието си.*"

(подп.) Вашъ Ев. Георгиевъ.

Б. Писма отъ Найденъ Николаевъ.

Извлѣчение.

1) Писмо отъ 7/19 Юния 1897 отъ Варна.

Уважаемий Г-не Гешовъ

„Братъ ми отъ София пиши ми, че му сте били казали, *„че благодарение на Вашето съдѣйствие, Г-нъ Евлогие* „рѣши най-сетнѣ да даде едно кое годѣ нарѣждание на смѣтка „ми при него. Азъ ви благодаря Г-не Гешовъ *за това ваше „съдѣйствие.* Не би трѣбвало да чакамъ 28 години и тогива „да ми се дава подобна смѣтка, както не би трѣбвало и азъ

„сега, когато Г-нъ Евлогие въ старитѣ си години има най-„голѣмата нужда отъ работение въ заведението му на единъ „старъ чиновникъ да го напущамъ, *но бѣше ми дотегнало неопрѣдѣленното положение, стационарното състояние*“. . .“

„Като ви благодаря повторно за добрината ви и за до-„брото ви къмъ мене расположение, Ви моля да приемете „сърдечнитѣ ми поздравления.

(подп.) Найденъ Николаевъ.

Прѣписъ.

2) Писмо отъ 8 Октомврий 1897. — Варна.

Господине Ив. Ев. Гешовъ.

въ Букурещъ.

„Вѣроятно вий разглѣдвате по настоящемъ смѣткитѣ на „заведението на Блаженнопочившия Г-нъ Евлогие, *когото „замѣствате сега на всичко и въ всичко* и понеже както „знаете азъ работихъ въ това заведение цѣли 26 години по единъ най добросъвѣстенъ, най усерденъ и най честенъ на-„чинъ, позволявамъ си да Ви приключа моята смѣтка склю-„чена до 31 10-брий (Д/врий) 1893 писана отъ самия пок. Г-нъ „Евлогие и която ми се даде отъ сѫщия, съ изрична заповѣдь „да я не соча никому; тая заповѣдь на покойния изпълнихъ „ѭ до днесъ, понеже бѣхъ навикналъ да *гледамъ на него-„витѣ заповѣди, като нѣщо свято*; покрай тая смѣтка пре-„тварямъ и прѣписъ отъ едно мое писмо датирано отъ 28/9 „Августа 1895 и което писмо отправихъ му отъ Грефенбергъ „въ Кисингенъ съ моитѣ възражения срещо тая смѣтка. Слѣдъ „тѣзи мои възражения колко пѫти и да писахъ на покойния „отъ Маия 1895 за по справедливо нареждание на тая моя „смѣтка не получвахъ отговоръ и *едвамъ съ едно писмо „отъ 22 Априлъ 1897 отговори ми*, и се повърна на тая „моя смѣтка и вмѣсто увеличение на заплатитѣ ми и унищто-„жение на *около 25 хиляди лева лихви* които ми зимаше, „прѣдлага ми да ми даде допълнително възнаграждение отъ „зл. л. 25000, *но съ условие да отговоря немедленно и „безпротиворечие, че приемвамъ това прѣдложение*. По-„ставенъ въ такъво трудно положеиие и заплашванъ въ нѣ-

„мание съ що да прехраня себе си и семейството си и като „познавахъ още *и твърдия му характеръ,* че може да „чакамъ *и да гладувамъ* още цѣли години и пакъ да нѣ-„мамъ отговоръ за да удовлетвори исканията ми, то рѣшихъ „да приклоня глава и съ писмо отъ 4/16 Маия т. г. отгово-„рихъ, че приемамъ което прочемъ писахъ и Вамъ въ София съ писмо отъ 7/19 Юния т. г.

„Това ново прѣдложение на покойния за нарежданието „на смѣтката ми, приехъ го, *не че бѣше справедливо, не че „бѣхъ благодаренъ и не че отплащаше трудоветѣ ми въ „заведението,* но приехъ го отъ немай каде и то:

„първо, защото нѣмаше съ какво да прѣхраня себе си „и семейството си, и

„второ, защото се надявахъ, че ще имамъ поддържката му „за въ бѫдѫще и чрѣзъ тая поддържка да мога да работя по „охолно тукъ и да спечеля въ работитѣ си.

„По мое злощастие, покойния се помина и азъ останахъ „съ единъ капиталъ отъ истегленитѣ ми отъ заведението „*35000 хиляди лева за 26-годишното ми трудно слу-„гуване и съ тѣхъ да се боря и нѣщо спечеля.*

„*Сега като замѣстникъ на блаженопочившия г. Ев-„логия въ всичко и на всичко ви моля да поразгледате „тая моя смѣтка направена отъ покойния,* прочетете „моитѣ възражения срѣщо тая смѣтка посъберете свѣдения и „данни отъ окружащитѣ ви за моето работене въ заведението „на *покойния ми господаръ и по настоящемъ ваше и ако „че бѫде възможно,* дайте благоприятенъ ходъ и конецъ и „удовлетворете справедливитѣ ми претенции *за въ памѣтъ „на оногова когото* мнозина благославятъ и ще да бла-гославятъ.

„Не бихъ дързналъ да ви отправя настоящето си именно „въ този моментъ, когато сте толкози занятъ съ уреждането „на разни други по-важни смѣтки, *ако да нѣмахъ пълна вѣра „и надежда въ вашата справедливость* за да поправите една „неволна може би неправда.

„Като се надѣвамъ, че въ скоро врѣме ще ми почи-„тете съ отговорътъ ви моля да приемете увѣрението на моята къмъ васъ прѣданность.

(подп.) Найденъ Николаевъ.

Прѣписъ.

3) Писмо отъ 30 мартъ 1901 г. отъ Варна.

Уважаемий г-нъ Ив. Ев. Гешовъ—София.

„Отправямъ се до васъ съ една просба и дано се тя вземе „въ внимание.

„Ако че ви е възможно ходатайствувайте моля при „г-на министра на финанситѣ, за да бѫда назначенъ въ Българската Народна Банка въ София, като *администраторъ* „или въ клоноветѣ ѝ тукъ или Бургасъ като директоръ. Адресувамъ се именно до васъ съ тая просба, защото вий имахте „*може би случай да чуете и за добритѣ и лошавитѣ ми* „*качества, пакъ освѣнъ това вий днесъ прѣдставлявате* „*лицата отъ които азъ очаквамъ въ даденъ случай* „*помощь*.

„Подиръ 26 годишно усърдно работение въ кантората „на покойния г. Георгиевъ, срамно е може би отново да моля „за чиновничество, но какво да направя, когато 35 хиляди лева „които ми се дадоха за трудоветѣ, по единъ нечуванъ арбитраженъ начинъ и по една система отъ срѣдния вѣкъ види „се, да ми се дадоха съ тая благословия да ги изядатъ по-„голѣмата часть несъстоятелнитѣ, въ тѣзи злощастни години за „търговци съ малки капитали, та отъ ново да се принуждавамъ „да прося на лѣво и на десно за чиновничеството.

„Когато прѣди нѣколко години ви молихъ да поправите „възпиющата неправда сторена ми отъ покойния Евлогий, *вий* „*тогава чистичко ми отказахте;* но ми давахте да разумея, „*по послѣ*", може би да *направите съдружеска работа съ* „*мене. Желаете ли да направите такова нѣщо и въ* „*днешнитѣ врѣмена, когато всяко едно търговско дѣло е* *парализирано и когато всичкитѣ търговци сѫ загрижени?*

„Азъ ви моля ако е възможно отговорете ми въ 2—3 думи, „та въ случай, че вий не благоволите или не желаете да на-„правите нищо, то да похлопамъ на други врата.

„Ползувамъ се отъ случая да ви поздравя съ грядущитѣ „праздници на „Въскресение Христово" като ви желая да ги „прѣминете здраво и весело.

(подп.) Найденъ Николаевъ.

Свѣрилъ: (подп.) М. Христовъ. — 16 мартъ 1906 г.

Подписаний Хр. Гешрвъ 2-й нотириусъ при Софийския окрѫженъ сѫдъ, засвидѣтелствувамъ вѣрностьта на горнитѣ извлѣчения и прѣписи отъ оргинални писма и въ прѣписи на Найденъ Николаевъ и Ев. Георгиевъ до Ив. Ев. Гешовъ, прѣдставени на менъ въ повѣрениятъ ми Нотариятъ отъ Георги Дагарадиновъ, житель Соф. — При провѣряването на тѣзи извлѣчения и прѣписи съ първообразнитѣ и прѣписитѣ, въ послѣднитѣ нѣмаше никакви заличвания и приписвания.

Рег. № 1552.—Взето т. 12 лв. 60 ст. по кв. № 2230.

Ст. София, 16 мартъ 1906 г.

Нотариусъ: (подп.) Гешовъ

Приложение № 11.

Прѣводъ отъ Ромѫнски.
Оргинала на гербова книга.

ИНВЕНТАРЪ

на движимитѣ и недвижими имоти останали слѣдъ смъртьта на покойния Евл. Георгиевъ.

Съгласно декларацията и показанията направени отъ г-да Ив. Ев. Гешовъ, А. Верічеано и Д. Ивановъ намѣрихъ, че слѣдъ смъртьта на покойния Евлогий Геергиевъ останаха слѣдующитѣ:

Недвижимъ имотъ:

. . . .

Движимъ имотъ:

19) Една каса желѣзна отъ фабриката „Чеатвудъ", която отворихъ и намерихъ въ нея слѣдующитѣ:

. . . .

Днесъ 16 юлий 1897 год. срѣда въ 7½ часа прѣди обѣдъ въ присѫтствието на лицата прѣдвидени въ протокола, удостовѣряющи съдържанието на настоящия инвентаръ намѣрихъ: . . . .

Единъ пакетъ съ два чифта ключове „Вертхаимъ" и „Чеатвудъ".

Понеже часа бѣше $7^1/_4$ прѣкъсвамь продължението за съдържанието на инвентара за други день 17 юлий 1897 г. до 7 ч. зараньта.

(подп.) Сѫдия: Гр. Калинеску,
„ Ив. Ев. Гешовъ.
„ Д-ръ Сърмаджиевъ.
„ Д. А. Ивановъ.
„ Х. Н. Пулиевъ.
„ Д-ръ Д, Минчовичъ.
„ Ал. Веричеану
„ Николопуло.
„ Секретарь: Петреску.

Приложение № 12.

Разпитъ на свидѣтеля Д-ръ Минчовичъ въ Римъ.

Запитанъ Г-нъ Минчовичъ върху слѣднитѣ въпроси:

1. Г-нъ Минчовичъ бившъ Княжески дипломатически Агентъ въ Букурещъ прѣзъ 1897 г. т. е. въ врѣме на смъртьта на Евлогия, а сега такъвъ въ гр. Римъ, познавалъ ли е Евлогия Георгиевъ, отъ кога и по какъвъ поводъ?

Отговори: Познавахъ г. Ев. Георгиевъ много прѣди, и даже приблизително десетъ години прѣди да отида въ Букурещъ. Запознанството му направихъ въ Виена или Букурещъ, обстоятелствата на което сега немога да си припомня, нито пъкъ мога да си наумя, по какъвъ случай го срѣщнахъ и го запознахъ.

2. Посѣщавахте ли кѫщата на Евлогия прѣзъ врѣме на боледуването му? — Кои лица сте виждали при леглото на болния отъ домашнитѣ и близкитѣ му?

Отговори: — *Прѣзъ врѣме на болѣдуването на покойния Георгиевъ почти всѣки день го посѣщавахъ въ кѫщата му и близо до болния съмъ срѣщалъ слѣднитѣ хора*: Г-жа Елисавета Пулиева, г. Христо Пулиевъ, г. Димитръ Ивановъ, г. Варичано, *а въ деньтъ на смъртьта сѫщо г. Ив. Гешовъ, който пристигна него день отъ България*. Казанитѣ г-да бѣха въ тая кѫща и често влизаха въ стаята на болния.

3. Намирахте ли се при Евлогий Георгиевъ въ деньтъ на смъртьта му? — и когато вечерьта се е поминалъ тамъ ли бѣхте?

Отговори: — *Азъ бѣхъ въ домътъ на Георгиева въ деньтъ на смъртьта му и се намирахъ до леглото му вечерьта, когато той издъхна.*

4. Кои лица сж били тамъ вечерьта при умиранието на Георгиева? Видѣхте ли се сжщата вечерь съ Елисавета Пулиева? Имахте ли съ нея нѣкакъвъ разговоръ?

Отговори: Нея вечерь бѣхъ тамъ изброенитѣ горѣ лица и още професоръ Нотнагелъ (Nothnagel), повиканъ именно за да гледа болния, ако се не лжжа, бѣше сжщо тамъ и г. Атанасовъ, секретаря на Агентството. — Бѣше тамъ слѣдователно, Елисавета Пулиева, обаче нѣмахъ другъ никакъкъ разговоръ съ нея, освѣнъ тоя, що докосваше до здравето на болния.

Спомнямъ си тоже, че видѣхъ между другитѣ лица и г. Стеф. Беронъ.

5. Сжщата вечерь слѣдъ смъртьта на Георгиева, влизалъ ли е свидѣтеля въ кантората на Евлогия? Съ кои лица? Изваждано ли е завѣщанието на покойния? Защо? И кой го е извадилъ? Отъ кждѣ именно е извадено, т. е. отъ желѣзната каса или писалищната маса? Съ какви ключове и кой е далъ ключоветѣ?

Отговори: Слѣдъ смъртьта на Георгиевъ се завърнахъ въ кжщи и не излѣзохъ по-вече, понеже си легнахъ. Не зная, прочее, нищо по обстоятелствата, върху които Вие ме запитвате относително нея вечерь.

6. Какво е било четено и видено въ завѣщанието? Кждѣ е било турено слѣдъ това и у кого сж останали ключоветѣ?
Отговори: Повтарямъ, че слѣдъ като се отдалечихъ, не съмъ се връщалъ нея вечерь по-вече въ кжщата на Георгиева и не зная слѣдователно, какво е станало слѣдъ моето заминувание (оттеглюзане).

7. Кой на другия день сутриньта Ви е връчилъ една часть отъ ключоветѣ отъ желѣзната касса „Chatwood“ за получаванието на които Вие издадохте една разписка на името на Елисавета Пулиева? — Гдѣ Ви сж били дадени тия ключове т. е. въ кжщата на Евлогия Георгиевъ или въ канцеларията на Дипломатическото Агентство?

Отговори: **На слѣдния день зараньта се върнахъ въ домътъ на г. Георгиева, въ която кжща ми бѣха дадени една часть отъ ключоветѣ отъ Г-жа Елисавета Пулиева. — Азъ се ограничихъ само съ приемание на ключоветѣ и издаване една разписка на помѣнатата Госпожа.**

8. Какво направихте съ тия ключове? Кога и кому ги повърнахте? Отговори: *Два или три дена слѣдъ това, а именно когато сѫдията се отправи въ канцеларията на Банката,*[1]) *за да отваря завѣщанието, врѫчихъ му лично или чрѣзъ друго лице казанитѣ ключове, които послужиха за отварянето кассата, което се извърши въ мое присѫтствие. Оставихъ ключовитѣ, не помня кому, понеже нѣмаше по-вече нужда да ги държа при менъ.*

Четохъ, потвърдявамъ, (под.) Димитръ Минчовичъ.

Сѫдебния слѣдователь: (под.) Полидори Салваторе.

За вѣрностьта на прѣвода, секретарь:

(под.) А. И. Стояновъ.

Приложение № 13.

Опечаленитѣ: Г-жа Елисавета Хр. Пулиева, Г-жа Анна Н. Пулиева, Г-нъ Никола Хр. Пулиевъ, Г-нъ и Г-жа Тодоръ Хр. Пулиеви, Г-нъ и Г-жа Христо Н. Пулиеви съ дѣтето си, Г-нъ и Г-жа Ив. Ев. Гешовъ съ дѣцата си, Г-нъ Ев. Н. Пулиевъ, Г-нъ и Г-жа Д-ръ Янколови съ дѣцата си, Г-нъ и Г-жа Хар. Г. Сърмаджиеви съ дѣцата си, Г-нъ и Г-жа Богданъ И. Горанови съ дѣцата си, Г-жа Елисавета Хр. Караминкова съ дѣтето си, Г-нъ Огняновъ съ дѣцата си, Г-нъ Хр. И. Горановъ Г-нъ Др. И. Горановъ, Г-нъ Н. Н. Пулиевъ, Г-нъ Георги Н. Пулиевъ, Г-нъ и Г-жа Н. Герови съ дѣцата си, Г-нъ Хр. Н. Геровъ, Г-нъ Ев. Н. Геровъ, Г-нъ и и Г-жа Т. И. Тодорови, Г-нъ и Г-жа Д. Ябլански, Г-ца Анна Ив. Гешова, Г-нъ и Г-жа И. Ангелови съ дълбока скръбь Ви извѣстяватъ жестоката загуба, която прѣтърпѣха съ смъртьта на любимия имъ племеникъ, братовчедъ и уйка,

ЕВЛОГИЙ ГЕОРГИЕВЪ

Български Народенъ Прѣдставитель, награденъ съ: Български орденъ за Гражданска Заслуга 1 степень, Орденъ на Румѫнската Корона 2 степень, Българ. орденъ Св. Александръ 3 степень, Русски орденъ Св. Анна 2 степень, Орденъ на Румѫнската Звѣзда 4 степень и пр.

който, слѣдъ кратка болѣсть, почина въ сѫббота, 5 того, часа на $10\,^1/_2$ вечерьта на възрасть 78 години. *Опѣлото на тлѣ-*

---

[1]) Контората на Ев. Георгиевъ. Б. Р.

нитѣ му останки ще стане на 8/20 того, часътъ по 3 послѣ обѣдъ въ собствената му кѫща, Калеа Мошилоръ № 80, отъ дѣто тѣлото ще се прѣнесе въ гробищата Шербанъ-Вода.

Букурещъ, Юлия 1907.

Типанница „Гутембергъ" Иосифъ Геобль.

Приложение № 14.

Евлогий знае законитѣ.

Писмо отъ 16 Януарий 1888 г.

За въпросътъ съ Д-ръ Атанасовича казахъ Ви какъ да постѫпите, като ви пратихъ и начертание за протокола, който „трѣбва да сключи комитетътъ на Габровското училище. Това е „мнението на Г-на Веричану. Той мисли че правителството „нѣма нужда да се мѣси въ тая работа.

›*Законно мене като наслѣдникъ на пок. Д-ръ Василияди никой не може да me задължи да дамъ на тогова или оногова пари, които владѣя, морално обаче азъ съмъ длъженъ да изпълня волята на завѣщателя* и за това „искахъ да зема и согласието на Министра на Народ. Просвѣ- „щение, тъй като и той прави часть отъ настоятелството. Това „става съ цѣль да се види, че тия пари се даватъ Доктору „за да се завардятъ интереситѣ на Габровското училище отъ „по-голѣмо зло".

(под.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ 11 февруарий 1888 г.

„Относително прѣдложението на г-на Живкова да се прѣ- „обърне Габровската гимназия въ Индустриялно училище не „ми е възможно да се произнесѫ прѣди да ми отговорите на „слѣдующето питание:

„Ще ли правителството да отстѫпи зданието на Габров- „ската гимназия веднажъ за сѣкога и да позволи чтото тя да се „нарече „Индустриялно училище на Д-ръ Н. Василияди"?

„*Както знайте покойния е прѣдвидѣлъ въ завѣща- „нието си чтото училището, което има да се учрѣди*

„*отъ фондътъ, който той е оставилъ да носи неговото*
„*име. По тая причина азъ мисля, че това желание на*
„*завѣщательтъ трѣбва да се испълни*“.

(подп.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ 7/19 Септемврий 1890 г. изъ Zürich.

„Съ благодарение се отговарямъ на частното Ви отъ 1
»текущи.

„*Злѣ е разглѣдалъ Руссенский Окр. сждъ завѣщание-*
„*то на покойния Митрополитъ Панаретъ Рашевъ. То*
„*не е саморучно на завѣщателя, а нити е направено спо-*
„*рѣдъ Ромънскитѣ закони*, нъ дано не излези нѣщо не-
»приятно. Азъ като ся завърна въ Букурещъ щж зема мнѣ-
„нието по тоя въпросъ на г-на Веричеана«.

(подп.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ 1 Ноемврий 1890 г.

›Ограничавамъ ся да ви приключа преписъ отъ рѣше-
»нието на Руссенското Окр. Сждилище по въпроса на завѣща-
„нието на пок. Митрополитъ Панаретъ.

„Завѣщанието за което е словото *не е писано само-*
„*ржчно отъ пок. завѣщатель, ами е писано отъ друго*
„*лице, а само е подписано саморжчно отъ завѣщателя.*
„Забѣлѣжвамъ, че това рѣшение е много лошо редактирано и
„*може писачьтъ вмѣсто да е искалъ да каже оригинално*
„*завѣщание е казалъ саморжчно завѣщание* и това прѣдпо-
„лагамъ така, защото изъ начало въ Руссенското сждилище
„бѣше се отворилъ прѣписъ отъ това завѣщание, а послѣ му
„ся изпрати отъ София първообразното.

(подп.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ 25 Февруарий 1891 год.

„Не съмъ на мнѣние въ Габрово да се основе само та-
„башко училище отъ фондътъ на Д-ръ П. Василияди. Спо-
„рѣдъ завѣщанието ний трябова да направимъ въ тоя градъ
„едно занаятчийско училище въ което да се преподаватъ по-
„вече занаята и проектътъ въ такава смисълъ трѣбова да ся
„приготви отъ чиновницитѣ на Министерството на Просвѣще-
„нието“.

(подп.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ 7 Юний 1893 г.

,,Варненский Окр. Сждъ е призналъ правото на испълнителитѣ на завѣщанието (на пок. Митр. П. Рашевъ) да искатъ само капитала отъ 22.000, които покойний Митрополитъ бѣше заелъ п-му М. Колони въ Рум. 5% амортизаема рента ,,подъ прѣдлогъ ужъ че, отъ фразата писача на гърбътъ на „самата расписка отъ сжщия М. Колони „купонитѣ отъ 1 Април „рилъ тек. года му прѣдадохъ 1883 Марта 22 Букурещъ" ,,ся разбирало, че пок. Колони билъ прѣдалъ на пок. Митро- ,,политъ Рашевъ всичкитѣ купони отъ въпроснитѣ облигации ,,отъ началото до сега.

„Отъ рѣшението на това дѣло, человѣкъ е при- „нуденъ да си състави едно твърдѣ печално мнѣ- „ние за правосждието въ България, като вижда, че „на една тъй ясно написана фраза се дава тълку- ,,вание толкова противно на здравий разумъ".

(под.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ 23 Май 1894 г.

,,Съ удоволствие се отговарамъ на Вашето частно отъ 20 ,,текущий.

,,Завѣщанието (на пок. Митрополитъ П. Рашевъ) не може ,,да се потвърди отъ Ромън. Министерство, защото то не е ,,направено спорѣдъ Ромън. закони, а е потвърдено, както и ,,вамъ е извѣстно, само отъ Бълг. Дипл. Агенство въ града ни, , още когато бѣше тука Г. Начовичъ и **понеже спорѣдъ „тукашнитѣ закони, всѣкой чужди поданникъ може ,,да си направи завѣщанието прѣдъ своето на- ,,чалство, а Българската държава законно сжще- ,,ствува, никой не би могълъ да откаже, по право, ,,че това завѣщание е направено съгласно закони- ,,тѣ на Българ. държава".**

(подп.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ 14 Декемврий 1894 г.

,,Съ удоволствие се отговарямъ на частното ви отъ 11 ,,текущаго.

,,*За да се тури въ порядъкъ въпроса за Българ.* ,,*църква въ Букурещъ, азъ съмъ на мнѣние да направя*

„актътъ на името на Бъл. правителство, за това безъ „да разгласявате ни най-малко за сега тоя въпросъ, моля „ви да се проумѣете тамо съ вашитѣ събратия отъ ми-„нистерството и да ми кажпте ако сте съгласни за уп-„равление ми.

„На мнѣние съмъ да стане актътъ на името на „Българското правителство, защото друго яче по причи-„на на законътъ въ Румъния, може по късно да се поро-„датъ неприятни послѣдствия“.

(подп.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ 16 Юний 1895 год.

„Волята на всичкитѣ завѣщатели е свѣта, тя „трѣбва точно да се испълнява за да служи за „поощрение на всѣкиго, който иска да завѣщае „нѣщо за отечеството си.

»Испълнителитѣ на завѣщанието нѣматъ право да измѣ-»нятъ назначението на една сумма, слѣдователно цѣлото ко-„личество завѣщано отъ пок. Д-ръ Василияди трѣбова да се „употрѣби за познатото ви индустриялно училище“

(подп.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ 17 Февруарий 1896 г.

„Видѣли сте, че въ писмото си до Н. Ц. В. Князътъ »азъ вмѣстихъ единъ параграфъ, въ който казовамъ, че фор-„малноститѣ изискувани отъ закона и другитѣ подробности от-›носящи се до зданието за университета оставямъ да опрѣ-»дѣля отпослѣ.

›Моля ви да обсждите всестранно тоя пассажъ отъ пис-»мото ми до Н. Ц. В. и да ми кажите на отговоръ и Вашето ›мнѣние върху него. Азъ когато рѣшихъ да вмѣстя тоя пара-«графъ въ прѣдмѣтното мое писмо имахъ прѣдъ видъ:

„1) да искамъ да се прокара црѣзъ Народното „Събрание законъ, чрѣзъ който Университетътъ „да се признае за юридическо и самостоятелно „учреждение

„и 2) тъй като, както мѣстото върху което ще „да се построи университетътъ, така и суммата „за издиганието му сж подарени само отъ мене,

„**бихъ желалъ щото тоя университетъ да носи вѣч-**
„**но името ми а вѣроятно и онова на покойния ми**
„**братъ Христо.**

„Моля да ми кажите и вашето мнѣние върху това“.

(подп.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ 4 Мартъ 1896 г.

„Разницата, ако Университетътъ е едно народно учреж-
„дение, прѣдставлявано въ лицето на правителството или едно
„особно самостоятелно юридическо лице ще се състои въ това,
„**че при първий случай ако нѣкой поиска да за-**
„**вѣщае, нѣкоя сумма на Университетътъ, ще трѣб-**
„**ва да направи това на името на правителството,**
„**когато при вторий случай завѣщанията ще мо-**
„**гатъ да ставатъ направо на името на универси-**
„**тетътъ,** който въ всѣкой случай ще бжде народенъ и ще
„да се управлява отъ правителството, съгласно законътъ за
„народното просвѣщение, а само фондоветѣ които му прина-
„длѣжатъ отъ завѣщания или други подарени суми ще да се
„управляватъ отъ съвѣтътъ на професоритѣ при Университетътъ
„безъ никаква намѣса на правителството.

„Вий разискайте, моля ви, тоя въпросъ и съ г-нъ Стои-
„лова и кажете ми мнѣнието си“.

(подп.) Ев. Георгиевъ.

Приложение № 15.

Протоколъ на изпълнителитѣ на завѣщанието.

ПРОТОКОЛЪ.

Днесъ, 16 Априлъ 1906 г. в. с. часътъ $2^1/_2$ сл. о. подписанитѣ изпълнители на завѣщанието н-го родолюбца; Евлогий Георгиевъ, се събрахме въ помѣщението на банковото заведение «Ев. Георгиевъ» въ Букурещъ, Калея Мошилоръ № 80 подъ прѣдседателството на г. Георги В. Шоповъ и при присжтствието на слѣдующитѣ членове: г-да Георги В. Шоповъ, Алек. Веричану, Ганчо А. Григоровъ, А. Каблешковъ, отъ свое име и като пълномощникъ на Н. В. Пр. Митропо-

лита Василий, опълномощетъ съ пълномощно отъ 8 априлий с. г. подъ № 997, което се приложи къмъ дѣлото, Ив. А. Ивановъ и Хр. Н. Пулевъ.

Г-нъ прѣдседателя ни тури прѣдъ видъ, че протокола, сключенъ отъ насъ въ засѣданието ни отъ 9 Юлий 1905, е билъ съобщенъ на Поч. Ефория на Висшето училище «Бр. Евлогий и Христо Георгиеви отъ Карлово» чрѣзъ прѣдседателя ѝ, на универсалний наслѣдникъ на п-ний Евл. Георгиевъ, както и на г-на Дипл. Агентъ на Българското Княжество въ Букурещъ обаче нито Почитаемата Ефория, нито Почитаемото княжеско Бълг. привителство не взеха въ внимание тоя нашъ протоколъ и не направиха нищо, за да не се слива учреждението, което пок. Евлогий Георгиевъ е прѣдвидѣлъ въ завѣщанието си отъ 18 Юлий 1882 г., съ университета, който се учредява по силата на закона вотиранъ и приетъ въ 1-та редовна сесия на XIII-то обикновено Народно събрание и утвърденъ съ Височайший Указъ 6 отъ 22 Януарий 1904.

Слѣдъ това г. прѣдседателя попита г. Каблешкова, който неможа да присжтствува въ миналото засѣдание на испълнителитѣ не завѣщанието отъ 9 Юний 1905 г., ако и той удобрява и е съгласенъ съ взетото наше рѣшение съ протокола ни сключенъ сжщия денъ; г. А. Каблешковъ възрази, че той не сподѣля заключенията на тоя протоколъ по съображения че дѣйствията на пок. родолюбецъ Евл. Георгиевъ прѣзъ послѣдньо врѣме на живота му оправдавали рѣшението на Ефорията и правителството да се слѣе висшето училище, прѣдвидено въ завѣщанието му отъ 18 Юлий 1882, съ университета, та да имаме само едно учреждение въ България, което да носи името на Бр. Евл. и Хр. Георгиеви,—Г-нъ Каблешковъ черпи аргументитѣ си за да поддържа това свое мнение въ обстоятелството, че пок. Евл. Георгиевъ при живѣ билъ подарилъ едно праздно мѣсто отъ 10400 кв. метра и сумата отъ 800,000 за постройката на университетъ, нѣщо, което се доказвало отъ нѣкое си частно писмо отъ 17 Февруарий 1894 г., отправено отъ пок. Евл. Георгиевъ до г. Ив. Ев. Гешовъ, което писмо можело да се смѣта, казва г. Каблешковъ, като дополнение на неговото — на пок. Евл. Георгиевъ — желание и на неговата воля.

Г-нъ Шоповъ отговори, че споредъ него, това е едно погрѣшно тълкувание, което не почива на никакво законно основание. Най-много това писмо би могло да се счита като

едно продължение на писмото, което пок. Евл. Георгиевъ е отправилъ до Н. Ц. В. Българския Князъ за подаряване горѣспомѣнатитѣ мѣсто и сумма, а не като допълнение на завѣщанието. Това е едно дарение, което пок. Евл. Георгиевъ е направилъ при живѣ въ полза на своето отечество, вънъ и независимо отъ завѣщанието, въ което дарение, ний, изпълнителитѣ на завѣщанието, нѣмаме никакво право да се мѣсимъ.

Правоимѣющитѣ нека диратъ смѣтка за него отъ г. Ив. Ев. Гешова. Нашата роль е точно опрѣдѣлена въ самото завѣщание на пок. родолюбецъ и ний неможемъ да се занимаваме съ нищо друго, освѣнъ съ неговото точно и буквално изпълнение, ний неможемъ да вземаме въ смѣтка освѣнъ законни, написани съ собствената ръка на завѣщателя, категорично и ясно изказани измѣнения или допълнения на неговото олографно завѣщание, друго яче не можемъ да бъдемъ съгласни съ съвѣстьта си, че сме си изпълнили както трѣбва дългътъ.

Ако се отклонимъ отъ буквата на завѣщанието, ний бихме сторили цѣло святотатство. Това, което г. Каблешковъ иска, сѫ само прѣдположения, умозаключения и презумпций, за това ний напълно и всецѣло подържаме протокола си отъ 9 Юлий 1905 година.

И като имаме прѣдъ видъ че никой, нито Ефорията уредена на основание на това завѣщание, нито Княж. Бълг. правителството немогатъ, даже и чрѣзъ законъ, да измѣнятъ волята на завѣщателя.

Като вземемъ въ съображение, че изпълнителитѣ на завѣщанието, съгласно чл. 916 отъ Ром. Граж. Сѫд. ал. 4 и 170 отъ Бъл. законъ за наслѣдството сѫ въ право и даже задължени да се стараятъ, за да се изпълни точно завѣщанието, задължение, което имъ се налага и отъ приснопамятний завѣщатель съ слѣдующия пасажъ на завѣщанието му:

«Не ми остава друго, освѣнъ да моля наслѣдникътъ си и „изпълнителитѣ на завѣщанието, щото отъ уважение на приятелството, за което ми сѫ дали доказателства, да приематъ „товара, който имъ давамъ и да изпълнятъ това завѣщание съ „всичката пунктуалность и добросъвѣстность».

Като имамъ прѣдъ видъ, че всичкитѣ протестаций на изпълнителитѣ на завѣщанието, отправени както къмъ Ефорията, така и къмъ правителството, сѫ останали безъ никакъвъ резултатъ;

Като мислимъ че друго срѣдство не ни остава, за да направимъ щото както Поч. Ефория, така и Поч. Княж. Бълг. правителството да изпълнятъ завѣщателнитѣ разпореждания, съгласно протокола ни отъ 9 юлий 1905 год. по тии съображения подписанитѣ изпълнители на завѣщанието п-го Евлогий Георгиевъ въ вишегласие рѣшихме слѣдното:

1) Ний изпълнителитѣ на завѣщанието, рѣшаваме да заведемъ дѣло противъ Ефорията на Висшето училище, която чрѣзъ едно сѫдебно рѣшение да бѫде заставена да уреди Висше Училище, прѣдвидено въ завѣщанието на покойния родолюбецъ Евлогий Георгиевъ и което училище да носи името Бр. Евлогий и Христо Георгиеви отъ Карлово, въ което ще се прѣподаватъ прѣимуществено положителни науки, приспособени камъ Индустрията, тъй-както е прѣдвидено въ чл. 13 отъ завѣщанието на пок. Ев. Георгиевъ. Да се заведе дѣло противъ почит. министръ на Нар. просвѣщение въ България, за да бѫде ограниченъ само да контролира, употрѣблението фонда отъ 6,000,000 лева, съгласно завѣщателнитѣ разпореждания.

2) Опълномощаваме съ пълни права нашитѣ другари г-да А. Веричану и Хр. Н. Пулиевъ да изучатъ всестранно и окончателно въпроса и съ български адвокати, слѣдъ което да заведатъ горѣспомѣнатитѣ дѣла, като за тая цѣль ангажиратъ единъ или по-вече адвокати, за да водатъ и подържатъ тия дѣла прѣдъ всичкитѣ сѫдебни инстанций въ България. — Нашитѣ пълномощници иматъ право да разходватъ отъ 1000 – 2000 л. за тия дѣла отъ фонда 6,000,000 лева за Висшето училище.

Подиръ това Г-нъ прѣдседателя ни прочете и ни тури прѣдъ видъ писмото на г. Ив. Ев. Гешовъ, универсаленъ наслѣдникъ на покойния Евл. Георгиевъ, отъ 12 Априлъ 1906 год., — което писмо приложихме къмъ дѣлото и *чрѣзъ което ни съобщава, че прѣдметното завѣщание на пок. Евл. Георгиевъ е било отново атакувано отъ кръвнитѣ наслѣдници на пок. Евл. Георгиевъ и отъ Поч. Княж. Бълг. правителство чрѣзъ молба за обезпечаване на нѣкакви доказателства, отъ които щѣло да се види, че това завѣщание не изразявало послѣдната воля на пок. Евл. Георгиевъ.*

Като имаме прѣдъ видъ. че и прѣдъ компетентнитѣ Ромънски сѫдилища се води цѣли 6½ години дѣло за оничто-

жение на това завѣщание, които сѫдилища се произнесоха окончателно за неговата валидность, че сѫщитѣ несериозни мотиви, какво покойния билъ оставилъ тайни инструкций, писмени или устни, освѣнъ ония които се съдържатъ въ неговото завѣщание, бѣха инвокирани и съ нищо потвърдени и прѣдъ Ромънскитѣ сѫдилища, че да иска нѣкой да инвокира сѫщитѣ тия мотиви и прѣдъ Българскитѣ сѫдебни инстанций, е равносилно да се прави единъ несериозенъ процесъ.

Като вземаме прѣдъ видъ, че пок. Евлогий Георгиевъ трѣбваше да съобщи тия свои тайни инструкций и на изпълнителитѣ на завѣщанието а именно: на г-да Георги В. Шоповъ, Ал. Веричану, и Хр. Н. Пулевъ, назначени за изпълнители отъ самия завѣщатель, че тѣ твърдятъ, какво пок. родолюбецъ не имъ е повѣрилъ никаква тайна инструкция, освѣнъ задълженията произтекающи отъ неговото саморѫчно завѣщание, повикани да го изпълнимъ съ всичката пунктуалность и добросъвестность.

Обаче, като вземаме въ съображение, че новото дѣло за унищожение на завѣщанието п-го Ев. Георгиевъ отъ 18 Юлий 1882 г. не е още заведено нито отъ кръвнитѣ наслѣдници, нито отъ Поч. Бълг. Княж. правителство, *за това ний по вишегласие мислимъ, че днесъ нѣма защо да се произнасяме относително нашето намѣсване въ това евентуално дѣло, и оставаме да се произнесемъ когато и ако стане нужда.* Наконецъ г. прѣдседателя изрази желание да се помоли Г. Ив. Ев. Гешовъ да изпрати на изпълнителитѣ на завѣщанието всичкитѣ документи, отъ които се констатира, че той е изплатилъ напълно сумата отъ 6,000,000 лева заедно съ припадающитѣ се лихви по 5% годишно, съгласно протокола ни отъ 12 Октомври 1897 г. до деньтъ на изплащанието ѝ.

Г-нъ Каблешковъ отъ свое име и отъ онова на Н. В. Пр. Митрополита Василий и г. Ив. А. Ивановъ останаха на особено мнение, което се приложи къмъ настоящий протоколъ. Рѣченитѣ г-да, като назначени изпълнители не отъ пок. Евлогий Георгиевъ, при разискванието писмото на г. Гешова, отправено до г. Геор. В. Шоповъ, не вземаха никакво участие.

Настоящий протоколъ, заедно съ особеното мнение ще се прибавятъ къмъ дѣлото; опълномощаваме г. Хр. Н. Пулевъ да прати прѣписи отъ тѣхъ на г. прѣдседателя на Ефорията на Вазшето Училище II-го Евлогий и Христо Георгиеви, на г. Ив. Ев. Гешовъ и на г. Дипломатически Агентъ на Бълг. Княжество въ Букурещъ.

(подписали) Прѣдседатель: Георги В. Шоповъ.
А. Веричану, Г. А. Григоровъ, Хр. Н. Пулиевъ.

Приложение № 16.

КОРЕСПОНДЕНЦИЯ КАСАТЕЛНО МАКЕДОНИЯ И ОДРИНСКО.

1. ЗА МАКЕДОНИЯ.

I. Културно просвѣтителни цѣли. Покупка здание за Солунска мѫжка гимназия.

Писмо отъ управителя на Солунската мѫжка гимназия Мих. К. Сарафовъ, до Ив. Ев. Гешовъ.

Отъ 20 Февруарий 1894 год.

„Уважаемий Господине Гешовъ,

Отъ единъ мѣсецъ почти водя прѣговори за откупуване на една кѫща и все се каня да ви пиша . . . . да зная прѣдварително дали стѫпамъ здраво.

На около 20 метра отъ нашата гимназия се намира кѫщата на богатата нѣкогашна гръцка фамилия. Наслѣдницитѣ живѣятъ отъ приходи, като продаватъ по-малко и отъ недвижимитѣ си имоти . . . .

На купеното мѣсто може да се направи и дѣвически пансионъ съ дѣвическа гимназия.

Сега остава най-важното, ще обича ли г. Евлогий да направи такава голѣма добрина на учащата се младежъ и въобще на българитѣ въ вилаетитѣ?

Между многото добрини що е сторилъ г. Евлогий на Българския народъ, мисля, че купуванието едно здание за пансионъ или училище въ Солунъ нѣма да бѫде най-малката.

Моля Ви, Г-нъ Гешовъ, да ми явите, трѣба ли да вървя по пѫтя по който съмъ тръгналъ или да се върна.

Ако г. Евлогой се рѣши да стори това голѣмо благодѣяние, ще трѣба да ми се каже по-скоро, за да не сѫ нужни сетнѣ по-вече пари за сѫщата работа.

Съ Вашийг. **Блѫнъ** (Blunt) **станахме ужъ добри приятели. Пита ме за вашитѣ и трѣбаше да му разкажа на дълго и широко. За васъ ми се похвали че ви е отървалъ отъ бѣсилката.** Il etait jeune! **каза ми.“**

(Под.) М. К. Сарафовъ.

Писмо отъ 23 Май 1894 г.

„Съ удоволствие се отговарямъ на Вашето отъ 20 Май. *Тъй като единъ пѫть презъ послѣдното ви прѣбитие въ града ни, азъ се съгласихъ да се купи кѫщата въ Солунъ, която прѣпорѫчваше г. М. К. Сарафовъ, слѣдъ като се земи и мнѣнието на Негово Блаженство Екзарха,* сега не остава нищо друго, освѣнъ да Ви дамъ воля да влезите въ прѣговори за нейната покупка до колкото е възможно на по долня цѣна.

(под.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ 24 Май, 1894 г.

„Кѫщата въ Солунъ трѣба да се купи на мое име“

(под.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ 1 Юний 1894 г.

„Съ удоволствие се отговарямъ на Вашето частно отъ 29 прѣстаналий. Единъ пѫть като работата за покупката на кѫщата въ Солунъ не се посрѣщна, защото притѣжательтъ ѝ я е далъ подъ наемъ и сега покачилъ за нея претенциитѣ си, то нека остане по настоящемъ долу тая покупка и г. Сарафовъ може да разгледва за друга кѫща или мѣсто, *нъ да не свършва догдѣто не дамъ и азъ съгласието си.*“

(под.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ 21 Августъ 1894 г. изъ София отъ М. К. Сарафовъ до Ив. Ев. Гешовъ.

„Отъ тука писахъ на г. А. Стояновъ (Насте Стояновъ) да влези въ прѣговори за купуване на прѣдлаганата отъ него кѫща. Като стигна въ Солунъ ще изуча работата и прѣди да направа нѣщо, ще ви пиша.“

(под.) М. К. Сарафовъ.

Писмо отъ М. К. Сарафовъ до Ив. Е. Гешовъ изъ Солунъ отъ 7 Септемврий 1894 год.

„Подъ прѣдлогъ че искамъ да наема за себе си, прѣгледахъ кѫщата за която ми бѣше писалъ г. Насте Стояновъ и за която Ви говорихъ въ София. Тя е солидно каменно здание и добрѣ подържано, правена е прѣди 8 години ....

Рѣшихме да се направи сериозно прѣдложение за купуване кѫщата и мѣстото за *1.200 наполеона.*

До тая кѫща, прѣзъ една, има друга кѫща която се продава. Тя е паянта постройка. Стопанина иска *500 лири*, ние сме дали за сега 300. Твърдѣ е вѣроятно, че ще отидемъ до *400 лири.*

Мѫчнотията въ всичката тая работа сега е, че стопанина на кѫщата по между не иска да продава. Претендира, че кѫщата му да струвала *700 лири* .... Имаме надежда да го докараме до 600 лири ....

Тритѣ кѫщи сѫ достатъчни да се приберать вътрѣ пансионъ и гимназия за сто и по-вече ученички.

Моля Ви, прочее, отговорете ми по-скоро, мога ли да разчитамъ, че ще ми внесете пари веднага когато поискамъ. Ще ми трѣбатъ едно 1,000 напалеона и друго 1,000 лири или около 47,000 фр. Голѣмата кѫща ще се купи веднага на името на г. Ев. Георгиевъ.

(под.) М. К. Сарафовъ.

Писмо на М. К. Сарафовъ, до Ив. Е. Гешовъ.

Солунъ 26 Септемврий 1894 г.

„Нѣщо прѣди 20 дена Ви писахъ и молихъ да ми кажите, дали мога да разчитамъ че ще ми се внесатъ пари, ако стане пазарлъка за кѫщитѣ.

Моля Ви, Г-нъ Гешовъ, бѫдете добъръ да ми отговорите съ двѣ думи, да очаквамъ ли нѣщо или не? Отъ Ваший отговоръ ще зависи и по скорошното допълвание на наший дѣвически пансионъ. Не ми се сърдете, ако Ви причинявалъ безпокойствия.

(под.) М. К. Сарафовъ.

Писмо отъ 18/1 Октомврий 1894 г. изъ Виена.

„Съ удоволствие се отговарямъ на честитѣ Ви отъ 14-и 15-и текущаго. **Както Ви бѣхъ извѣстилъ въ едно**

отъ прѣдишнитѣ си писма, по причина на финанциалнитѣ обстоятелства, не съмъ никакъ разположенъ да отпущамъ помощи; нъ или какъ да е рѣшихъ да направя изключение и за Солунъ, като единъ пѫть имамъ дадено отъ лане обѣщание. Пишете, прочее г-ну Сарафову да се занимай съ покупката на новопрѣдложенитѣ имоти *ако тѣ не прѣвишаватъ стойностьта на първата кѫща*, и ако е съ удобрѣние на Нег. Блаженство Екзархътъ отъ Цариградъ. За стойностьта имъ пишете въ Букурещъ да направятъ нужното внасяне въ Солунъ. Азъ днесъ пиша въ Букурещъ потрѣбнитѣ по това дѣло. За сѣкакъвъ случай, моля Ви питайте тамо въ Банка Оттомана, ако въ Солунъ можатъ да се негоциiратъ франки срѣщу Парижъ или лири стерлинги среща Лондра въ чекове и виста, и какъ сѫ цѣнитѣ имъ по настоящемъ, и ако можатъ да Ви дадътъ нѣкой свѣдения, предайте ги на нашитѣ въ Букурещъ за справление имъ.“

(под.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ М. К. Сарафовъ до Ив. Е. Гешовъ.

Солунъ 9 Октомврий 1894 г.

„Щомъ получихъ послѣдното Ви писмо писахъ на Негово Блаженство . . . .

Кѫщитѣ най-малко би стрували 2,802 лири. Като послѣдня цѣна стопанина показва 2,800 лири, а съ разноскитѣ — около 2,900 лири, или съ *около 15,000 фр. по-вече отколкото разрѣшава Г. Евлогий.*

Това е голѣма разлика. Ние ще гледамə да намалимъ цѣната на 2,500 лири, лани давахме 2,200, но незная дали ще успѣемъ . . . .

Не се съмнѣвамъ ни най-малко, че тука срѣщу ипотека на кѫщата бихъ намѣрилъ твърдѣ лесно тая сума.

Обрѫщамъ се къмъ Васъ съ молба да не отказвате съдѣйствието си, да се направи тая добрина. Моля Ви бѫдете добъръ да ми съобщите, може ли въобще да се очаква уголѣмение на сумата. **До 2,500 лири ще ми се да приема прѣдложението безъ да чакамъ Вашийй отговоръ. Та 7,000 фр. не е толкова голѣма разлика.**

„Ще работимъ полека до гдѣ получимъ Вашето съдѣйствие Йоще веднажъ Ви моля не оставайте да пропадне тая работа“.

(под.) М. К. Сарафовъ.

Писмо отъ 17 Октомврий 1894 г.

„Тая минута приехъ днешната Ви телеграма съ слѣдующето съдържание:

„Сарафовъ купилъ имота, за който Найденъ Ви донесе копий, за 2350 лири турски.

Телеграфирайте да ли удобрявате и да ли внесемъ пари.“

До колкото отвънъ си припомнямъ, цѣната на първата кѫща бѣше около 2200 лири, а виждамъ, че г. Сарафовъ е платилъ повече за тая что е купилъ. Наший Найденъ още не си е дошелъ тука. Ще го почакамъ до утрѣ и тогава ще Ви отговоря, *нъ и какъ да е, ще Ви дамъ ординъ да платите колкото Вие благоразсѫдите и да направите вноската отъ тамо.*“

(подп.): Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ Негово Блаженство Екзарха до Ив. Ев. Гешовъ отъ 19 Окт. 1894 г.

№ 502. Цариградъ.

Многоуважаемий Г-нъ Гешовъ,

„Управителя на Солунската гимназия г. М. К. Сарафовъ, съобщава ни напослѣдъкъ, че почналъ пакъ прѣговори за покупката на извѣстната Харишова кѫща въ Солунъ, за която стопанина искалъ, като послѣдна цѣна 2800 лири.

Сумата обаче, която високоуважаемий родолюбецъ г. Ев. Георгиевъ е обѣщалъ за тази цѣль отъ 50,000 фр., нѣма да бѫде съвсѣмъ достатъчна и за да може да се вземе кѫщата, ще е потрѣбна още една сума отъ около 600 лири. Като ни сѫ добрѣ извѣстни положението на тая кѫща, недалеко отъ мѫжката гимназия, високо и хигиенично мѣсто, съ мѫчнотиитѣ да се намѣри въ скоро врѣме друго удобно здание въ Солунъ, *то взимаме смѣлостьта да Ви помолимъ, Уважаемий Господине, да имате добрината да увѣдомите за това г. Ев. Георгиевъ и го помолите, ако намира за възмож-*

но да направи още една жертва, за да може да се купи въпросното здание, за дѣвическа гимназия и пансионъ въ Солунъ.“

Като призоваваме . . . .

† (подп.): Екзархъ Български Иосифъ.

Писмо отъ 19 Октомврий 1894 г.

Наумявамъ Ви послѣдното си частно отъ 17 текущаго по пощата и Ви явя, че наший Найденъ ми прѣдаде вчера двата прѣписи отъ писма на г. Сарафова изъ Солунъ до Васъ. *Отъ тия прѣписи азъ не можихъ да разумѣя коя кѫща именно е купилъ г. Сарафовъ и дали е направилъ нѣкаква комбинация за изплащание на сумата. която е повече отъ това, что азъ имамъ обпщано, та чакамъ да приема отъ Васъ писмо, да ми обясните всичко подробно.*

При всичко, че при днешнитѣ мѫчни финанциални обстоятелства азъ не бѣхъ никакъ разположенъ да дамъ по-голѣма сума отъ колкото бѣхъ обѣщалъ лане; нъ защото отъ друга страна нежелая да се прибѣгва до ипотека за да се изплати купения имотъ, телеграфирахъ Ви вчера, ако благоразсѫдите да платите лир. тур. 2350 и да ги внесете, което Ви потвърдявамъ съ настоящето си и чакамъ да ми явите какво сте извършили“. (подп.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ М. К. Сарафовъ до Ив. Ев. Гешовъ. Солунъ 17 Окт. 1894 г.

„Едвамъ вчера можи да се подпише продавателний договоръ. *Ние спечелихме слѣдователно, 100 лири отъ цѣната на цѣлата кѫща.*

Моля, направете сега постѫпки за намаление сумата отъ 2350 на 2250 лири. Ще Ви прѣдстава смѣтка. . . Дано само не се случи да закъснеятъ паритѣ.

(подп.) М. К. Сарафовъ.

Писмо отъ 31 Октомври 1894 г. отъ Ев. Георгиевъ до Ив. Ев. Гешовъ.

„Съ удоволствие се отговарямъ на частнитѣ Ви отъ 22 и 26 кончающий се.

„Зехъ въ забѣлѣзване, че отъ внесенитѣ на г. М. К, Сарафову въ Солунъ т. л. 2350 за покупката на кжщата, **100 лири цѣли да Ви се повърнатъ. Като се вързатъ тѣ нека г. Дагарадиновъ ги мине въ завѣрение на дѣлбата ми и ми яви.**

Намѣрихъ притворени прѣписитѣ отъ писмата на г. Сарафова и на Н. Б. Екзарха, които ми изпращате въ това отношение и отвожда добрѣ".

(подп.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ 5 Ноември 1894 г.

„Относително за покупенитѣ кжща въ Солунъ за смѣтката ми нѣма, что друго да Ви кажа, *освѣнъ да благоизволите да дадете вий отъ моя страна Г-ну М. К. Сарафову потрѣбнитѣ наставления за управлението на тоя имотъ така както Вий благоразсждате*"

(подп.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ М. К. Сарафовъ до Ив. Е. Гешовъ.
Солунъ 4 Ноември 1894 г.

„Тука приключени изпращамъ Ви смѣтката за направенитѣ разноски по купувание на имота и *чекъ № 80047/434 отъ „Отоманската Банка" на Ваша заповѣдь за т. л. 106/53. Обяснения по смѣтката сж мисля излишни.*

(подп.) М. К. Сарафовъ.

Писмо отъ 26 Ноемврий 1894 г.

„Вчера приехъ едно благодарително писмо отъ страна на българитѣ студенти въ Евр Турция отъ Соф. Висше училище, за помощьта що дадохъ за да се купи кжщата въ Солунъ. Това писмо не носи никакъвъ подписъ, на края е писано само „Студентитѣ"

(подп.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ 6 Юли 1895 г.

„Както знайте, покупката на кжщата въ Солунъ за гимназията стана на мое име. Азъ бихъ желалъ да се състави нѣкакъвъ актъ отъ моя страна, чрѣзъ който да се удостовѣри официално, подаряванието на тая

кжща, за това размислете моля Ви, и когато намѣрите по-охолно врѣме, кажете ми и Вашетео си мнѣние по въпросътъ, тъй като прѣдметната кжща се намира въ Турско, ако благоразсжждате проумейте се и съ Н. Б. Екзархътъ въ Цариградъ, за какъ би трѣбало да се постжпи".

(подп.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ Българ. Търг. Агентъ А. Шоповъ въ Солунъ до Ив. Ев. Гешовъ. Солунъ 24 Февруарий 1898 г.

„Любезний и почитаемий г. Ив. Ев. Гешовъ.

„Много Ви здраве отъ хубавата дѣвическа гимназия покупката на която се дължи най-много на Васъ. Това е единъ добъръ памятникъ".

Вашъ прѣданий:
(подп.) А. Шоповъ.

II. ЗА ВЪЗТАННИЧЕСКО-РЕВОЛЮЦИОННИ ЦѢЛИ.

Писмо отъ Централний Македонски Комитетъ до Евлогий Георгиевъ отъ 8 Мартъ 1895 г.

Високоуважаемий Г-не Ев. Георгиевъ,

„Понеже Европейската испитателна комисия е свършила дѣйствията си и наскоро ще да се събира конференция отъ подписавшитѣ Берлинския договоръ сили, за разглеждание Армснски въпросъ, Ц. Мак. Ком. въ София, *въ споразумение съ свойтѣ клонове, въ едно отъ послѣднитѣ си засѣдания рѣши, да изпрати една депутация до Европейскитѣ дворове за да подигне Македонския въпросъ и да моли да се облегчи участьта на нашитѣ братя въ Македония, като се приведе въ изпълнение чл. 23 отъ Берлинския договоръ*, За тая цѣль, на Цен. Мак. Комитетъ е потрѣбна прѣди всичко материална подкрѣпа на всички българе, които иматъ при сърдце освобождението на Македония, защото той до сега не разполага почти съ никакви парични срѣдства, а не е мжчно да се разбере, че безъ такива срѣдства, цѣльта е почти непостижима.

Ц. М. Комитетъ, като знае, че вий почитаемий господине, сте единъ отъ ония българе, които сж пожертвували много за освобождението на българския народъ, че вий сте се грижили и грижите много за неговото благосъстояние, основата на което е

несъмнено политическата свобода и че идеята за освобождението и обединението на всички българе е блиска до вашето милостиво сърдце, осмѣлява се да ви помоли най-убѣдително, да му не отказвате подкрѣпата си, въ достиганието на тая толкова висока и благородна цѣль.

Съ почитание, подписали:

Прѣдседатель: В. Диамандиевъ.
Касиеръ: Г. Георговъ.
Членове: К. Х. Миличиновъ
К. В. Сарафовъ.

„П. З. Пари писма и други да се изпращатъ до г. Георги Георговъ улица „Леге“ София“.

Писмо отъ 26 октомврий 1895 год.

Въ Виена бѣше дошелъ нѣкой си Г. Карамфиловичъ, придруженъ още отъ едно лице името на което не си припомнямъ, пратени отъ Македонския комитетъ *за да обходятъ разнитѣ Европейски дворове, съ цѣль да ходатайствуватъ за полаганието въ дѣйствие чл. 23 отъ Берлинския договоръ.* Тѣ искали да започнатъ най-напрѣдъ отъ Руския дворъ и понеже руския посланникъ въ Виена графъ Капнистъ отсѫтствува въ Абазия, ходили тамо за да му се представятъ и го молятъ да ходатайствува за да ги приематъ въ С. Петербургъ.

Графъ Капнистъ ги приелъ благосклонно и поискалъ да му направатъ едно писмено изложение по въпроса, което да му връчатъ, слѣдъ завръщането му въ Виена.

„На забѣлѣжкитѣ които имъ направилъ, тѣ доказали на посланника, че тѣхниятъ комитетъ нѣмалъ за цѣль да приготовлява нѣкакво революционно движение въ Македония, а настоявалъ чисто и просто за прилагание въ дѣйствие на чл. 23 отъ Берлинския договоръ и искалъ подобрение участьта на цѣлото население въ Македония, безъ изключение на народность. Тѣ прибавили, че нито тѣхниятъ комитетъ, нито Българското правителство не сѫ подклаждали craналитѣ това лѣто революционни движения въ Македония, които биле плодъ на отдѣлни личности роднини или блиски приятели на пострадалитѣ въ Македония отъ турскитѣ звѣрства. . .

Реченитѣ господа дохождаха при мене да ми искатъ помощь. Азъ имъ казахъ, че сьмъ противъ всѣко революционно движение въ Македония. Тѣ ме увѣриха, че комитета имъ дѣйствувалъ само по легаленъ пѫть, на това основание, на заминаванието си отъ Виена, азъ казахъ на Г. Паница да имъ даде отъ моя страна (20) двадесеть напалеона.

(подп.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ Сава Паница до Евл Георгиевъ,

Виена, 4/16 декемврий 1895 г.

„Честното ви отъ 2/14 текушия приехъ и въ отговоръ спѣша да ви извѣстя, че г. Каранфиловичъ и другаря му заминаха прѣди двѣ седмици отъ тукъ за София, съ намѣрение да присѫтствуватъ въ Македонския конгресъ за прѣизбирание на прѣдставители и утвърдение на депутацията (която вѣроятно ще бѫде Г. Карамфиловичъ и другаря му) и тогава ще отидатъ и изпълнятъ мисията си въ С.-Петербургъ и другитѣ Европейски дворове.

Притварямъ ви **расписката за броенитѣ ми отъ името ви фр. 400, въ която стои изрично, че дадената помощь е опрѣдѣлена за разноскитѣ на депутацията при пѫтуванието й въ Европа.**

(подп.) Савва Е. Паница.

Писмо отъ Евл. Георгиевъ до Ив. Ев. Гешовъ.

Отъ 6 декемврий 1895 г.

Притварямъ ви прѣписъ отъ писмото което приехъ днесъ отъ г. Савва Е. Паница изъ Виена, относително мисията на г. Каранфиловичъ. Имате притворено *и копие отъ разписката, която Г. Карамфиловичъ е далъ на Г. Савва Е. Паница за помощьта отъ 400 лева, която му е далъ отъ моя страна*". (подп). Ев. Георгиевъ.

III. ОДРИНСКО.

Писмо отъ 4 май 1889 год.

Отъ Ев. Георгиевъ до Ив. Ев. Гешовъ.

„Имате притворенъ прѣписъ отъ писмо на митрополитъ Григорий отъ Русе, отъ който ще да видите, че Енголпионътъ,

който е билъ подаренъ на покойния Екзархъ Антинъ I-й отъ Руската Императрица, *се оцѣнявалъ на 60 т. л.;* но тъй като стойностьта му *щѣла да послужи за поддържка на училища, можло да се даде за него до 100 т. л.*

Азъ врѣменно се бѣхъ обѣщалъ да го купя, но да дамъ колкото струва, защото чрѣзъ тая покупка моята цѣль е да се запази една драгоцѣность за българитѣ; *но не и да помагамъ на училища.*"

(подп.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ Негово Блаженство Български Екзархъ до Евлогий Георгиевъ.

Отъ 25 Ноемврий 1889 г. № 329.

Слѣдъ получаванието на писмото ви отъ 22 юний т. г., заедно съ протокола отъ 10 май 1889 год. относително употрѣблението на имота на покойния Д-ръ П. Беронъ за основанието и поддържанието на една българска гимназия въ Одринъ на негово име, ние се отнесохме до княжеското правителство въ София, съ молба да отпусне нужната сума за направата на гимназиялно здание въ Одринъ, което ще носи името на Д-ръ Берона. Това направихме, като взехме прѣдъ видъ п. 4 отъ въпросний протоколъ, относително направата на гимназиялното здание, тъй като въ Одринъ нѣма гимназиялно здание и Одринци не сѫ въ състояние да го направатъ, а за да се направи отъ лихвитѣ на Бероновия фондъ, трѣбва да се чака 5—6 години. Отговоръ, обаче не сме получили отъ княжеското правителство и както се види, не ще се отпусне потрѣбната сума за направата на Одринското гимназиялно здание. Като Ви съобщаваме горѣизложеното, молимъ Ви Уваж. Господине да благоволите и ни явите, облѣчено ли е цѣлото количество на Бероновия капиталъ въ облигации, внесени ли сѫ на съхранение въ Бълг. Нар. Банка **и какво трѣбва да се направи съ съграждането на гимназиално здание въ Одринъ, за да можа да се отвори по-скору въ Одринъ гимназията на името на Д-ръ П. Беронъ.**"

Като призоваваме и пр.

(подп.) Бълг. Екзархъ: Йосифъ.

Писмо отъ 30 Ноемврий 1889 г.

Отъ Ев. Георгиевъ до Ив. Ев. Гешовъ.

,,Ограничавамъ се да Ви притвора прѣписъ отъ писмото на Негово Блаженство Екзарха отъ Цариградъ, което вчера получихъ и като го прочетете, изпитайте моля Ви, ако Ви бѫде възможно, какво рѣшение мисли княжеското правителство да вземе, относително прѣдложението на Негово Блаженство.

Ако Бълг. правителство не приема да помогне за съгражданието на Гимназията вь Одринъ, тъй-като фондътъ на Д-ръ П. Беронъ, споредъ протоколътъ отъ 10 Май 1889 г. не може да се накърни, не мислите ли, че ще може да се сполучи да се направи една лотария отъ 150,000—200,000 билети по левъ единий и да съдѣйствува правителството за да може да се распродадатъ изъ България, отъ който, като се спаднатъ 35—40, 000 фр. за печалбитѣ, что ще да се дадѫтъ и за разноскитѣ, остатокътъ да се употрѣби за съгражданието на гимназията за която е словото? обсѫдете моля Ви тоя въпросъ и кажете ми мнѣнието си.«

(подп.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ 5 Декемврий 1889 г.

Отъ Ев. Георгиевъ до Ив. Ев. Гешовъ.

»Притварямъ Ви прѣписъ отъ мое писмо до Нег, Блаж. Екзархътъ въ Цариградъ, което вчера му пратихъ. Както виждате, азъ най-послѣ рѣшихъ да му дамъ сичкитѣ обяснения по дѣлото на фондътъ Д-ръ П. Беронъ.

(подп.) Ев. Георгиевъ

Писмо отъ Ев. Георгиевъ до Нег. Блаж. Бъл. Екзархъ.
Отъ 4 дек. 1889 г.

Имамъ честьта да се отговоря на Вашето писмо отъ 25 престаналаго ноемврий подъ № 329 и да Ви ява, че врѣменно облекохъ имота на Д-ръ П. Беронъ въ лири стер. 17,200 именителни $6_0/^0$ български облигаций и пр. и пр. . . за което врѣменно още извѣстихъ на Ваше Блаженство чрѣзъ Г-нъ Ив. Ев. Гешовъ въ София.

Удобрвамъ постѫпката, която Ваше Блаж. сте направили при Бъл. Княж. правителство относително гимназиялното здание въ Одринъ.

Ако Бъл. правителство откаже да отпустне нужднитѣ срѣдства, за направата на тая гимназия, азъ писахъ на Ив. Ев. Гешовъ въ София да изпита дали не ще може да се сполучи съ съдѣйствието на правителството за да се направи една лотария отъ 150—200,000 билети по единъ левъ сѣкий, отъ която, като се спаднатъ 40—50,000 лева за разноскитѣ и лозовитѣ, излишека да се употрѣби за направата на гимназията.

Като прося Вашата архипастирска благословия, оставамъ съ най-дълбоко почитание.

На Ваше Блаженство Во Христѣ чадо

(подп) Ев. Георгиевъ.

Молба отъ Църковното настоятелство на махалата „Илдъръмъ" въ Одринъ, до Ев. Георгиевъ, отъ 18 юний 1895 г.

„Високоуважаемий Господине,

Въ градътъ Одринъ има 4 махали въ които има и по една българска църква. Въ махалата „Илдъръмъ" населението е цѣло българско; нъ то още не е дошло до онова народно съзнание съ което горделиво да носи името си българинъ, а още се гърчее. Има около 60—70 кѫщи, които припознаватъ нашата народна Иерархия Екзархията. Българското население води голѣма борба съ гръцкото и най послѣ, съ помощьта на свѣтата Екзархия, първото успѣ да си построи отдѣлна църква отъ гръцката прѣзъ годинитѣ 1880/1. Обаче, населението е много бѣдно и църквата едва се подържа отъ помощи събирани отъ благочестивитѣ българи отъ България, за това и до днесъ не сме можали да довършимъ извътрѣ църквата, защото не е още послана и ако не се намѣри нѣкой благочестивъ народенъ българинъ, увѣрени сме, че не ще можи скоро да се постели, а всѣкимо е извѣстно, че влизанието въ Божий храмъ съ благоговѣние, много зависи отъ украшението на храмътъ, за когото самъ Господъ заповѣда на Мойсея.

Църковното настоятелство на тази църква, въ днешното си засѣдание, като размишляваше по кой начинъ може да се постигне гонимата цѣль, т. е. съ постиланието на църквата, па било съ

дъски или печени керпичи, взе единодушно рѣшение да помоли васъ, високоуважаемий Господине, вий който сте обсипали свойтѣ си единородци съ свойтѣ си благодѣяния, да се притечете на помощь за извършването на това Богоугодно и народно дѣло, за което, както ние, така и бѫдащето наше поколение, съ уважение и страхопочитание ще споменува името Ви до вѣки.

Сумата, която ще трѣба за постилание на църквата ни, ако стане съ дъски (талпи) или печени керпичи, ще костува около 30 (тридесетъ) напалеона. Ако Вий благоволите да изпълните тая наша молба, изпратете пожертвуванието си до Нег. Високо Прѣподобие Отецъ Архимандритъ Софроний Управляющий одринската Епархия, подъ чийто надзоръ ще се извърши дѣлото.

Увѣрени и пр.

(Подписали): Свещеникъ Никола
и други 5 души.

Писмо отъ 21 юний 1895 г.

Отъ Ев. Георгиевъ до Ив. Ев. Гешовъ.

Притварямъ Ви прѣписъ отъ писмо на църковното настоятелство отъ махалата „Илдъръмъ" въ Одринъ, което тоя часъ приехъ за да видите, че и то чакъ до мене се е отправило а иска да му помогна да си постели църквата.

Отъ всѫду прозби ми пристигатъ, нъ азъ днесъ не съмъ разположенъ да ги удовлетворявамъ. Прѣдпочитамъ да се ограничавамь на неизбѣжнитѣ.

(подп.) Ев. Георгиевъ.

Приложение № 17.

УНИВЕРСИТЕТЪ.

Начертанието-проектъ за дарението по случай 2 февруарий 1896 г. съставенъ отъ Ив. Ев. Гешовъ.

До Негово Царско Височество Българский Князъ.

Ваше Царско Височество,

„Великитѣ благодѣяния, които едно милостиво Провидѣние „ниспосла върху нашето многострадално отечество прѣзъ по„слѣднята четвъртъ отъ столѣтието, пълнятъ сърдцето на всѣки „българинъ съ неизразима благодарность. Освобождението на „Църквата ни отъ грѣцкото владичество, избавлението на народа „ни отъ турското иго, съединението на двѣтѣ части отъ нашето „распокжсано отечество, съединение добито чрѣзъ неочакваната „побѣда въ Сливница, сж такива събития, каквито друго поко„ление българе едва ли ще види вече.

Господарю,

„Щастливъ свидѣтель на тия сждбоносни събития, азъ „днесъ благодаря Божията промисъль, че ме удостои да видя и „испълнението на още единъ идеалъ на Българския народъ — „миропомазанието по православний обрядъ на Августейший на„слѣдникъ — основанието на православна династия въ възро„дена България. И отъ признателность къмъ това Провидѣние „и за паметъ на тия събития, рѣшихъ да принеса на олтаря „на Отечеството нуждната *жертва* за въздиганието зданието на „първий Български Университетъ, дѣто бждщитѣ ни поколения „да се учатъ прѣимуществено какъ да цѣнятъ, пазятъ и опло„дотворяватъ благата, съ които България се ощастливи въ „наше врѣме.

„Съ тая цѣль азъ имамъ честь да туря на расположението „на Ваше Царско Височество:

„1) Моето праздно мѣсто отъ около 10,200 четвъртити „метра въ София улица Цариградска и Дондуковъ Булевардъ.

„2) Една сума отъ *900,000* (деветстотинъ хиляди) лева, „която моето Софийско завѣдение ще внесе въ учрѣждението, „което се посочи отъ Ваше Царско Височество въ пари или „ефекти по дневний курсъ въ продължение на три години.

„Като моля Ваше Царско Височество да се разпорѣдите „за да се не разгласява за сега това мое прѣдложение, имамъ „честь да съмъ на Ваше Царско Височество най-вѣренъ подан- „никъ и служитель.

Букурещъ, . . . януарий 1896 год.

(подп.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ 15 януарий 1896 г.

„На врѣме приехъ честнитѣ Ви отъ 24 и 31 декемврий „1895 г., които *подиръ свиждането, което имахъ тука „съ Васъ*, не изискуватъ особенъ отговоръ.

(подп.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ 25 януарий 1896 г.

„За благодѣянието, за което ми говорихте, като бѣхте тука, „още нищо окончателно не съмъ рѣшилъ. Утрѣ или другий день „може да Ви испратя едно начертание за да го видите. На „всѣкий случай азъ разбирамъ да направя това само ако ру- „ский императоръ бѫде кръстникътъ."

(подп.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ 26 януарий 1896 г.

„*За познатото Ви благодѣяние още не съмъ зелъ „едно окончателно рѣшение*. Онова, което най-много ме прави „да се двоума, то е да ли да опрѣдѣля сумата, която съмъ „разположенъ да жертвувамъ за това благодѣяние *или да ис- „кажа само намѣрението си.*

„Въ случай, че приема послѣдната форма азъ не зная да „ли трѣбва да опрѣдѣля поне срокътъ за привеждането въ ис- „пълнение намѣрението ми.

„Или какъ да е, каквото рѣша ще да Ви ява на врѣме. „При все това азъ пакъ Ви моля да ми кажите още веднажъ „мнѣнието си."

(подп.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ 27 януарий 1896 г.

„Вчера Ви писахъ частно. Сега Ви притварямъ двѣ на- „чертания за писмото, което ще трѣбва да отправя до Негово

„Царско Височество, касателно познатото вамъ благодѣяние, „което отъ тия двѣ начертания одобрите телеграфирайте ми, че „одобрявате № 1 или № 2, като ми забѣлѣжите сѫщеврѣменно „ако сте на мнѣние да направя въ него и измѣненията подчър-„тани съ червено мастило и азъ ще зная какъ да постѫпя.

„Актътъ, когото одобрите, разумѣвамъ да Ви испратя най-„късно въ вторникъ (на 30 текущий) за да го имате тамо на „1 идущий февруарий, та да можите да прѣвручите актътъ на „Н. Ц. В. въ самия день на миропомазанието на Наслѣдника.

(подп.) Ев. Георгиевъ.

Начертание № 1.

„До Негово Царско Височество Българский Князъ.

Господарю,

„Великитѣ благодѣяния и пр. (текста както въ проекта „на Ив. Ев. Гешовъ).

„. . . . .

„2) Една сума отъ 500,000 лева именителна стойность „въ български облигации 6 % (1888) отъ която Софийското „ми завѣдение ще внесе въ Б. Н. Банка въ София половината „(именно лева 250,000) съ купонъ 1 августъ 1896 г. и дру-„гата половина (именно лева 250,000) съ купонъ 1 февруарий „1897 г. Тая сума ще да се капитализирва до когато стане „нужда да се употрѣби за цѣльта, за която я подарявамъ."

„Всички формалности изисквани отъ закона, както и други „подробности относящи се до това здание, оставямъ да наредя „отпослѣ и пр. и пр."

(подп.) Ев. Георгиевъ.

„Подчертанитѣ съ червено мастило думи съмъ на мнѣние „да замѣстятъ съ слѣдующитѣ думи:

„Вмѣсто „гръцкото" да се тури „фанариотското".

„Вмѣсто „каквото друго поколение Българе едва ли ще „види нѣкога" да се тури „които съставляватъ най-славнитѣ „страници въ историята на народитѣ."

Начертание № 2.

„До Негово Царско Височество и пр. и пр.

,,2) Една сума въ *размѣръ отъ 800,000 лева*, която ,,Софийското ми завѣдение ще да исплати постепенно въ растояние на *петь години*, въ който срокъ зданието за Университета ,,ще трѣбва да се построи.

,,Всички формалности и пр.

(подп.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ 29 януарий 1896 г.

,,Послѣднето ми частно стана отъ 27 того, което не се ,,съмнявамъ, че днесъ сте получили и тая вечерь чакамъ отъ Васъ ,,телеграма по въпросътъ, който реченото писмо третираше."

(подп.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ 30 януарий 1896 г.

,,Потвърдявамъ вчерашното си частно и като не приехъ до ,,тоя часъ 3½ ч. п. об. депешата. която очаковахъ отъ Васъ ,,прихождамъ да Ви притворя въ настоящето си двѣ писма до ,,Н. Ц. В. Князътъ споредъ начертанията, които Ви испратихъ ,,съ частното си отъ 27 того *и което отъ тия писма удо-,,брите и Вий* благоизволете да прѣвручите на Н. Ц. В. ,,Княза, а другото уничтожите, като ми явите на врѣме за ,,извършенитѣ Ви."

(подп.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ 31 януарий 1896 г.

„Подиръ прѣдаванието на вчерашното ми писмо на пощата, „съдружено съ двѣ писма до Н. Ц. В. Княза за познатото Ви „благодѣяние, прияхъ, по 5 часътъ, телеграммата Ви отъ вчера „съ слѣдующето съдържание:

„Одобрявамъ нумеро двѣ и първа поправка. Замѣнете моля „думата жертва съ думата пожертвование".

„Съгледахъ, че тая тлеграма е била подадена на Соф. „станция по ч. 9 и 30 м. заранььта, та не зная защо се е за-„бавила така много за да пристигне тука.

„Както и да е азъ направихъ друго писмо съгласно „желанието Ви за 800,000 лева при която сума, като се

„прибави и стойностьта на мѣстото по 20 лева метърътъ, *по-*
„*жертвованието ще да се възкачи на повече отъ милионъ.*

„Притварямъ Ви въ настоящето си това писмо до Н. Ц. „В. Князътъ и подиръ малко ще да Ви телеграфирамъ за не„говото изпращ ние за да знаете да чакате въ петъкъ да прѣ„дадете него на Н. Ц Височество".

(подп.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ 4 февруарий 1896 г.

„Послѣдньото ми частно стана отъ 31 прѣстаналий януарий. „Вчера послѣ обѣдъ получихъ депеша отъ Н. Ц В. Князътъ „отъ София, отъ която ви притварямъ прѣписъ за ваше свѣдение.

„Замѣчателното въ тая депеша е това, че Н. Ц. В. ми „благодари *само* отъ името на Българ. Народъ, за направеното „отъ мене пожертвование по случай миропомазанието на прѣсто„лонаслѣдника Бориса.

„Тая заранъ приехъ и вашата вчерашна депеша съ слѣ„дующето съдържание."

„Господарьтъ ме прие сега крайно доволенъ отъ Вашето „писмо което той нарѣче superbe, натовари ме да Ви прѣдамъ „неговата и народната благодарность за вашето великодушно по„жертвование така патриотически свързано съ историческия актъ „на миропомазанието. Подробности съ писмо.

„Чакамъ съ нетърпение да приема писмото ви, което ми „обѣщавате за да вида подробноститѣ."

(подп.) Ев Георгиевъ.

Писмо отъ 13 февруарий 1896 г.

„Сърдечно Ви благодаря за подробноститѣ които ми давате, „както по тържеството за извършваниего миропомазанието на „Прѣстолонаслѣдника, така и за прѣвручванието писмото ми до „Н. Ц. В. съ което обѣщахъ пожетвуванието си за направата „на Университетъ въ София."

„Относително това мое пожертвувание азъ приехъ поздра„вителни телеграми отъ Министра Прѣдсѣдателя Г. Д-ръ Стои„лова изъ София и отъ Българ. Наст. въ Одеса, отъ които „Ви притварямъ прѣписи за Ваше свѣдение. Г-ну Стоилову азъ „не отговорихъ нищо; нъ ако Вие мислите че вежливостьта из„искува подобно нѣщо, можите да го поблагодарите отъ моя „страна за неговата хубава телеграма.

„Притварямъ Ви прѣписъ и отъ писмо на Г. Ал. Золо-„тарева изъ Витебскъ, за да видите какво ми пише по сжщото „дѣло. Г. Ал. Золотаревъ въ врѣме на Руско-Турската война „бѣше 2-й секретарь въ тукашната Импер. Руска мисия и е мой „добъръ приятель.

(подп.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ 17 февруарий 1896 г.

„В. „Прогресъ" отъ 13 того пише, че въ Министер. на „Просвѣщението и на Общитѣ сгради се мислило въ скоро врѣме „да се обяви конкурсъ за изработванието плана за университета, „който ще се построи съ подарената отъ мене сума.

„Явете ми, моля Ви, знаете ли вий нѣщо отъ това."

„Видѣли сте, че въ писмото си до Н. Ц. В. Князътъ, „азъ вмѣстихъ единъ параграфъ, въ който казовамъ *че фор-„малноститѣ изисквани отъ закона и другитѣ подроб-„ности* относящи се до зданието за *университета, оставямъ „да опрѣдѣля отъ послѣ.*

„Моля Ви да обсждите всестранно тоя пасажъ отъ писмото „ми до Н. Ц. В. и да ми кажите на отговоръ и Вашето мнѣ-„ние върху него.

„Азъ когато рѣшихъ да вмѣстя тоя параграфъ въ прѣд-„метното мое писмо, имахъ прѣдъ видъ:

„1) да искамъ да се прокара прѣзъ Народното събрание „законъ *чрѣзъ който университетътъ да се признае за „юридическо и самостоятелно учреждение.*

„2) тъй като, както мѣстото, върху което ще да се по-„строи Университетътъ, така и сумата за назначението му сж „подарени само отъ мене *бихъ желалъ чтото тоя универ-„ситетъ да носи вѣчно името ми, а вѣроятно и онова на „покойния ми братъ Христо.*"

(подп.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ 4 мартъ 1896 г.

„Разницата ако Университетътъ е едно *народно учреж-„ние*, прѣдставлявано *въ лицето на правителството* или „едно особно самостоятелно юридическо лице, ще се състои въ „това, че при първий случай ако нѣкой поиска да завѣщае нѣ-„коя сума на Университета, *ще трѣбва да направя това на „името на правителството*, когато при вторий случай завѣ-

„щанията ще могатъ да ставатъ *направо на името на Уни-*
„*верситетътъ*, който въ всѣки случай ще бѫде народенъ и ще
„да се управлява отъ правителството съгласно законътъ за На-
„родното Просвѣщение, а само фондоветѣ които му принадлѣжатъ
„отъ завѣщания или други подарени суми ще да се управляватъ
„отъ съвѣтътъ на *професоритѣ при Университетътъ* безъ
„никаква намѣса на правителството. Вий разискайте, моля ви
„тоя въпросъ и съ г. Д-ръ Стоилова и кажете ми мнѣнието си."

(подп.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ 17/29 юлий 1896 г. изъ Kissingen.

„Съ удоволствие се отговарямъ на частното ви етъ 14 те-
„кущаго с. в. което вчера прияхъ.

„Зехъ въ забѣлѣжване колкото ми пишите и по *въпроса*
„*на Университета*, нъ онова дѣто имамъ да ви помоля сега
„за него е да настоите дѣто трѣбова за да не се зема никакво
„рѣшение *за стойностьта на проектираното здание безъ*
„*прѣдварителното мое съгласие.*

„Азъ както знайте съ познатото ви мое писмо къмъ Княза
„*имамъ опрѣдѣлено за постройката едно количество до*
„*800 хиляди ср.* лева освѣнъ цѣната на мѣстото, а Вий виж-
„дамъ да ми писувате, че ся изисковали за втория сирѣчъ по
„економическия проектъ 1,800,000 до 2,000,000 лева.

„Истина е, че азъ до колкото си припомнямъ *бѣхъ ви ка-*
„*залъ* че можа да поувелича сумата ако стани потрѣба, *нъ то-*
„*гива както вѣрвамъ, че ще си припомните,* азъ прѣдла-
„гахъ да опрѣдѣля въ писмото къмъ Княза само *500,000 лева*
„*а вий настояваxте за по голѣмо количество, и така азъ*
„*напослѣдокъ опрѣдѣлихъ до 800,000 лева.*

(подп.) Ев. Георгиевъ.

Приложение № 18.

Карловска фабрика.

Писмо отъ 30 Януарий 1888 г.

„ . . . .

„*Отъ разговорътъ и отъ преписката, които сме*
„*имали,* Вий *знаете, кое е моето намѣрение за отпаднало*

„*то наше Карлово. Желанието ми е да достава на Кар-*
„*ловскитѣ жители нѣкакви малки машини за кжщна*
„*индустрия, на които двигательтъ да бжде не пàрата и*
„*водата, а просто силата на ржката, за да можатъ*
„да се прехранватъ.

„ . . . . . .

(подп.) Ев. Георгиевъ

Писмо отъ 11 Февр. 1888 г.

„ . . . . . .

„Колкото за индустриялнитѣ машини, които азъ искамъ „да донеса за Карлово, както знаете, моето *намѣрение е да* „*можа, чрѣзъ тѣхъ, да дамъ срѣдство на Карловското* „*население да се прѣпитава по лесно.* Разбира се че про- „изведенията, които ще да се изработватъ съ помощьта на тия „машини въ кжщи, не ще да бждятъ съвсѣмъ готови за упо- „трѣбление, за това за тѣхното усъвершенствувание, азъ „мисля да се направятъ една или двѣ фабрики на вода. Ето „въ кратцѣ като какво нѣщо ми се иска да направя въ „Карлово, но за да тура планътъ си въ изпълнение, жела- „телно е чтото нѣкой специалисть по тая часть человѣкъ да „изучи по напрѣдъ мѣстото и нуждитѣ му, та така да може „да стане нѣщо хубаво и полезно. Като се срѣщнемъ, тогива „ще можемъ да се разговоримъ и по тоя въпросъ по-добрѣ.

„ . . . . . .

(подп.) Ев. Георгиевъ

Писмо отъ 1/13 Септем. 1888 г. изъ Баденъ-Баденъ.

„ . . . . . .

„На 29/10 сего ви телеграфирахъ чрѣзъ Док. Янколова „въ Пловдивъ слѣдующитѣ: „Aco vi prileaga possetete Gabrovo“. „Отъ тая ми депеша вий сте разумѣли *че азъ съмъ съгла-* „*сенъ да отидете въ Габрово за да изучите потрѣбнитѣ* „*по въпросъ-а за фабрикитѣ за предение прежда.* Сега „остава да узная, ако сте биле въ врѣме да отидете тамо, и „какво сте можле да изучите. Разумѣвате прочее, че азъ съмъ „съгласенъ да направя въ Карлово фабрика за предение прежда „*като казвате, че мѣстото има нужда отъ такава.* Потрѣб- „но ми е сега да зная, ако тая фабрика требова да има машина и „за извлачание вълната, и отъ каква голѣмина трѣбова да

„бѫде тя за да може да удовлетворява напълно мѣстото.
„Всичкитѣ тия сведѣния желая, ако е възможно да ми ги
„предадете съ първо въ Виена за да се разпорядѫ да испи-
„тамъ, гдѣ е по лесно и по-сгодно да ся порѫча такава фа-
„брика. Не ще да бѫде злѣ, ако можахъ да научя прѣдва-
„рително, отъ гдѣ сѫ донесени въ Габрово фабрикитѣ и какво
„костисвѫтъ. Още ще ми е нуждно да зная, ако ще може да
„ся намѣри специалистъ човѣкъ по Карловскитѣ страни за да
„наряди фабриката, или ще трѣбова да ся търси нѣкой отъ
„странство.

„Извѣстете, моля Ви, когото трѣбова въ Карлово, че
„приимамъ да помогнѫ за училищнитѣ имъ разноски тая го-
„дина съ 3.000 лева. За въ бѫдаще никакво задължение по
„настоящемъ не земамъ върху си.

„. . . . . .

(подп.) Евл. Георгиевъ

Писмо отъ 18 Май 1889 изъ Б-рещъ.

„. . . . . .

„Днесъ прияхъ и частното ви отъ 16 сего, отъ което
„като зехъ предъ видъ изложенитѣ ви за воденицитѣ въ
„Карлово и като видѣхъ че и вий исказовате готовность да
„отидите самъ тамо, моля ви чтомъ се улесните да тръгнете и
„да купите воденицата „башъ-деирменъ", кѫщата на водени-
„чарътъ, нивитѣ и каквито още воденици благоразсъдите; тъй
„като Г. Таухенъ е казвалъ че ако се отчуждѫтъ още нѣкои
„водиници кѫдѣ Сючурумъ, ще да има доста вода за да нѣма
„нужда отъ локомобила. Ако има около „Башъ-деирменъ" по-
„вече голо мѣсто не разваля да купите и по голѣмо прост-
„ранство за да може на единъ случай да се употрѣби за
„градина или нѣкое малко здание при фабриката. За цѣната
„направете както благоразсъдите и на врѣме съобщете ми
„резултатътъ на извършенитѣ Ви, за да видимъ тогава какъ
„трѣбова да се разпорѣдимъ по-нататъкъ, за да може, ако
„има врѣми; да стане и фабриката това лѣто. Едно нѣщо
„само имамъ да ви туря прѣдъ видъ, и то е: да не глѣдате
„да не ся онеправдава никой, та да не ся породятъ отпослѣ
„оплаквания. Сичкитѣ мѣста въ Карлово трѣбва да се купатъ
„на мое име. За това кажете ми и кому трѣбова да

„пратя нужната прокура за да земи крѣпостнитѣ актове, „като ми пратите и надлѣжното начертание за тая прокура.

„ . . . . . .

(подп.) Евл. Георгиевъ

Писмо отъ 23 Май 1889 г. изъ Б-рещъ

„Наумявамъ ви вчерашното си придружено съ нужната „прокура за купувание имоти въ Карлово, което ви пратихъ „чрѣзъ нашия Теод. Хр. Пулевъ тамо, и отговарямъ се на „честното Ви отъ 21 текущий.

„По начинътъ по който стана прокурата азъ вѣрвамъ че „Вий ще да можете да купите въ Карлово каквито имоти бла-«горазсъдите за см-ка ми и дано не ни се направи никаква «спънка отъ страна на Карловскитѣ сѫдебни власти.

« . . . . . .

(подп.) Евл. Георгиевъ

Писмо отъ 7 Юний 1889 изъ Б-рещъ

„ . . . . . .

„Тъй като сега мѣстото веке се купи, кажете ми кое е „вашето мнѣние и какъ би трѣбовало да се постѫпи за да „започне направата на зданието. Ако има нужда още отъ нѣ-„кое мѣсто азъ не съмъ противенъ да се купи и въ управ-„лението ви.

„ . . . . . .

(подп.) Евл. Георгиевъ

Писмо отъ 9 Юний 1889 изъ Букурещъ.

„ . . . . . .

„Намѣрихъ притворено както копия отъ плана за купе-„нитѣ ви въ Карлово земи и воденицата „Башъ-деирменъ“ за „смѣтка ни, така и рапорта на г-на Таухена. Удобрявамъ „мнѣнието ви, че планътъ за зданието на фабриката трѣбва „да се изработи отъ нѣкой вѣщъ инжинеръ-архитектъ и съмъ „напълно съгласенъ да пишите на Thornton Brothers да ви „прѣпорѫчатъ такъвъ архитектъ. Като се съгласите съ него „върху условията, ако стане нужда да се отиде въ Англия „за да се порѫчатъ, планътъ, колелото за водата и машинитѣ, „можете да отидите вий, и да направите сичко каквото мислите „че е нужно. Ако фабриката ще да има нужда отъ локомо-

„била, азъ не съмъ противенъ да се купи и такава. Възрастьта ми и здравието ми не ми помагатъ да ходя въ Англия. „Азъ трѣбва да отида най-напрѣдъ въ Кисингенъ да си направа „курата, та ако е нужда, вий самъ ще да отидите въ Англия, „а по-късно видищемъ дѣ ще можемъ да се срѣщнемъ“.

„ . . . . .

(подп.) Е. Георгиевъ.

Писмо отъ 19 Юний 1889 г. изъ Букурещъ.

„ . . . . . *Най-доброто ще да бѫде да отидете самъ „въ Англия да порѫчате и планътъ за зданието на фабриката и нужнитѣ машини.* За голѣмината на фабриката „азъ нищо опрѣдѣлително не мога да кажа за това бихъ желалъ, „*на отиванието ви за Англия да можахме да се срѣщнимъ, за да се разговоримъ по на дълго върху тоя предмѣтъ, кажете ми прочее, съ отговоръ, щете ли да можете да тръгнете скоро,* за да ви помоля да минитe „прѣзъ Букурещъ. На противъ мисля, че най-добрѣ ще бѫде „да трѫгните вий отъ София сѫщий день въ който трѫгна и „азъ отъ тука за банитѣ, та да можемъ да се срѣщнемъ въ „Виена.

(подп.) Евл. Георгиевъ.

Писмо отъ 25 Октомврий 1889 изъ Букурещъ.

„ . . . . . .

„Удобрявамъ мѣркитѣ които сте намислили да земите за „съгражданието на фабриката въ Карлово и явете ми каквото „направите.

(подп.) Евл. Георгиевъ.

Писмо отъ 14 Декемврий 1889 изъ Букурещъ.

„ . . . . . .

„*Азъ фабрикъта още не съмъ направилъ още, могѫ „и да откажѫ да я направя, ако видя, че ще ми се „правятъ спънки.*

„ . . . . . .

(подп.) Евл. Георгиевъ.

Писмо отъ 20 Мартъ 1890 изъ Букурещъ.

„ . . . . . притвора въ настоящето си прѣписъ отъ едно „писмо, което днесъ приехъ отъ Карлово. Кой е тоя Капзамаловъ, дѣто се оплакова, азъ не познавамъ, не вѣрвамъ обаче

„неговитѣ оплакования да си иматъ мѣстото, и жалея доста „много, че отъ Карлово само интриги ни дохаждатъ. Азъ не ща „да настоявамъ повече върху това писмо, което, само по себе „си, не прѣдставлява другъ интересъ, освѣнъ да посочи, какъ „нѣкои хора разбиратъ благодѣянията. *Фабриката още не „е почнала да се гради, и появиха се веке людие да дик- „туватъ отъ една страна по какъвъ начинъ трѣбова да „се прави, и отъ друга да прѣдсказватъ какви ще бѫдѫтъ „добринитѣ, които тя щѣла да принесе на мѣстото.* „Като отидете въ Карлово, моля ви, имайте прѣдъ видъ да „се старайте да се отстраняватъ, колкото е възможно тия ин- „триги, защото макаръ да сѫ глупави, се не праватъ удо- „волствие на человѣка, когато ги научава.

„ . . . . . .

(подп.) Евл. Георгиевъ.

Писмо отъ 26 Мартъ 1890 Букурещъ.

„ . . . . . .

„Много съмъ недоволенъ отъ интригитѣ въ Карлово, но „търпение, като не можѫтъ да се избегнатъ. Най-напрѣдъ отъ „всичко старайте се да защищавате моятъ интересъ.

„ . . . . . .

(подп.) Евл. Георгиевъ.

Писмо отъ 23 Августъ 1890 изъ Сисингенъ.

„ . . . . . .

„За фабриката въ Карлово разпоряждайте ся както бла- „горазсѫдите, земайте, моля всички мѣрки, за да се наготви „на врѣме сичко, что е още потрѣбно за нея.

(подп.) Евл. Георгиевъ.

Писмо отъ 26 Февруарий 1892 изъ Букурещъ.

„ . . . . . .

„При всичко че азъ не съмъ вече расположенъ да раз- „носямъ по край фабриката, кога за едно, кога за друго, „лишни пари, ако мислите че е нужда да се построи павильонъ „и нѣма отъ гдѣ да посрѣщне построяванието му Карловското „кметство; можите да се разпорѣдите да направите съ мои

„разноски, павильонъ, такъвъ какъвто изискува нуждата, като „земите въ забѣлѣжвание, че не съмъ расположенъ да се разносятъ много пари отъ една страна, и отъ друга желая да се „направи и по чиста работа.

„ . . . . . .

(подп.) Евл. Георгиевъ.

Писмо отъ 29 Юлий 1892 изъ Б-рещъ.

„ . . . . . .

„Въ всѣкой случай азъ разбирамъ, чтото колкото сумми „имамъ разнесени, било за вълни, било за други нужди по ек„сплоатацията на фабриката, да си ги истегла, заедно съ лих„вата имъ, като остане да подаря само зданието и машинитѣ, „стойностьта на които, и така, надминава нашитѣ прѣдвиж„дания“.

(подп.) Евл. Георгиевъ.

Писмо отъ 15 Ноем. 1892 изъ Б-рещъ.

„ . . . . . .

„Вий знаете, че изначалото, когато рѣшихъ да построя „фабриката въ Карлово, думата бѣше да направя *само пре„дачница послѣ*, като се указа нужда, направихъ и *тъкач„ница*. Всичкитѣ тия измѣнения надминаха много количеството „което смѣтахъ да разнеса за това завѣдение, та *сега не „бихъ желалъ да разнасямъ и други голѣми сумми, най-паче „же като и резултатътъ, който ни принесе до сега поне „фабриката, не бѣ никакъ удовлетворителенъ*. — Като „додите тука остава да се разговоримъ подробно за всичко и „тогава да видимъ какво рѣшение ще да зема както за бояд„жийницата, така и за училището, което ми прѣдлагате да на„правя. — За сега азъ пакъ ви моля да пишите Иорданову „да се постарай часъ по-скоро, да събере всичкитѣ нуждни „елементи отъ хора компетентни, за да може да състави и ми „испроводи чрезъ васъ, единъ девизъ за стойностьта на бояд„жийницата, за да можа, поне приблизително, да видя до колко „ще да костува тя, прѣди да зема едно окончателно рѣшение“.

„ . . . . .

(под.) Ев. Георгиевъ.

Писмо отъ 3 Май 1893 изъ Б-рещъ.

„ . . . . . .

„Много се кая дѣто рѣшихъ да построя тая фабрика, „защото не стига че тя не можи до сега да отговори на на- „дѣждитѣ, които възлагахме на нея, нъ и отъ друга страна „Карловци постоянно ма главоболятъ съ анонимни писма, които „макаръ и да съмъ убѣденъ че съдържатъ повече интриги, се „ми причиняватъ голѣми неприятности. Тая сутрена приехъ „такъвъ единъ екземпляръ, който ви притварямъ въ оригиналъ „за да го видите, защото ми се стори, че писачътъ си е прѣ- „правялъ почеркътъ. По всичкитѣ тия причини азъ много ще „да се колебая до гдѣто рѣша да направя и бояджийница.

„ . . . . . .

(подп.) Евл. Георгиевъ.

Писмо отъ 15 Юний 1893 изъ Б-рещъ.

„ . . . . . .

„Знайте, че азъ поддържамъ да си истегла всичкиятъ ка- „питалъ, който съмъ вложилъ въ експлоатацията заедно съ „процентитѣ, както и суммитѣ, които, на два пѫти, чини ми „се съмъ авансиралъ на Карловскитѣ училища.

„ . . . . . .

(подп.) Евл. Георгиевъ.

Писмо отъ 4 Януарий 1894 изъ Б-рещъ.

„ . . . . . .

„Сумата отъ лева 30.000, която вий сте на мнѣние да „искаме отъ Карловцитѣ за годишенъ наемъ на рѣченната фаб- „рика, не ми се види удовлетворителна за капиталътъ, който „азъ имамъ разнесенъ за постройката ѝ.

„ . . . . . .

(подп.) Евл. Георгиевъ.

Писмо отъ 4 Февруарий 1895 изъ Б-рещъ.

„ . . . . . .

„За фабриката въ Карлово азъ доста пари разнесохъ и „не разбирамъ веке да давамъ никаква сумма, било за отчуж- „дение на мелници, било за добавочни машини и пр. Всич-

„китѣ тия подобрения на фабриката, или нейни нужди, глѣ-
„датъ исключително нейната ексилоатация, за това всичкитѣ
„ѝ бѫдѫщи нужди трѣбова да се набавятъ отъ приходътъ на
„фабриката.

„ . . . . . .

(подп.) Евл. Георгиевъ.

Писмо отъ 29 Мартъ 1895.

„Както ви писахъ веке, азъ не съмъ противенъ да се „набавятъ при Карловската ми фабрика всичкитѣ улучшения „на машинитѣ, отъ които тя има нужда; така сѫщо съмъ съг„ласенъ да се направи и бояджийница, ако трѣбова, нъ сѣ„коги разбирамъ, чтото всичкитѣ сумми, които се разнесѫтъ за тия улучшения и бояджийница, да се покриятъ исключително „отъ придобитока на фабриката. Ако тѫзъ годишната експлоа„тация на фабриката обѣщава печала такава, която, слѣдъ като „покрие лихвитѣ, които ми се слѣдоватъ за оборотний капи„талъ, и всичкитѣ сумми, които имамъ отпуснати на училищ„ното настоятелство въ Карлово заедно съ годишната имъ лихва по 8%, да остане нѣщо располагаемо, можите да обѣщаете „нѣкоя помощь на Карловското Училищно Настоятелство. За „тая година, другояче, азъ не разумѣвамъ веке да давамъ го„тови пари.

„ . . . . . .

(подп.) Евл. Георгиевъ.

Писмо отъ 19 Ноемврий 1896 г. изъ Б-рещъ.

„ . . . . . .

„Съгласенъ съмъ съ вашето мнѣние да се учрѣди при „фабриката въ карлово една шивачница, нъ разбирамъ това „да стане отъ доходътъ на фабриката, какъвто остане слѣдъ „като ми се исплати по 8% годишна лихва върху оборотний „ми капиталъ, защото, както веке знайте, азъ не съмъ распо„ложенъ да отпущамъ други пари.

„ . . . . .

(подп.) Евл. Георгиевъ.

КОНСУЛТАЦИЯ

за

Г-на Ив. Ев. Гешовъ

по спора повдигнатъ отъ Българската Държава противъ него за наслѣдството, отворено по завѣщанието на покойния Евлогий Георгиевъ, дадена отъ

Д-ръ Йосифъ Фаденхехтъ,

бивши професоръ по Гражданско Право въ Юридическия Факултетъ на Софийския Университетъ.

ОБСТОЯТЕЛСТВАТА.

1. На 5 Юли 1897 г. въ $10^1/_2$ ч. вечерьта, въ сѫбота срѣщу недѣля, се е поминалъ въ Букурещъ българския родолюбецъ *Евлогий Георгиевъ*, родомъ отъ Карлово, бившъ първъ Български Дипломатически агентъ прѣдъ Ромѫнското правителство прѣзъ 1880 г. и бившъ народенъ прѣдставитель отъ Пловдивъ въ VIII и IX Обикн. Нар. Събрание. Въ първия присѫтственъ день, понедѣлникъ, 7-й Юлий, слѣдъ смъртьта на покойния Евл. Георгиевъ, били направени надлѣжнитѣ постѫпки отъ адвоката на покойния А. Веричану прѣдъ Илфовския окр. сѫдъ, по разпореждането на който I Букурещски мирови сѫдия Гр. Калинеску се явилъ, на слѣдния день, въ вторникъ, 8 Юли, въ 8 часа сутриньта, въ дома на покойния, Calea Moșilor № 80, за да извърши прѣдписаното отъ закона запечатване на всичкото имущество, останало подирь смъртьта на покойния. Въ присѫтствието на тогавашния бълг. дипломатически агентъ, Д-ръ Д. Минчовичъ, комуто на зараньта слѣдъ смъртьта, 6 Юли въ $9^1/_2$ ч., били прѣдадени отъ покойната Елисавета Пулиева *три* отъ *четиртѣхъ* ключа на находящата се въ кантората на по-

койния желѣзна каса (Chatwood) и въ присѫтствието на г. г. Ив. Ев. Гешовъ, на покойния сега Д. Ивановъ и на Хр. Н. Пулиевъ, поменатия I Букурещски мирови сѫдия, Гр. Калинеску, слѣдъ като взелъ врѫчения му отъ Димитръ А. Ивановъ, дългогодишния управитель на фирмата „Евл. Георгиевъ“, *четвърти* ключъ на сѫщата каса и отъ Д-ръ Минчевичъ останалитѣ три ключа, отворилъ я и намѣрилъ въ нея *единъ голѣмъ платненъ пликъ отъ жълтъ цвѣтъ незапечатанъ.*[1]) Върху плика имало надписъ на български: „Завѣщание на Евлогий Георгиевъ отъ Карлово“. Въ плика се намирало *саморѫчното* завѣщание на покойния, написано на ромѫнски, на четири коли бѣла книга, сгѫнати, зашити съ тънъкъ бѣлъ конецъ; първата кола служила за обвивка, а другитѣ три коли писани по всичкитѣ страници, освѣнъ *послѣднята страница*; *писанитѣ* страници били нумерирани, освѣнъ послѣднята която би трѣбало да носи № 11, защото имало нумерация до № 10.[2])

2. Съдържанието на завѣщанието било е узнато, понѣ въ главната си точка (относително личностьта на универсалния наслѣдникъ и относително оставенитѣ за висше училище 6 милиона лева) още при намѣрването му на 8-й Юли зараньта отъ I Букур. мирови сѫдия Калинеску, който въ протокола си отъ 8-й Юли 1897 г. констатира, че въ плика съ споменатия надписъ *е било положено завѣщанието на покойния*, и който при разпита[3]) си прѣдъ сѫдебния слѣдователь на Илфовския окр. сѫдъ (III-й участъкъ) на 9-й Ноемврии 1906 г. е показалъ: „Не си спомнямъ обаче дали (пликътъ) бѣше затворенъ „или отворенъ; повече вѣрвамъ, че пликътъ бѣше отворенъ и „ето по какви причини: завѣщанието *съдържаше една цѣла „серия прибавки (кодицилли)* и **констатирахъ**, че когато „покойний живѣеше още, изпълваше си едно желание прѣдви„дено въ една прибавка, изтриваше я и напишеше друга тъй „че той трѣбало да има на рѫка до послѣденъ моментъ за„вѣщанието.“

3. Въ това завѣщание, цѣло написано, датирано и подписано (въ края на всѣка една страница) отъ рѫката на по-

---

[1]) Вж протоколъ на миров. сѫдия отъ 8 Юли 1897

[2]) Вж. протоколъ отъ 9 Юли 1897 съставенъ отъ прѣдседателя на ваканционнитѣ отдѣления при Илфовския окр. сѫдъ, въ който е подробно описано външното състояние на завѣщанието.

[3]) Този разпитъ е билъ извършенъ по делегация на Соф. окр. сѫдъ, по искане на г. Ив. Ев. Гешовъ, по дѣлото му за клѣвета и набѣдяване заведено срѣщу адвоката Хр. Филиповъ.

койния Ев. Георгиевъ, се назначава Ив. Ев. Гешовъ за универсаленъ наслѣдникъ, като му се възлагатъ въ 13 члена редъ завѣти и тяжести въ полза на: първитѣ братовчеди и братовчедки на завѣщателя, на българската черква въ Букурещъ, на Букурешския университетъ, на Галацкото градско общинско управление, на приюта „Elena“ въ Букурещъ, на управлението на гражданскитѣ болници въ Букурещъ, на българската черква въ Галацъ, на мжжкитѣ и дѣвически училища въ Карлово, на лелята на завѣщателя Елисавета Хр. Пулиева и на Хр. Н. Пулиевъ, на Евлогий Найденъ Геровъ, на ***Емилия***, дъщеря на приятеля и адвоката на завѣщателя Ал. Веричану. Въ 12-ия членъ завѣщательтъ опрѣдѣля мѣстото, дѣто иска да бжде погребенъ и възлага на наслѣдника си да му въздигне паметникъ. Въ 13-ия членъ се съдържа най важната възложена на наслѣдника тяжесть: да ликвидира до размѣръ на 6 милиона л. останалия — слѣдъ испълнението на другитѣ завѣти и тяжести — имотъ за съставяне *фондъ*, повѣренъ на Ефория, учредена въ сжщия членъ на завѣщанието, отъ дохода на който фондъ да се основе и подържа въ единъ градъ въ България или Румелия едно висше училище и да се изпращатъ въ странство младежи отъ Карлово и отъ Македония за да се усъвършенствуватъ въ нѣкои клонове отъ науката и да се подготвятъ за професори въ сжщото висше училище. Въ 14-ия членъ на завѣщанието, слѣдъ като повторно се изказва волята на завѣщателя, щото Ив. Ев. Гешовъ да бжде неговъ универсаленъ наслѣдникъ, който ще вземе и наслѣди имотътъ, що остане слѣдъ като се изпълнятъ завѣтитѣ и като се отдѣли сумата отъ 6,000,000 фр. за училище („Averea ce va prisosi dupa ĭndeplinirea legatelor şi peste suma de 6,000,000 şése milióne francĭ, destinaţi pentru şcóla, se va lua şi se va moşteni de d-nul Ivan-Eustratieff Gheşoff, legatarul meu universal“), постановява се двойна *вулгарна субституция:* една за случая, въ който институирания универсаленъ наслѣдникъ Ив. Ев. Гешовъ не би *могълъ* (поради неспособность или поради непрѣживѣване завѣщателя) или не *би искалъ* да приеме наслѣдството. Първиятъ субститутъ е: Евлогий Н. Пулиевъ, братовчедъ на завѣщатея. Нему на вторъ редъ е субституиранъ, за сжщитѣ случаи на кадуциране, дългогодишниятъ прокуристъ на фирмата „Евл. Георгиевъ“ Д. А. Ивановъ.

Въ 15-ия членъ се назначаватъ седемь души изпълнители на завѣщанието, като се възлага на Бълг. Дипломатически Агинтъ въ Букурещъ да дотъкмява до 7 изпълнителитѣ, ако нѣкой отъ тѣхъ умре прѣди завѣщателя или прѣди да се изпълни завѣщанието или пъкъ откаже да приеме изпълнителската служба. Сжщеврѣменно умолява се Бълг. Диплом. Агентъ да надзирава за точното изпълнение на завѣщанието. То се завършва съ слѣднитѣ думи: „Не ми оставя освѣнъ да помоля моя наслѣдникъ и изпълнителитѣ на завѣщанието, щото прѣдъ видъ на приятелството, за което ми сж дали доказателства, да приематъ грижата, съ която ги натоварвамъ и да изпълнятъ това завѣщание буквално (точно) и добросъвѣстно (sâ execute acest testament cu tătó punctualitatea și buna credință). Само надѣждата ми, че ще мога и азъ да допринеса за прѣуспѣването и величието на моето отечество (să contribuesc la prosperitatea și marirea patriei mele), ме прави да умра спокойно, защото ако съмъ работилъ прѣзъ всичкия животъ и съмъ спестявалъ, както азъ, тъй и братъ ми, ние сме били одушевени само отъ това желание, което сега остава да се осжществи отъ наслѣдника ми и отъ изпълнителитѣ на завѣщанието. Това е моята послѣдна воля писана съ моята собствена ржка на всѣка страница". Завѣщанието носи дата *18-й Юли 1882 г.* писано е въ Букурещъ. Слѣдватъ десеть прибавки (кодицилли), всѣка отъ които е подписана и датирана, все писани въ Букурещъ. Тѣ сж отъ: 2 Февруари 1883, 28 Февруари 1886, 5 Февруари 1889, 11 Юли 1890, 30 Юни 1891, 4 Юли 1891, 2 Януари 1892, 28 Юни 1892, 2 Юли 1892 и 30 Юли 1893. Отъ тия 10 кодицилла 4 сж чисто отмѣнителни: именно съ първитѣ три се отмѣняватъ: а) завѣтътъ направенъ въ полза та Галацкото градско общинско управление (чл. 4 отъ завѣщанието); б) завѣтътъ въ полза на Емилия Веричану (чл. 11); в) съ кодицилла — бѣлѣжка (N. B.) отъ 5. II. 1889, заличаватъ се въ чл. 14 думитѣ „care in toate casurile va popri pe séma sa douĕ deci mii № 20000 franci" („който въ всѣки случай ще спре за своя смѣтка 20000 лева"), които да се считатъ като неписани. Тия думи сж слѣдвали подиръ послѣднитѣ думи въ горѣ приведения наченъ пасажъ на чл. 14-и „legatarul meй universal". Съ заличаването на тия думи се е отмѣнилъ, слѣдвателно, *особения завѣтъ* (прелегатъ), направенъ въ полза на универсалния наслѣдникъ, и г) съ кодицила отъ 30 юни 1891 г.

(петия по редъ кодицилъ) се отмѣнява завѣтътъ направенъ въ полза на Букурешкия университетъ. Съ 4-тия по редъ кодицилъ (отъ 11 юлий 1890) се увеличаватъ завѣтитѣ оставени въ полза на братовчедитѣ и братовчедкитѣ на завѣщателя (отъ по 16.000 на по 40.000 л.) и се оставя новъ завѣтъ отъ 140.000 л. въ полза на Букурешкото градско общинско управление за благотворителни цѣли. Този послѣденъ завѣтъ се отмѣнява и замѣнява съ другъ по-голѣмъ (240.000) чрѣзъ осмия кодицилъ отъ *28 юний 1892*. Съ шестия кодицилъ (отъ 4 юлий 1891 г.) се измѣнява субституцията прѣдписана въ чл. 14 отъ завѣщанието, като въ първата часть на кодицила се повтаря началното постановление на тоя членъ съ *изоставяне* на заличенитѣ вече съ кодицила отъ 5 февруарий 1889 думи „care in toate casurile . . .“, съ прибавяне на думитѣ „de mai sus“ (горѣспоменати) подиръ думата „suma“ и съ нѣкои дребни граматически измѣнения.[1]) Въ втората половина на тоя кодицилъ се измѣнява втората часть на чл. 14, като се назначава за субститутъ на институирания наслѣдникъ Димитръ А. Ивановъ, а за субститутъ на послѣдния *Христо* Н. Пулиевъ, съ когото е замѣненъ *Евлогий* Н. Пулиевъ

Съ седмия кодицилъ (отъ 2 януарий 1892 г.) се оставя завѣтъ въ полза на Иванъ Т. Пулиевъ (Горанъ), вуйка на завѣщателя, пожизнена рента отъ 3000 л.

Съ деветия кодицилъ (отъ 2 юлий 1892) се отмѣнява завѣтътъ въ пари, направенъ въ чл 8 въ полза на училищата въ Карлово, като се замѣнява съ другъ: построената отъ завѣщателя въ тоя градъ фабрика. Най сетнѣ, съ послѣдния кодицилъ — бѣлѣжка (N. B.), отъ 30 юлий 1893, се заличаватъ въ чл. 13 отъ завѣщанието думитѣ: cu consimţimêntul cel puţin a treĭ din executorĭ testamentari („съ съгласието на най-малко трима отъ изпълнителитѣ на завѣщанието“) и „cumpĕrarea efectelor sau imobilelor ce va face de mostenitorul meu cu consimţimêntul a trei din executori testamentari“. („Купуването на цѣннитѣ книги или на недвижимитѣ имоти ще се извърши отъ наслѣдника ми съ съгласието на трима отъ изпълнителитѣ на завѣщанието“). Съ този кодицилъ се оставя съвсѣмъ свобо-

[1]) Цѣлия началенъ пасажъ на чл. 14 гласи измѣненъ Averea ce va prisosi dupa îndeplinirea l e g a t u r i l o r si peste suma d e m a i s u s de sase milióne franci destinata pentru scóla, se va lua si se va mosteni de d. Ivan Evstatieff Ghesoff, legatarul meu universal“.

денъ и самостоятеленъ универсалния наслѣдникъ въ дѣйствията необходими за да се изпълни задължението (modus), което му е възложено, да отдѣли въ публични ефекти или въ недвижими имоти находящи се въ България фондътъ отъ 6.000.000 лв., прѣдназначенъ за Висше училище.

4. По силата на това завѣщание, официално открито и четено въ публично сѫдебно засѣдание, въ Букурешкия (Илфовски) окрѫженъ сѫдъ, на 9 юлий 1897, *универсалния завѣтникъ* (наслѣдникъ) г. *Ив. Евстр. Гешовъ е билъ въведенъ* съгласно съ ромѫнскитѣ закони въ владѣние на цѣлокупното наслѣдствено имущество.

5. Противъ универсалния наслѣдникъ е било заведено отъ Иванъ Т. Пулиевъ (Горанъ), вуйка на покойния, най-ближенъ неговъ сродникъ, искъ прѣдъ Илфовския окрѫженъ сѫдъ, на 20 юний 1898, за унищожение на завѣщанието. Мотивитѣ на иска сѫ били главно:

а) Иванъ Ев. Гешовъ е единъ *привиденъ* само универсаленъ наслѣдникъ; той билъ въ дѣйствителность *подставено* лице, а пъкъ наистина облагодѣтелствуванитѣ били лица *неспособни* да приематъ каквото и да е наслѣдство (по ромѫнскитѣ закони);

б) че даже да би се приело, че Ив. Ев. Гешовъ е истински универсаленъ наслѣдникъ, по завѣщанието отъ 1882 г., то това завѣщание е било отмѣнено съ едно друго завѣщание, което е било *похитено* и което е правѣло да се отвори наслѣдството на Евл. Георгиевъ ab intestat. Прѣдъ окр. сѫдъ наслѣдницитѣ на истеца, който починалъ въ врѣме на производството прѣдъ тоя сѫдъ, сѫ искали да имъ се допустне съ свидѣтелски показания да установятъ, че истински облагодѣтелствуванитѣ лица били *неспособни* да приематъ и че Гешовъ е лице *подставено*. Окр. сѫдъ, като недопустналъ доказването съ свидѣтели, прѣдъ видъ на ясностьта на завѣщанието и липсата на точни, важни и съгласни улики, отхвърлилъ искътъ като недоказанъ.

Истцитѣ апелирали прѣдъ апел. сѫдъ въ Букурещъ; тѣ се домогвали съ свидѣтелски показания и съ презумции да установятъ, 1) че писаниятъ въ завѣщанието универсаленъ наслѣдникъ е *привиденъ*, назначенъ съ цѣль да се прѣхвърли наслѣдството върху нѣкои *неопрѣдѣлени* (неизвѣстни) *лица* и че слѣдователно завѣщанието е направено съ цѣль да се обходи закона (in fraudem legis) и 2) че независимо отъ завѣщанието, намѣрено въ

желѣзната каса на Евлогия Георгиевъ, сѫществувало едно друго завѣщание не вече *отмѣнително*, както се е поддържало прѣдъ окрѫжния сѫдъ, а такова, съ което се възлагали на Ив. Ев. Гешовъ и други тяжести, въ полза на лица *неопрѣдѣлени* (неизвѣстни) и *неспособни*, въ България, които тяжести поглъщали цѣлото наслѣдство. Апелативниятъ сѫдъ, като разгледалъ и оцѣнилъ посоченитѣ отъ апелаторитѣ презумции и като намѣрилъ не само, че не сѫ достатъчно важни, точни и съгласни, ами че се опровергаватъ отъ самото завѣщание и като констатиралъ, че искането на апелаторитѣ да се допуснатъ свидѣтели е несериозно, прѣдъ видъ на неопрѣдѣленостьта и промѣнчивостьта на тѣхнитѣ твърдѣния (особено относително съдържанието на мнимото *друго* завѣщание), не допусналъ свидѣтелитѣ и отхвърлилъ въззивътъ срѣщу рѣшението на окр. сѫдъ (на 29 априлъ 1903). Касационната жалба на Горановитѣ наслѣдници била оставена безъ послѣдствие (рѣшение отъ 12 ноемврий 1904).

6. Рѣшениятъ така отъ ромѫнскитѣ сѫдилища споръ между Горановитѣ наслѣдници и Ив. Ев. Гешевъ се прѣнесе една година подиръ рѣшението на Букурешкия касационенъ сѫдъ въ България и то въ една отъ юридическо гледище много странна форма. Софийския адвокатъ Хр. Филиповъ, като пълномощникъ на трима измежду тия Горанови наслѣдници, подаде на 8 декемврий 1905 г. молба до II-я Соф. мирови сѫдия за обезпечение на доказателства противъ Иванъ Евст. Гешевъ. Въ тази молба, като се повтарятъ главнитѣ аргументи на Горановитѣ наслѣдници, поддържани отъ тѣхнитѣ адвокати прѣдъ ромѫнскитѣ сѫдилища, иска се разпитването като свидѣтели на: Драганъ Цанковъ, Савва Е. Паница, Роза Д. Иванова, (съпруга на покойния Д. Ивановъ) и Георги В. Шоповъ, чиито показаня заедно съ даннитѣ, вадени отъ самото завѣщание, да послужатъ за доказване на твърдѣнието, че Ив. Евст. Гешевъ не е *ис-*
„*тински*, *а симулятивенъ* универсаленъ наслѣдникъ, *комуто*
„*е било повѣрено отъ наслѣдодателя, като на единъ*
„*fideicommissarius (?), да прѣдаде наслѣдството по прѣд-*
„*назначение за извѣстни цѣли въ полза на отечеството*
„*на покойния, съобразно съ интимната воля на сѫщия.*
„а не да го задържи въ своя собственость и да се ползува и
„разполага съ него по свое усмотрѣние като съ свое имущество
„и че той по единъ незаконенъ начинъ е усвоилъ това на-

„слѣдство, съ изключение на споменатитѣ въ завѣщанието завѣти“ „като при това е укрилъ истинското му положение“. Обезпечението на доказателства се иска, за да не бѫдатъ просителитѣ „за винаги и безвъзвратно лишени отъ възможностьта да докажатъ своя искъ“, който щѣли да възбудятъ противъ Ив. Евст. Гешовъ *„въ качеството си на наслѣдници (!) на Евлогия Георгиевъ, за правилното тълкуване на завѣщанието и за повръщане усвоеното наслѣдство и употрѣблението му съгласно волята на завѣщателя“.*

7. Ясно е, че съ тази молба е било поискано *обезпечение на доказателствата* за единъ юридически невъзможенъ процесъ. Защото:

1) Молителитѣ не сѫ имали и нѣматъ качеството на *наслѣдници* на Евлогия Георгиевъ, тъй като срѣщу тѣхъ стои завѣщанието на Евл. Георгиевъ, въ което за универсаленъ наслѣдникъ е назначенъ Ив. Евст. Гешовъ и което тѣ безуспѣшно сѫ искали да унищожатъ прѣдъ компетентнитѣ ромѫнски сѫдилища, като ужъ направено въ полза на неопрѣдѣлени или неспособни лица. А рѣшението на Букурещкия апелативенъ сѫдъ, влѣзло въ законна сила, има безспорно значение на присѫдено нѣщо (chose jugée) и въ България за отношенията между Горановитѣ наслѣдници и Ив. Евст. Гешовъ;

2) Лишени отъ качеството на наслѣдници на Евл. Георгиевъ, молителитѣ (Горанови наслѣдници) не сѫ властни да искатъ нито *тълкуване* на завѣщанието, нито неговото *изпълнение* въ смисълъ на мнимитѣ интимни намѣрения на завѣщателя: тълкуване на завѣщанието въ случая могатъ да искатъ, освѣнъ универсалния наслѣдникъ и завѣтницитѣ (за тѣхнитѣ завѣти), само назначенитѣ отъ завѣщателя *изпълнители на завѣщанието.* А пъкъ *изпълнение* на прѣдполаганата „интимна воля“ на завѣщателя не би могло, нито по ромѫнското законодателство, нито по българското, да се иска по сѫдебенъ редъ:

а) По *ромѫнското* законодателство това не е допустимо (art. 802,808 отъ ромѫнския Codicele civil), защото завѣтътъ направенъ чрѣзъ подставено лице на лица неизвѣстни (сир. неозначени въ завѣщанието) или неспособни е нищоженъ; облагодѣтелствуванитѣ съ едно фидуциарно завѣщателно разпореждане лица нѣматъ право на искъ за да получатъ онова, което е за тѣхъ прѣдназначено;[1])

---

[1]) Ср. Alexandresco Droit ancien et moderne de la Roumanie. Paris 1898, стр. 135.

б) По *българското* законодателство (чл. 114 отъ Зак. за наслѣдството), „не се приематъ никакви доказателства, че разпорежданията направени въ полза на означеното въ завѣщанието лице сѫ само видими и че въ сѫщность тѣ се отнасятъ за друго лице, безъ да се гледа даже, че въ завѣщанието има такива изражения, които го показватъ или по които може да се прѣдполага за това“. А доказателствата, обезпечението на които се искаше съ молбата на Хр. Филиповъ, повѣренникъ на Горановитѣ наслѣдници, щѣха да послужатъ именно за да се установи съ тѣхъ, че Ив. Ев. Гешовъ „не е истински, а *симулятивенъ* универсаленъ наслѣдникъ, комуто е било повѣрено отъ наслѣдодателя, като на единъ fideicommissarius да прѣдаде наслѣдството по прѣдназначение за изѣстни цѣли въ полза на отечеството на покойния“.

8. Молбата за обезпечение на доказателствата обаче биде уважена. Отъ посоченитѣ въ нея свидѣтели биде разпитанъ само *Драганъ Цанковъ*. Неговитѣ показания, дадени прѣдъ II-ия Софийски мирови сѫдия, на 22-й Декемврп 1905 г., *трѣбаха*, за да се създаде нуждното настроение въ обществото и да се направи впечатление на мнозина инакъ почтени и добросъвѣстни политически противници на Ив. Ев. Гешовъ, които обаче бѣха недостатъчно запознати съ мѣродавнитѣ въ случая правни положения и принципи.[1]) Съ тия показания се задоволиха Горановитѣ наслѣдници, които въ Ромѫния сѫ се борили да унищожатъ завѣщанието *за да получатъ своята интестатна наслѣдствена часть*, а въ България отъ нѣмай-кѫдѣ, се явяватъ *защитници* на *„интимната воля“* на завѣщателя, сѫщата интимна воля, която безуспѣшно сѫ се домогвали да до-

[1]) Др. Цанковъ съобщилъ за единъ разговоръ свой съ покойния Евл. Георгиевъ, въ дома на последния, прѣзъ 1889. „Той (Евл. Георгиевъ) поиска да узнае моето мнѣние за Гешова (?) Азъ като помислихъ, че мисли да направи Гешова за душепракащикъ, то азъ похвалихъ Гешова. Азъ го попитахъ тогава, какво стана съ въпроса за завѣщанието, а той ми отговори, че роднинитѣ си удовлетворихъ, а всичко друго оставямъ на България Азъ бѣхъ увѣренъ въ това, защото той винаги е работилъ за България, отколкото за своитѣ наслѣдницця Моето убѣждение, когато се научихъ тукъ, че Евлогий е починалъ и оставилъ Гешова за наслѣдникъ азъ не го вѣрвахъ и казвахъ, че може да е мислилъ само неговата търговска фирма да я управлява за въ полза на България (?) . . . Азъ мисля, че тукъ има една тайна между Евлогий и Гешова. . . . Понеже Евлогий е знаялъ мѫчнотиитѣ, които ромѫнското правителство правило, когато се завѣщавали недвижими имоти за училища и пр (? , то види се ималъ е страхъ да не развали завѣщанието, затова го направилъ на името на частно лице . . . Той е ималъ довѣрие на Гешова и го завѣщалъ лично на Гешова, но тайно да изпълни неговото желание, като Гешовъ ликвидира всичко, тогава той ще каже: Ето, това е за България. . .“

кажатъ прѣдъ ромънското правосѫдие, за да *отстранятъ* завѣщанието на Евл. Георгиевъ. И въ тази нова, благородна роля се явяватъ тѣ (г-жа Елисавета Караминкова, Хр. Горановъ и Драганъ Горановъ) прѣдъ Българското Народно Събрание. Съ молба до него, подписана отъ Хр. Филиповъ, повѣреникъ на споменатитѣ Горанови наслѣдници, бивши истци за *унищожение* на завѣщанието, — молба отъ 23-й Януари 1906 г., — Народното прѣдставителство се подканва да се сезира съ въпроса, *не намира ли то за цѣлесъобразно да встѫпи държавата въ дѣлото по обезпечението на доказателствата като трето лице съ самостоятелни права.* Мотивъ за това: „Понеже ролята на довѣрителитѣ ми въ повдигнатия „чрѣзъ менъ въпросъ за наслѣдсвото на покойния Евлогий Ге„оргиевъ е ограничена въ прѣдѣлитѣ на тѣхното *морално* „*право* (!) да искатъ и настояватъ щото волята на покойния да „бѫде въ точность изпълнена, *а материялно заинтересуванъ* „*се явява българския народъ* — идеята за прѣуспѣването и „величието на когото единствено е въодушевлявала както Евло„гия, така и брата му Христо, прѣзъ цѣлия имъ животъ, спо„редъ както тържествено декларира самъ Евлогий въ края на „завѣщанието си".

Молбата се позовава на даденитѣ отъ Др. Цанковъ показания.

9. Понеже трето лице не може да встѫпва въ едно производство за обезпечение на доказателства, Народното Събрание, въ засѣданието си отъ 24 януари, рѣшило държавата, чрѣзъ министра на финансиитѣ, да вземе въ дадения моментъ мѣрки, които би се налагали за запазване общенароднитѣ интереси. По силата на това рѣшение, министерскиятъ съвѣтъ постановилъ, на 18 февруари 1906 г. (постановление № 15), държавата да иска самостоятелно обезпечение на доказателствата за бѫдещия ѝ процесъ противъ Ив. Евст. Гешовъ. И министерътъ на финансиитѣ подава на 7 Мартъ сѫщата година, молба до II-я Софийски Мирови Сѫдия за обезпечение на доказателства, чрѣзъ разпитъ на посоченитѣ въ нея свидѣтели.[1]) Въ тази молба се

[1]) Тѣ сѫ: Драганъ Цанковъ, Георги В. Шоповъ отъ Измаилъ (Русия), Сава Е. Паница (въ Виена), Найденъ Николаевъ, бившъ служащъ въ канторатa на Евл. Георгиевъ въ Букурещъ, сега администраторъ на Бълг. Нар. Банка, Богданъ Ив. Горановъ, единъ отъ наслѣдницитѣ на Ив. Горанъ (Т. Пулиевъ), полковникъ Бакърджиевъ, Роза Д. Иванова и (допълнително посоченъ) Д-ръ Д. П. Теодоровъ.

повтарятъ твърдѣнията и доводитѣ, изложени въ молбата на адвоката Хр. Филиповъ — повѣреника на Горановитѣ наслѣдници — за обезпечение на доказателства. Като се твърди, че Ив. Евст. Гешовъ трѣба по завѣщанието да се смѣта за *привиденъ* универсаленъ наслѣдникъ, натоваренъ съ мисията — „да „прѣдаде на отечеството на родолюбеца остатъка отъ наслѣд- „ството, възлизащъ на нѣколко милиона лева“ и се констатира. че Ив. Евст. Гешовъ още не е изпълнилъ тази мисия, казва се, въ молбата на министра на финансиитѣ, че „това поведение на „споменатия Ив. Евст. Гешовъ поставя Българската държава „въ необходимость да прибѣгва къмъ сѫдебната власть и чрѣзъ „единъ процесъ да запази материалнитѣ и морални интереси на „отечеството, *като изисква реализирането на истинската „воля на завѣщателя въ поменатата по-горѣ смисълъ*‘.

10. За показване юридическата несъстоятелность на този бѫдещъ искъ на Българската държава достатъчно е тукъ да се позовемъ на доводитѣ, които сѫ изложени по горѣ относително иска на Горановитѣ наслѣдници за изпълнение на „интимната воля“ на завѣщателя. Понеже българската държава е вече завела своя искъ, излишно ще бѫде тукъ въ обстоятелствената часть да се спираме на тоя въпросъ, тъй като настоящата консултация главно до него се отнася.

11. Молбата на министра на финансиитѣ, като прѣдставитель на българската държава, е била уважена и разпитани сѫ били отъ II-ия Софийски Мирови Сѫдия г. г. Др. Цанковъ, Найденъ Николаевъ, Богданъ Горановъ, полковникъ Никола Савовъ Бакѫрджиевъ и Д ръ Димитръ П. Теодоровъ, — първитѣ двама на 18 Мартъ 1906 год., а другитѣ на 23 Мартъ с. г. Освѣнъ това били сѫ разпитани по делегация—законностьта на която въ едно производство за обезпечение на доказателства е много съмнителна — г-жа Роза Д. Иванова и Сава Е Паница въ Виена. а Георги В. Шоповъ въ Измаилъ. Обстоятелствата за които били тия свидѣтели разпитвани, се отнасятъ главно а) до проявенитѣ намѣрения на завѣщателя Евл. Георгиевъ досѣжно неговото наслѣдство и б) до онова, което е ставало въ дома на завѣщателя веднага подирь смъртьта му.

12. Между това г. Ив. Евст. Гешовъ повдигналъ углавно прѣслѣдване противъ адвоката Хр. Филиповъ за клѣвета и набѣдяване. Дѣлото е висяще прѣдъ Софийския Окр. Сѫдъ, по чиято делегация сѫ били до сега разпитани, по искане на г. Гешова,

слѣднитѣ лица, като свидѣтели: Ал. Вeричану, адвокатъ, дългогодишенъ юристконсултъ на покойния Евл. Георгиевъ, неговъ интименъ приятель и негово най-довѣрено лице, г-жа Емилия Генералъ Граматическу, дъщеря на Ал. Вeричану, г-жа София Н. Пулиева, Пандели Ивановъ, Стоилъ Катрановъ, Команъ Видригинъ — дългогодишни чиновници при кѫщата Евлогий Георгиевъ въ Букурещъ и Григоръ Калинеску, бивши мирови сѫдия въ Букурещъ, който е запечаталъ по разпореждане на Илфовския Окр. Сѫдъ контората и каситѣ на покойния Евл. Георгиевъ и е намѣрилъ въ желѣзната каса неговото завѣщание. Всички тия лица сѫ били разпитани (и то подъ клѣтва, освѣнъ г-жа София Н. Пулиева) отъ сѫдебния слѣдователь при Илфовския Окр. Сѫдъ (III участъкъ), на 9-й Ноемврий 1906 г. Въ Римъ е билъ разпитанъ сѫщо подъ клѣтва тамошния по настоящемъ български дипломатически агентъ Д-ръ Д. Минчовичъ, който е билъ прѣзъ 1897, и въ врѣме на смъртьта на Евлогия Георгиевъ български дипломатичeчски агентъ въ Букурещъ. Показанията на тия лица се отнасятъ до въпроса за мнимото тършуване отъ страна на г. Ив. Евст. Гешовъ и на други (Д. Ивановъ или Хр. И. Пулиевъ) въ касата на покойния, дѣто е било намѣрено завѣщанието му, тършуване въ което е билъ обвиненъ г. Гешовъ отъ Горановитѣ наслѣдници още прѣдъ ромѫнскитѣ сѫдилища. Това обвинение и сега се поддържа въ исковата молба на българската държава противъ Гешова. Показанията пъкъ на Ал. Вeричану се отнасятъ главно до начина, по който е било съставено завѣщанието и до прѣдполагаемото сѫществуване на тайни инструкции вънъ отъ завѣщанието Всички тия показания ще бѫдатъ взети въ внимание въ настоящата консултация, макаръ и въ процеса между държавата и Гешова тѣ да не могатъ да се използуватъ, а ще трѣба да станатъ нови разпитвания въ рамкитѣ на тоя процесъ.

13. А този процесъ е вече заведенъ. На 2 Мартъ т. г. е подадена отъ министра на финанситѣ Лазаръ Паяковъ искова молба до Софийския Окр. Сѫдъ противъ Ив. Ев. Гешовъ. съ *която се иска да се осѫди послѣдния да прѣдаде на Българската Държава остатъка* (слѣдъ изваждане на изрично означенитѣ въ завѣщанието на Евл Георгиевъ завѣти и слѣдъ спадане сумата 6 милиона лева оставени за висше училище) *отъ наслѣдството — 16 милиона лева* (приблизително). Тази искова молба е подадена съгласно а) споменатото вече по-горѣ

рѣшение на XIII-о обикновено Нар. Събрание взето въ засѣданието му отъ 24 Януари 1906. съ което е натоварено правителството да вземе потрѣбнитѣ мѣрки за запазване интереситѣ на народа по завѣщанието на Евлогия Георгиевъ и б) постановлението на министерския съвѣтъ отъ 1 Мартъ № 1.

Държавата твърди въ своята искова молба:

а) че Ив. Ев. Гешовъ, — както и другитѣ двама субститути — наслѣдници — е единъ *привиденъ* универсаленъ наслѣдникъ; че той не е назначенъ за такъвъ съ цѣль да задържи за себе си остатъка отъ Евлогиевото наслѣдство, а съ задължение съгласно съ изчезнали сега тайни писмени разпореждания да го прѣдаде въ полза на *отечеството* на покойнитѣ братя Христо и Евлогий Георгиеви; и

б) че подъ *отечество* трѣба да се разбиратъ въ случая неосвободенитѣ му части, т. е. Македония и Одринско.

А активната си легитимация за този процесъ противъ Ив. Евст. Гешова Държавата основава на това, *„че тя е носи-„телка и застѫпница на моралнитѣ и материални ин-„тереси на* **цѣлокупния** *български народъ“* и като такава, вмѣнява ѝ се въ длъжность *„да вземе законни мѣрки* за да „застави Ив. Евст. Гешова чрѣзъ едно сѫдебно рѣшение да „изпълни задължението му възложено отъ покойния Евлогий „Георгиевъ, т. е. да прѣдаде (на държавата) остатъка отъ „наслѣдството за да се употрѣби за народополезни цѣли *въ не-„освободенитѣ части на отечеството.“*

Като закони, възъ които се основа искането на държавата, сѫ посочени — все наредби отъ *гражданската процедура*, а именно чл. чл. 1, 10, 11, 149, 150 ал. 1, 155 ч. II, 356, 376, 384, 385, 430 435, 628, и пр.(!) отъ Гражд. Сѫдопроизводство. Законътъ за наслѣдството, види се, не сѫществува за съставителя на исковата молба! Особено фаталния членъ 114!

* * *

Слѣдъ това кратко изложение на обетоятелствата по повдигнатия въ България споръ противъ универсалния наслѣдникъ на Евлогий Георгиевъ, нека пристѫпимъ къмъ разглеждане на въпроситѣ, разрѣшаването на които, споредъ нашето схващане, ще бѫде отъ мѣродавно значение за правилното рѣшение на този споръ.

А. ВЪПРОСИ ОТЪ ЧИСТО ЮРИДИЧЕСКИ ХАРАКТЕРЪ.

I. Подсѫденъ ли е искътъ на Държавата противъ Ив. Евст. Гешовъ на българскитѣ сѫдилища.

Прѣди да отговоримъ на въпроса дали е легитимирана Българската Държава да иска по сѫдебенъ редъ отъ Ив. Евст. Гешовъ да ѝ прѣдаде остатъка отъ наслѣдството за да се употрѣби въ полза на българскитѣ общини въ Турция, трѣба да си дадемъ смѣтка за въпроса, дали е компетентно българското правосѫдие да разглежда подобна претенция, прѣдъ видъ на факта, че завѣщательтъ е ималъ своето постоянно мѣстожителство до момента на смъртьта си вънъ отъ княжеството, въ Букурещъ, дѣто се е отворило неговото наслѣдство.

Въ исковата молба се посочва, между членоветѣ на Гражд. Сѫдопроизводство — върху които Държавата основава и *своята материялно-правна претенция* — и чл. 150 ал. 1. Отъ това се вижда, че Държавата счита компетентенъ Софийския Окрѫженъ Сѫдъ по заведеното отъ нея противъ Ив Евст. Гешовъ дѣло затуй защото послѣдния има въ София своето постоянно мѣстожителство. Значи счита се приложимо правилото actor sequitur forum rei. Не подпада ли обаче това дѣло подъ „изрично показанитѣ въ закона случаи, въ които за подсѫдностьта сѫ установени особени правила“, които сѫ посочени въ чл. 150 ал. 1 отъ Гражд. Сѫдопроизводство като изключения отъ общото правило за подсѫдностьта?

Такова изключение прѣдставлява особената подсѫдность на исковетѣ за наслѣдство по чл. 161 отъ Гражд. Сѫдопроизводство, който гласи така: „*Искове за наслѣдство*, прѣпирни на наслѣдници, както по между си, така и противъ истинностьта и дѣйствителностьта на завѣщания, а така сѫщо и искове за дѣлба на наслѣдство, *се прѣдявяватъ въ онзи сѫдъ въ окрѫга на който се открило наслѣдството*“.

За да може да се подведе подъ тази наредба искътъ, що прѣдявява Българската Държава противъ Ив. Евст. Гешовъ, трѣба да се покаже:

1. Че този искъ е искъ за наслѣдство въ смисъла на чл. 161; и

2. Че чл. 161 е приложимъ и тогава, когато наслѣдството се е отворило вънъ отъ България, макаръ и завѣщательтъ — наслѣдодатель да е български поданникъ, че съ други думи,

чл. 161, макаръ и да е правило отъ *вѫтрѣшното*, българско сѫдопроизводствено право, има и значение на международно процесуално правило, задължително за българския сѫдия.

По първия пунктъ: Държавата тегли на сѫдъ Ив. Евст. Гешовъ за да го принуди да изпълни възложеното му отъ завѣщателя Евлогий Георгиевъ задължение — изказано, споредъ както претендира Държавата, въ завѣщанието и въ нѣкакви тайни инструкции —, да прѣдаде остатъка отъ наслѣдството — слѣдъ изпълнение на изрично изброенитѣ въ завѣщанието завѣти — на Българската Държава, като „носителка и застѫпница на моралнитѣ и материални интереси на цѣлокупния български народъ". Своята претенция Държавата основава на това, че Ив. Евст. Гешовъ, е единъ привиденъ универсаленъ наслѣдникъ, който нѣма право да задържи за себе си остатъка отъ наслѣдството, що се е оказало на лице, слѣдъ като се изпълнили изрично прѣдвиденитѣ завѣти. Споредъ Държавата, която впрочемъ избѣгва да прецизира юридическото основание на своята странна претенция, трѣба да се считатъ за сѫщински облагодѣтелствувани отъ Евлогий Георгиевъ българскитѣ общини въ Македония, Одринско и Цариградъ, на тия общини или въ полза на тия общини трѣба да се прѣдаде остатъка отъ наслѣдството. И понеже онзи, който получава отъ едно наслѣдство онова, що остава, слѣдъ като се изпълнятъ прѣдвиденитѣ въ завѣщание частни завѣти, трѣба да се счита за универсаленъ завѣтникъ или, по терминологията на нашия законъ за наслѣдството, за *наслѣдникъ* по завѣщание, то — споредъ Държавата — сѫщинскитѣ наслѣдници на Евлогий Георгиевъ сѫ споменатитѣ български общини въ Турция; а Гешовъ е само подставено тѣмъ лице. Слѣдвателно искътъ на Държавата противъ Ив. Евст. Гешовъ е искъ за наслѣдство по завѣщание. И така този искъ подпада подъ чл. 161 отъ Гражд. Сѫдопроизводство.

Ограничителното тълкувание, което Анненковъ дава на думитѣ „иски о наслѣдствѣ" въ съотвѣтната стат. 215 отъ руския уставъ гражд. судопроизводства,[1]) ми се вижда неприемливо за нашето гражданско право и гражданско сѫдопроизводство. Така сѫщо неприемливо е и ограничението, което искатъ да внесатъ въ ст. 215 Исаченко[2]) и Анненковъ.[2]) Тѣ подържатъ,

[1]) Анненковъ. Опытъ коментарія къ уставу гражд. судопроизводства, I стр. 184 и сл.

[2]) Исаченко, Гражд. процесъ, I, стр. 156, 157; Анненковъ, сп. съч., I, стр. 185.

че особената подсѫдность, прѣдвидена въ ст. 215 за изброенитѣ въ нея искове, сѫществува до тогава, до когато не е приeто наслѣдството отъ никого отъ наслѣдницитѣ, до когато наслѣдството е незаето, като правятъ въ туй отношение разлика между искове за наслѣдство и искове противъ истиностьта или дѣйствителностьта на завѣщания. За исковетѣ отъ послѣднята категория тѣ приематъ, че важи винаги и абсолютно особената подсѫдность на ст. 215. Защо това различие? Защото казва Исаченко „относително прѣпирнитѣ противъ завѣщания въ за-„кона нѣма нигдѣ посочвания, да могатъ тѣ да се прѣдявяватъ „въ нѣкой другъ сѫдъ, освѣнъ сѫда, въ окрѫга на който е „било открито наслѣдството, но, що се касае до прѣпирнитѣ за „наслѣдство, когато то е прѣдадено на нѣкого изъ наслѣдницитѣ, „когато то не се намира вече въ онова мѣсто, дѣто е живѣлъ „наслѣдодательтъ, когато самата прѣпирня се прѣдявява слѣдъ „изтичане на много (!) години отъ деня на прѣдаване наслѣд-„ството — какъвъ смисълъ има да се прѣдявява искътъ по „мѣстото на отваряне наслѣдството, а не по мѣстото дѣто по „настоящемъ се намѣрва или по мѣстожителството на отвѣтника! „На този въпросъ, рѣшително не е възможно да се намисли „какъвъ да е логиченъ отговоръ“.

Тази аргументация грѣши противъ основното правило, да не се внасятъ въ тълкувания законъ различия, които той самъ не прави. Особено когато се касае за едно сѫдопроизводствено правило относително подсѫдностьта, не може по такъвъ начинъ да се разсѫждава. Инакъ би могло всѣка и най абсолютната наредба за компетентность да се обезсили или ограничи съ подобно тълкуване, основано върху съображения за удобство, които законодательтъ не е взелъ въ внимание. При това, какъ ще се опрѣдѣли, споредъ теорията на Исаченко, че вече сѫ се изминали *много* години отъ деня на прѣдаване на наслѣдството? Колко години трѣба да сѫ изтекли за да се приеме, че сѫ много? Може ли прилагането на едно правило за подсѫдность да се поставя въ зависимость отъ такъвъ неопрѣдѣленъ и несигуренъ бѣлѣгъ?

Има обаче едно рѣшающе съображение, което не допуща такова произволно ограничително тълкувание, каквото даватъ Анненковъ и Исаченко за ст. 215. То е главния мотивъ на законодателя да прѣдвиди за искове за наслѣдство особна подсѫдность: да се намѣри *единъ* сѫдъ, който да може да рѣшава

всички прѣпирни за едно наслѣдство, колкото и каквито да сѫ заинтересуванитѣ лица. Само по този начинъ могатъ се избѣгна възможнитѣ противорѣчиви рѣшения по едно и сѫщо наслѣдство. Единството на наслѣдството иска и *единство* въ подсѫдностьта на исковетѣ за наслѣдство. Отъ този принципъ, признатъ въ чл. 161, могатъ да се допустнатъ само ония изключения, които сѫ изрично прѣдвидени въ закона или въ особени съглашения съ чужди държави.

По втория пунктъ: ако наслѣдството е открито въ чужбина, сир. ако въ чужбина е ималъ наслѣдодательтъ своето послѣдно постоянно мѣстожителство (чл. 183 законъ за насл.) какъвто е случая съ наслѣдството на Евлогий Георгиевъ, починалъ въ Букурещъ, Ромѫния, приложимъ ли е чл. 161 за исковетѣ, които се прѣдявяватъ за това наслѣдство?

Българския сѫдия, сезиранъ съ подобенъ искъ, трѣба да се прогласи за некомпетентенъ, тъй като по чл. 161 той би билъ компетентенъ само, ако въ негова окрѫгъ се е отворило наслѣдството. И понеже подсѫдностьта по чл. 161 е изключителна, не може българския сѫдия да търси друго основание за своята компетентность — напр. мѣстожителството на отвѣтника.

Кой е прочее, компетентния сѫдъ за искътъ на Държавата противъ Ив. Ев. Гешовъ? На този въпросъ не може да се даде отговоръ само възъ основа на чл. 161 отъ нашето гражданско сѫдопроизводство. Защото той съдържа наредба, която е задължителна само за българския сѫдия. А отъ тази наредба слѣдва прѣко само това, че никой български сѫдъ не е компетентенъ да рѣшава спорътъ на Българската Държава съ Ив. Ев. Гешовъ за остатъка отъ наслѣдството на Евл. Георгиевъ, живѣлъ и починалъ вънъ отъ България.

На поставения въпросъ може да дадатъ отговоръ 1) ромѫнското законодателство и 2) процесуалното международно право — при отсѫтствие на специаленъ договоръ между България и Ромѫния по този въпросъ.

По ромѫнското гражд. сѫдопроизводство (art. 63) което е възприело правилото на art 59, 6 отъ франц. Code de Procédure civile, компетентенъ е за спора между Бълг. Държава и Ив. Ев. Гешовъ — споръ за наслѣдство по завѣщание — Илфовския (Букурешкия) окрѫженъ сѫдъ, прѣдъ който и бѣ прѣдявенъ искътъ на Ив. Т. Горанъ противъ Ив. Ев. Гешовъ.

По общеприетото днесъ схващане въ теорията на международното сѫдопроизводствено право исковетѣ за наслѣдство, включително и исковетѣ за дѣлба на наслѣдство, сѫ подсѫдни по правило на сѫда на онова мѣстожителство, на който наслѣдодательтъ е билъ подчиненъ въ момента на смъртьта си[1]). А безсъмнѣнно е, че като искъ за наслѣдство (Erbstreitigkeit) трѣба да се смѣта и искътъ за получаване наслѣдство по завѣщание („Streit über . . . testamentarische Erbfolge, Meili), какъвто е искътъ на Държавата противъ Ив. Ев. Гешовъ. Отъ този принципъ има изключения за недвижимитѣ имоти въ ония страни, които като напр. Франция, Руссия, Англия, Испания, България (чл. 63 отъ конст.), сѫ приели териториалното начало относително находящитѣ се въ страната недвижими имоти.

Исаченко подържа, при тълкуването на ст. 215 отъ русския уставъ гражд. судопр.[2]), че прѣдвидената въ нея изключителна подсѫдность на исковетѣ за наслѣдство важи само за случаитѣ, когато и наслѣдодательтъ и наслѣдницитѣ сѫ руски поданници и наслѣдството се открива въ Руссия; тази наредба оставала съвършенно неприложима когато русския поданникъ има постоянно мѣстожителство въ чужбина и тамъ умира Въ послѣдния случай трѣба да се прилагатъ правилата за подсѫдностьта прѣдвидени въ особенитѣ декларации, конвенции и трактати сключени между Руссия и чужди държави. Но ако нѣма съ нѣкоя държава съглашение, както е случая съ България и Ромѫния? За този случай Исаченко си дава мнѣнието, имайки прѣдъ видъ случая, когато чужди поданикъ умре въ Русия, дѣто е ималъ своето послѣдно мѣстожителство: прилага се по силата на ст. 224 отъ Устава правилото на ст. 215 относително останалитѣ въ Русия имущества. Нищо не казва обаче Исаченко за случая, когато русски поданникъ, живѣлъ въ чужда държава — съ която Русия нѣма специално съглашение —

---

[1]) Ср. Dr. F. Meili Das internationale Cevilprozessrecht auf Grund der Theorie, Gesetzgebung und Praxis, 1904, Gheil II, § 40. „Die Erbshafts und Erbtheilungsklage ist international dem Forum desjenigen Domizils unterworfen, dem der Erblasser zur Zeit des Todes unterstellt war.

Противното мнѣние подържано въ Германия главно отъ v. Bar и въ Франция отъ A. Wahl (въ Journal de droit international (Clunet) 1895, p. 705sv. („Des principes de compétence en matière de succession“), споредъ което сѫдътъ на онази държава е компетентенъ, чийто материяленъ законъ трѣба да се приложи за разрѣшение на спора — значи отечествения сѫдъ на завѣщателя — не е могло да възтържествува нито въ доктрината, нито въ юриспруденцията. Ср. A. Weiss, Traitè theorique et pratique de droit internat privé. V p. 333.

[2]) Исаченко, Гражд. процессъ, I стр. 151.

умре тамъ. Анненковъ е наклоненъ въ този случай да третира наслѣдодателя, умрѣлъ въ чужбина, като отвѣтникъ, който нѣма своето постоянно мѣстожителство въ страната и да признае исковетѣ за неговото наслѣдство (или противъ истиностьта и дѣйствителностьта на неговото завѣщание) подсѫдни или на онзи русски сѫдъ, въ окрѫга на който наслѣдодательтъ е ималъ своето мѣстожителство, прѣди да напустне страната, или ако то не е извѣстно, —на сѫда, въ окрѫга на който се намира недвижимия му имотъ или пъкъ у насъ по чл. 156 — дѣто самъ ищецътъ живѣе. Счита, значи, за приложима въ този случай ст. 210 (= чл. 156 отъ нашето гражд. сѫдопр.)

Азъ мисля, че този възгледъ не е правъ. Чл. 161 (ст. 215) не допуща подобно тълкуване. Подобно на art 50 al. 6 отъ Франц. Code de procédurē civile, и нашиятъ чл. 161 е задължителенъ за българския окрѫженъ сѫдъ. винаги, когато той е сезиранъ съ искъ за наслѣдство, съ искъ за дѣлба на наслѣдство иии съ искъ противъ истинностьта или дѣйствителностьта на завѣщание. И ако наслѣдството, за което е рѣчь, не е открито въ негова окрѫгъ, той трѣба да се прогласи за некомпетентенъ, макаръ и да се касае за наслѣдство на български поданникъ, който е живѣлъ и умрѣлъ въ чужбина. Както и обратно той трѣба да се прогласи за компетентенъ, ако е сезиранъ съ искъ за наслѣдство на чуждъ поданникъ, който е умрѣлъ въ България, дѣто е ималъ своето послѣдно мѣстожителство.[1])

И тъй — искътъ на Българската държава противъ Ив. Ев. Гешовъ, като „искъ за наслѣдство“, което е открито не въ България, не е подсѫденъ на никой български сѫдъ.

II. Активната легитимация на българската държава.

1. Въпросътъ така се поставя: ако е вѣрно, че „интимната воля“ на покойния Евлогий Георгиевъ е била, щото назначения отъ него въ завѣщанието му универсаленъ наслѣдникъ, слѣдъ като изпълни изричнитѣ разпоредби на това завѣщание, да не се счита за дѣйствителенъ универсаленъ наслѣдникъ, който да задържи въ своя собственость остатъка отъ наслѣдството, а за *фидуциаренъ* наслѣдникъ, който е тайно натоваренъ отъ завѣщателя съ мисията да употрѣби този остатъкъ отъ наслѣдството

[1]) Противното мнѣние, което въ Франция подържа за art. 59 A. Wahl въ споменатата своя статия, не е можло да разколебае нито доктрината, нито юриспруденцията на франц касац. сѫдъ.

въ полза на *българскитѣ общини въ* **неосвободенитѣ части на Турция** (Македония и Одринско) и ако е *дѣйствително* едно подобно *тайно разпореждане*, сир. ако то може да породи *правото на искъ — е ли властна българската държава да упражнява това право на искъ?*

2. Достатъчно е да се постави въпросътъ, за да се види че на него не може се дà другъ отговоръ освѣнъ *отрицателенъ*. Нито по правилата на вжтрѣшното държавно право въ Княжеството, нито по правилата на международното право, може Българската Държава да се явява законно като застжпница на моралнитѣ или материални интереси на лица, общини или области принадлежащи къмъ друга държава, въ случая — съставящи часть отъ Турската Империя. Една държава може да дѣйствува законно само въ защита на интереситѣ и правата на своитѣ поданници, които се намиратъ въ чужбина. Но да дѣйствува отъ името и за смѣтка на чужди поданници, макаръ и принадлежащи къмъ прѣобладающата по численность въ нея народность, да дѣйствува отъ името и за смѣтка на общини, съставящи часть отъ чужда държава, — това е чисто и просто единъ юридически абсурдъ. Българския фискъ не може да завежда дѣла за да реализира правата на общини, учреждения или лица, които се намиратъ вънъ отъ територията на Княжеството и сж интегрални части отъ друга държава. Отъ *политическо* гледище може да се говори за *неосвободени части на цѣлокупното отечество;* обаче отъ *юридическо* гледище — едничко мѣродавно въ случая — има отъ една страна Княжество България, както е то създадено отъ Берлинския Договоръ, уголѣмено съ припознатото съединение съ бившата Източна Румелия, и отъ друга страна — отвъдъ границитѣ на Княжеството — чужди държави. Може населението въ тѣхъ да е българско изцѣло или отчасти — но това не дава никакъвъ законенъ титулъ на Българската Държава, като частноправенъ субектъ — да се изтжпва за застжпница на моралнитѣ и материални интереси на това население: законниятъ застжпникъ на тия интереси — до колкото тѣ биха могли по сждебенъ редъ да се защищаватъ — е *държавниятъ организъмъ*, отъ който това население е елементъ — и никой другъ! Българската държава може само отъ *политическо* гледище да се смѣта за „носителка и застжпница на моралнитѣ и материални интереси на *цѣлокупния български народъ*"; отъ *правно* гледище обаче тя е „носителка и застжп

ница" само на „моралнитѣ и материални интереси" на народа — не само на *българския — състоящъ се отъ* **поданници** *нейни* — отъ *български граждани*, къмъ каквато и народность ди принадлежатъ.

Българското правителство може тайно да харчи за „народополезни цѣли въ неосвободенитѣ части на отечеството", то може по *дипломатически* редъ да се застѫпва за осѫществение на гарантирани съ международни актове политически правдини на българското население въ Македония, за реализиране на църковни правдини, обѣщани съ фермана за Българската Екзархия — ала българската държава неможе да иска по сѫдебенъ редъ изпълнението на легати или тяжести — ако има такива — оставени въ полза на българскитѣ общини въ Македония и Одринско: ако може въ случая — при прѣдположение, че има такива завѣти—нѣкоя държава да се яви като ищецъ, то би било само Турската империя, и то само ако се приеме, че една *държава* може да упражнява правата на влизащитѣ въ нейния съставъ общини или учреждения. Обаче и това не може да се допустне. Даже да се твърдѣше, че съ завѣщанието на Евл. Георгиевъ сѫ въ дѣйствителность облагодѣтелствувани тия или ония общини *въ България*, пакъ Българската Държава не би имала *право на искъ* отъ името и за смѣтка на тия общини. Защото или тѣ сѫ частноправни субекти, които могатъ да получаватъ завѣти — и тогава *тѣ, а не държавата* — като отдѣленъ частноправенъ субектъ — иматъ право на искъ. Или пъкъ тѣ не сѫ способни да приематъ по завѣщание — и тогава нито тѣ даже нѣматъ право на искъ. Държавата би могла въ случая да се яви като истца само *ако твърдѣше и докажеше, че* **на нея** *е оставенъ легатъ или остатъкътъ отъ наслѣдството съ задължение (modus, charge) да го употрѣби „за народополезни цѣли въ неосвободенитѣ части на отечеството". Това обаче тя не твърди въ исковата си молба.*

III. Допустимъ ли е у насъ искъ за установяване фидуциарния характеръ на назначения въ завѣщание универсаленъ наслѣдникъ?

1. Въ исковата молба на Държавата противъ Ив. Ев Гешовъ, както и въ молбитѣ за обезпечение на доказателствата, подадени отъ повѣреника на нѣкои отъ Гогановитѣ наслѣдници и отъ Държавата, се твърди — и на това твърдѣние се базира

исканието на Държавата —, че: „ако въ завѣщанието му (на „Евл. Георгиевъ) е посочено едно или друго лице като универ-„саленъ наслѣдникъ на цѣлото му богатство съ изключение на „изрично изброенитѣ завѣти въ полза на роднинитѣ и на разни „юридически лица и учреждения въ Ромѫния и България, *то „това лице въ сѫщность не е нищо друго, освѣнъ единъ „heres fideicommissarius*, назначението на какъвто се е налагало „отъ извѣстни причини, независящи отъ волята на Евлогия и *„който въ това си качество нѣма право да задържи ос-„татъка отъ наслѣдството за себе си, а длъженъ е да „постѫпи съ него съобразно съ истинскитѣ намѣрения на „завѣщателя, като го прѣдаде по назначение*".

. . . че: „когато Евлогий назначава тогова или оногова за „свой универсаленъ наслѣдникъ, той по никой начинъ *не е мо-„гълъ да има намѣрението да прави това лице за соб-„ственикъ на цѣли милиони*; той е разбиралъ, че въпрос-„ното лице . . . е назначено за универсаленъ наслѣдникъ не за „друго, освѣнъ . . . за да може чрѣзъ него да се прѣдаде на-„слѣдството по прѣдназначение" (това твърдѣние се повтаря на много мѣста въ исковата молба) . . .

. . . че: „ . . . универсалниятъ завѣтъ . . . е завѣтъ съ за-„дължение, че всѣки единъ отъ тримата евентуални универсални „наслѣдници, а слѣдователно и Ив. Ев. Гешовъ, е наслѣдникъ „*въ смисъль на довѣрено лице*, на което е възложено отъ за-„вѣщателя да приеме наслѣдството, да изпълни изрично изброе-„нитѣ въ завѣщанието завѣти, *а остатъка да прѣдаде за „въ полза на отечеството на покойния съобразно съ не-„говата истинска воля, а не да задържи въ своя соб-„ственость*".

Излишно е повече извадки отъ исковата молба да се привеждатъ. Ясно е, *че държавата твърди и се домогва да докаже чрѣзъ текста на завѣщанието, чрѣзъ презумции и свидѣтелски показания*, че назначениятъ въ завѣщанието на Евл. Георгиевъ универсаленъ наслѣдникъ е единъ heres fideicommissarius или по-вѣрно heres fiduciarius, едно подставено довѣрено лице, натоварено да употрѣби остатъка отъ наслѣдствто слѣдъ изпълнение на изброенитѣ въ завѣщанието завѣти и задължения въ полза на други лица — именно българскитѣ общини въ неосвободенитѣ части на отечеството — за народополѣзни цѣли; че, съ други думи, общото завѣщателно разпореж-

дане, направено въ полза на означеното въ завѣщанието лице, е *привидно* и че въ сѫщность то се отнася до други лица. Е, добрѣ, *това именно, което Държавата твърди и се домогва да докаже, е едно твърдѣние, което по изричната наредба на чл. 114 отъ нашия Зак. за Наслѣдството отъ 1889 г. не може да послужи за основание на искъ прѣдъ нашитѣ сѫдилища.*

2. Чл. 114 отъ Зак. за Насл. гласи:

„Не се приематъ никакви доказателства за това, „че разпорежданията направени въ полза на означеното „въ завѣщанието лице, сѫ само видими и че въ сѫщность „тѣ се отнасятъ за друго лице, безъ да се гледа даже, „че въ завѣщанието има такива изражения, които го „показватъ или по които може да се прѣдполага за „това“.

Тази наредба е буквиленъ прѣводъ отъ art. 829 al. 1. на Италиянския Codice civile който гласи така:

„Non è ammessa alcuna prova che le disposizioni fatte in „favore di persona dichiarata nel testamento siano soltanto apparenti, e che realmente riguardino altra persona non ostante „qualunque espressione del testamento che la indicasse o potesse „farla presumere“

Съ тази наредба италианското законодателство отъ 1865, кито възприема правилото на art. 809 отъ кодекса на Сардиния и Пиемонте (Codice Albertino) (отъ 1837 г.), завзема по въпроса за фидуциярнитѣ завѣщателни разпореждания едно становище срѣдньо спроти становището по тоя въпросъ, отъ една страна, на обичайното право въ нѣкои области въ Италия и Франция прѣди кодификацията и на римското право (diritto comune), и отъ друга страна на французското гражд. право по Code civil и по юриспруденцията.

3. Както по римското право, така и по общото право (diritto comune, Gemeines Recht), сир. по модерното римско право фидуциарнитѣ завѣщателни распореждания сѫ се считали за дѣйствителни и сѫ пораждали право на искъ въ полза на тайно (напр. съ устна или писмена порѫчка на завѣщателя адресирана до институирания наслѣдникъ или завѣтникъ) облагодѣтелствуваното лице, което е можало да докаже сѫществуването на тайна порѫчка чрѣзъ прѣдлагане клѣтва на завѣтника или наслѣдника, слѣдъ като то само е положило клѣтва за своята до-

бросъвѣстность.[1]) За Италия казва *Losana*, Delle successioni testamentarie (Digesto italiano, vol. XXII, parte 4-a 1896 Н-о 496, стр. 192): „Sotto l'impero del diritto comune eran divenute *ius receptum* le *fiducie*, ossia le disposizioni testamentarie fatte *apparentemeute* a favore dell' erede o del legatario scritto nel testamento e *realmente* a favore di terza persona a cui l'apparente chiamato doveva dismettere l'emolumento successorio. La giurisprudenza consuetudinaria attribuendo efficacia *integrale* a tali disposizioni, concedeva azione a chi si credesse l'effettivo chiamato a raccogliere una liberalità testamentaria contro l'erede o legatario apparente per costringere quest' ultimo a dichiarare se ed a favore di chi fosse stato incaricato di restituire l' emclumento successorio" (= Подъ дѣйствието на *общото право* фидуциарнитѣ завѣщателни разпоредби (le fiducie) бѣха станале ius receptum, т. е. завѣщателнитѣ разпореждания направени *привидно* въ полза на означения въ завѣщанието наслѣдникъ или завѣтникъ, а *въ сжщность* въ полза на трето лице, на което *привидниятъ* наслѣдникъ или завѣтникъ е трѣбало да прѣдаде наслѣденото богатство. Обичайно правната юриспруденция е считала такива разпореждания *изцѣло* за дѣйствителни и е признавала на лицето, което се смѣтало въ дѣйствителность призовано да получи завѣщанието, право на искъ противъ привидния наслѣдникъ или завѣтникъ за да принуди последния да обяви дали и въ полза на кого е билъ натоваренъ да прѣдаде наслѣденото богатство").

Този институтъ, казва Losana, прѣдставляваше една очевидна несъобразность и влѣчеше подирѣ си много тежки несгоди. Несъобразностьта, юридическата неправилность се е състояла въ това дѣто сж се считали за истински разпореждания на послѣдната воля такива разпореждания, които не сж били облѣчени въ изискванитѣ отъ закона, редовни и нормални, формалности, но които сж се основавали изключително върху твърдѣнието на едно трето лице и по тоя начинъ се прѣвръщали въ мъртва буква законодателнитѣ прѣдписания относително тия формалности[1]). „Да се издирва, казва другъ италиански авторъ, Туринския професоръ Chironi (Questioni di diritto civile, Torino 1890, стр. 396) дали лицето, което е означено въ завѣщанието

[1]) Ср. Köppen, Lehrbuch des heutigen römischen Erbrechts, стр. 715, 807.

[2]) Losana, op. cit. стр. 192

„като наслѣдникъ е въ дѣйствителность такъвъ, или на-
„противъ завѣщательтъ е ималъ намѣрение да назначи за
„наслѣдникъ друго лице, на което *видимо назначениятъ на-
„слѣдникъ* е натоваренъ да прѣдаде наслѣдството, е нѣщо
„твърдѣ несигурно (è cosa della maggior incertezza) и дава лесно
„поводъ за спорове и за измами, въ които добросъвѣстностьта
„на сѫдията може да бѫде въвлѣчена чрѣзъ недобри доказа-
„телства отъ лица чужди на наслѣдството, обаче примамени отъ
„надѣждата за користь“.[1])

Въ противоположна крайность сѫ отишли прѣобладающата французка доктрина и юриспруденция подъ дѣйствието на Code civil. Въ Франция *не само се отрича всѣко право на искъ на третото лице*, което е *въ сѫщность* облагодѣтелствувано съ едно завѣщателно разпореждане, направено въ полза на друго лице (привидно), *но се счита за недѣйствително самото писано завѣщателно разпореждане*, когато е установено, че назначениятъ въ завѣщанието завѣтникъ е билъ тайно натоваренъ да прѣдаде на едно трето лице онова, що е завѣщано.[2])

Тази французка система Losana я намира, и съ пълно право неприемлива, като произволна и нелогична, несправедлива и незаконна. Не му е тукъ мѣстото да се привеждатъ доводитѣ за това.

---

[1]) Сѫщо така Losana, сп. м.

[2]) Aubry et Rau, Cours de droit civil français, VII, стр., 71, 72 и бѣлѣжкитѣ. Planiol, Traité élémentaire de droit civil, III, № 3023 sv. Pandectes françaises, Donations et testaments I, № 1341, 1342.

Aubry et Rau, op. cit. VII, стр. 72. „La même décision (c'est à „dire que la disposition ne produirait aucun effet) s'appliquerait au „legs universel fait à une personne certaine, s'il *etait établi que ce „legs est simulé, et* que *le prétendu légataire n'est qu'un exécuteur „testamentaire, chargé de recueillir la fortune du testateur, pour la „transmettre à des personnes incertaines ou pour l'appliquer à des usages non indiqués au testament.* (= Сѫщото рѣшение, т. е. че разпореждането не ще произведе никакво дѣйствие, ще се приложи спрѣмо универсалния легатъ направенъ на едно опрѣдѣлено лице, *ако се установи, че този легатъ е симулиранъ и че мнимия легатеръ е само единъ изпълнитель на завѣщание, натоваренъ да прибере богатството на завѣщателя, за да го прѣдаде на лица неопрѣдѣлени или да го употрѣби за непосочени въ завѣщанието цѣли*“.

Baudry-Lacantinerie et Maurice Colin, Des donations entre vifs et des testaments, I, № 362: „. . . Un testateur fait une disposition particulière ou universelle au profit d'une personne pour être

Системата на италиянския граждански кодексъ, която е и системата на нашето гражданско право, стои посрѣдъ тия двѣ еднакво крайни и нерационални системи, като съединява въ себе тѣхнитѣ добри страни и като избѣгва тѣхнитѣ недостатъци.

Споредъ тази система, както се вижда отъ цитирания чл. 114 отъ Зак. за Насл., облагодѣтелствуваното поименно въ завѣщанието лице се счита винаги и безусловно за истински, дѣйствителенъ наслѣдникъ и завѣтникъ; така щото нито наслѣдникътъ по закона може да откаже да остави имотитѣ на назначения въ завѣщанието наслѣдникъ, подъ прѣдлогъ че той е само единъ привиденъ наслѣдникъ, *нито лицето, което претендира, че разпореждането въ сжщность е било направено въ негова полза, може да задължи фидуциара („довѣреното лице“) да му прѣдаде имуществото, което е наслѣдилъ.*[1])

Enrico Cimbali, авторъ на цѣнни съчинения по гражд. право, ето какъ анализира ясната наредба на art. 829 (= чл. 114 Зак. за Насл.), въ една монография, печатана въ Rivista di scienze giuridiche e sociali, 1883, стр. 412 и слѣдв.: „Системата, слѣдвана отъ италиянския законодатель, почерпена „отъ древната мждрость на римското право, е твърдѣ проста и

employée par elle suivant des intentions dont il lui a confié le secret, ou encore, comme dans une espèce qui s'est présentée devant la Cour de Liège, le testateur a chargé son légataire de faire droit, s'il est possible, à quelque disposition dont il a connaissance, dans la mesure dont lui seul sera juge et maître absolu. *De semblables dispositions sont entachées d'une nullité radicale puisque le légataire qu'elles designent n'est qu' apparent et que d'autre part, le véritable bénéficiaire n'est pas désigné par le testament* (= Единъ завѣщатель прави едно частно или общо разпореждане въ полза на едно лице за да бжде употрѣбено отъ него съгласно съ намѣренията, чиято тайна той му е повѣрилъ, или пъкъ както е било въ едно дѣло прѣдъ Лиежския сждъ, завѣщательтъ натоварилъ своя завѣтникъ да изпълни по възможность нѣкакво разпореждане, което му било извѣстно, въ размѣръ, за който той (завѣтникътъ) самъ благоразсжди. Подобни разпореждания сж опорочени съ една абсолютна нищожность, тъй като завѣтникътъ, когото тѣ означаватъ е само привиденъ и, отъ друга страна, истински облагодѣтелствуваното лице не е означено съ завѣщанието“.

[1]) Losana Successioni testamentarie, n. 501, стр. 194 и всички итал. автори. Ср. и Ricci, Corso teoricopratico di diritto civile Italiano III n. 315. Сжщо така многобройни сждебни рѣшения приведени у Лозана, спом. съч стр. 194. бѣлѣжка 2.

„прецизна въ тази часть. Тя допуща само двѣ категории лица: „или *наслѣдници* и *завѣтници* или *трети лица чужди на* „*наслѣдството* . . . . . Когато нѣкой е назначенъ за наслѣд„никъ или завѣтникъ направо отъ завѣщателя, законътъ не „гледа по-нататъкъ; за него е безразлично дали той има или „нѣма поржчки или тайни наставления (istruzioni di coscienza); „за него видимитѣ наслѣдници и завѣтници стоятъ на равно съ „дѣйствителнитѣ наслѣдници и завѣтници. Тѣ сж законнитѣ „и прѣми прѣдставители на починалия. Закона не го е грижа „да издирва какъ трѣба наслѣдникътъ да употрѣби полученото „имущество: напротивъ, *той забранява искътъ да се доказва,* „*че разпорежданията направени въ полза на означеното* „*въ завѣщанието лице сж само видими и че въ сжщность* „*се отнасятъ до друго лице,* безъ да се гледа даже, че въ „завѣщанието има изражения, които го показватъ или по които „може да се прѣдполага за това. *Видимиятъ наслѣдникъ* „*има значение за закона като истински наслѣдникъ* „(L'erede apparente vale, per la legge, l'erede vero) *и има* „*право да задържи въ своя собственость имуществата,* „*които сж прѣминали върху него отъ завѣщателя* (ed ha „dirito di far sue le sostanze trasmessegli dal testatore). Че „билъ ималъ тайни инструкции или не, законътъ не пита; *остава* „*на неговата съвѣсть да изпълни повѣренитѣ му отъ* „*завѣщателя наставления*".

Това важи, както се казва въ края на чл. 114, и когато *даже въ самото завѣщание има изрази които посочватъ, че наслѣдникътъ е само привиденъ, че е довѣрено лице на завѣщателя.* Напр. (примѣритѣ сж взети отъ Losana. сп. съч. стр. 194) „назначавамъ за универсаленъ наслѣдникъ „Тиций, който знае моята интимна воля" или „назначавамъ „Семпрония за мой фидуциаренъ наслѣдникъ" или „оставамъ „10,000 л. на Кая, за да ги употрѣби тъй както тайно съмъ „му повѣрилъ" и т. н.

Отъ изложеното до тукъ става явно. че искътъ на Българската Държава противъ Ив. Ев. Гешовъ, назначенъ за универсаленъ наслѣдникъ въ завѣщанието на Евлогий Георгиевъ — починалъ при дѣйствието на Закона за Наслѣдството отъ 1889 г. —, съ който искъ тя се домогва да установи, че Ив. Ев. Гешовъ е само привиденъ наслѣдникъ, heres fideicommissarius (certe fiduciarius) довѣрено лице, натоварено съ тайни писмени

инструкции — които, споредъ твърдѣнието на Държавата, били приложени къмъ завѣщанието и били изчезнали прѣзъ нощьта слѣдъ смъртьта на Евл. Георгиевъ — да прѣдаде остатъка на наслѣдството за народополезни цѣли въ Македония и Одринско, е *искъ недопустимъ* по чл. 114 отъ Зак. за Насл.

А че въ случая чл. 114 отъ Зак. за Насл. трѣба да се приложи слѣдва:

1) Отъ това, че се касае за завѣщанието на български поданникъ, какъвто е билъ покойния Евл. Георгиевъ;

2) Отъ това, че чл. 114 не е наредба, относяща се до *тълкуване* [1]) на завѣщанието, а *до начина*, по който трѣбва да бъде означенъ въ завѣщанието наслѣдникътъ или завѣтникътъ, сир. *вътрѣшнитѣ условия за валидностьта на завѣщателнитѣ разпореждания*; а за тия условия е приложимъ отечествения законъ на завѣщателя, дѣто и той да е съставилъ завѣщанието или да е починалъ (Ср. *Fiore*, Diritto internationale privato, Leggi civili, III, стр. 445, IV n. 1433, стр. 39. *André Weiss*, Traité théorique et pratique de droit international privé, IV, стр. 639/640 [2]);

3) Отъ това, че чл. 114 е отъ публиченъ редъ и слѣдователно приложимъ прѣдъ българскитѣ съдилища, даже по отношение къмъ завѣщания направени отъ чужди поданници, отечественото законодателство на които не съдържа запрѣщение, подобно на чл. 114 З. Насл.

---

1) Но и да се схване чл. 114 З. Насл. като наредба, относяща се до тълкуване волята на завѣщателя, пакъ трѣба да се дойде до същия изводъ, тъй като по правило отечествения законъ на завѣщателя е мѣродавенъ за тълкуване на завѣщанието.

2) „Ç'est donc d'après la loi française que devront être appréciés, à moins d'une volonté contraire formellement affirmée, la portée et la substance du testament laissé par un Français, les droits et les obligations des légataires qui sont fondés sur une interprétation de volonté du testateur, le caractère et l'étendue de la libéralité .. même si les biens compris dans le legs, sont immeubles et situés hors de France. Et réciproqument...“

IV. Би ли имала Българската Държава право на искъ въ случая, ако се приеме, че трѣба да се прилага lex loci сир. ромжнското законодателство, даже ако се признае активната ѝ легитимация да дѣйствува отъ името на българския народъ въ неосвободенитѣ части на отечеството?

И на това питане трѣбва отрицателно да се отговори. Ето защо:

а) Държавата основава искътъ си на това, че съгласно съ интимната воля на завѣщателя — повѣрена на универс. наслѣдникъ въ нѣкакви секретни писмени разпореждания — остатъкътъ отъ наслѣдството, слѣдъ изпълнение на изрично изброенитѣ въ завѣщанието завѣти — билъ въ сжщность прѣдназначенъ за българскитѣ общини въ Македония, Одринско и Цариградъ;

б) Тия общини, споредъ самата искова молба, не биха се признали отъ ромжнскитѣ сждилища за правоимѣющи (!) морални личности, способни да приематъ завѣтъ по завѣщание;

в) Дѣйствително тия църковни общини (communautés) по турското законодателство немогатъ да се считатъ за юридически лица; щомъ е така, тѣ нито въ Ромжния, нито въ България могатъ да се считатъ за такива, значи, тѣ не сж способни прѣко да получаватъ по завѣщание (както по ромжнското, така и по българското законодателства).

г) Независимо отъ това, споредъ доктрината и юриспруденцията въ Ромжния — тождествени съ споменатитѣ по-горѣ доктрина и юриспруденция въ Франция — сж абсолютно недѣйствителни завѣщателнитѣ разпореждания, направени въ полза на лица неопрѣдѣлени, сир. неозначени въ завѣщанието.[1]) Cette solution, казва проф. Д. Александреско въ съчинението си „Droit ancien et moderne de la Roumanie, стр. 135, „cette „solution, juridique d'ailleurs, a été mainte fois consacrée par „la jurisprudence. Ainsi, il a été décidé que le legs fait à „une personne certaine et determinée est nul, s'il est constaté, „en fait, que le prétendu légataire n'est qu'une personne inter„posée ou un exécuteur testamentaire chargé d'employer les „biens légués à des usages que le testateur n'a pas indiqués

---

[1]) По чл. 115 отъ нашия Зак. за Наслѣдството (= art. 830 отъ Итал. Codicecivile) „недѣйствително е всѣко разпореждане въ полза ни лице, което не е означено точно и опрѣдѣлително въ завѣщнието".

dans le testament". (= „Това рѣшение, впрочемъ юридическо, е бивало много пѫти осветено отъ юриспруденцията. Така било е рѣшено, че завѣтътъ направенъ на едно извѣстно и опрѣдѣлено лице *е нищоженъ*, ако е доказано, че мнимиятъ завѣтникъ е само подставено лице или изпълнитель на завѣщание, натоваренъ да употрѣби завѣщанитѣ имоти за цѣли, които завѣщательтъ не е означилъ въ завѣщанието").

д) Слѣдователно, ако е вѣрно, че Ив. Ев. Гешовъ, е само симулиранъ универсаленъ наслѣдникъ, „довѣрено лице", натоварено да прѣдаде остатъка отъ наслѣдството „по прѣдназначение", съгласно „секретнитѣ книжя", тогава, ако се приложи отъ нашитѣ сѫдилища ромѫнското Право по настоящия споръ, ще трѣба да се обяви за недѣйствително или цѣлото завѣщание или онази часть отъ него, която се отнася до остатъка отъ наслѣдството. Въ първия случай ще се счита отворено наслѣдството на Ев. Георгиевъ *ab intestat*, въ полза на *законнитѣ му наслѣдници* (Горановитѣ наслѣдници), които обаче биха се изключили понеже между тѣхъ и Ив. Ев. Гешовъ има *присѫдено нѣщо* (res iudicata) въ тѣхна врѣда. Въ втория случай, нищожностьта на завѣта ще ползува *универсалния наслѣдникъ*, назначенъ въ завѣщанието [1]). Но и въ двата случая „българския народъ resp. неговитѣ общини" въ Македония, Одринско и Цариградъ не ще има какво да дирятъ, *а слѣдователно и българската държава не ще има какво да застѫпва.*

* * *

Отъ изложеното до тука се вижда, че и да се приематъ за вѣрни фактическитѣ твърдѣния на Държавата въ смисълъ, че а) писаниятъ въ завѣщанието на Евл. Георгиевъ за неговъ универсаленъ наслѣдникъ е въ сѫщность наслѣдникъ симулиранъ фидуциаренъ, довѣрено, подставено лице; че този *привиденъ* универс. наслѣдникъ е тайно натоваренъ да прѣдаде остатъка отъ наслѣдството за народополезни цѣли въ полза на българскитѣ общини въ Македония, Одринско и Цариградъ — пакъ прѣдявениятъ отъ Българската Държава искъ противъ Ив. Ев. Гешова се явява лишенъ отъ всѣко законно основание. Защото 1) Държавата нѣма активна легитимация, нѣма право на искъ отъ името на „българскиятъ народъ въ неосвободенитѣ части на оте-

[1]) Baudry — Lacantinerie et Colin, op. cit. I, n. 594. Planiol. Traité élém. de droit civil, III n. 3024.

чеството"; 2) защото по мѣродавния чл. 114 отъ Зак. за наслѣдството е недопустимъ искъ отъ трето лице или отъ негово име противъ означения въ завѣщанието наслѣдникъ за осѫществение по сѫдебенъ редъ на тайната порѫчка. съ която този наслѣдникъ е натоваренъ и 3) защото и по ромѫнското законодателство не може да се дѣйствува по сѫдебенъ редъ за *изпълнение* на едно необлѣчено въ законнитѣ завѣщателни форми тайно нареждане на завѣщателя, тъй като то може да има юридическо значение само въ чисто отрицателенъ смисълъ. сир поради него да се иска само *унищожението* на цѣлото завѣщание или на съотвѣтното завѣщателно разпореждане.

Но понеже по нашето законодателство фидуциарнитѣ тайни разпореждания, макаръ и да не раждатъ право на искъ въ полза на тайно облагодѣтелствуванитѣ лица—които прѣдъ очитѣ на закона не сѫществуватъ, — макаръ и да не влѣкатъ подирѣ си недѣйствителность на явното, завѣщателното разпореждание, все пакъ пораждатъ единъ чисто мораленъ дългъ, изпълнението на който се налага отъ съвѣстьта (for intérieur), то за пълно освѣтление на нравствената страна на повдигнатия отъ Българската Държава противъ Ив. Ев. Гешова споръ и за отблъсване на моралния укоръ, който би останалъ да тежи върху универсалния наслѣдникъ на Евлогия Георгиевъ, не е достатъчно да се покаже юридическа несъстоятелность на прѣдявения отъ Държавата искъ. Необходимо е, за тази цѣль, да се разгледатъ и оцѣнятъ всички фактически твърдѣния и заключения въ исковата молба, които сѫ насочени и нагласени да доведатъ обществото до убѣждение, че наистина е имало въ случая, наредъ съ завѣщанието нѣкакви секретни книжа, въ които били изказани „тайнитѣ намѣрения" на завѣщателя относително *прѣдназначението* на остатъка отъ наслѣдството.

При това ще бѫдатъ използувани:

а) свидѣтелскитѣ показания дадени въ „обезпечителното" производство — безъ да се преюдицира на въпроса, до колко тѣ могатъ при неправилностьта на това производство, да влѣзатъ въ фактическия материалъ на настоящия процесъ;

б) свидѣтелскитѣ показания дадени въ дѣлото за клевета и набѣдяване, повдигнато отъ Иванъ Ев. Гешовъ противъ Христо Филиповъ.

в) кореспонденцията размѣнена между покойния Евл. Георгиевъ и Ив. Ев. Гешовъ, особено писмата на първия до втория;

г) рѣшението на Букурешкия апелативенъ сѫдъ по дѣлото на Ив. Т. Горанъ, resp. неговитѣ наслѣдници съ Ив. Ев Гешовъ за унищожение на завѣщанието — и другитѣ сѫдебни книжа по това дѣло, и

д) други официални и частни документи.

Б. АНАЛИЗЪ НА ТВЪРДѢНИЯТА ВЪ ИСКОВАТА МОЛБА.

Като обща характеристика на твърдѣнията въ исковата молба трѣбва да се забѣлѣжи, че въ нея се взиматъ за доказани, за безспорни *факти: сѫжденията, прѣдположенията. догадкитѣ* на разни лица, които съобщаватъ за свои срѣщи и разговори съ Евлогий Георгиевъ. По този начинъ се създава единъ фалшивъ крѫгъ, въ който „блѣскаво“ се авансиратъ и доказватъ твърдѣния за „интимнитѣ намѣрения“ на завѣщателя, *които намѣрения никому не сѫ били прѣко изказани.* Така излиза, че исковата молба на Държавата се чете като единъ сензационенъ романъ, въ който постоянно се държи на щрекъ любопитството на читателя и се възбужда неговата фантазия. А въ сѫщность задачата на Държавата въ случая би трѣбало да бѫде: да установи, *че е имало писани отъ завѣщателя наставления* (инструкции) съ *опрѣдѣлено съдържание.* За да може това да установи, трѣба Държавата или да *прѣдстави* тия писмени наставления или пъкъ ако твърди, че ги е имало, но сѫ се изгубили, да посочи свидѣтели, които *сѫ видѣли и прочели* тия инструкции. Съ прости догадки, подозрѣния или умозаключения, основани върху съ нищо не доказани прѣдсилки, съ индуктивни изводи, извлѣчени отъ отдѣлни случаи, произволно характеризирани като *типични* — не може да се допълватъ яснитѣ наредби на едно завѣщание, каквото е завѣщанието на Евл. Георгиевъ, въ което всѣка дума е на мѣстото си и въ която и външно (съ нумерация на разпорежданията, поставени въ отдѣлни членове съ които се опрѣдѣлятъ възложенитѣ върху наслѣдника завѣти и тяжести) е строго отдѣлена *диспозитивната* часть отъ онази часть (въ началото и въ края), въ която е изказанъ общочовѣшкиятъ и индивидуалния *мотиви* за съставяне на завѣщанието.

Слѣдъ тази обща бѣлѣжка, нека прослѣдимъ твърдѣнията и аргументацията на исковата молба.

I.

Исковата молба започва съ слѣдния силогизъмъ:

1. Евлогий Георгиевъ е считалъ за длъжность на всѣки българинъ по онова врѣме (прѣди освобождението), особено на богатитѣ, да оставятъ имуществото си на своето отечество, като завѣщаватъ на роднинитѣ си само най-необходимото. Въ този смисъль той въздѣйствувалъ върху Д-ръ Василияди, Петръ Кермекчиевъ, Нанчо Поповичъ, Димитръ х. Василиевъ.

2 „Евлогий би се показалъ непослѣдователенъ самъ на себе си, той би измѣнилъ на своитѣ собствени идеи . . . . той би изобличилъ себе си прѣдъ потомството въ фалшивъ патриотизмъ, ако като е убѣждавалъ другитѣ да завѣщаватъ *всичко* въ полза на отечеството, *той самъ би постжпилъ другояче. би оставилъ своето богатсшво*, цѣлата или по-голѣмата му часть, на своитѣ роднини, или на други хора".

3. Евлогий като не е можалъ така да не остане вѣренъ на своя идеалъ и послѣдвателенъ на своитѣ възгледи и убѣждения, направилъ е на 18-и Юни 1882 своето завѣщание, въ което опрѣдѣля за своитѣ роднини отъ многомилионното си състояние само по 16,000 всѣкиму, а на неомжженитѣ по 20,000 лева, *всичкото* же друго богатство, съ твърдѣ нищожни изключения за нѣкои дребни подаръци на частни лица, завѣщава за човѣколюбиви и народополезни цѣли.

4. Ergo, *истинската воля* на Евлогий Георгиевъ въ никой случай не е могла да бжде да остави цѣли милиони за облагодѣтелствуване на нѣкое лице, което и да било то. Слѣдвателно, „ако въ завѣщанието му е посочено едно или друго лице, *като универсаленъ наслѣдникъ* на цѣлото му богатство съ изключение на изрично изброенитѣ завѣти въ полза на роднинитѣ и на разни юридически лица и учреждения въ Ромжния и България, то това лице въ сжщность не е нищо друго, освѣнъ единъ heres fideicommissarius."

Оставяме на страна това, дѣто съ нищо не е установено, че Евлогий Георгиевъ е съвѣтвалъ богатитѣ си съотечественници въ Ромжния да оставятъ *всичкото* си имущество въ полза на отечеството. Отъ показанията на Найденъ Николаевъ, полковникъ Ст. Бакжрджиевъ, Д-ръ Д. Тодоровъ това не се вижда. Но и да бѣше тъй, както се твърди въ исковата молба, мигарь слѣдва по нѣкаква логическа или психологическа необходи-

мость, че и самъ той, Евлогий Георгиевъ, е трѣбало безъ друго да остави *цѣлото* си богатство за своето отечество? Нима индивидуални особени отношения къмъ извѣстно лице — каквито сѫ били отношенията на Евлогий Георгиевъ къмъ Ив. Евст. Гешовъ — не могатъ да оправдаятъ и да наложатъ едно „отстѫпление“ отъ проповѣдвания принципъ?

Въ горната аргументапия, съ която започва исковата молба за да прѣдстави фидуциарния характеръ на назначаването Гешова за универсаленъ наслѣдникъ, като една логическа и психолоческа необходимость, се съдържа едно вѫтрѣшно самоопровержение, съ каквито впрочемъ изобилствува исковата молба. А именно: Отъ една страна се твърди, че Евлогий Георгиевъ, съ завѣщанието си отъ 18 Юни 1882 е завѣщалъ *всичкото* си друго богатство (слѣдъ спадане оставеното за братовчедитѣ и братовчедкитѣ на покойния — по 16,000 resp. по 20,000 л.) — съ твърдѣ нищожни изключения за нѣкои дребни подаръци на частни лица — за человѣколюбиви и народополезни цѣли. А отъ друга страна, се извежда като логическа послѣдица отъ това твърдѣние, че „*истинската воля* на Евлогий Георгиевъ въ никой случай не е могла да бѫде да остави *цѣли милиони* за облагодѣтелствуване на нѣкое лице, което и да било то“. Явна е тукъ несъобразностьта: ако наистина съ завѣщанието отъ 1881 почти *цѣлото* богатство на Евлогия е завѣщано за человѣколюбиви и народополезни цѣли, не може да става ни дума за *цѣли милиони*, които да се оставатъ за облагодѣтелствуване на нѣкое лице. Авторътъ на исковата молба е искалъ очевидно да каже: понеже богатството на завѣщателя, въ момента когато е съставялъ завѣщанието си — въ 1882 — се е почти изчерпвало съ завѣта въ полза на роднинитѣ и съ завѣтитѣ и тяжеститѣ възложени на универсалния наслѣдникъ за человѣколюбиви и народополезни цѣли — завѣти и тяжести изрично изброени и специфицирани въ отдѣлни клаузи на завѣщанито — то истинската воля на завѣщателя не е могла да бѫде друга, освѣнъ че и когато богатството на завѣщателя се окаже много по-голѣмо при по-послѣшна дата на смъртьта му — както и е било въ дѣйствителность въ дадения случай, тъй като Евлогий Георгиевъ е починалъ 15 години слѣдъ датата на завѣщанието, когато неговото богатство е навѣрно било приблизително три пѫти по-голѣмо отъ богатството прѣзъ 1882 г. — то и

въ този случай, *цѣлото това богатство* (минусъ завѣтитѣ въ полза на роднинитѣ и на нѣкои частни лица) да послужи за човѣколюбиви и народополезни цѣли, — не само за изрично специфициранитѣ въ завѣщанието, ами и за други посочени споредъ Исковата молба въ *тайни* нѣкакви писменни инструкции. Значи, юридически прецизирана презумцията, съ която се започва исковата молба, би гласила така: отъ извѣстния фактъ, че Евлогий Георгиевъ нъ 18-й юний 1882 е завѣщалъ почти цѣлия си *тогавашенъ* имотъ за човѣколюбиви и народополезни цѣли, трѣба да се извади „слѣдствие“ за неизвѣстния фактъ (чл. 430 Г. С.) сир. за това, каква е била истинската воля на завѣщателя по отношение на евентуалния излишъкъ отъ имуществото му — слѣдъ изпълнение на изрично прѣдвиденитѣ въ завѣщанието завѣти и тяжести. Тази „истинска воля“ е, споредъ юридическата логика на Исковата молба, че и този *евентуаленъ излишъкъ* — какъвто трѣба да се окаже въ случай, че смъртьта на завѣщателя настѫпи при богатство по-голѣмо отъ онова що е притежавалъ той прѣзъ 1882 г. — трѣба да се счита »прѣдназначенъ«, сир. тайно, *неформално завѣщанъ* или тайно, неформално оставенъ като тяжесть (modus) на универсалния наслѣдникъ въ полза на сѫщо човѣколюбиви и народополезни цѣли — опрѣдѣлени по силата на други презумции като имащи своя центъръ въ неосвободенитѣ части на отечеството на завѣщателя. Така прѣведена първата презумция на юридически езикъ, тя е очевидно *несъстоятелна*. И то по двѣ причини. Първо, защото тя почива върху една фактическа и юридическа погрѣшка въ първата прѣдсилка: не е вѣрно, че Евл. Георгиевъ е завѣщалъ *цѣлото си богатство* за човѣколюбиви и народополезни цѣли. Истината е, че той е завѣщалъ точно опрѣдѣлени суми за такива цѣли — въ юрицическата форма на завѣти (легати) (чл. чл. 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 и 13 отъ завѣщанието). Обстоятелството, че тия завѣти биха изчерпали, заедно съ завѣтитѣ, оставени на роднинитѣ му и на дъщерята на А. Веричану (чл. чл. 1, 9 и 10 отъ завѣщанието) *цѣлото богатство* на завѣщателя, каквото е то било въ врѣме на съставяне завѣщанието (1882 г.) и че слѣдователно, *ако завѣщательтъ бѣше умрѣлъ наскоро слѣдъ съставяне на завѣщанието*, универсалния наслѣдникъ Ив. Ев. Гешовъ би получилъ въ края на крайщата много малко — може би само оставенитѣ

му като *прелегатъ* 20.000 л. — това обстоятелство не дава основание да се твърди, че Евлогий Георгиевъ е завѣщалъ *цѣлото си имущество* за человѣколюбиви и народополезни цѣли. *Юридически*, той е отредилъ за тия цѣли извѣстни свои имоти и *опрѣдѣлени суми*; общата стойность на тия завѣти може и да е покривала наличния му имотъ *въ момента на съставяне завѣщанието* — но това не измѣнява партикулярния характеръ на тия завѣщателни разпоредби. Отъ правно гледище, мѣродавенъ е моментътъ на смъртьта на завѣщателя — и него завѣщательтъ има прѣдъ видъ и понеже той не му е извѣстенъ, то не може да му бъде извѣстна и голѣмината на имуществото, което ще остави, слѣдвателно не може да се твърди, че завѣщательтъ е отредилъ *цѣлото* си *богатство* за человѣколюбиви и народнополезни цѣли. Второ, *не е състоятелна* презумцията, която се инвокира въ исковата молба още и за туй, защото тя изхожда отъ едно противопоставяне „*истинската*“ воля на завѣщателя срѣщу *изразената* му въ завѣщанието воля. А изразената воля на завѣщателя е: „Всичкиятъ си движимъ и недвижимъ имотъ оставамъ слѣдъ смъртьта си на г-нъ Иванъ Евстратиевъ Гешовъ, когото оставямъ мой универсаленъ наслѣдникъ съ слѣдующитѣ задължения . . .“ и въ чл. 14: „Имотътъ, който остане, слѣдъ като се изпълнятъ завѣтитѣ и слѣдъ спадането на 6-тѣхъ милиона лева, назначени за училище, ще го вземе и наслѣди г-нъ Ив. Ев. Гешовъ, моя универсаленъ наслѣдникъ“. А „истинската воля“ била универсалниятъ наслѣдникъ да не стане собственикъ на *остатъка* отъ наслѣдството, съ други думи, цитираното разпореждане на чл. 14 отъ завѣщанието трѣбало да се смѣта за *симулирано*, като неизказваще, а прикриваще *истинската* воля на завѣщателя. Но отъ дѣ се черпи основанието да се прави въ случая такова противопоставяне? Отъ това, дѣто съ завѣщанието отъ 1882 — като се има прѣдъ очи голѣмината на завѣщателевото богатство въ това врѣме — е отредено почти *цѣлото* имущество на завѣщателя за человѣколюбиви и народополезни цѣли, като се свежда до минимумъ остатъкътъ, който универсалния наслѣдникъ Ив. Ев. Гешовъ „ще вземе и наслѣди“. Но за да има логическа връзка между това твърдѣние (за извѣстния фактъ) и твърдѣнието за неизвѣстния фактъ („истинската воля на завѣщателя“) трѣба да се твърди, като голѣма прѣдсилка въ случая,

слѣдното правило: *когато назначениятъ отъ завѣщателя универсаленъ наслѣдникъ е обрѣмененъ съ толкова завѣти и тяжести, щото съ тѣхъ да се изчерпва наслѣдствения активъ, тогава универсалниятъ наслѣдникъ е единъ heres fiduciarius, единъ симулиранъ наслѣдникъ.* Такова обаче правило никой нигдѣ не е поддържалъ. „Универсалниятъ легатъ (у насъ универсално завѣщателно разпореждане което дава на назначения чрѣзъ завѣщание качеството на *наслѣдникъ*, чл. 45 отъ З. за наслѣдството) е легатътъ който дава на легатера единъ евентуаленъ призивъ за съвокупностьта на завѣщателевитѣ имущества (Le legs universel est celui qui donne au légataire une vocation eventuelle à la totalité des biens du testateur)... За да се познае универсалния характеръ на завѣта трѣба да се гледа не на получената отъ завѣтника *облага* (le bénéfice recueilli par le légataire), но да ли той е повиканъ евентуално да получи цѣлокупното имущество (*Planiol*, op. cit. III n. 2750). „Така универсалния легатеръ може да получи всичкитѣ иму„щества, или само една часть; той може и нищо да не по„лучи, ако всичкитѣ имоти сѫ завѣщани на други лица à „titre particulier Натоваренъ да изпълни всички тия завѣти, универсалниятъ завѣтникъ нѣма нищо да запази за себе си и „ще се намѣри *фактически*, обаче *не юридически* въ поло„жението на единъ изпълнитель на завѣщание». (*Planiol*, op. cit. III, n. 2751). *Може* въ такъвъ случай универсалниятъ наслѣдникъ да е едно просто «довѣрено лице», а не истински наслѣдникъ — който да продължава и прѣдставлява имотно правната личность на завѣщателя, но за да се приеме това, трѣба in concreto да е установено, че назначениятъ въ завѣщанието наслѣдникъ не е призованъ евентуално (сир. при кадуциране на нѣкой завѣтъ) да получи облага по завѣщанието.[1])

Сѫщо тъй се схваща работата и въ италиянската доктрина и юриспруденция. Ср. вмѣсто други Losana, Delle successioni testamentarie: № 23: „Когато се казва, че *наслѣдникътъ* встѫпва въ цѣлокупностьта на имуществата (nell' universalità dei beni), този изразъ трѣба да се разбира въ *юридически*, а не въ *материаленъ* смисълъ; сирѣчь той обгрѫща само ония имущества, които оставатъ слѣдъ като се изематъ ония имоти, съ които завѣщательтъ е специално разпоредилъ; той се свежда къмъ едно чисто отвлѣчено понятие, когато въ

наслѣдството не се окаже никакъвъ активъ *или когато цѣлия наслѣдственъ активъ е изчерпанъ съ завѣти* (к. м.) понеже: hereditas etiam sine ullo corpore, juris intellectum habet; hereditatis appellatio continet etiam damnosam hereditatem (ll. 50 Dig. de hereditatis petitione). И въ бѣлѣжка 2 прибавя Losana „Понеже наслѣдството сѫществува юридически даже като просто мислено нѣщо, на мнѣние сме, че ще бѫде *наслѣдникъ* този, който бѫде квалифициранъ като такъвъ отъ завѣщателя, ако е назначенъ за цѣлокупностьта на имуществата, макарь и да е натоваренъ да разпрѣдѣли веднага самитѣ имоти между опрѣдѣлени лица или да ги употрѣби за опрѣдѣлени цѣли, така че неговитѣ функции биха се свели материално (sostanzialmente) къмъ функциитѣ на единъ изпълнителъ на завѣщание“

Отъ приведенитѣ цитати, които биха могли ad libitum да се умножатъ, се вижда, че не може да се твърди като правило формулираната по-горѣ голѣма прѣдсилка; а само ако такова общо правило би сѫществувало, могло би да се дойде до онова заключение, до което се дохожда въ исковата молба като се изхожда отъ факта, *че прѣзъ 1882 год.* прѣдвиденитѣ въ завѣщанието завѣти и задължения, съ които е натоваренъ назначениятъ универсаленъ наслѣдникъ, сѫ изчерпвали активното имущество на завѣщателя.

Сѫщиятъ възгледъ, както и не може да бѫде другояче — касае се за елементарно понятие — се поддържа и отъ *ромѫнската* доктрина и юриспруденция. Професорътъ по гражд. право въ Яшския Университетъ Д. Александреско ето какъ се произнася въ споменатото съчинение „Droit ancien et moderne de la Roumanie“ стр. 151 бѣл. 1:

„Pour être légataire universel, ii suffit d'avoir vocation au patrimoine du défunt **indépendamment de tout émolument** (Comp. C. de Galatz *Le Droit* de 1895, Н-о 47). Ces principes, élémentaires en matière de legs, mais sur lesquels il est bon d'insister, parce que rien n'est évident en droit, sont très bien exposés dans un arrêt célèbre de la cour de cassation roumaine (aff. Ototéléchano—Kalender)... „Attendu, dit la cour suprême, que, par la définition de la loi (art. 888 C. civ), le legs universel est la disposition par laquelle le testateur laisse à sa mort, à une ou plusieurs personnes. l'universalité da ses biens, et qu'il en résulte qu'une personne, *pour*

être regardée juridiquement comme légataire universel, doit avoir vocation, c'est à dire être appelée après le décès du testateur comme continuateur juridique de cette personne, en ce qui regarde le patrimoine, voir entrer dans son patrimoine à elle tout le patrimoine de la personne décédée; qu'après cette entrée des biens du testateur dans le patrimoine du legataire, *la loi ne demandant plus, comme condition de l'existence de la qualité du légataire, que la fortune léguée reste aussi dans le patrimoine de celui-ci, il est évident que le profit pécuniaire, l'émolument,* malgré son importance pratique au point de vue de l'acceptation ou du refus du legs, **n'a pas été considéré par la loi comme condition essentielle de leur validité juridique; que, par conséquent dans notre droit civil,** *une personne à laquelle le testateur transmet, comme à son continuateur juridique, son patrimoine tout entier, est, dans toute la force légale du terme, un légataire universel en possession, une fois le legs accepté, de tous les droits et astreint à tous les devoirs inhérents à cette qualité,* **abstraction faite de la circonstance que, dans les conditions où le legs a été fait, la charge exclurait à priori tout idée d'émolument,** etc" [1].) Това рѣшение на ромънския

[1]) „За да бѫде едно лице универсаленъ завѣтникъ (*наслѣдникъ*), достатъчно е да е призованъ къмъ цѣлокупното имущество на починалия, *независимо отъ всѣка облага.* Тия принципи, които сѫ елементарни въ учението за завѣтитѣ, но които добрѣ е да се изтъкнатъ, защото въ правото нищо не е очевидно, сѫ много добрѣ изложени въ едно прочуто рѣшение на ромънския касационенъ сѫдъ (дѣло Ототелешано-Календеро).... „Прѣдъ видъ на това, казва върховния сѫдъ, че споредъ опрѣдѣлението на закона (чл. 888 отъ Гражд. Законникъ), универсалния завѣтъ е разпореждането, съ което завѣщательтъ оставя, за подиръ смъртьта си, на едно или пóвече лица, съвокупностьта отъ своитѣ имущества, и че отъ това слѣдва, какво за да се счита едно лице юридически за универсаленъ наслѣдникъ, то трѣбва да има призвание, т. е. да е повикано за подиръ смъртьта на завѣщателя като юридически продължитель на неговата личность, що се отнася до имуществото му, да вижда, че влиза въ неговия имотъ цѣлия имотъ на починалото лице; че слѣдъ това влизане на имотитѣ на завѣщателя въ патримониума на завѣтника (наслѣдника), *законътъ не изисквайки като условие за сѫществуването на качеството на завѣтникъ, щото завѣщаното богатство да остане сѫщо въ имуществото на послѣдния, очевидно е, че паричната полза, облагата, въпрѣки практическата ѝ важность отъ гледището на приемане или отричане завѣта, не се счита отъ закона като сѫществено условие за неговата* (на завѣта) *юридическа дѣйствителность;* че слѣдвателно, въ нашето гражданско право, едно лице, на което завѣщательтъ прѣхвърля, като на свой юридически продължитель, своето цѣлокупно имущество, е, въ всичката законна сила на термина, единъ универсаленъ завѣтникъ, който щомъ приеме завѣта има всички права и задължения свързани съ това качество, *безъ да се гледа на обстоятелството, че при условията, при които завѣтътъ е билъ направенъ, тяжестьта изключва* á priori *всѣка помисълъ за материална облага,* и т. н."

касац. сѫдъ е било обнародвано въ списанието Dreptul, отъ 1892, № 26 и е прѣведено на френски въ Dalloz (1893. 2. 4, note *a*) отъ видния французски цивилистъ — сега покойникъ Ch. Beudant. Съ завѣщанието, за което се е касаело въ случая, е билъ назначенъ Kalendero за универсаленъ наслѣдникъ съ задължение да употрѣби почти цѣлия имотъ за основаване и поддържане на едно научно заведение.

Сѫщия възгледъ е прокаранъ и въ рѣшението на Букурещкия Апелативенъ сѫдъ по дѣлото на Ив. Т. Горанъ, resp. на неговитѣ наслѣдници противъ Ив. Ев. Гешовъ за унищожение на завѣщанието на Ев. Георгиевъ. Единъ отъ мотивитѣ на това рѣшение гласи: „Като се вземе прѣдъ видъ, че възражението направено отъ апелаторитѣ въ смисълъ, че слѣдъ като се разчистятъ завѣтитѣ изрични или тайни, нѣма нищо да остане или твърдѣ малко на Гешова, *не е отъ естество да ни накара да вѣрваме, че универсалния наслѣдникъ не е освѣнъ единъ привиденъ* наслѣдникъ, защото отъ една страна тайнитѣ тяжести не сѫ установени, а пъкъ отъ друга страна качеството на универсаленъ наслѣдникъ не се измѣрва спорѣдъ заплатата (материалната облага, „nu se mĕsoară după emolumentul“), която взема той отъ наслѣдството, *но споредъ евентуалното му призвание да наслѣди* цѣлото наслѣдство въ случай когато частнитѣ завѣти би се оказали недѣйствителни (кадуцирани=caduce) или нищожни, или пъкъ не би били приети отъ правоимѣющитѣ, призвание, което не се оспорва отъ наслѣдницитѣ на Горанова, или най малкото не го разисквaха“. На друго мѣсто въ сѫщото рѣшение се казва: . . . „Както единъ наслѣдникъ не прѣстава да бѫде наслѣдникъ, когато наслѣдството е обременено съ дългове, които поглъщатъ цѣлия активъ на наслѣдството, тъй и универсалния наслѣдникъ не прѣстава да се счита за такъвъ, ако и тяжеститѣ, които му се налагатъ, да поглъщатъ актива; онова, което важи, е да стане прѣхвърляне въ имуществото (în patrimoniul) на завѣтника, *не е нужно щото имотитѣ (богатството) да останатъ въ имуществото (патримониума în patrimoniul)* на Гешова“. Куриозното въ случая е, че въ Ромѫния е билъ авансиранъ отблъснатия тукъ доводъ *за да се унщожи* завѣщанието на Ев. Георгиевъ, а въ България сега се привежда сѫщия аргументъ за да се иска *изпълнение* на прѣдполагаемата тайна допълнителна часть на сѫщото завѣщание!!

И така, първата презумция, която се авансира въ исковата молба, за да се направи вѣроятна тезата — че назначениятъ отъ завѣщателя универс. наслѣдникъ е фидуциаръ — е неприемлива, като почиваща върху невѣрна премисса.

II.

Имало ли е *юридическа необходимость* да прибѣгне Евлогий Георгиевъ до назначаването *привиденъ* (силумиранъ, фидуциаренъ) универсаленъ наслѣдникъ, за да може да се реализиратъ неговитѣ патриотически и благодѣтелни намѣрения?

Вънъ отъ *логическата* и *психологическа* необходимость, съ която въ Исковата молба на Държавата се прѣдствя като самопонятно основното ѝ твърдѣние, че назначениятъ отъ Евл. Георгиевъ универсаленъ наслѣдникъ не можелъ въ сѫщность, съгласно *интимнаша воля* на завѣщателя да бѫде друго нѣщо освѣнъ единъ „heres fideicommissarius," който въ това си качество нѣма право да задържи остатъка отъ наслѣдството за себе си, а е длъженъ да постѫпи съ него съобразно съ истинскитѣ намѣрения на завѣщателя и да го прѣдаде по назначение, — това твърдѣние се прѣдставя още като необоримо, поради това, че имало причини юридически, ,,които сѫ пра- ,,вили *наложителна* тази форма на завѣщание съ подобенъ ,,универсаленъ наслѣдникъ." Тия причини лежали „въ обстоя- ,,телството, че понеже споредъ дѣйствующитѣ въ Ромѫния „закони, завѣщания въ полза на лица неспособни, а въ това „число и на неприпознати юридически личности, се считатъ за ,,невалидни и вслѣдствие на това Ромѫнскитѣ сѫдилища сѫ ,,унищожавали почти всички подобни завѣщания по искане отъ ,,страна на наслѣдницитѣ-роднини, то за да се избѣгне тази ,,опасность, за да бѫдатъ завѣщанията необорими, когато нѣкой ,,е искалъ да остави нѣщо въ полза на лица неспособни, за ,,каквито напр. сѫ могли да бѫдатъ третирани отъ Ромѫнскитѣ ,,сѫдилища Българскитѣ общини въ неосвободенитѣ части на ,,Турция, прибѣгвало се е и се прибѣгва къмъ формата на ,,завѣщания съ довѣрени лица подъ името на така нарѣчени ,,универсални наслѣдници, назначението на които има за цѣль ,,да приематъ наслѣдството на свое име, за да го прѣдадатъ ,,отпослѣ по прѣдназначение другиму или да го употрѣбятъ ,,за извѣстни цѣли."

На първо мѣсто въ тази своебразна аргументация прави впечатление една очевидна неточность; именно: казва се, че *споредъ дѣйствующитѣ въ Ромѫния закони* завѣщания въ полза на лица *неспособни*, напр. на *неприпознати юридически личности*, се считатъ за невалидни. Като че ли въ България или дѣ да е другадѣ такива завѣщания могатъ да се считатъ за валидни! То си е общо правило на всички законодателства, че за да бѫде, по край друго, едно завѣщателно разпореждане, откъмъ съдържанието си, *валидно* трѣба да е направено въ полза на лице, способно да получава по завѣщание; а способностьта да се получава по завѣщание прѣдполага винаги и навредъ *правоспособность*, каквато въ дадена държава нѣматъ *неприпознатитѣ отъ нея юридически лица*. Тъй че тукъ не може да се говори за никаква *особность* на ромѫнското законодателство (Ср. чл. чл. 4, 49 ал. 1 отъ нашия Зак за Наслѣдството).

Послѣ, *не е вѣрно*, че когато иска нѣкой да остави нѣщо въ полза на лица неспособни **трѣба** непрѣменно да прибѣгне до „формата на завѣщания съ *довѣрени лица* (фидуциари, привидни наслѣдници) подъ името на *така нарѣчени* универсални наслѣдници“. Та именно до тази „форма на завѣщание“ ако прибѣгне завѣщательтъ, сир. ако назначи едно лице за *така нарѣченъ* т. е. за *привиденъ* универсаленъ наслѣдникъ — той ще изложи своето завѣщание на сигурна опасность да бѫде съ успѣхъ атакувано отъ законнитѣ наслѣдници — по ромѫнското законодателство, както се вижда отъ приведения по-горѣ пасажъ отъ съчинението на професоръ Александреско (виж. горѣ стр. 166). Къмъ назначаване на фидуциаренъ универсаленъ наслѣдникъ, натоваренъ съ тайни тяжести, би имало нужда да прибѣгне завѣщательтъ само когато би искалъ да останатъ въ тайна извѣстни облагодѣтелствувания — за да запази своята честь или репутация (напр. завѣтъ въ полза на свое незаконнородено дѣте или на жена, съ която е ималъ интимни връзки) — или когато би искалъ да *избиколи запрѣщения на закона*, било за да отреди свои имущества за цѣли непозволени, противозаконни или неморални, било за да облагодѣтелствува лица, които по закона сѫ *неспособни* да получаватъ по завѣщание *отъ него* (напр. негови неприпознати отъ него незаконнородени дѣца, нотариусътъ, който е съставилъ публичното завѣщание и пр., ср. чл. чл. 52—58 отъ Зак. за Наслѣдството).

Но и по ромънското законодателство, когато завѣщательтъ „иска да остави нѣщо въ полза на лица неспособни“, спр. на неприпознати, несъществуващи въ очитѣ на мѣстния законъ юридически лица, каквито сѫ „българскитѣ общини въ неосвободенитѣ части на Турция“ —нѣма никаква юридическа *необходимость* да прибѣгва завѣщательтъ непрѣмѣнно до назначаване на *фидуциаренъ* наслѣдникъ, натоваренъ съ секретни тяжести въ полза на тия общини. Той може, довѣрявайки се въ добросъвѣстностьта на лицето, което назначава за свой универсаленъ наслѣдникъ, да го натовари съ завѣти и тяжести въ полза на тия неприпознати отъ ромънското законодателство „български общини въ неосвободенитѣ части на Турция». Тия завѣти и тяжести ще бѫдатъ *недѣйствителни*, което значи, че тѣхнитѣ *прѣдставители* не биха могли по сѫдебенъ редъ да принудятъ универсалния наслѣдникъ да ги изпълни. Изпълнението имъ ще зависи само отъ добрата воля и съвѣстьта на наслѣдника — сѫщо тъй както и изпълнението на тайни, неозначени въ завѣщанието, тяжести и порѫчки. Разликата обаче между назначаване *сериозенъ* универсаленъ наслѣдникъ, натоваренъ *явно* въ самото завѣщание съ завѣти или тяжести въ полза на неприпознати юридически лица и назначаване фидуциаренъ, привиденъ наслѣдникъ, *тайно* натоваренъ съ подобна порѫчка, се състои именно въ това: че при първия начинъ, *невалидностьта* на завѣщателнитѣ разпореждания не може да бѫде прѣдявена отъ кръвнитѣ роднини на завѣщателя при наличностьта на универсаленъ завѣтникъ;[1]) тази невалидность може да бѫде прѣдявена само отъ универсалния легатаръ и ползува само него. При втория же начинъ на разпореждане, и кръвнитѣ роднини биха могли да атакуватъ завѣщанието — не само отдѣлни негови разпоредби —опирайки се на това, че има обхождане на закона (fraude à la loi), и че има неопрѣдѣлени, неизвѣстни завѣтници (personnes incertaines), на които способностьта не може да се провѣри.

---

[1]) Освѣнъ ако наслѣдницитѣ по закона биха се домогнали да установятъ, че завѣщательтъ е назначилъ универсаленъ наслѣдникъ съ *едничката цѣль* да ги лиши отъ правото да искатъ унищожение на завѣтитѣ направени въ полза на лица неспособни, че — съ други думи — универсалния наслѣдникъ е само *подставено* лице. Вж. *Aubry et Rau*, Cour de droit civ. français, VII § 650 bis стр. 50 и бѣл. 7; Jl en serait autrement, добавятъ Aubry et Rau, si le legs universel était sérieux et sincère Ср. и *Baudry — Lacantinerie et Colin*, Donat. et testam. I n-o 594. *Demolombe*, Donations et testaments I (vl. XVIII), n-o 644.

Значи, достатъчно е завѣщательтъ да постанови ясно и категорично, че назначава едикого си за наслѣдникъ на всичкия си движимъ и недвижимъ имотъ или — което е все едно — че имотътъ, който би останалъ слѣдъ като се изпълнятъ завѣтитѣ означени въ завѣщанието, да го вземе и наслѣди едикой си[1]) и да нѣма разпореждане въ завѣщанието, отъ което да се вижда, че универсалниятъ наслѣдникъ нѣма да стане *собственикъ* на наслѣденото имущество — за да бѫде сигуренъ завѣщательтъ, че завѣщанието му не ще може да бѫде оборено отъ наслѣдницитѣ по закона, даже и да е изчерпилъ завѣщательтъ цѣлия наслѣдственъ активъ въ завѣти и тяжести. Че нѣкои отъ тия завѣти сѫ направени на несѫществующи прѣдъ очитѣ на закона юридически лица — като неприпознати за такива въ държавата дѣто е открито наслѣдството — това не може никого другиго да ползува освѣнь универсалния наслѣдникъ. Има ли завѣщательтъ довѣрие въ него — всѣки универсаленъ наслѣдникъ е въ този смисълъ *довѣрено лице* на завѣщателя, както и всѣки завѣтникъ натоваренъ въ завѣщанието съ задължение, неизпълнимо по сѫдебенъ редъ противъ волята на завѣтника — има ли, казвамъ, завѣщательтъ довѣрие

---

[1]) Ср. Losana спом. съч. № 29, стр. 12. Per contro, sarà senz'alcun dubbio a titolo universale la disposizione con cui il testatore dopo aver fatti varii legati di cose particolari, dichiari di lasciare ad una determinata persona il residuo de'suoi beni (=отъ друга страна, безъ всѣко съмнѣние ще бѫде общо (универсално) завѣщателното разпореждане, съ което завѣщательтъ, слѣдъ като е направилъ различни частни завѣти, обявява че оставя на опрѣдѣлено лице *остатъка* отъ своитѣ имоти). Ср. и *Planiol*, Traité élémentaire III № 2753 4 *Le legs de restant ou du surplus des biens* (est considéré comme legs universel) „Le résultat est le même que si le testateur, après avoir institué un légataire universel l'avait chargé de différents legs : tout ce qui ne fait pas l'objet des legs particuliers se trouve nécessairement compris dans le legs général ainsi formulé, et aucun bien ne peut être reclamé par les héritiers ab intestat. (Завѣтътъ на остатъка или на излишъка отъ имотитѣ се счита като универсаленъ завѣтъ. Резултатътъ е сѫщия както когато завѣщательтъ, слѣдъ като е назначилъ единъ универсаленъ завѣтникъ (наслѣдникъ), го натовари съ различни частни завѣти : всичко, що не е прѣдметъ на частнитѣ завѣти, е по необходимость включено въ общия завѣтъ така изразенъ и никой имотъ не може да бѫде рекламиранъ отъ интестатнитѣ наслѣдници"). Ср. и *Pandectes francaises*, T. *26 Legs*, n. 877 и цитуванитѣ тамъ автори и сѫдебни рѣшения.

въ него, той може да умре спокойно, че волята му ще бжде изпълнена и по отношение на юридически невалиднитѣ разпореждания.

Ето така е постжпилъ и Евлогий Георгиевъ въ своето завѣщание. Отъ Исковата молба би заключилъ човѣкъ, че въ завѣщанието сж помѣстени все валидни завѣти, и че невалиднитѣ се съдържатъ въ въображаемитѣ *„тайни наставления“*. А въ сжщность разпорежданията въ чл. чл. 2, 7 и 8 съдържатъ завѣти направени въ полза на корпорации и учреждения, които не сж припознати въ Ромжния за юридически личности, а именно: въ чл. 2 се възлага на наслѣдника да даде на *българската черква* въ Букурещъ и на училището при тая черква „Св. Кирилъ и Методий“ 20,000 л., въ чл. 7 се дава сжщо такъвъ завѣтъ на *българската черква въ Галацъ*; а въ чл. 8, измѣненъ съ кодицила отъ 2 Юни 1892 г., се оставя завѣтъ 100,000 л. въ полза на мжжкитѣ и дѣвически училища въ Карлово. Ако послѣдниятъ завѣтъ може още да се счита направенъ прѣко въ полза на Българската Държава или на Карловската Градска Община — юридически лица, които ромжнскитѣ сждилища не биха могли да не припознаятъ за правоспособни да получаватъ по завѣщание — то първитѣ два завѣта сж безсъмнѣнно невалидни — понѣ тѣ сж били такива въ врѣмето когато Евлогий Георгиевъ е писалъ своето завѣщание. Защото въ Ромжния, едва съ законъ отъ 1 Юни 1893[1]) се призна юридическата личность на църквитѣ. При това съмнително е, да ли това се отнася и до нероманскитѣ църкви — български, гръцки и иновѣрни — въ Ромжния. Освѣнъ това главното разпореждане въ завѣщанието на Евлогия Георгиевъ, съ което се прѣдназначаватъ 6 милиона лева за създаване и поддържане на самостоятелно висше училище въ Българгя, или Румелия, управлявано отъ една учредена въ завѣщанието Ефория, е единъ завѣтъ, дѣйствителностьта на който въ Ромжния се намира подъ условието, да бжде припозната отъ ромжнскитѣ компетентни власти юридическата личность на образуваната съгласно чл. 13 отъ завѣщанието Ефория и да получи разрѣшение (авторизация чрѣзъ кралски указъ) за да приеме завѣта или да се възползува отъ възложената върху универсалния наслѣдникъ тяжесть. (Art. 811 отъ ромжнския гражд. законникъ).

---

[1]) Ср. Alexandresco, op. cit стр. 69; чл. 35 отъ Закона за духовенството отъ 1 Юни 1893 г.

И ако Евлогий Георгиевъ е ималъ желание да облагодѣтелствува българския народъ въ неосвободенитѣ части на Отечеството, той е могълъ да стори това явно въ завѣщанието си. При това едно е сигурно. Отъ кореспонденцията размѣнена между покойния и Ив. Евст. Гешовъ[1]) се вижда ясно, че той не е билъ наклоненъ да даде нито стотинка за революционни цѣли въ Македония и Одринско. Впрочемъ и за образователни цѣли той не е искалъ да дава.[2]) Той е считалъ навѣрно, че съ учредяване въ завѣщанието (чл. 13) стипендии въ полза на младежи отъ Македония, е направилъ достатъчно за образованието въ тази часть отъ неговото отечество.[3])

Но ако е ималъ намѣрение за образователни, културни цѣли да остави една часть отъ своето богатство въ полза на „българскитѣ общини въ Македония, Одринско и Цариградъ" — какво му е прѣчило да нареди това въ своето завѣщание, сѫщо тъй както е оставилъ въ него 6 милиона за Висше училище въ България или Румелия и 100,000 л. за училищата въ родния си градъ Карлово? Обстоятелството, че юридическата личность на тия общини не била призната отъ ромѫнската власть, не можеше да бѫде спънка. Той е могълъ универсалния си наслѣдникъ да натовари съ тяжесть въ тозъ смисълъ, безъ да се страхува, че роднинитѣ му по кръвь ще атакуватъ успѣшно завѣщанието по тази причина, защото недѣйствителностьта на завѣта би ползувала само универсалния наслѣдникъ, тъй щото тѣмъ не би се признало правото да се позоватъ върху тази недѣйствителность. А за избикаляне запрѣщение нѣкое на закона (fraude de la loi) въ случая не би могло и дума да става, тъй като би се касаело за позво-

---

[1]) Писма на Евлогий Георгиевъ до Гешовъ отъ 29/12 88, 12/III 1895, 16/IV 1895 г.

[2]) Писма на Евлогий Георгиевъ до Гешовъ отъ 5/XII 1889, 19/X 1894, 21/IV 1895 г.

[3]) Въ писмото си отъ 16 Юний 1895 Евлогий пише: „Азъ направихъ доста за Македония. При всичко това ако Вие благоразсѫдите, можите да наредите Даградинова да даде нѣщо помощь" (касае се за просба на Върх. Макед. Комитетъ) Покупката на мѣсто и здание за гимназията въ Солунъ се дължи на инициативата на Гешовъ (писма отъ г. М. Сарафовъ, тогавашенъ директоръ на Солунската гимназия г. Гешовъ отъ 20 Февр. 1894, отъ Екзархията до Гешовъ отъ 22 Май 1894; отъ Евл. Георгиевъ до г. Гешовъ отъ 23 Май 1894).

лени отъ закона цѣли. Завѣщательтъ е могълъ още по другъ начинъ да постжпи безъ да излага ни най-малко завѣщанието си на нѣкаква опасность: да нареди частенъ завѣтъ въ полза на Българския Екзархъ съ задължение (тяжесть) да употрѣби завѣщаната сума за поддържане български училища или църкви въ Македония, Одринско и Цариградъ.

Явно е прочее, че никаква *юридическа наложителность* не е имало, нито по ромжнското законодателство, нито по нашето, да прибѣгва Евлогий Георгиевъ до назначаване на фидуциаренъ, привиденъ универсаленъ наслѣдникъ, когото да задължи съ *тайни нѣкакви наставления* — за да прояви щедростьта си „за народополезни цѣли“ (въ които не могатъ да се турятъ въ случая цѣли революционни) въ полза на българскитѣ общини въ неосвободенитѣ части на отечеството си. Напротивъ именно прибѣгването до тая „форма на завѣщание“ би изложило на много по-голѣма опасность цѣлото завѣщание — *прѣдъ ромжнскитѣ сждилища.*

III.

Сравнение между завѣщанието на Д-ръ Василияди и завѣщанието на Евлогий Георгиевъ.

Исковата молба посочва завѣщанието на Д-ръ Н. Василияди отъ 10 юний 1881 г., като „типиченъ примѣръ“ на завѣщание, въ което завѣщательтъ е прибѣгналъ до назначаване на *фидуциарни, привидни универсални завѣтници.* При това очевидно въ Исковата молба се счита това завѣщание, като такова, при което завѣщательтъ е ималъ неблагоразумието да посочи въ него цѣльта, за която трѣба наслѣдницитѣ му да употрѣбятъ наслѣденото имущество, та заради това го сполѣтѣла участьта която въ Ромжния грозѣла подобни „завѣщания на чужденци съ патриотически цѣли“.

Сравнението обаче, което въ Исковата молба се прави между Евлогиевото завѣщание и споменатото завѣщание на Д-ръ Василияди, страда прѣди всичко отъ два сжществени недостатъка:

1) Не е вѣрно това, което се твърди въ Исковата молба, че завѣщанието на Д-ръ Н. Василияди е било унищожено отъ ромжнскитѣ сждилища „въ всичко което се отнася до основаването и поддържането на училището въ Габрово“

„като до едно училище несъществуваще и неспособно да наслѣди“. *Истината е*, същественно друга: тя е, че и въ двѣтѣ инстанции по същество е билъ *отхвърленъ* искътъ, на брата и на други роднини на завѣщателя Василияди противъ неговото завѣщание. Рѣшението на Букурешкия апелативенъ съдъ не било обжалвано по касационенъ редъ и влѣзло въ законна сила.

2) Отъ това слѣдва, че и заключението, което се вади отъ поведението на Евлогий Георгиевъ при изпълнението на това завѣщание, е невѣрно.

А именно: споредъ исковата молба завѣщанието на Д-ръ Василияди било унищожено въ онази си часть, която се отнася до основаване и поддържане въ Габрово на едно техническо училище; поради това влѣзълъ въ сила 7-ия пунктъ на завѣщанието, който гласи: „Ако се случи да се унищожи това мое завѣщание, по каквато и да било причина, тогазъ всичкото мое движимо и недвижимо имущество ще приематъ и наслѣдятъ г. г. Евлогий Георгиевъ и Д-ръ Георги Атанасовичъ безъ всѣкакво друго задължение или условие“. А Евлогий Георгиевъ настоялъ да се изпълни волята на завѣщателя изказана въ унищожената, значи юридически несъществующата часть отъ завѣщанието — като склонилъ и другаря си Д-ръ Атанасовичъ, — който искалъ да се възползува отъ формалното си положение на безусловенъ наслѣдникъ — да се съгласи за замѣняване принадлежащитѣ на покойния Д-ръ Василияди два хотела въ Букурещъ съ зданието на Ив. Хаджиеновъ въ София — въ което се помѣщава Висшето училище, като при това Ив. Хаджиеновъ приплати извѣстна сума. Отъ това се виждало, че Евл. Георгиевъ, макаръ и формално да билъ собственикъ на наслѣдения отъ Д-ръ Василияди имотъ „безъ всѣкакво друго задължение или условие“, не присвоилъ този имотъ, защото знаялъ, че волята на покойния не е била въ дѣйствителность такава и че той не е ималъ намѣрение да остави наслѣдството си въ негова и на Д-ръ Атанасовичъ собственость и да облагодѣтелствува тѣхъ именно. Това намѣрение на Д-ръ Василияди „се виждало не само отъ първата макаръ и унищожена часть на завѣщанието, но и защото не е имало причини да се вѣрва и мисли, че Василияди е искалъ да ги направи собственици на неговото наслѣдство».

Цѣлата тази аргументация пада прѣдъ видъ на това, че завѣщанието на Д-ръ Василияди *въ никаква своя часть не е било унищожено* отъ ромѫнскитѣ сѫдилища. Слѣдователно Евлогий Георгиевъ е просто изпълнилъ възложената на универс. наслѣдници въ завѣщанието тяжесть. Въ завѣщанието се казва:

„Универсалнитѣ легатари, които назначавамъ съ настоящето завѣщание, ще взематъ и ще наслѣдятъ подиръ смъртьта ми всичкия ми имотъ движимъ и недвижимъ, като сѫ задължени да изпълнятъ слѣднитѣ тяжести:

1) Ще основатъ и ще поддържатъ въ гр. Габрово, родното мѣсто на баща ми едно политехническо училище до колкото срѣдствата ще позволятъ или едно занаятчийско училище, което ще носи името ми. За основанието, управлението и поддържането на това училище, споменатитѣ универсални легатари заедно съ изпълнителя на завѣщанието ще взематъ мѣркитѣ, които считатъ за най-подходящи, като могатъ дори и да продадатъ недвижимитѣ имоти *и като постѫпятъ тъй, че прихода на имота ми, който ще наслѣдятъ тѣ сами да бѫде всѣкога назначенъ за училището.*"

Това разпореждане съдържа една възложена на универс. завѣтникъ тяжесть (charge, modus) за основаване на едно учреждение (fondation). То е, както по французката,[1]) така и по ромѫнската[2]) юриспруденция *валидно.* Именно заради това е билъ отхвърленъ и искътъ на роднинитѣ на Д-ръ Василияди за унищожение на неговото завѣщание.

---

[1]) *Baudry-Lacantinerie et Colin,* Donations et testaments I n-o 349,354 и приведени тамъ рѣшения на французки сѫдилища; *Demolombe.* XVIII n-o 590; *Beudant* note въ Dalloz 1893, 2. 7. *Planiol,* Traité étém. de droit civil, III, n-o 3344, 3345.

[2]) Alexandresco, op. cit, стр. 61: „Il ne faut pas confondre cette hypothèse, avec celle dans laquelle le testateur aurait légué une somme pour la création d'un établissement d'utilité publique, tel qu'une école, une salle d'asile, un hospice, etc. *car une pareille lebéralité sera valable,* quoique cet établissement n'ait pas eu d'éxistence légale au moment de l'ouverture du legs, à condition toutefois que la personnalité en soit reconnue par un acte législatif postérieur qui en autorise l'acceptation. En effet le droit de fondation a toujours été reconnu, en Roumanie, aux particuliers, en vertu d'une ancienne coutume consacrée par le droit romain, et la jurisprudence a mainte fois validé les établissements d'utilité publique créés par l'initiative individuelle". (= Не бива да се смѣсва този случай съ случая, въ който завѣщательтъ завѣщава една сумма за създаване на едно учреждение

Истина е, че назначенитѣ въ това завѣщание универсални легатари — Д-ръ Атанасовичъ и Евлогий Георгиевъ — *фактически* се явяватъ като прости изпълнители на завѣщанието, защото тѣ сѫ длъжни «така да постѫпятъ, че прихода на имота на завѣщателя, който ще наслѣдятъ тѣ сами, *да бѫде всѣкога назначенъ за училището*". Обаче *юридически* тѣ сѫ универсални наслѣдници, и то не *привидни*, а дѣйствителни такива. Ако ромѫнския сѫдъ бѣше приелъ, че тѣ сѫ само привидни универсални легатари, искътъ на кръвнитѣ роднини на Д-ръ Василияди противъ завѣщанието му щѣше да бѫде уваженъ.

Сходството между това завѣщание и завѣщанието на Евлогий Георгиевъ е само въ това, 1) дѣто и въ двѣтѣ универсалния легатъ е обремененъ съ тяжесть за основаване едно учреждение отъ обществена полза и 2) дѣто изпълнението на тази тяжесть не би могло да се изиска прѣдъ ромѫнскитѣ сѫдилища, поради това, че несѫществующето, но проектираното въ завѣщанието самостойно учреждение не би могло да се конституира въ сѫда като страна за да иска прѣдаване на прѣдназначенитѣ за неговото основаване и подържане имоти.

отъ обществена полза, като напр. училище, дѣтски ясли, болница и пр. *защото подобно завѣщателно разпореждане ще бѫде дѣйствително,* макаръ и това учрѣждение да нѣма законно сѫществуване въ момента на отваряне на завѣта, стига само неговата личность да бѫде припозната чрѣзъ единъ послѣшенъ законодателенъ актъ, който да разрѣшава да се приеме завѣтътъ. Дѣйствително, правото на частнитѣ лица да правятъ фондации е било винаги припознавано въ Ромѫния, по силата на единъ старъ обичай, осветенъ отъ ромѫнското право и юриспруденцията много пѫти е признавала за законни учрежденията отъ обществена полза, създавани отъ частенъ починъ"). Тукъ се привежда споменатото вече по-горѣ рѣшение на Румѫнския касац. сѫдъ отъ 2 мартъ 1892 г. по дѣлото Otétéléchano-Kalender, прѣведено на френски отъ Beudant (Dalloz. 1893, 2, 4 note-a). Сѫщо и въ рѣшението на Букурещкия апелативенъ сѫдъ по дѣлото на Горановитѣ наслѣдници противъ Ив. Ев. Гешовъ: „Като се вземе прѣдъ видъ, че нищо не е прѣчило на завѣщателя да натовари своя универсаленъ наслѣдникъ да приеме наслѣдството съ задължение да се добие въ послѣдствие нуждното позволение за основаване на такова учреждение (фондация), на *което да прѣхвърли цѣлия свой имотъ*. Че подобни разпореждания сѫ морални, нѣматъ нищо недозволено, и сѫ отъ публична полза и идатъ на помощь на държавата, като облегчаватъ тяжеститѣ ѝ чрѣзъ създаване на извѣстни учреждения отъ обществена полза".

Слѣдвателно, ако може да се прави нѣкакво сравнение между двѣтѣ завѣщания, за да се сличи поведението на Евлогий Гергиевъ по завѣщанието на Д-ръ Василияди съ поведението на Ив. Ев. Гешовъ по завѣщанието на Евл. Георгиевъ, то би трѣбало да се изтъкне слѣдното: Както Евлогий Георгиевъ, безъ да можеше да бѫде принуденъ за това по сѫдебенъ редъ, изпълни възложената му като универ. завѣтникъ на Д-ръ Василияди тяжесть, считайки се морално задълженъ да изпълни точно и добросъвѣстно ясно изразената воля на завѣщателя,[1]) така и Ив. Ев. Гешовъ безъ да можеше въ Ромѫния да бѫде сѫдебно принуденъ да прѣдаде прѣдназначенитѣ за Висше училище 6 милиона лева, ги прѣдаде на учредената въ България Ефория. която въ Ромѫния не е призната още за юридическа личность и не е авторизирана да приеме завѣщанитѣ ѝ за Висше Училище 6 милиона лева.[2])

Що се отнася до послѣдната клауза въ завѣщанието на Д-ръ Василияди (чл. 7) — приведена по-горѣ —, тя не е е влѣзла въ сила и не можеше аслѫ никога да влѣзе въ сила. Писачътъ на Исковата молба, види се, е черпилъ своитѣ свѣдения за „участьта“ на това завѣщание отъ показанията на разпитания въ производството за обезпечение на доказателствата свидѣтель Найденъ Николаевъ.[3]) И безъ да съзнава юридическия абсурдъ, твърди, че слѣдъ като било унищожено завѣщанието въ всичко, което се отнася до училището въ

---

[1]) Въ писмото си отъ 16 Януари 1888 Евлогий Георгиевъ пише на г. Гешовъ, (по уреждане завѣщанието Д-ръ Василияди): *„Законно мень никой не може да мѐ задължи да изпълнявамъ завѣта. Само морално съмъ задълженъ.“*

[2]) Ако въ Исковата молба се казва, че изпълнението на Василиядовото завѣщание обрисува личностьта на Евл. Георгиевъ въ отношение на неговия патриотизъмъ, то сѫщия комплиментъ може да се направи и на г. Ив. Ев. Гешовъ, за дѣто е изпълнилъ доброволно завѣта въ полза на Висшето училище. Но въ сѫщность както Евл. Георгиевъ, така и Ив. Ев. Гешовъ не сѫ направили нищо друго, освѣнъ, освѣнъ, че сѫ изпълнили добросъвѣстно и *точно изразената въ завѣщанието воля на завѣщателя.*

[3]) На стр. 49—50 отъ обезпечителното производство Н. Николаевъ е съобщилъ слѣдното: „Той (Д-ръ Василияди) имаше братъ съ нѣколко дѣца, обаче остави наслѣдници на този имотъ Евлогий Георгиевъ и Д-ръ Атанасовичъ, *безъ обаче да имъ каже какво ще вършатъ тѣ (?!!).* Умира Д-ръ Василияди и на истина братъ му и роднинитѣ му завеждатъ искъ и искатъ унищожение на завѣщанието. *Завѣщанието се унищожи (! !)* обаче иде вторий пунктъ, който бѣше по-силенъ, че оставя негови абсолютни наслѣдници Евлогий Георгиевъ и Д-ръ Атанасовичъ и т. н.“. По характерно не би могли да блѣснатъ лекомислието и несериозностьта, съ които е писана Исковата молба на Държавата. Да се черпятъ свѣдения за изхода на единъ процесъ не отъ архивата на надлѣжния сѫдъ, а отъ показанията на единъ свидѣтель, който при това не е вземалъ никакво участие въ този процесъ!

Габрово „послѣдния пунктъ (7-й), съ който Ев. Георгиевъ и Д-ръ Атанасовичъ се назначаватъ за абсолютни наслѣдници, безъ всѣкакви задължения и условия, *не е могалъ да падне и да бжде унищоженъ* и по такъвъ начинъ наслѣдството все пакъ останало въ ржцѣтѣ на тѣзи двама души." А ясно е като бѣлъ день, че ако по каквато и да било причина се случеше да се унищожи завѣщанието на Д-ръ Василияди, щѣше да падне и послѣдния му пунктъ. Завѣщанието можеше да се унищожи или поради формални недостатъци — въ такъвъ случай би паднало цѣло и би се отворило наслѣдството *ab intestato* — или поради това, че би се установило — отъ съпоставяне на чл. 1 съ чл. 7 —, че универсалнитѣ легатари сж подставени лица, назначени само за да се лишатъ кръвнитѣ наслѣдници отъ възможностьта да се противятъ срѣщу припознаването и авторизирането отъ страна на ромжнското правителство на учреденото политехническо училище въ Габрово (ср. Aubry et Rau, VII, § 650 bis p. 50); въ такъвъ случай сжщо би паднало цѣлото завѣщание и би се отворило наслѣдството *ab intestat.* Ако ли се признаеше само тяжестьта, възложена въ п. 1 на завѣщанието върху универсалнитѣ наслѣдници за *недѣйствителна*,—тогава *нѣмаше да се унищожи завѣщанието* и пакъ п. 7 би останалъ неприложимъ. Но недѣйствителностьта на п. 1. би ползувала само универсалнитѣ легатари и само тѣ биха могли да се позоватъ на нея; не и кръвнитѣ роднини — (които нѣматъ въ случая резервирана часть) — поради липса на интересъ. Както се каза обаче по-горѣ, ромжнскитѣ сждилища *не унищожиха* завѣщанието на Д-ръ Василияди, макарь и въ него да е оставенъ цѣлия имотъ на завѣщателя (съ изключение на нѣкои завѣти на обща сума около 40,000 л. въ полза на черкви, благотворителни учреждения и частни лица) съ прѣдназначение *всичкия му доходъ* да служи *за винаги* за подържане на промишленото училище въ Габрово. Значи *не е вѣрно* и твърдѣнието въ Исковата молба, че това завѣщание и неговото изпълнение прѣдставлявали „единъ отъ най-типичнитѣ примѣри отъ гледна точка на третирането отъ страна на ромжнскитѣ сждебни власти завѣщанията на чужденци съ патриотически цѣли". Тъй като това твърдѣние е направено за подкрѣпа на тезата, че ромжнскитѣ сждилища унищожаватъ завѣщания на чужденци, които съдържатъ завѣти направени въ полза на неспособни сир. несжществующи или непризнати въ Ромжния юридически лица.

До тукъ става̀ дума за сходствата между завѣщанието на Д-ръ Василияди и това на Евлогий Георгиевъ. Нека сега изтъкнемъ сѫщественото различие между тѣхъ, което умишлено се прикрива въ Исковата молба на Държавата. То е слѣдньото: въ завѣщанието на Д-ръ Василияди универсалнитѣ легатари сѫ натоварени да употрѣбяватъ *дохода* на *цѣлия* имотъ, който тѣ наслѣдватъ à titre universel, за създаване и поддържане на едно учебно заведение; а въ завѣщанието на Евл. Георгиевъ универсалния наслѣдникъ е натоваренъ да употрѣби за създаване и поддържане на висше училище една фиксирана, опрѣдѣлена сума *(шесть милиона лева)*, която трѣбва да се прѣдаде на учредената въ завѣщанието Ефория. Всичко, *което би останало отъ имота*, слѣдъ като се спадне тази сума и като се изпълнятъ прѣдвиденитѣ въ завѣщанието други тяжести и легати, остая въ *пълна, свободна собственость* на универсалния наслѣдникъ (членъ 14 отъ завѣщанието). Ако Евлогий Георгиевъ не е задържалъ въ своя собственость нищо отъ завѣщания нему (съ Д-ръ Атанасовичъ) имотъ, а всичкия е прѣдназначилъ за изрично означената въ завѣщанието цѣль — създаване и поддържане на занаятчийско училище въ Габрово — и е останалъ просто управитель на този имотъ, той е *буквално и добросъвѣстно* изпълнилъ формално изразената въ завѣщанието воля, а не нѣкаква си друга интимна или секретна воля на завѣщателя. И ако отъ неговото поведение при изпълнение на завѣщанието на Д-ръ Василияди, би могло да се извади нѣкакво заключение върху това, какво поведение е очаквалъ той отъ своя универсаленъ наслѣдникъ — Ив. Ев. Гешовъ — при изпълнение на собственото завѣщание, това заключение не може друго да бѫде, освѣнъ, че е очаквалъ да изпълни универсалния му наслѣдникъ *буквално и добросъвѣстно* изразената му въ завѣщанието воля; както впрочемъ самъ той моли въ края на своето завѣщание: „Не ми остава повече освѣнъ да моля наслѣдника си и изпълнителитѣ на завѣщанието, щото, отъ уважение на приятелството имъ, за което сѫ ми дали доказателства, да приематъ грижата, съ която ги натоварвамъ *и да изпълнятъ това завѣщание буквално и добросъвѣстно*“. И въ прѣдходния пасажъ (чл. 15 ал. 2): „Изпълнителитѣ на завѣщанието ми ще се грижатъ и ще дѣйствуватъ всѣчески, щото моя наслѣдникъ *да изпълни завѣтитѣ и задълженията* **по това завѣщание**“. По-на-

татъкъ: „Умолявамъ агента (българския дипломатически агентъ въ Букурещъ) да надзирава *за точното изпълнение на настоящето завѣщание*“. Щомъ това е волята на Евл. Георгиевъ — може ли и въпросъ да става, да ли е могълъ той да има намѣрение да прави универсалния си наслѣдникъ „собственикъ на цѣли милиони“? Разбира се, че *това* е било неговото намѣрение, защото то е изразено въ завѣщанието — именно за милионитѣ, които биха останали слѣдъ *буквалното и добросъвѣстно* изпълнение на прѣдвиденитѣ въ завѣщанието завѣти и тяжести (задължения).

Като се има прѣдъ видъ изложеното, ясно е, каква отчаяна умствена еквилибристика е нуждна за да се твърди това, което четемъ въ Исковата молба (стр. 3): „И ако човѣкъ направи едно сравнение и съпостнви завѣщанието на Д-ръ Василияди, както и *поведението* (к. м.) на Евлогия при изпълнението му, съ завѣщанието на самия Евлогий, — неволно (!) ще дойде до безспорното (!) заключение, че когато Евлогий назначава тогова или оногова за свой универсаленъ наслѣдникъ, той по никой начинъ не е могълъ да има намѣрението да прави това лице за собственикъ на цѣли милиони; той е разбиралъ, че въпросното лице, било то Ив. Евст. Гешовъ, било другъ нѣкой отъ споменатитѣ въ завѣщанието трима души, е назначенъ за универсаленъ наслѣдникъ не за друго, освѣнъ, както се вече спомена по-рано, за да може чрѣзъ него да се прѣдаде наслѣдството по прѣдназначение“.[1])

---

[1]) До това заключение би могълъ човѣкъ да дойде само ако и въ завѣщанието на Д-ръ Василияди бѣше оставена о п р ѣ д ѣ л е н а сума за училището въ Габрово и ако въпрѣки това универсалния му наслѣдникъ Евл. Георгиевъ бѣше употрѣбилъ ц ѣ л и я наслѣденъ имотъ за тази цѣль. Тогава можеше да се заключи, че Евлогий е негли ималъ за това тайна поржчка — впрочемъ съвсѣмъ излишна въ случая — отъ завѣщателя. А отъ това, по аналогия, която обаче не се явява никакъ н а л о ж и т е л н а — защото не сжществува никаква л о г и ч е с к а с в р ъ з к а между начинътъ по който едно лице се разпорежда съ завѣщание и начинътъ, по който д р у г ъ върши това, макаръ и този другъ дн е билъ универсаленъ наслѣдникъ по първото завѣщание — би могло да се п р ѣ д п о л о ж и, че може би и Евлогий като е опрѣдѣлилъ въ своето завѣщание само о п р ѣ д ѣ л е н а сума за Висше училище е искалъ (и е съобщилъ това си секретно намѣрение на универсалния си наслѣдникъ) цѣлия му оставалъ имотъ (слѣдъ изпълнение на другитѣ завѣти) да бжде прѣдназначенъ за сжщата цѣль. По-слаба ще бжде вече аналогията, че цѣлия остатъкъ трѣбва да се употрѣби за други „народополезни цѣли“. Но даже при подобна ипотеза да се говори за „б е з с п о р н о з а к л ю ч е н и е“, до което човѣкъ „н е в о л н о“ дохожда — като за нѣщо самопонятно — значи съвсѣмъ лекомисленно и рабулистично да се спекулира съ лековѣрието на безкритичния читатель — приемъ досущъ неподходящъ въ една искова молба на Държавата.

Това е едно съвсѣмъ произволно твърдѣние. Премиситѣ, отъ които авторътъ на исковата молба се домогва да го извлѣче, като „безспорно заключение", сѫ както видѣхме, до една несъстоятелна. И ако има нужда да се вади нѣкакво заключение отъ една страна отъ ромѫнското законодателство и юриспруденция относително завѣщания съдържащи завѣти или тяжести за общеполезни, културни цѣли, и отъ друга страна , отъ сравняване на завѣщанието на Евлогий Георгиевъ съ това на Д-ръ Василияди — това заключение трѣба да бѫде тъкмо противното на онова, до което дохожда исковата молба: именно че не е имало никаква причина да прибѣгне Евлогий Георгиевъ до назначаване на привиденъ, фидуциаренъ универсаленъ наслѣдникъ и че когато той е назначилъ Ив. Ев. Гешовъ за свой универсаленъ наслѣдникъ, той не е могълъ да има друго намѣрение, освѣнъ това, което има всѣки завѣщатель, който си назначава универсаленъ наслѣдникъ. А това намѣрение е винаги 1) да се изключи интестатното наслѣдване, 2) да има едно лице, което да продължава и прѣдставлява имотноправната личность на завѣщателя и да изпълни *точно и добросъвѣстно* всички възложени нему въ завѣщанието тяжести и завѣти — независимо отъ тѣхната сѫдебна осѫществимость — тъй както самъ завѣщательтъ би ги изпълнилъ, ако приживѣ извършеше начертанитѣ въ завѣщанието благодѣяния и 3) като естествено самопонятно, юридически необходимо послѣдствие отъ качеството на универсаленъ наслѣдникъ — да задържи той въ своя свободна и пълна собственость всичко, що би останало отъ завѣщателевия имотъ, слѣдъ изпълнение на прѣдвиденитѣ въ завѣщанието завѣти.

IV.

За да може да се приеме за вѣрно онова, което се поддържа въ Исковата молба, че намѣрението на Евл. Георгиевъ, не е било такова, а че той само *привидно* е далъ на Ив. Ев. Гешовъ — и на неговитѣ двама евентуални субститути — качеството на *универсаленъ наслѣдникъ*, който въ действителность е длъженъ (ако не юридически, то поне морално) да прѣдаде остатъка отъ наслѣдството по прѣдназначение, съгласно съ секретни наставления на завѣщателя — за да може да се приеме това за вѣрно, трѣба да се приведатъ достовѣрни доказателства. Съ прости догадки, подозрѣния и прѣдположения

не може да се измѣнява и допълва ясно изразената въ завѣщанието воля на завѣщателя. Като оставяме тукъ на страна формалното запрѣщение на чл. 114 отъ нашия законъ за наслѣдството — възъ основа на което, както се показа по-горѣ домогванията на Исковата Молба не могатъ да бѫдатъ допустнати на сѫдебно разглеждане, — нека видимъ отъ каква доказателна стойность сѫ ония презумции, които Държавата се домогва да извлѣче изъ текста на самото завѣщание и какво значение могатъ да иматъ свидѣтелскитѣ показания, които сѫ използувани въ Исковата Молба за да се подкрѣпятъ заключенията, основани на тия презумции.

Прѣди всичко трѣба да се забѣлѣжи, че за да може възъ основа на *прости прѣдположения* (praesumptiones hominis) да се заключи за истинностьта на извѣстно твърдѣние, необходимо е уликитѣ да сѫ *важни*, *точни* и *съгласни* помежду си (чл. 435 Гражд. Сѫдопр.). Да сѫ *важни*, ще каже да *налагатъ* извличаното отъ тѣхъ заключение; да сѫ *точни* (прецизни) ще каже да сѫ въ прѣка логическа свръзка съ неизвѣстния фактъ, който прѣдлежи да се докаже.

1.

Първата извадена отъ завѣщанието презумция, съ която Държавата се домогва да докаже своята теза, почива върху заключителния пасажъ на завѣщанието, дѣто Евл. Георгиевъ казва: „*Само надеждата ми, че ще можа и азъ да спо-„могна за прѣуспѣването и величието на моето оте-„чество, ме прави да умра спокоенъ, защото, като съмъ „се трудилъ прѣзъ цѣлия си животъ и съмъ спестявалъ, „както азъ, тъй и братъ ми, ние сме били въодушевя-„вани само отъ това желание, което сега остава да „бѫде осѫществено отъ наслѣдника ми и отъ изпълнителитѣ на завѣщанието.*“

Отъ този пасажъ, споредъ Исковата Молба, се установявало:

„а) Че *намѣрението* на Евл. Георгиевъ е било, щото имота му да послужи главно за прѣуспѣването и величието на отечеството му — една часть отъ което той доживѣ да види освободена, а другата остана подъ турско робство — защото и той и братъ му сѫ се трудили и пестили прѣзъ цѣлия си животъ въодушевлявани *само отъ това желание*, **а не отъ**

желанието да останатъ милионитѣ имъ на когото и да било отъ тримата евентуални универсални наслѣдници и тѣхъ да обогатятъ“.

„б) Че споменатото желание и намѣрение е било не само Евлогиево, но и на починавшия му прѣзъ 1872 год. братъ Христо Георгиевъ, чиято скоропостижна и прѣждеврѣменна смърть не му е дала възможность да изкаже волята си чрѣзъ завѣщание, но Евлогий, знаейки желанието, което въодушевлявало и брята му, изказва го въ своето завѣщание и се съобразява съ него;

„в) Че щомъ е било такъво общото желание и на двамата братя, не може да има никакво съмнѣние, *че Евлогий Георгиевъ не е могълъ да иска съ своето завѣщание да остави въ собтвеность на Ив. Ев. Гешовъ или евентуално на другиго отъ тримата послѣдователни универсални наслѣдници, спечеленото отъ двамата братя имущество и да обогати тогова или оногова отъ тѣхъ, толкова повече, че Христо Георгиевъ нито е знаялъ, може би,* за *сѫществуването на Гешова, понеже той, Христо е умрѣлъ още въ 1872 г., а Гешовъ стана тѣхенъ роднина по сватовство чрѣзъ встѫпване въ бракъ съ вуйчовата имъ щерка Мария Н. Пулиева въ 1874 г. т. е. двѣ години по послѣ*, и .

„г) Че, ако би се приелъ, който и да било отъ тримата евентуални универсални наслѣдници за дѣйствителенъ наслѣдникъ на Евлогия, въ смисълъ да стане собственикъ, оказало би се въ резултатъ, че отъ цѣлото имущество на покойния, — което споредъ прѣсмѣтанията на Ив. Ев. Гешова възлиза на около 20 милиона, а споредъ мнѣнието на други е прѣвишавало тази сумма, — за прѣуспѣването и величието на отечеството биха се употрѣбили само около 6—7 милиона, т. е. едвамъ около $^1/_3$ часть, — а това е явно противорѣчие съ изразеното въ цитирания пасажъ отъ завѣщанието намѣрение на Евлогия“.

Елементарно правило е, че при тълкуването на едно завѣщание — както и при тълкуването на единъ законъ или на единъ договоръ — не бива да се взима една клауза или единъ членъ изолиранъ безъ огледъ къмъ всички други клаузи, други членове на сѫщото завѣщание, resp. договоръ или законъ (чл. 41 отъ Зак. за Зад. и Догв.) Така сѫщо елемен-

тарно правило при тълкуване на завѣщанията е да се обръща внимание 1) върху индивидуалния изразъ и стилъ на завѣщателя и 2) върху различието между *разпорвждания* въ завѣщанието и такива пасажи или изрази, които или сж обичайни (de style)—като встжпителнитѣ думи въ саморжчнитѣ завѣщания[1]) — или пъкъ изказватъ *мотивътъ*, който е движилъ завѣщателя при написване завѣщанието. Въ тия пасажи не може да се търси никаква интимна *воля* на завѣщателя, която да иска осжществение.

Като се иматъ прѣдъ видъ тия двѣ елементарни правила, лесно е да се покаже, че онова, което Исковата молба се мжчи да изстиска изъ цитирания заключителенъ пасажъ на Евлогиевото завѣщание, може да *се вложи* въ него само съ помощьта на отчаяна рабулистика.

При това не ще бжде излишно да се забѣлѣжи, че авторътъ на Исковата молба не е проявилъ никаква оригиналность въ туй „тълкуване." Той е просто прѣвелъ аргументацията върху този пасажъ, която прѣдъ ромжнското правосждие сж поддържали адвокатитѣ на Горановитѣ наслѣдници въ процеса имъ противъ Ив. Ев. Гешовъ. Само и тукъ това е куриозното: въ Ромжния се е поддържало туй тълкуване за да се добие унищожение на цѣлото завѣщание, а въ България държавата поддържа това тълкуване за да иска *изпълнение на интимната* воля на завѣщателя.

Въ началото на завѣщанието Евлогий Георгиевъ казва: „Всѣкиму е извѣстно, че человѣкъ е смъртенъ; но никой не „знае, кога ще настане смъртниятъ му часъ, когато ще трѣбва „да остави тоя свѣтъ. Заради това необходимо е, щото всѣки „човѣкъ, додѣто още владѣе съ силитѣ си, да се приготовлява „за тая минута. — Скоропостижната смърть на възлюбленния „ми братъ Христо е явно доказателство за това. — Считамъ, „прочее, за християнски дългъ, додѣто още съмъ здравъ тѣ„лесно и умствено, *да направя разпореждане относително „всичкия си имотъ*, който съмъ можалъ да придобия съ „божата воля, заедно съ покойния си братъ Христо, скоро„постижната смърть на когото бѣ причина да не може да каже „послѣдната си воля.

---

[1]) Во имя отца и сина и св. духа, аминъ. Всѣкиму е извѣстно, че человѣкъ е смъртенъ и т. н.

„Прѣдъ видъ на това, азъ бързамъ да изпълня, както „волята на брата си, която ми бѣше позната отчасти, така и моята, *и то по слѣдующия начинъ:*

„*Всичкия си движима и не движимъ имотъ го оставямъ слѣдъ смъртьта си на Г-нъ Иванъ Евстратиевъ „Гетовъ, когото оставямъ мой универсаленъ наслѣдникъ, „съ слѣдующитѣ задължения:*

(Слѣдватъ 13 члена).

Въ 14-ия членъ (по първоначалната редакция) ал. 1 се казва:

„Имотътъ, който остане слѣдъ като се изпълнятъ завѣ-„титѣ и слѣдъ спадането на шесттѣхъ милиона лева, назна-„чени за училище, ще го вземе и наслѣди г-нъ Иванъ Евстра-„тиевъ Гешовъ, моятъ универсаленъ наслѣдникъ, който въ „всѣки случай ще спре за своя смѣтка двадесеть хиляди (20,000) лева".

Въ 15-ия чл. се назначаватъ изпълнители на завѣщанието. Въ втората ал. на този чл. се опрѣдѣля мисията на изпълнителитѣ:

„Изпълнителитѣ на завѣщанието ми ще се грижатъ и ще „дѣйствуватъ всѣчески, щото моя наслѣдникъ да изпълни завѣ-„титѣ и задълженията *по това завѣщание* (к. м.). Въ случай, „че тѣ всичкитѣ или единъ отъ тѣхъ не биха приели да се „натоварятъ съ изпълнението на завѣщанието ми, или нѣкой „отъ тѣхъ би починалъ прѣди мене или въ врѣмето когато „става изпълнението, тогава Българскиятъ Агентъ въ Буку-„рещъ ще назначи за изпълнитель на завѣщанието ми друго „лице, тъй щото числото на седемъ изпълнители на завѣща-„нието ми да бѫде всѣкога пълно. При това умолявамъ Агента „да нацзирава за *точното изпълнение на настоящето за-„вѣщание*".

Тукъ се завършватъ *разпорежданията* на завѣщателя. Той се обръща съ молба къмъ наслѣдника си и изпълнителитѣ на завѣщанието:

„Не ми остава повече освѣнь да моля наслѣдника си и „изпълнителитѣ на завѣщанието, щото отъ уважение на прия-„телството имъ, за което сѫ ми дали доказателства, да прие-„матъ грижата, съ която ги натоварвамъ, *и да изпълнятъ „това завѣщание буквално и добросъвѣстно*".

И слѣдва заключителния пасажъ, който съдържа *индивидуалния мотивъ*, що е ржководилъ завѣщателя при *съставяне на завѣщанието* и изразява чувството на самодоволство и успокоение, което обзема завѣщателя, като съзнава, че е обезпечилъ точното изпълнение на своята воля и волята на покойния си братъ, съ изпълнението на която воля завѣщательтъ *ще спомогне* за „прѣуспѣването и величието" на отечеството си.

И завършва съ думитѣ (изпуснати въ българския прѣводъ, помѣстенъ въ Исковата молба).

„Acésta este ultima mea voinţà scrisă, subscrisă cu propria mea mână pe fie-care pagină" (Това е моята послѣдня воля писана, подписана съ собствена моя ржка на всѣка страница).

Отъ направеното съпоставяне на заключителния пасажъ на завѣщанието съ диспозитивнитѣ му клаузи ясно се вижда, че всичко каквото завѣщательтъ е искалъ да нареди за имота си, който би останалъ подирь смъртьта му, той го е казалъ въ завѣщанието и ни сѣнка отъ съмнѣние не може да остане, че едничката негова грижа е била, да бжде това завѣщание изпълнено отъ наслѣдника му и отъ изпълнителитѣ *буквално и добросъвѣстно.* На ромжнски е казано „cu tóta punctualitatatea şi buna credinţă". *Буквално* — сир. тъй както е *формулиралъ* завѣщательтъ *разпоредбитѣ* си въ завѣщанието; *добросъвѣстно* — сир. безъ прибѣгване до формални причини, по които извѣстни завѣти не биха могли да се реализиратъ по сждебенъ редъ. Но да се търси нѣкакво друго прѣдназначение за имота, който би останалъ слѣдъ *буквалното и добросъвѣстно* изпълнение на прѣдвиденитѣ въ завѣщанието завѣти и задължения, освѣнъ онова прѣдназначение, което му е далъ тъй ясно и категорично завѣщательтъ, като е казалъ „*да го вземе и наслѣди*" универсалния му наслѣдникъ — то значи *съвсѣмъ произволно* да се *измѣнява* волята на завѣщателя.

Когато Евлогий Георгиевъ казва, „само надѣждата, че ще мога и азъ да спомогна за прѣуспѣването и величието на отечеството ми, ме прави да умра спокойно", той отъ една страна има на умъ скоропостижната смърть на брата си, като е освободенъ отъ страха, че може смъртьта и него да сполѣти безъ да е „спомогналъ и той за прѣуспѣването и величието на отечеството си", а отъ друга страна е убѣденъ, че дѣйствително ще спо-

могне за прѣуспѣването и величието на своето отечество, защото е оставилъ въ завѣщанието си: а) 100,000 л. за училищата въ родния си градъ Карлово; и главно б) *6 милиона* лева почти $^9/_{10}$ отъ имота, който е притежавалъ прѣзъ 1882 г. — за висше училище и за поддържане въ странство стипендиянти, младежи отъ Карлово и отъ Македония. Като се има прѣдъ видъ, че въ 1882 Евлогий Георгиевъ е билъ вече на доста напрѣднала възрасть (63 год.) тъй щото могълъ е да се опасява отъ скорошна смърть, и че въ това врѣме цѣлия му имотъ не ще да е билъ повече отъ $6^1/_2$ милиона, ясно е, че повече отъ това, което е оставилъ въ завѣщанието за отечеството си, именно главно 6-тѣхъ милиона за Висше училище), той не е могълъ и да остави. Слѣдователно, ако диримъ какъвъ и билъ смисъла на заключителния пасажъ отъ завѣщанието, *въ врѣме на написването му* — а този смисълъ е *мѣродавния* — то не може да има ни най-малко съмнѣние, че съ него завѣщательтъ *не може по никой начинъ да е искалъ да загатне за онова, което му се приписва въ Исковата молба*: именно че остатъка отъ имота — слѣдъ изпълнение на изброенитѣ въ завѣщанието завѣти и задължения — не бива да се задържа отъ универсалния наслѣдникъ, както ясно и положително е постановено въ 14-я пунктъ на завѣщанието — ами трѣба да се прѣдаде „*по прѣдназначение*", сир., споредъ Исковата молба, на Българската Държава, за да го употрѣби тя за „народополезни цѣли" въ неосвободенитѣ части на отечеството на завѣщателя.

Но независимо отъ това, и самъ по себе си този пасажъ не може по никой начинъ така да се разбира, както го тълкува Държавата. Защото: 1) Ев. Георгиевъ е обичалъ да употрѣбява изразътъ „спомагане, работене за прѣуспѣването и величието на отечество, народъ" безъ да може въ тия случаи, въ които е употрѣбилъ подобенъ изразъ, да се твърди, че е смѣталъ като необходимо срѣдство да се жертвува *цѣлия имотъ* за отечеството, за народа, за чието прѣуспѣване е ставало дума.

а) Така слѣдъ касирането на избора му за народенъ прѣдставитель въ I Обикн. Народно Събрание, Евлогий Георгиевъ пише до своитѣ избиратели въ Руссе (на 30. Априлъ 1880) и казва: „Е добрѣ, ние всички, и нашето число е голѣмо, които „сме родени българи и сме живѣли другадѣ а не подъ едно

„турско правителство, ние казвамъ днесь, когато отечеството „ни се освободи отъ побѣдителнитѣ войски на царя освобо-„дителя и съ добрата воля на Европа, днесь когато отечество-то ни, като една майка събира и свиква всичкитѣ си синове, „възможно ли е *и не би ли трѣбало да потрѣперимъ „отъ ужасъ* като виждаме, че тая майка ни затваря вратата „и ни отблъсква, *за да дойдемъ и ние да спомогнемъ съ „познанията си за нейното величие и процъвтяване!!*"

б) Въ писмото си до Ромънския Краль (печатано въ Monitorul official № 43 отъ 28. V/9. VI 1891) отъ 17/29 Май 1891, съ което придружава дарението си отъ *200,000 франка* въ полза на „университетския фондъ Кароль I". (Fundatiune Universitar Carol I), за което се спомѣнава и въ завѣщанието, въ кодицилла отъ 30 Юний 1891, Евлогий Георгиевъ, слѣдъ като напомнюва, че Ромъния е била убѣжище на много българи родолюбци и дѣйци по освобождението на България, казва: „Тия факти ми налагатъ дългътъ да дойда и азъ, на мой редъ, да спомогна съ слабитѣ си сили, за прѣуспѣването на ромънския народъ" (Aceste fapte m'impun datoria de a veni și eu la rêndul meu, *sa contribuesc* cu slabele mĭ puterĭ *la prosperitatea* popuruluĭ roman.[1])

Отъ втория примѣръ, съпоставенъ съ заключителния пасажъ на завѣщанието, се вижда при това, че Евл. Георгиевъ, както и другитѣ богати българи родолюбци въ Ромъния, е считалъ образованието, науката като лость за прѣуспѣването и величието на единъ народъ. Той дарява прѣзъ 1891 год., когато богатството му е възлизало навѣрно на около 12 милиона лева — слѣдователно ималъ е повече отъ 5 милиона л. незаети отъ прѣдвиденитѣ въ завѣщанието завѣти, — 200.000 на университетския фондъ »Каролъ I-й« — и то като *сжщеврѣменно отмѣнява* завѣта отъ 40.000 лева направени въ п. 3 отъ завѣщанието, въ полза на Букурешкия университетъ за бѣдни и прилѣжни ученици — (кодицилъ отъ 30 юний 1891 г.) и пише на Ромънския Краль, *че съ този подаръкъ „спомага за прѣуспѣването на ромънския народъ"*.

А споредъ логиката на Исковата молба трѣбало би Евлогий — за да може да твърди такова нѣщо — да подари „за народополезни цѣли" на ромънския народъ цѣли милиони.

---

[1] Въ оригиналния текстъ на завѣщанието се казва: Numaĭ speranța ce am de a putea și *eu sa contribuesec la prosperitatea* și mărirea patrieĭ mele, mê face să mor liniștit . . .

Отъ горното става явно за всѣки непрѣдвзетъ умъ, че Евлогий, като говори въ края на завѣщанито си, за надѣждата че и той ще спомогне за прѣуспѣването и величието на отечеството си — има прѣдъ видъ направенитѣ въ завѣщанието завѣти за образованието и науката въ България (за мѫжкитѣ и дѣвически училища въ Карлово, за Висшето училище и за стипендиитѣ), а не за нѣкакви други още „народополезни цѣли“ въ неосвободенитѣ части на Отечеството.

Но вижте какъ разсѫждава писачътъ на Исковата молба. Отъ този пасажъ се установявало, че намѣрението на Евлогий Гяоргиевъ е било, щото имота му да послужи главно за прѣуспѣването и величието на отечеството му. Вѣрно е, въ 1882 г., когато е писано завѣщанието, намѣрението на Евл. Георгиевъ е било такова; но това намѣрение е вече реализирано въ завѣщанието — тъй като близо $^{9}/_{10}$ отъ тогавашния му имотъ — е опрѣдѣленъ въ завѣщанието за „прѣуспѣването и величието на отечеството“, сир. за училищни цѣли въ България и за образованието въ Македония. Това намѣрение значи не се установява тепърва отъ заключителния пасажъ. То аслѫ неможе да се установи отъ него. Защото въ този пасажъ, както се вече каза по-горѣ, завѣщательтъ не изказва никакви свои намѣрения, които да бѫдатъ изпълнени; намѣренията му сѫ *формулирани* въ цѣлата разпоредителна часть на завѣщанието. Въ крайния пасажъ знвѣщательтъ само изказва *чувствата си*, че ще умре спокоенъ, защото се надѣва — като се изпълни *буквално и добросъвѣстно* завѣщанието му, — да спомогне за прѣуспѣването на отечеството си. Като изразъ на едно чувство, този пасажъ нѣма абсолютно никакво юридическо значение. Той е юридически съвършенно ирелевантенъ.

По-нататъкъ въ Исковата молба се прави слѣдното извъртане: „Той (Евлогий) и братъ му сѫ се трудили и пестили прѣзъ цѣлия си животъ *само отъ това желание* (това се подчертава), сир. отъ желанието, споредъ Исковата молба, да „послужи имота му главно за прѣуспѣваното и величието на отечеството му“, а не отъ желанието да останатъ милионитѣ имъ на кого и да било отъ тримата евентуални универсални наслѣдници и тѣхъ да ги обогатятъ“. Какъ смѣло и безогледно се извърта пасажътъ. Въ него не казва Евл. Георгиевъ. *»имотътъ ми главно да послужи за прѣусиѣванвто и величието на отечеството ми«*, нито пъкъ това *слѣдва*

отъ казаното въ него: „Само надѣждата ми, че ще мога и азъ да спомогна за прѣуспѣването и величието на отечеството ми, ме прави да умра спокоенъ“. Надѣждата на завѣщателя, която го прави да умре спокоенъ, се състои въ това, че ще бжде изпълнено завѣщанието *буквално и добросъвѣстно* и като бжде така изпълнено — особено постановлението му за учреждаване на Висше Училище — ще се спомогне за прѣуспѣването и величието на отечеството му. И имайки тази надѣжда завѣщательтъ съзнава, че се постига идеалътъ, който е въодушевлявалъ, както него, така и братъ му прѣзъ цѣлия имъ животъ. Какъвъ е билъ този идеалъ, желанието, което ги е въодушевлявало да се трудятъ и да пестятъ? Това желание е било и тѣ да спомогнатъ за прѣуспѣването и величието на своето отечество. А въ какво се състои това спомагане? На този въпросъ дава отговоръ самото завѣщание, особено ония негови разпореждания, съ които се оставя щедра сума за училищата въ Карлово, за учреждаване и издържане на Висше Училище и за поддържане стипендиянти за създаване научни сили въ страната. „Защото, ако съмъ работилъ прѣзъ всичкия си животъ и съмъ спестявалъ, както азъ, тъй и братъ ми, ние сме били одушевени само отъ това желание, *което сега остава да се осжществи отъ наслѣдника ми и отъ изпълнителитѣ на завѣщанието.*“ Свържете подчъртанитѣ думи съ прѣдходния пасажъ, въ който завѣщательтъ, свършилъ вече своитѣ разпореждания, казва, *че не му остава повече*, освѣнъ да моли наслѣдника си и изпълнителитѣ на завѣщанието, отъ уважение на приятелството имъ, за което сж му дали доказателство, да приематъ грижата, съ която ги натоварва и да изпълнятъ *буквално и добросъвѣстно* това завѣщание. И съпоставѣте прѣдшествующия разпоредителенъ пасажъ, въ който на изпълнителитѣ на завѣщанието се възлага (чл. 15, ал. 2) мисията, „да се грижатъ и да дѣйствуватъ всѣчески щото моя наслѣдникъ да изпълни *завѣтитѣ и задълженията* **по това завѣщание**“ — и ясно става, въ какво се състои *желанието*, отъ което Евлогий Георгиевъ и братъ му сж били изключително одушевени, като сж работили и пестили прѣзъ цѣлия си животъ и което сега оставя да се осжществи отъ наслѣдника му и отъ изпълнителитѣ на завѣщанието.

А исковата молба прави слѣдното извъртане: Надѣждата, която прави завѣщателя да умре спокоенъ, и която се състои

въ това, че, като се изпълни буквално и добросъвѣстно завѣщанието, и той ще спомогне за прѣуспѣването и величието на отечеството си, *се прѣвръща* въ „*намѣрение*, щото имота му да послужи *главно* за прѣуспѣването и величието на отечеството му“. Това така произволно конструирано *намѣрение* е *желанието*, само отъ което Евлогий Георгиевъ и братъ му сж били въодушевлявани, като сж работили и сж пестили прѣзъ цѣлия си животъ. А това желание се противопоставя на желанието, което не може да ги е въодушевлявало, именно, — „да останатъ милионитѣ имъ на кого и да било отъ тримата универсални наслѣдници и тѣхъ да обогатятъ“. *Ergo* — „не може да има никакво съмнѣние, че Евлогий Георгиевъ не е могълъ да иска съ своето заѣщание да остави въ собственость на Ив. Е.в Гешовъ, или евентуално на другиго отъ тримата послѣдователни универсални наслѣдници, спечеленото отъ двамата братя имущество“.

Щомъ намѣрението на Евлогия, „*изразено въ цитирания пасажъ отъ завѣщанието*“ е било, „щото имота му да послужи *главно* за прѣуспѣването и величието на отечеството“, ще бжде очевидно въ „явно противорѣчие съ това намѣрение“, ако за прѣуспѣването и величието на отечеството биха се употрѣбили само около 6—7 милиона когато цѣлия имотъ на завѣщателя възлиза на около 20 милиона или даже повече.

Въ този изводъ отъ извъртливо конструираното *намѣрение* на завѣщателя, се прави освѣнъ това — съзнателно или несъзнателно — сжщата грѣшка, за която вече става дума въ началото на тази часть отъ консултацията. А именно: понеже, при имота който е притежавалъ завѣщательтъ *прѣзъ 1882 г.*, дѣйствително завѣщанитѣ за Висше Училище и за други общеполезни цѣли суми изчерпваха по-голѣмата часть, може би $^{9}/_{10}$ отъ този имотъ, то слѣдвало да се приеме, че и въ 1897 г., когато имотътъ на завѣщателя е три пжти по-голѣмъ отъ имота му прѣзъ 1882 г., сжщо такава часть $^{9}/_{10}$ трѣбва да бжде прѣдназначена за „народополезни цѣли“, за прѣуспѣване и величието на отечеството. И ако това е така, не остава друго, освѣнъ да се заключи, че вънъ отъ завѣщанието има тайна поржчка за *остатъка* отъ наслѣдството.

Но може ли така да се разсжждава при тълкуване на едно завѣщание?

Какво е прѣчило на Евлогий Георгиевъ, когато е видѣлъ богатството си удвоено или утроено, спроти онова, което е притежавалъ прѣзъ 1882 г., когато е писалъ своето завѣщание да прибави новъ завѣтъ за нѣкаква „народополезна цѣль“ или да уголѣми завѣта оставенъ за Висше училище — та да остане запазена пропорцията на завѣщаното „за прѣуспѣване и величие на отечеството“ спрѣмо цѣлия имотъ — каквато е била тя прѣзъ 1882 г.? Но той не само че това не е направилъ, ами напротивъ, на 4 Юли 1891 — когато имотътъ му е билъ почти двойно по-голѣмъ отъ имэта прѣзъ 1882 год. — пише кодициллъ, въ първата часть на който повтаря постановеното въ чл. 14 отъ завѣщанието: »Имотътъ, който ще остане слѣдъ изпълнението на завѣтитѣ, свърхъ горѣспоменатата сума отъ шесть милиона, прѣдназначена за училище, ще се приеме и притежава отъ г-на Иванъ Евстратиевъ Гешовъ, моятъ универсаленъ наслѣдникъ«, слѣдъ като вече съ кодицилла отъ 5-и Февруари 1889 бѣ зачеркналъ думитѣ, които въ чл. 14 сж слѣдвали: „който въ всѣки случай ще спре за своя смѣтка 20,000 лева“ — като — както ще видимъ по-долу — вече излишни, прѣдъ видъ на нарастналото му богатство.

При така ясно и настойчиво изразената воля на завѣщателя, какъ може да се твърди, че неговото намѣрение не е било да остави въ собственость на универсалния си наслѣдникъ — не както се казва въ исковата молба, спечеленото отъ двамата братя имущество — но остатъка отъ него — слѣдъ изпълнение на завѣтитѣ и спадане 6 милиона за Висше училище?

Подобно твърдѣние може да се авансира само при очебийно изопачаване смисъла на заключителния пасажъ, тълкуванъ, въ противорѣчие съ елементарни, основни правила на херменевтиката, като едно завѣщателно *разпореждане* — каквото той не е — и откъснатъ отъ логическата връзка, въ която се намира съ другитѣ пасажи на завѣщанието, особено съ непосрѣдствено прѣдходнитѣ пасажи.

И тъй прэзумцията, която се извежда отъ заключителния пасажъ на завѣщанието, не е нито важна (grave), защото този пасажъ не дава ни най-малко вѣроятность (probabilité) за истинностьта на авансираното твърдѣние — относително истинското намѣрение

на завѣщателя — нито прецизна (точна), защото казания пасажъ не е даже въ далечна, а камо ли въ прѣка свръзка съ това твърдѣние.

Що се отнася до аргумента, че понеже Христо Георгиевъ не е познавалъ Гешова, а пъкъ Евлогий Георгиевъ казва, въ завѣщанието, че и двамата братя сѫ работили и пестили прѣзъ цѣлия си животъ, въодушевлявани само отъ желанието (споредъ исковата молба — имота имъ главно да послужи за прѣуспѣването и величието на отечеството. а споредъ завѣщанието — да спомогнатъ и тѣ за прѣуспѣването и величието на отечеството), то не може Евлогий Георгиевъ да е искалъ сериозно да направи Ив. Ев. Гешовъ дѣйствителенъ собственикъ на милиони, — лесно е да се покаже несериозностьта на този аргументъ ad hominem. Завѣщанието, юридически погледнато, не може да бѫде изразъ на друга воля, освѣнъ на волята на завѣщателя. И ако Евлогий Георгиевъ казва въ началото на завѣщанието „бързамъ да изпълня, както волята на брата си, която ми бѣше позната отчасти, така и моята по слѣдующия начинъ“, той въ сѫщность само *своята воля* изказва. Имотътъ, останалъ отъ брата му Христо, е неговъ имотъ и съ него той е могълъ свободно да разполага, както си ще. Слѣдователно, той е билъ свободенъ да си назначи когото ще за свой универсаленъ наслѣдникъ, стига само изборътъ му да падне върху такова лице, което буквално и добросъвѣстно ще изпълни изразената въ завѣщанието воля, особено ония завѣти и задължения, изпълнението на които не би могло по сѫдебенъ редъ да се изиска, въ случай че универс. наслѣдникъ не ги изпълни доброволно. Че това лице, като универсаленъ наслѣдникъ, ще получи въ своя собственость евентуалния остатъкъ отъ наслѣдството — може би и „цѣли милиони“ — това е свързано съ качеството на наслѣдникъ. А туй качество не може да се счита за привидно дадено заради това, защото въ случая назначеното за универс. наслѣдникъ лице било непознато на брата на Евлогий Георгиевъ. Въ завѣщанието на послѣдния волята на брата му трѣба да се смѣта изразена главно въ разпорежданете на чл. 13, съ което се оставатъ 6 милиона лева за Висше училище, което да носи името „*Братя Евлогий и Христо Георгиеви отъ Карлово*“. Въ салона на това училище ефоритѣ се задължаватъ да поставятъ портретитѣ на двамата братя, а въ двора на училището да въздигнатъ въ тѣхня паметъ двѣ мраморни статуи.

2.

Втора презумция извлѣчена отъ завѣщанието.

Както Горановитѣ наслѣдници въ Ромѫния, така и сега Българската Държава привежда като втора улика, извадена отъ текста на завѣщанието, разпореждането на чл. 14 ал. 2 и на кодицилла отъ 4 Юли 1891, дѣто завѣщательтъ постановява една двойна *обикновенна собституция* (substitutio vulgaris), за да заключи отъ тази улика, че Ив. Ев. Гешовъ, както и неговитѣ собститути, е фидуциаренъ, привиденъ универсаленъ наслѣдникъ.

Първата алинея на чл. 14 отъ завѣщанието е вече приведена по-горѣ. Въ нея се потвърдява назначаването на Ив. Ев. Гешовъ за универсаленъ наслѣдникъ, направено въ началото на разпоредителната часть отъ завѣщанието, като се постанвввява, че имотътъ, който остане слѣдъ като се изпълнятъ завѣтитѣ и слѣдъ спадането на 6-тѣхъ милиона лева за училище, ще го „вземе и наслѣди г-нъ Ив. Евст. Гешовъ, моя универсаленъ наслѣдникъ“. А втората алинея гласи:

„Въ случай, че г-нъ Иванъ Евстатиевъ Гешовъ не би желалъ или би билъ неспособенъ да приеме това мое наслѣдство, „или въ случай, че той би починалъ прѣди мене, тогава това „мое наслѣдство, съ всичкитѣ задължения, права и условия, изложени въ това завѣщание, го оставямъ на братовчеда си Евлогий Н. Пулиевъ; но ако и той не би желалъ, или не би „билъ способенъ дн го приеме, оставямъ наслѣдството си, съ „всичкитѣ задължения, права и условия, прѣдвидени въ това „завѣщание, на г-нъ Димитръ А. Ивановъ“.

А въ кодицилла отъ 4-й юли 1891 втората алинея на чл. 14 се измѣнява въ смисълъ, че за първъ замѣстникъ (субститутъ) се опрѣдѣля Димитръ А Ивановъ, а за замѣстникъ на послѣдния — Христо Н. Пулиевъ.

Какъ трѣбва да се обясни това измѣнение ще се покаже по-долу. Сега да видимъ, какво заключение вади Исковата молба отъ факта на постановената субституция. То е смѣло и категорично: „Що се отнася до самитѣ процитирани разпореждания „на чл. 14 и на кодициллътъ отъ 14-й юлий 1891 год., то „*само тѣ, безъ сѫществуването на каквито и да било* „*други данни, биха били достатъчно доказателство, че* „*покойния Евлогий Георгиевъ нито за минута не е ми-*

„слилъ да прави нито едно отъ изброенитѣ лица за соб-„ственникъ на наслѣдството, т. е. за истински наслѣд-„никъ, който, слѣдъ като раздаде по принадлежность „изрично изброенитѣ въ самото завѣщание завѣти, да „задържи остатъка за себе си“. (к. м.) И ето какъ се мотивира този юридически парадоксъ.

„Ако намѣрението на Евлогий Георгиевъ въ дѣйствител-„ность би било такъво, нѣмаше защо той да назначава нѣколко „души наслѣдници, да опрѣдѣля редъ за тѣхъ и, което е най-„важно въ случая, да поставя този редъ въ зависимость отъ та-„кива условия, като напр.: ако единия откаже да приеме, или „пъкъ умре, тогазъ да го замѣсти втория, и т. н, особено като „се има прѣдъ видъ, че между двама отъ тѣхъ и третия (Дим. „Ивановъ) нѣма абсолютно никакво родство“.

Ако тази аргументация е наистина изразъ на сериозно юридическо мнѣние, тя не може другояче да се окачестви освѣнъ като проява на странно юридическо невѣжество и недомислие.

Авторътъ на исковата молба, очевидно, не знае или се прѣструва, че не знае нищо за сѫщината и цѣльта на субституцията при завѣщанията. Или пъкъ ако той знае нѣщо за този институтъ — извѣстенъ вече на римското право и на всички почти съврѣменни законодателства[1]) — то е слѣдното „правило“: когато завѣщательтъ нареди въ завѣщанието евентуаленъ замѣстникъ на универсалния си наслѣдникъ, за въ случая, че послѣдния не приеме наслѣдството или се окаже неспособенъ да го приеме или пъкъ умре прѣди завѣщателя, тогава трѣба да се приеме, че както институираното лице, така и неговия субститутъ сѫ фидуциарни, *привидни* наслѣдници.

Съ подържането на такова *правило* може авторътъ на исковата молба — блѣскаво да пропадне на всѣки юридически екзаменъ. Но да останемъ сериозни. Каква е сѫщината на така нарѣчената *вулгарна субституция*? Условно се назначава едно

---

[1]) Въ нашия законъ за наслѣдството е изоставенъ отдѣлътъ за субституциитѣ. При изработване сегашния законъ за наслѣдството г. Тончевъ — министеръ на Правосѫдието прѣзъ 1889 — сезиралъ комисията при М-вото на Правосѫдието, която разглеждала проекта, съ въпроса: „дали да се приематъ въ наший проектъ субституциитѣ. Слѣдъ кратки разисквания, комисията намѣрила, че тѣ не трѣба да се приематъ, тъй като „това не е съобразно съ нашия животъ и че тѣ не сѫ извѣстни у насъ“ (проток. отъ 19/VIII 89 г.) Види се и до сега тѣ не сѫ извѣстни на автора на исковата молба! — Но при все това и по нашия зак. за насл. вулгарнитѣ субституции сѫ позволени и дѣйствителни, като условни завѣщателни разпореждания.

второ лице за универс. наслѣдникъ. Условието е отлагателно и се състои въ това: „ако прѣко, безусловно назначениятъ не стане наслѣдникъ". А той може да не стане наслѣдникъ или защото *не иска* да стане сир. като се *откаже* отъ наслѣдството, или защото не *може* да стане наслѣдникъ; а *не може* да стане било защото се окаже *неспособенъ* да наслѣдва по завѣщание, било защото умре *прѣди* завѣщателя (или *едноврѣменно* съ него). Ср. чл. 160 ал. 1 и 161 отъ Зак. за Наслѣдството).

Каква е цѣльта на вулгарната субституция? Да се изключи наслѣдването ab intestat, макаръ и назначения (институирания) за универсаленъ наслѣдникъ да не стане — по една отъ посоченитѣ три причини — такъвъ.

Кога ще прибѣгне завѣщательтъ къмъ субституция? Когато особено държи на своето завѣщание и иска по възможность да не допустне да се кадуцира то (да остане безъ дѣйствие) поради липса на назначения универсаленъ наслѣдникъ. А завѣщательтъ особено ще държи да не се обезсили завѣщанието, когато не иска имотътъ му да се разпрѣдѣли между кръвнитѣ му роднини, особено ако тѣ не сж ближни, по презумираната отъ закона обичь къмъ тѣхъ, която въ случая не съвпада съ дѣйствителната обичь на завѣщателя и когато е наредилъ завѣти и тяжести, изпълнението на които зависи отъ добросъвѣстностьта на универсалния наслѣдникъ.

Тъкмо такъвъ е билъ и случая съ Евлоги Георгиевъ.

Той е искалъ да му стане универсаленъ наслѣдникъ лице, избрано отъ него, което достойно да продължава и прѣдставлява неговата имотно-правна личность, подиръ смъртьта му, и отъ което е можелъ да очаква, че буквално и добросъвѣстно ще изпълни всички завѣти и задължения, съ които ще го натовари въ завѣщанието. За него освѣнъ това не е безразлично кой ще получи евентуалния остатъкъ отъ богатството му; то е трѣбало да бжде личность, която е спечелила неговото уважение и неговата обичь и довѣрие. Такова лице е билъ на първо мѣсто Иванъ Евстратиевъ Гешовъ, за когото може положително да се твърди възъ основа на цѣлата кореспонденция размѣнена между него и Евлоги Георгиевъ, че е билъ за покойния по-ближенъ отъ най-прѣданния синъ, отъ най-любящия братъ и отъ най-интимния приятель и съвѣтникъ. На второ мѣсто, при липса на Гешова сж идели опрѣдѣленитѣ отъ Евлоги негови субститути, отъ които Евлоги Н. Пулиевъ по-сетнѣ (въ 1891) е билъ по лични на-

вѣрно съображения замѣстенъ съ Хр. Н. Пулиевъ, като е билъ опрѣдѣленъ послѣдния да наслѣдва само, ако и Дим. Ивановъ — най-довѣреното на покойния лице въ контората му, спечелилъ неговото уважение съ своята прѣданна дългогодишна работа за неговитѣ интереси — не би craналъ неговъ наслѣдникъ.

Споредъ исковата молба, слѣдвало отъ самия фактъ, дѣто завѣщательтъ е прѣдвидилъ субституция за универсалния си наслѣдникъ, какво този наслѣдникъ не е *истински*, а *привиденъ*. Азъ не вѣрвамъ да може да се посочи нѣкой авторъ, който да е поддържалъ подобенъ абсурдъ, или нѣкое сѫдебно рѣшение, въ което да е било приложено това „правило". Вулгарната субституиия се счита за институтъ толкова обикновенъ, щото авторитѣ даже не намиратъ за необходимо да се спиратъ повече върху него. Ето какво казва Planiol (II, no 3266) Ce genre de substitution (la substitution vulgaire) est fréquent dans les testaments, parceque le testateur, qui peut survivre de longues années, doit prévoir que le légataire choisi par lui peut pré'dé'ceder, ou même *peut être qu il refusera* . . . La substitution vulgaire n est soumise á ausune règle particulière; elle ne soulève aucune difficulté. L'art 898 l'autorise dans les termes les plus généraux. Nous n'en disons rien de plus." (= Този видъ субституция, обикновената, вулгарна субституция, се срѣща често въ завѣщанията, защото завѣщательтъ, който може да прѣживѣе много години, трѣба да прѣдвиди, че избраниятъ отъ него наслѣдникъ може да умрѣ прѣди него или може би даже *че той ще се откаже* . . . Вулгарната субституция не е подчинена на никакво особно правило; тя не повдига никаква мѫчнотия. Чл. 898 я позволява въ най-общи изрази. Ние нѣма да кажемъ за нея нищо повече). Ср. и Pandectes françaises, t. 34, *Substitutions* vulgaires, n. 58—69. *Baudry Lacautinerie et Colin*, Successions, II, n. 3057.

Въ исковата молба се казва, че ако намѣрението на Евл. Георгиевъ въ дѣйствителность е било да назначи истински наслѣдникъ, нѣмало защо да назначава нѣколко души наслѣдници, да опрѣдѣля редъ за тѣхъ и, което било най-важно (!) въ случая, да постави този редъ въ зависимость отъ такива условия, като напр.: ако единия откаже да приеме или бѫде неспособенъ да приеме, или пъкъ умре, тогазъ да го замѣсти втория, и т. н. Ами въ зависимость отъ какво друго е трѣбало да постави завѣщательтъ този редъ? Тамъ сѫ прѣдвидени всичкитѣ, три при-

чини, поради които би се кадуцирало завѣщателното разпореждане за назначаване универсаленъ наслѣдникъ. Особно пъкъ важно се вижда на автора на исковата молба — въ подкрѣпа, разбира се, на неговата теза — това, дѣто между Гешовъ и Хр. Пулиевъ отъ една страна и Димитръ Ивановъ отъ друга, нѣмало никакво родство! Като че ли за сериозни, истински наслѣдници—субститути могатъ да се назначаватъ само роднини! Това е толкова безсмислено, щото просто възбужда удивление.

Ако бѣше вѣрна тезата, що се поддържа въ исковатъ молба — че отъ самия фактъ на постановената отъ завѣщателя субституция трѣбало да се заключи за фидуциарния, привидния характеръ, както на прѣко назначения универсаленъ наслѣдникъ, така и на субститутитѣ — ако се яви casus substitutionis — ако бѣше вѣрна тази оригинална теза, институтътъ на вулгарната субституция вмѣсто да послужи за запазване въ сила на завѣщателевата воля, би служилъ за нейното обезсилване. Защото *фидуциарнитѣ* завѣщателни разпореждания сѫ както по французката, така и по ромѫнската юриспруденции — нищожни. И въ какво странно освѣтление би се поставилъ тогава законодательтъ, който коварно прогласява назначаването завѣтникъ и наслѣдникъ съ субститути за позволено. за да могатъ послѣ кръвнитѣ роднини, които ужъ завѣщательтъ е искалъ по най-сигуренъ начинъ да изключи отъ абинтестатно наслѣдване, да се възползуватъ отъ недѣйствителностьта на завѣщанието! Четете art. 804 отъ Ромѫнския Гражд. Законникъ: „Позволено е разпореждането, съ което едно трето лице е повикано да приеме даръть, наслѣдството или завѣта, въ случай когато назначениятъ завѣтникъ или наслѣдникъ, не приеме или не може да приеме.“ Позволено е, за да могатъ послѣ кръвнитѣ роднини, които се изключватъ съ такова разпореждане да търсятъ своята наслѣдствена часть ab intestato, като се позоватъ на фидуциарния характеръ на това „позволено“ завѣщателно разпореждане!

Исковата молба има въ резерва още единъ аргументъ. „Ако Евлогий дѣйствително би желалъ да направи Гешова за „собственикъ на остатъка отъ наслѣдството си, въ който случай „това наслѣдство слѣдъ смъртьта на Гешова би прѣминало въ „родътъ му, въ сѣмейството му, нѣмаше нищо по-просто и по-„лесно, освѣнъ да се ограничи само съ неговото име, като употрѣби обикновената форма на завѣщатие, която не изисква нищо повече отъ указване името на наслѣдника, защото всичко

„друго щѣше да се подразбира отъ само себе си, а имен-„но въ случай, че Гешовъ умре, ще дойдатъ да го замѣс-„тятъ неговитѣ наслѣдници по закона; най-многото, което би „могълъ Евлогий да стори, за да осигури наслѣдството въ пол-„за на тѣзи Гешови наслѣдници за онѣзи случаи, когато Ге-„шовъ би умрѣлъ прѣди Евлогия или би се оказалъ неспосо-„бенъ по закона да приеме наслѣдството, е — да спомене въ „завѣщанието, че въ случай на подобно нѣщо, наслѣдството ще „ще приематъ Гешовитѣ дѣца, неговитѣ наслѣдници. *Фактътъ, „слѣдователно, че, въ случай на смърть на Гешова прѣ-„ди Евлогия, наслѣдството трѣба по завѣщанието да „прѣмине не върху Гешовитѣ наслѣдници, а върху съвър-„шенно друго лице — Дим. А. Ивановъ, ясно показва, „че намѣрението* на покойния не е било да направи Гешова за „свой истински наслѣдникъ, т. е. за собственникъ по завѣщанието‘.

На това противопоставяме слѣдното:

Назначаването на наслѣдникъ съ завѣщание е било и е винаги и на вредъ актъ на чисто *личенъ* изборъ. *Личностьта* на наслѣдника е прѣкия и изключителенъ обектъ на завѣщателното разпореждане. Не и неговото семейство. Заради това по общо правило, отъ което въ Франция и въ Румжния нѣма никакво изключение, не бжде ли назначеното за наслѣдникъ или завѣтникъ лице живо въ момента на смъртьта на завѣщателя, окаже ли се то неспособно да получава по завѣщание или се отрѣче отъ наслѣдството или завѣта — то завѣщателното разпореждане, което е било направено въ негова полза, се обезсилва, кадуцирва се. (Art. 1039, 1040, 1043 отъ франц. Code civil; art. 924, 925 отъ ром. Cod. civil). Това е елементарно — освѣнъ за автора на Исковата молба. Значи, ако завѣщательтъ назначи двамата си синове за универсални наслѣдници, и единътъ отъ тѣхъ не го прѣживѣе, завѣщателното разпореждане по отношение на него ще падне; семейството на сина ще търси въ Франция и Румжния само законната си часть, тъй като едничъкъ универсаленъ наслѣдникъ ще остане другия синъ. Ако ли назначениятъ наслѣдникъ е по-далеченъ роднина, който нѣма резервирана часть, или бжде чуждо лице — въ сжщата ипотеза, завѣтътъ ще падне и семейството на облагодѣтелствуваното въ завѣщанието лице нѣма нищо да получи.

Послѣ, исковата молба изхожда отъ досущъ невѣрното прѣдположение, че за да може да се приеме, за *сериозно,*

институирането нѣкого за универсаленъ наслѣдникъ, трѣба непрѣменно завѣщательтъ да е искалъ и да е изразилъ волята си, щото наслѣдството, ако не може да бѫде прието отъ назначеното въ завѣщанието лице, да бѫде прието отъ *неговитѣ дѣца.* Това прѣдположение противорѣчи на *личния, индивидуалния* характеръ, който по правило[1]) и по схващането на закона има всѣко завѣщателно разпореждане, а особено това, съ което се назначава универсаленъ наслѣдникъ. И обикновенно завѣщателитѣ не слѣдватъ съвѣта, който имъ се дава въ исковата молба: да споменаватъ въ завѣщанието, че ако назначениятъ наслѣдникъ умре прѣди отваряне на наслѣдството, се окаже неспособенъ или се отрѣче отъ наслѣдството, то неговитѣ дѣца или наслѣдници да го приематъ. Слѣдвателно, ако се приеме за вѣрна теорията, поддържана въ исковата молба, трѣбало би *обикновенно* да се счита, че завѣщательтъ нѣма намѣрение да прави наслѣдника си *истински наслѣдникъ* т. е. „собственникъ по завѣщанието". Но ако сѫществува такова правило, излишни сѫ били усилията, които се правятъ отъ Държавата за да се докаже, че Ив. Ев. Гешовъ не е истински наслѣдникъ. Достатъчно е било да се посочи, че въ завѣщанието на Евл. Георгиевъ дѣцата на Ив. Ев. Гешовъ не сѫ субституирани на баща си — и работата щѣше да се свърши. Наистина въ исковата молба се извежда намѣрението на Евл. Георгиевъ да не бѫде Ив. Ев. Гешовъ *истински наслѣдникъ* отъ факта, че, споредъ завѣщанието, въ случай на смъртьтъ на Гешова прѣди Евлогия, *наслѣдството трѣба да прѣмине върху Дим. А. Ивановъ* — не върху Гешовитѣ наслѣдници; но очевидно съ това не се измѣнява теорията на Държавата. Защото и да не бѣше назначенъ Дим. А. Ивановъ за субститутъ, ако бѣше умрѣлъ Гешовъ прѣди Евлогий Георгиевъ, наслѣдството на послѣдния щѣше да се отвори ab intestat, и щѣше да наслѣди Иванъ Т. Горанъ, вуйка на завѣщателя, който щѣше да изключи, братовчедитѣ на тогова — отъ другитѣ му вуйки. Значи и въ тоя случай — Гешовитѣ дѣца, resp., съпругата му не биха получили нищо отъ наслѣдството, освѣнъ завѣта отъ 16,000, resp. 40,000 л.

---

[1]) Отъ това схващане е отстѫпилъ италианския законодатель въ art. 890 al. 2., а споредъ него и нашиятъ (въ чл. 160 ал. 3 за Наслѣд.) — въ случаитѣ, когато облагодѣтелствуваното въ завѣщанието лице, е низходящъ на завѣщателя или неговъ сродникъ отъ първата странична линия.

Отъ казаното до тукъ се вижда какво значение може да има и слѣдниятъ аргументъ (Искова молба, стр. 8, горѣ): „Ако желанието на Евл. Георгиевъ е било да облагодѣтелствова „Гешовото семейство, той нѣмаше защо да поставя това облаго„дѣтелствуване въ зависимость съ случайното събитие — дали „Гошовъ ще умре подиръ Евлогия или прѣди него — та, ако „бжде живъ, когато умре Евлогия, да стане наслѣдникъ, а ако „ли умрѣ по-рано отъ Евлогия — да се счита като че не е „сжществувалъ. Подобно прѣдположение за намѣрението на Евло„гия Георгиевъ се явява, слѣдователно, неестествено и без„смислено“.

Съ този доводъ може да се изкара „неестествено и безсмислено“ прѣдположението за намѣрението на всички завѣщатели, които правятъ частни или общи (универсални) разпореждания, защото, както се вече показа по горѣ, винаги се приема, че даването на завѣтъ или назначаването на наслѣдникъ въ завѣщание се прави съ огледъ къмъ индивидуалностьта, къмъ личнитѣ качества, заслуги, достоинства на наслѣдника или завѣтника — и заради това *всички завѣщателни разпореждания се кадуциратъ* (оставатъ безъ дѣйствие), *когато облагодѣтелствуваното лице умре прѣди завѣщателя*. „Безсмислено и неестествено“ е да се прѣдполага, че когато единъ завѣщатель назначава нѣкого за свой универсаленъ наслѣдникъ намѣрението му е на първо мѣсто да облагодѣтелствува *семейството* на това лице. Не! Намѣрението е да се „облагодѣтелствува“ *самото* това лице; завѣщателния призивъ е винаги индивидуаленъ, личенъ.[1]) Дали *семейството* на назначеното въ завѣщанието лице ще се възползува или не отъ щедростьта на завѣщателя — това е безразлично. Обикновено, разбира се, наслѣдницитѣ на това лице — не само „семейството“ — му ще получатъ по

---

[1]) Ср. вмѣсто други, P l a n i o l, III, № 2847. Le legs est caduc lorsque le légataire meurt avant le testateur (art. 1039). Les libéralités testamentaires sont p e r s o n n e l l e s, c'est a'dire faites en vue d'une personne détérminée, et elles ne peuvent pas être recueillies par d'autres. Il est donc nécessaire que le légataire soit encore vivant au jour du décès du testateur pour que son droit au legs s'o u v r e en sa personne (art. 1014) Une fois ouvert, son droît devient trasmissible à ses propres héritiers ou autres ayants cause“. (Завѣтътъ е безъ дѣйствие, когато завѣтникътъ умре прѣди завѣщателя. чл. 1039. Завѣщателнитѣ щедрости сж *лични*, сир. направени съ огледъ къмъ едно опрѣдѣлено лице и тѣ не могатъ да бждатъ получени отъ други лица. Заради това необходимо е, щото завѣтвикътъ да бжде живъ още въ деня на смъртьта на завѣщателя, за да се *отвори* въ неговото лице правото му върху завѣта (чл. 1014) Веднъжь отворено (родено), правото му може да прѣмине върху собственитѣ му наслѣдници или други правопрѣемници.

наслѣдство или по право на трансмисия облагата, която е прѣдназначена за това лице въ завѣщанието, но за това е необходимо то да е доживѣло момента, когато се отваря въ негова полза наслѣдството или завѣта. Ала ползата за „семейството“ на облагодѣтелствуваното въ завѣщанието лице е единъ възможенъ, по далеченъ ефектъ на завѣщателното разпореждане, настѫпването на който може би да влиза въ *по-далечнитѣ* намѣрения на завѣщателя; този ефектъ обаче стои вънъ отъ *прѣкото намѣрение* на завѣщателя, което едничко намира изразъ въ завѣщанието и има юридическо значение. По италиянския гражд. законникъ (art. 890 al 2) — въ различие отъ френското, ромѫнското и повечето други законодателства на романскитѣ народи — законодательтъ напуща изложения принципъ за *личния, индивидуалния* характерь на *ония* завѣщателни разпореждания, които сѫ направени въ полза на *низходящи* на завѣщателя или на негови *братя, сестри* или *братови и сестрини* чада: за тия и *само* за тия завѣщателни разпореждания законътъ приема, че *намѣрението* на завѣщателя е било да облагодѣтелствува не само лично онова лице, което той споменава въ своето завѣщание но и неговитѣ *дѣца*, които слѣдв. иматъ право *по прѣдставителство* да „участвуватъ въ наслѣдството или завѣта“, когато тѣхния родитель — който е *поименно* облагодѣтелствуванъ отъ завѣщателя — умре прѣди завѣщателя или се окаже недостоенъ да го наслѣдва. Сѫщо така и у насъ по чл. 160 ал. 2 отъ Зак. за Наслѣдството. Но и по нашето законодателство (чл. 160 ал. 1, чл. 161 Зак. за наслѣд.) *естественото, разумното* и *законното* прѣдположение за намѣрението на завѣщателя е, щото облагодѣтелствуването на *семейството* на назначения въ завѣщанието наслѣдникъ или завѣтникъ[1]) „да бѫде въ зависимость отъ случайното събитие дали този наслѣдникъ ще умре подирь завѣщателя или прѣди него, та ако бѫде живъ когато умре завѣщателя, да стане наслѣдникъ, а ако ли умре по-рано отъ него, да се счита, като че не е сѫществувалъ“.

Въ постановената отъ Евлогия Георгиевъ субституция, Исковата молба (стр. 8) съзира „напълно достатъчно указание“ за истинностьта на своята теза, че ›истинската воля‹ на завѣщателя е била да не стане Ив. Ев. Гешовъ дѣйствителенъ собственикъ на остатъка отъ наслѣдството, *още и заради това*,

---

[1]) Когато той не е отъ низходящитѣ роднини на завѣщателя, нито отъ неговитѣ роднини отъ *първата* странична линия (чл 160 ал. 2).

дѣто „назначавайки Гешова за свой наслѣдникъ, Евлогий допуска „прѣдположението, че Гешовъ може и да не приеме наслѣдство„то и поради това прѣдвижда други лица, които да го замѣ„стятъ въ такъвъ единъ случай“. И то защо? Защото било „нѣщо съвсѣмъ неестествено да се допустне, че било Гешовъ, „било Ивановъ, било който ще да е, ще се откаже да получи за „себе си такъво значително състояние отъ нѣколко милиона лева“. Отъ тукъ слѣдвало, че „съмнѣнието на Евлогия да ли Гешовъ ще се съгласи да приеме милионитѣ, може да се обясни *само съ това* (к. м.), *че Евлогий е разбиралъ, че тѣзи милиони се оставятъ Гешову не въ собственость, а сж прѣдназначени да ги прѣдаде другадѣ*“.

Тази аргументация изхожда прѣди всичко отъ психологически и етически невѣрното прѣдположение, че само користолюбието, само алчностьта за богатство, придобито съ цѣната на всѣка морална жертва, сж нѣщо естествено, при сжщо на всѣка човѣшка душа, и че чувството на лично достоинство, моралнитѣ съображения, които мотивиратъ единъ отказъ отъ матѐриални блага, сж нѣщо „съвсѣмъ неестествено». И че това, което авторътъ на Исковата молба смѣта за *неестествено*, е напротивъ нѣщо много *естествено*, макаръ не присжщо на извѣстна категория хора, за които важи максимата „moneta non olet“ — ясно се вижда отъ самитѣ закони, които уреждайки института на наслѣдството изобщо и на субституцията особно, прѣдвиждатъ, значи *допущатъ* случаи, въ които назначениятъ отъ завѣщателя наслѣдникъ или завѣтникъ може да се откаже отъ наслѣдството или отъ завѣта. Вижте по-горѣ цитирания тѐкстъ на чл. 804 отъ ромжнския граждански законникъ. Не само това. Сжществува мнѣние между французкитѣ автори — поддържано и отъ пандектисти [1]) — че когато завѣщательтъ постанови субституция, за

---

[1]) Köppen, Lehrbuch des heutigen römichen Erbrechts, стр. 516: „(Die Vulgarsubstitution) enthält wenn sie in allgemeinen Ansdrücken angeordnet ist, stillschweliigend die *conditio*, dass der Vorerbe... die Erbschaft nicht erwerben werde, *und begreift sowohl den Fall, wo der Vorerbe die Erbschaft nichl erwerben will (s. g. casus noluntatis), als den Fall, wo er sie nicht erwerben kann (s. g. casus impotentiae) auch wo die Substitution nach ben Worten auf einen dieser Fälle beschränkt ist,* sofern trotz des beschränkenden Ausdrucks die Absicht des Erblassers ersichtlich auf beide Fälle gerichtet ist“. (= „Вулгарната субституция, когато е постановена въ общи изрази, съдържа мълчаливо *условието*, ако на първо мѣсто назначениятъ наслѣдникъ... не придо-

случая ако наслѣдникътъ *не може* да приеме наслѣдството, счита се, че субституцията е постановена *и за случая*, ако наслѣдникътъ *не иска* да приеме наслѣдството и обратно. Нима юриститѣ, които поддържатъ това мнѣние, биха могли да го поддържатъ, ако бѣше вѣрно, че когато е постановена субституция за случая на *отказъ* отъ наслѣдството, трѣба да се приеме, какво назначаването на наслѣдникъ е за лице (привидно)? Като се има при това прѣдъ видъ, че споредъ французката доктрина и юриспруденция, назначаването на привиденъ наслѣдникъ влѣче слѣдъ себе си абсолютна недѣйствителность на завѣщателното разпореждане!

И забѣлѣжете, това, което въ Франция е едно мнѣние, впрочемъ контровенсирано, въ Италия е законъ. Art. 896 отъ италианския Codice civile постановява: „Когато въ субституцията е изразенъ само единъ отъ двата случая, ако първо повикания *не би моглъ* или *не би желалъ* да приеме наслѣдството или завѣта, другиятъ случай се подразбира мълчаливо включенъ, стига само да не е установена противната воля на завѣщателя". („Se nella sosti tuzione è soltanto espresso uno dei due casi, che il primo chiamato non possa o che non voglia conseguire l'eredità o il legato, l'altro caso si intende tacitamente incluso, purchè non consti della volontà contraria del testatore"). Ето единъ законъ, който даже тогава, когато завѣщательтъ изрично е прѣдвидилъ и „допустналъ" само случая, че назначениятъ на първо мѣсто за наслѣдникъ, не би *моглъ* да стане такъвъ (поради непрѣживѣване завѣщателя или поради неспособность), прѣдписва да се счита за мълчаливо подразбиранъ и „*допустнатъ*" отъ завѣщателя и случая, че назначениятъ на първо мѣсто за наслѣдникъ *не би желалъ* да приеме наслѣдството; — и тази легална презумция ще се прилага разбира се, не само

бие наслѣдството, и обема както случая, когато този наслѣдникъ *не иска* да придобие наслѣдството (така нар. casus noluntatis), така сѫщо и случая, когато той *не може* да го придобие (така нарѣченъ casus impotentiae), *даже когато субституцията по думитѣ е ограничена за единa отъ тия случаи*, стига само да е явно, въпрѣки ограничителния изразъ, че намѣрението на завѣщателя е насочено къмъ двата случая").

Ср. *Dernburg* Pandekten. III § 88 стр. 169 (III изд.). *Windscheid*, Pandektenrecht, III § 557, бѣл. 5.

когато не се касае за милиони.[1]) Тя не ще се приложи само когато завѣщательтъ ясно е ограничилъ субституцията да не стане освѣнъ въ *изрично* прѣдвидения отъ него случай. Значи италианскиятъ законодатель изхожда отъ *неестественото*, споредъ Исковата молба, прѣдположение, че завѣщателитѣ допускатъ възможностьта, назначенитѣ отъ тѣхъ за наслѣдници да се откажатъ отъ прѣдлаганото имъ наслѣдство! Или въ Италия *милионитѣ* не сж такова примамливо нѣщо, както въ България?!

Но нека стжпимъ на конкретна почва и да приемемъ за вѣрно онова мнѣние, което споредъ Исковата молба, Евлогий Георгиевъ трѣба безъ друго да е ималъ за Ив. Евст. Гешовъ, като за човѣкъ, който не е способенъ да се ржководи отъ други побуждения, освѣнъ отъ користолюбие и алчность за богатство и за когото поради това не би могло друго да се допустне, освѣнъ че за нищо въ свѣта не би се отказалъ да приеме едно милионно наслѣдство. Не би ли могълъ Евлогий Георгиевъ въ такъвъ случай да се страхува, че Гешовъ ще се сговори съ умразния му вуйка Ив. Горанъ въ смисълъ да се откаже отъ наслѣдството срѣщу 5—6 милиона, за да се отвори наслѣдството ab intestat въ полза на Ив. Т. Горанъ, който не желайки доброволно да изпълни 6 милионния легатъ за Висше училище, би craналъ собственикъ на цѣли милиони? Гешовъ щѣше да има *смѣтка* така да постжпи, ако напр. Евлогий бѣше починалъ прѣзъ 1885 г., когато богатството му ще да е възлизало на около 9—10 милиона. Защото въ такъвъ случай, той като универсаленъ наслѣдникъ по завѣщанието не би получилъ повече отъ два-три милиона, а въ сговоръ съ Ив. Горанъ би взелъ много повече.

Трѣба обаче да се забѣлѣжи, че ако се поставимъ на конкретно становище, сир. ако приемемъ, че Евлогий Георгиевъ, прѣдвиждайки *тритѣхъ* причини, по които би могло да се

---

[1]) Losana. Delle succssioni testamentarie № 985, стр. 380: „Нашиятъ кодексъ е турилъ край на спора, като е приелъ, че се подразбира включенъ мълчаливо и непрѣдвидения изрично отъ завѣщателя случая. И дѣйствително има и пълна правдоподобность, че който прѣдписва субституция го прави за да си осигури единъ тестаментаренъ наслѣдникъ въ случай че липса онзи който прьвъ е повиканъ къмъ наслѣдство, каквато и да бжде причината за тази липца, и че, ако завѣщательтъ се е ограничилъ да прѣдвиди единъ отъ двата случая, когато наслѣдникътъ не би могълъ или не би искалъ да приеме наслѣдството, това зависи единствено отъ туй дѣто посочениятъ отъ него случай му се е видѣлъ по-вѣроятно осжществимъ, така щото не може отъ това да се аргументира въ смисъль, че е ималъ намѣрение да бжде изключенъ субститутътъ когато послѣ се кадуцира назначението на наслѣдникъ поради друга причина.“

кадуцира универсалното разпореждане въ завѣщанието му, е наистина конкретно *допускалъ* тѣхното осѫществение — а не както е най-вѣроятното, че той просто е възпроизвелъ въ своето завѣщание прѣдвиденитѣ отъ закона причини за кадуциране, — за да обезпечи *на всѣки случай* своето завѣщание, — ще дойдемъ до тамъ да приемемъ, че Евлогий е *допускалъ* щото Ив. Ев. Гешовъ — да посѣгне умишленно върху живота му или да го набѣди клѣветнически за прѣстѫпление наказуемо съ наймалко петгодишенъ строгъ тъмниченъ затворъ или да му попрѣчи да направи друго завѣщание или да измѣни завѣщанието отъ 1882 или нѣкой кодицилъ въ него. Защото само за такива постѫпки можеше Гешовъ да стане *неспособенъ* (сир. недостоенъ) да наслѣдва Евл. Георгиева (Ср. чл. чл. 160 ал. 1, 49 ал. 1 въ свръзка съ чл. 6 отъ нашия зак. за наслѣдството, art. 655,656 отъ Ромѫнския Codicele civil)!

Е. колкото и да е било долньо мнѣнието, което Евлогий Георгиевъ е ималъ за Гешова — когото споредъ Исковата молба той е натоварилъ не само съ явни порѫчки, писани въ завѣщанието, надзорътъ за изпълнението на които може да се упражнява отъ цѣлото общество — но и съ довѣрително направени секретни наставления за остатъка отъ наслѣдството — все не ще може да се допустне, че Евлогий Георгиевъ е считалъ Гешова способенъ за такива прѣстѫпления спрѣмо него. А въ чл. 14 ал. 2 отъ завѣщанието си казва:

„Въ случай че г-нъ Ив. Ев. Гешовъ . . . би билъ *неспособенъ* да приеме това мое наслѣдство. . . "

За да не се дойде до подобно, чудовищно прѣдположение, не остава друго, освѣнь да се приеме че прѣдвиденитѣ въ чл. 14 ал. 2 отъ завѣщанието и въ кодицилла отъ 4-й Юли 1891 случаи на кадуциране универсалното разпореждане въ полза на Ив. Ев. Гешовъ — както и на първия субститутъ Д. А. Ивановъ — сѫ просто, както казахме по-горѣ, възпроизведени въ завѣщанието «за всѣки случай», безъ да може да се твърди, че Евл. Георгиевъ *конкретно е допускалъ* — освѣнъ възможната по-ранна смърть на Ив. Ев. Гешовъ — възможностьта да се осѫществятъ тия причини. Отъ това слѣдва, че никакво *индивидуално, конкретно* намѣрение или съмнѣние у Евлогия Георгиевъ не бива да се търси за да се обясни, защо той е прѣдвидилъ случаитѣ „че унив. наслѣдникъ не би можалъ или не би билъ способенъ да приеме неговото наслѣд-

ство '. Щомъ е така, презумцията, която Исковата молба вади отъ това разпореждание на завѣщателя, е и отъ тази гледна точка, досущъ лишена отъ прецизность и важность, понеже никаква психологическа и логическа връзка нѣма между това разпореждане и факта, който съ тази презумция Исковата молба се домогва да докаже: *„истинското намѣрение“* на Евлогий Георгиевъ, да не стане Гешовъ дѣйствителенъ наслѣдникъ — собственникъ на остатъка отъ наслѣдството.

Но всички тия разсѫждения сѫ излишни. Защото който знае цѣльта на субституцията, — диктувана отъ едничкото желание да се не кадуцира завѣщанието относително назначаването на универсаленъ наслѣдникъ, та да не се отваря наслѣдството ab intestat — той нищо нито чудно, нито неестествено не може да съзре въ прѣдвиждането отъ страна на завѣщателя *всички* случаи на замѣстничество Отъ факта на субституиране универсалния наслѣдникъ и въ случай, че той се откаже да приеме наслѣдството, само юридическото невѣжество или недобросъвѣстностьта могатъ да вадятъ какви да е заключения относително това, какво намѣрение е ималъ завѣщательтъ — дали назначенитѣ отъ него универсални наслѣдници да бѫдатъ дѣйствително такива или да бѫдатъ само подставени, фидуциарни наслѣдници

Слѣдователно още веднажъ става явно, че презумцията. основана върху чл. 14 на завѣщанието, resp. върху кодицила отъ 4 юлий 1891 г , не е нито *важна*, нито *точна* и като е така, не само не доказва истинностьта на твърдѣнието на Държавата за фидуциарния характеръ на наслѣдника, но и не придава на това твърдѣние на най-малка *вѣроятность*.

Тукъ му е мѣстото да се покаже, какъ е схващалъ Ал. Веричано, юридическия съвѣтникъ на Евлогий Георгиевъ, неговия дългогодишенъ адвокатъ и интименъ приятель постановената въ завѣщанието субституция, разпореждането за която именно отъ него е било внушено.

Прѣдъ Илфовския сѫдебенъ слѣдователь, разпитанъ подъ клѣтва (по делегация отъ Софийския окрѫженъ сѫдъ по дѣлото за клевета на Ив. Ев. Гешовъ противъ адвоката Хр. Филиповъ) на 9 ноемврий 1909 г., Ал. Веричано казалъ: „Азъ съвѣтвахъ и покойния послуша моя съвѣтъ да прѣдвиди три лица. които да бѫдатъ послѣдователни наслѣдници въ случай на смъртьта на единя, а такова постановление е позволено отъ ромѫнския

граждански законъ. и това защото покойния се боеше да умре безъ завѣщание. Покойния имаше желанието да се изпълнятъ постановленията на завѣщанието и никога не съмъ го чувалъ да манифестира друго нѣкое желание.“

Подкрѣпа за своето твърдѣние Исковата молба търси найсетнѣ, и въ коднцилла отъ 4 Юли 1891 именно въ измѣнението, което Евл. Георгиевъ е направилъ, като е замѣстилъ субститута Евлогий Н. Пулиевъ съ Хр. Н. Пулиевъ и като е опрѣдѣлилъ за първъ субститутъ Дим. А. Ивановъ. Самиятъ фактъ че завѣщательтъ е внесълъ това измѣнение — независимо отъ личнитѣ съображеная, които сѫ го прѣдизвикали — билъ важенъ. ,,защото той дава основание да се разбере, че Евлогий ,,Георгиевъ, назначавайки тогова или оногова въ числото на ,,своитѣ универсални наслѣдници, не се е рѫководилъ отъ съобра- ,,жението, че мисли да ги прави собственици на наслѣдството; ,,инъкъ и Евлогий Пулиевъ би могълъ да бѫде наслѣдникъ — ,,собственникъ както и другитѣ“. Това разсѫждение е погрѣшно въ основата си. Защото то почива върху съвсѣмъ невѣрната прѣдсилка, че само фидуциарниятъ универс. наслѣдникъ, който е тайно натоваренъ отъ завѣщателя ,,да прѣдаде остатъка отъ наслѣдството по прѣдназначение“, е ,,довѣрено лице“ на завѣщателя; че слѣдвателно само при назначаване на *привиденъ* наслѣдникъ завѣщательтъ дава значение на личнитѣ качества и достоинства на наслѣдника и че, напротивъ, когато намѣрението на завѣщателя е да бѫде наслѣдникътъ му истински неговъ наслѣдникъ, който да има право да стане и да остане собственикъ на наслѣдството, тогава за завѣщателя е все едно, кой ще добие това качество. А това е съвсѣмъ погрѣшно. Всѣки универс. наслѣдникъ, назначенъ за такъвъ въ завѣщание, е прѣди всичко ,,довѣрено лице“ на завѣщателя. Качествата на универс наслѣдникъ по завѣщание и на изпълнитель на завѣщание не се изключватъ. Всѣки тестаментаренъ наслѣдникъ е eo ipso и ,,изпълнитель на завѣщанието“. Особено пъкъ иматъ значение личнитѣ качества и достоинства на назначения за наслѣдникъ, когато той е натоваренъ съ завѣти и задължения, които могатъ да се изпълнятъ само при активно и доброволно сѫдѣйствие на наслѣдника, какъвто е именно случая съ завѣщанието на Евл. Георгиевъ. Па и независимо отъ характера на завѣтитѣ и задълженията, съ които е натоваренъ универсалниятъ наслѣдникъ, никога не може за завѣщателя, *именно когато мисли, да*

остане наслѣдникътъ му собственникъ на наслѣдството, да бжде безразлично дали този или онзи ще продължава подиръ смъртьта му неговата правна личность.

И тъй, отъ факта, че Евлогий Георгиевъ е замѣнилъ едного отъ субститутитѣ съ друго лице, не може по никой начинъ да се заключава, че той „назначавайки тогова или оногова въ числото на своитѣ универсални наслѣдници, не се е ржководилъ отъ съображението, че мисли да ги прави собственници на наслѣдството". И тази презумция е абсолютно лишена отъ *важность* и *точность* въ смисълъ на поддържаното отъ Исковата молба твърдѣние.

3.

На трето мѣсто Исковата молба — подобно на Гарановитѣ наслѣдници прѣдъ ромжнскитѣ сждилища — посочва, като указание, съдържаще се въ самото завѣщание, за фидуциарния характеръ на наслѣдническото качество на Ив. Ест. Гешовъ думитѣ въ първоначалната редакция на чл. 14 ал. 1 отъ завѣщанието: „който въ всѣки случай ще спре за своя смѣтка 20,000 лева".[1]) Съ кодицилла отъ 5-й Февруари 1889 тия думи сж били заличени и въ новата редакция на чл. 14, направена съ кодициллътъ отъ 4 Юли 1891, тѣ не сж вече възпроизведени.

Какво значение дава Исковата молба на тия думи и на тѣхното заличаване?

„Ако — четемъ въ И. М. —, като е съставлявалъ завѣ„щанието си, покойния Евлогий би считалъ, че назначава Гешовъ „за дѣйствителенъ наслѣдникъ, който да поеме въ своя собстве„ность всичко що остане слѣдъ изпълнението на разнитѣ завѣти. „той, Евлогий, нѣмаше защо да му отдѣля незначителната сума „20,000 л."

„Отъ тукъ слѣдва още веднъжъ, че въ момента на напис„ване завѣщанието Евлогий Георгиевъ не е мислилъ да обога„тява Гешова, а е гледалъ на него като на единъ довѣренъ „човѣкъ, комуто впослѣдствие *вѣроятно* (!) е съобщилъ истин„ското си намѣрение относително начина какъ да постжпи съ

---

[1]) Ал. 1 на чл. 14 е гласѣла първоначално така: „Имотътъ, който остане слѣдъ като се изпълнятъ завѣтитѣ и слѣдъ спадането на шестѣхъ милиона лева, назначени за училище, ще го вземе и наслѣди г-нъ Иванъ Евстратиевъ Гешовъ, моятъ универсаленъ наслѣдникъ, *който въ всѣкой случай ще спре за своя смѣтка двадесеть хиляди лева (20,000) лева.*

„остатъка отъ наслѣдството — каквото намѣрение не е могълъ „да изкаже явно и изрично въ самото завѣщание, било отпослѣ „въ кодициллитѣ, поради страхътъ прѣдъ опасностьта да не„би това изказване да послужи за причина да се унищожи за„вѣщанието, — и комуто за труда по разправянето на наслѣд„ството е опрѣдѣлилъ едно възнаграждение отъ 20,000 лева.“

И тукъ изходната точка на аргументацията е една невѣрна прѣдсилка: че когато на универсалния наслѣдникъ е оставенъ завѣтъ (прелегатъ), това означава, какво назначението за универсаленъ наслѣдникъ е привидно. Такъво правило не сѫществува. Даже когато завѣтитѣ, съ които е натоваренъ универсалния завѣтникъ биха изчерпали наслѣдствения активъ, пакъ оставянето завѣтъ на наслѣдника не може да се счита като достатъчно указание за привидния характеръ на наслѣдническото качество[1]). Самъ законодательтъ прѣдвижда случаи, въ които завѣщательтъ отрежда частенъ завѣтъ на универсалния си на-

[1]) Вижте Laurent, Principes de droit civil, VII, № 509, дѣто се привежда единъ случай, разрѣшенъ отъ Дижонския апелативенъ сѫдъ; касационната жалба противъ рѣшението на тоя сѫдъ е била отхвърлена отъ Французкия Касационенъ Сѫдъ. Касаело се за универсаленъ легатаръ, когото завѣщательтъ моли да раздаде имотитѣ на частнитѣ завѣтници и да приеме за тази добра услуга една златна табакера. Възразено е било, че универсалния легаторъ е въ сѫщность *само* изпълнитель на завѣщанието. Сѫдътъ обаче приелъ, че при категоричния изразъ въ завѣщанието, „завѣщавамъ на.. всичкитѣ си недвижими и движими имоти“ не може да се отрѣче качеството на универсалния наслѣдникъ. На възражението, че не се оставя частенъ завѣтъ на универсалния завѣтникъ, сѫдътъ отговаря: „че завѣщательтъ прѣдвиждайки, какво частнитѣ завѣти биха могли да погълнатъ всички имоти, не е искалъ щото при такава евентуалность на универсалния наслѣдникъ да не остане нищо. Dalloz, Don. et testam. R. A. № 3594; ch. сѫщо Gand 13. IV. 1861, Pasicrisie Belge 1861 г. 148. Сѫщо Pandectes françaises. XXVI, статия *Legs*, n. 992: „Bien que le legs universel puisse ne procurer aucun bénéfice au légataire universel, par suite des charges dont il est grevé, cependant le legs particulier, fait au profit du légataire universel n'implique pas la négation du legs universal, et ne suffit pour démontrer que le testateur n'a entendu faire de celui-ci que son exécuteur testamentaire“ (макарь и да може универсалниятъ завѣтъ да не достави никаква облага на универсалния завѣтникъ, вслѣдствие тяжеститѣ, съ които е натоваренъ, при все това частниятъ завѣтъ, направенъ въ полза на универсалния завѣтникъ, не означава отричане на универсалния завѣтъ и не стига за да покаже, че завѣщательтъ е имадъ намѣрение да направи отъ тогова само изпълнитель на своето завѣщание). Това е признато въ рѣшение на Апел. Сѫдъ въ Бордо отъ 13 Май 1895 (Dalloz 1895, 2, 438) по дѣлото на les consorts de la Guichardière противъ la dame Chalup. Въ мотивитѣ на това рѣшение се казва: „че consorts de la Guichardière неосновательно се позоватъ върху едноврѣменното сѫществуване въ сѫщото завѣщание 1) на универсалния легатъ направенъ въ полза на *Dame Chalup*, 2) на частния легатъ, съ който послѣдната е била облагодѣтелствувана. . , че искренностьта на универсалния завѣтъ е била по-горѣ показана и че сѫществуването на частния завѣтъ, който изглежда да е билъ направенъ за случая, когато изплащането на дълговетѣ и изпълнението на тяжеститѣ би погълнало всички имоти на наслѣдството, не означава по никой начинъ отрицание на универсалния завѣтъ“.

слѣдникъ. Така чл. 200 отъ Зак. за Наслѣдството, който съдържа правило общо за наслѣдството по закона и завѣщание (вж. наслова на глава III) гласи:

„Наслѣдникътъ, който се е отрѣкълъ отъ наслѣдството счита се, че не е ималъ никога право върху него. Отричането отъ наслѣдството обаче, не го лишава отъ правото да получи *направенитѣ нему завѣти* (чл. 253)". А нѣма съмнѣние, че законътъ, който у насъ *игнорира* фидуциарния характеръ на наслѣдническото качество и забранява да се доказва *привидностьта* на назначения универсаленъ наслѣдникъ, не може да дава правила, приложими, споредъ схващането на Иск. молба, само когато универс. наслѣдникъ не е дѣйствителенъ наслѣдникъ. Освѣнъ това частенъ завѣтъ може да е оставенъ и на законния, интестатния универс. наслѣдникъ. Може ли завѣщателя съ отреждане *прелегатъ* за интестатния си наслѣдникъ да му отнеме качеството, което той по закона има? А споредъ теорията, поддържана въ Иск. молба, би трѣбвало да се даде утвърдителенъ отговоръ на този въпросъ.

Но да веземемъ конкретния случай. Какво може да е накарало Евл. Георгиева да постанови, щото Ив. Ев. Гешовъ, неговия универсаленъ наслѣдникъ, който въ това си качество вече има право „да вземе и наслѣди" всичкия имотъ, който остане слѣдъ като се изпълнятъ завѣтитѣ и слѣдъ като се отдѣлятъ шестѣхъ милиона лева назначени за училище, — „да спре въ всѣки случай за своя смѣтка 20,000 лева?" Най-разумното, най-естественото обяснение е — това, което въ исковата молба нарочно се замълчава. Въ 1882 г., когато Евлогий Георгиевъ е съставялъ своето завѣщание, имотътъ му не е билъ много повече отъ 6 милиона. Имало е много вземания не сигурни. Евлогий не е могълъ да знае, кога ще умре. Той е ималъ слѣдвателно основание да се опасява, че наслѣдството му може да се отвори въ моментъ, когато наличния активъ едва би постигналъ да се покриятъ завѣтитѣ и да се отдѣли сумата отъ 6 милиона лева за Висше училище, и когато слѣдвателно за универсалния му наслѣдникъ не би останало нищо. А Евлогий Георгиевъ отъ една страна не е искалъ универс. му наслѣдникъ да не взема нищо и отъ друга страна боялъ се е, да не би въ такъвъ случай, както Ив. Ев. Гешовъ, така и неговитѣ субститути[1]) по редъ,

[1]) Прелегатътъ, като право на универс. наслѣдникъ, трѣбва да се счита оставенъ и на субститутитѣ за случая че би се осѫществила субституцията. Ар-

да се откажатъ отъ наслѣдството — и съ това да докаратъ онова, отъ което най се е страхувалъ: да се отвори наслѣдството му ab intestat въ полза на Иванъ Т. Горанъ.

При това въ Исковата молба явно се изопачава смисъла на думитѣ „който *въ всѣки случай* ще спре за своя смѣтка 20,000 лева". Подчъртанитѣ думи показватъ, че завѣщателя иска *на всѣки случай* да осигури единъ минимумъ на своя наслѣдникъ. Ако остатъка отъ наслѣдството, слѣдъ изпълнение на завѣтитѣ и слѣдъ спадане на 6 тѣхъ милиона — се окаже поголѣмъ. тогава, разбира се, прелегатътъ ще остане безъ дѣйствие. Но ако този остатъкъ се окаже по малъкъ или равенъ на *0*, тогава универс. наслѣдникъ, като приеме наслѣдството *подъ описъ* [1]), ще може да упражни и правото си на завѣтникъ и ще може да получи понѣ 20,000 л. отъ наслѣдството. А въ Исковата молба се игнориратъ както думитѣ „въ всѣки случай", така и естеството на частния завѣтъ, направенъ на универс. завѣтникъ (прелегатъ) и се прѣдставя работата така, като че ли завѣщательтъ хемъ постановява, универс. наслѣдникъ да вземе остатъка отъ наслѣдството, хемъ да спре 20000 за своя смѣтка, като „възнаграждение за труда по разправяне на наслѣдството".

А Исковата молба, като игнорира голѣмината на имота, който е ималъ Евл. Георгиевъ, когато е писалъ завѣщанието, дава ни едно обяснение, което би съдържало каква годѣ вѣроятность, само ако богатството на завѣщателя при съставяне завѣщанието бѣше такова, каквото е било по-послѣ.

Правилностьта на нашето обяснение се вижда отъ това, дѣто Евл. Георгиевъ е заличилъ въпроснитѣ думи, въ кодицилла си отъ 5 февруарий 1889 год.

Начинътъ, по който въ Исковата молба, се експлоатира това заличаване въ подкрѣпа на поддържаната въ нея теза, найярко характеризира рабулистиката на нейнитѣ аргументации. Въ случая Иск. молба разсъждава така: Завѣщательтъ, като е

гументъ отъ думитѣ въ чл. 14 ал. 2: „... Тогава това наслѣдство, съ всичкитѣ задължения, *права* и условия, изложени въ това завѣщание, го оставямъ на братовчеда си Евл. И. Пулиевъ..."

[1]) *Losana*, op. cit. № 37, стр. 14: „Ако наслѣдникътъ-прелегатаръ, приеме наслѣдството подъ описъ, въ случай, че активътъ му се изчерпва отъ завѣтитѣ, той като наслѣдникъ нищо нѣма да получи отъ наслѣдството, до като, като завѣтникъ, ще може да конкурира съ другитѣ завѣтници при разпрѣдѣлението на този активъ.

отмѣнилъ съ кодицилла отъ 5.II 1889 разпорежданeто за 20,000 лева, ни най малко съ това не е измѣнилъ нито главната цѣль, която е прѣслѣдвалъ прѣзъ живота си заедно съ покойния си братъ — спестяването за напрѣдъка и величието на отечеството, нито изразената веднажъ воля, защото ако той би ималъ намѣрение да ги измѣни, щѣше изрично да стори това, било чрѣзъ ново завѣщание, било чрѣзъ самия кодициллъ, *„така щото да се вижда, че той се е трудилъ и пестилъ прѣзъ цѣлия си животъ заедно съ брата си, въодушевляванъ не отъ идеала за величието и напрѣдъка на отечеството, а отъ желанието да обогати Ив. Ев. Гешова, или ако послѣдния не бжде живъ — Д. А. Иванова, или же Хр. Н. Пулиева, — каквото нѣшо не би могълъ да твърди и най-смѣлия човѣкъ на свѣта“ (к. м.).*

Това разсжждение има за цѣль да отблъсне довода, че и да се приеме, какво съ заличенитѣ думи е било проявено намѣрението на завѣщателя, да не стане Ив. Ев. Гешовъ истински наслѣдникъ, трѣба да се счита това намѣрение изоставено или измѣнено, щомъ като тия думи сж били заличени отъ завѣщателя. Ние обаче твърдимъ, че нито за минута не може да се допустне, какво въ тия думи се съзира подобно намѣрение на завѣщателя. Инакъ, въ цитирания пасажъ отъ Исковата молба се повтаря обореното вече по-горѣ твърдение, че въ завѣщанието е изразена *волята* на завѣщателя, да послужи *цѣлия му имотъ* — а не само до размѣра на изричнитѣ постановления на завѣщанието — за „прѣуспѣването и величието на отечеството“. Тази завѣщателева воля Държавата счита изразена въ извѣстния вече заключителенъ пасажъ отъ завѣщанието, който е по горѣ анализиранъ. Опитътъ въ Исковата молба да се докара ad absurdum схващането, че въ този пасажъ не се съдържа никакво *ново разпореждане* на завѣщателя, показва най добрѣ абсурдностьта на противната теза. Споредъ Иск. молба, ако единъ родолюбецъ остави една голѣма часть отъ имота си за прѣуспѣването и величието на своето отечество, а остатъкътъ остави на своя универсаленъ наслѣдникъ, отъ чиято честность и добросъвѣстность зависи буквалното и добросъвѣстно изпълнение на постановленията въ завѣщанието, които сж именно направени „за да се спомогне на прѣуспѣването и величието на отечеството“ — той трѣба да се счита като едно психологическо чудовище. Защото или цѣлия имотъ трѣба да е оставенъ за *прѣ-*

успѣването и величието, а на универсалния наслѣдникъ нищо, — или пъкъ обратно. И само въ първия случай има право завѣщательтъ да каже, че се е трудилъ и спестявалъ, въодушевляванъ само отъ желанието да спомогне за прѣуспѣването и величието на своето отечество. Инакъ, ако е наредилъ така, щото и за универсалния му наслѣдникъ, когото е назначилъ сериозно, а не само за лице, да останатъ нѣколко милиона — той трѣба, споредъ исковата молба, да признае, че прѣзъ живота си е билъ въодушевляванъ отъ желанието да обогати този свой бѫдещъ наслѣдникъ, а не отъ идеала за напрѣдъка и величието на отечеството!

И какъ се обяснява въ Исковата молба кодициллътъ отъ 5 февруари 1889? Два мотива ни прѣдлага Иск. молба. Или Гешовъ е получилъ до датата на кодицилла нѣщо, та затова завѣщательтъ е счелъ за излишно да му дава и други 20000 лева „или пъкъ, което е по важно, имайки прѣдъ видъ, че „клаузата за тѣзи 20000 л. издава истинскитѣ му намѣрения. „понеже тя показва ясно, че Гешовъ не е дѣйствителенъ на„слѣдникъ, а само довѣрено лице, fodeicommissarius, и слѣдов. „страхувайки се, че поради нея може единъ день да бѫде уни„щожено завѣщанието отъ ромѫнскитѣ сѫдилища, той е намѣ„рилъ за благоразумно да я прѣмахне и заличи, като остави „всичко друго, относяще се до волята и намѣрението спрямо оте„чеството, така както си е било въ началото“.

Дѣйствително, духовито обяснение!

Само че „благоразумната“ постѫпка на завѣщателя „надали би спасила завѣщанието отъ унищожение, ако бѣше се паднало на авторътъ на Иск. молба да рѣшава въ Ромѫния по иска на Горанъ срѣщу Ив. Ев. Гешовъ за унищожение на завѣщанието. Защото прѣди всичко, заличената „прѣдателска фраза“ все е останала въ завѣщанието; послѣ, съ заличаването на „прѣдателската фраза“ за 20 тѣхъ хиляди лева, не се измѣнява „волята и намѣрението“ на завѣщателя тъй ясно и категорично изразени, споредъ Иск. молба, въ заключителния пасажъ на завѣщанието: „всичко друго относяще се до волята и намѣрението спрямо отечеството е оставено така както си е било въ началото“! Освѣнъ това, споредъ Иск. молба, самото разпореждане за субституцията въ чл. 14 ал. 2, „безъ сѫществуването на каквито и да било други данни“ *е достатъчно доказателство*, че „покойния Евл. Георгиевъ нито за минута не е мислилъ да прави нито едно отъ изброенитѣ лица за *истински* наслѣдникъ“.

А какъ естествено се обяснява отмѣнението на прелегата, като се вземе въ внимание нарастналото вече богатство на завѣщателя прѣзъ 1889 г. Евл. Георгиевъ е билъ вече сигуренъ, че когато и да почине, ще остави имотъ, прѣдостатъченъ за да се изпълнятъ всички прѣдвидени въ завѣщянието завѣти и задължения, и за да може и универсалния му наслѣдникъ да получи единъ значителенъ остатъкъ. Въ свръзка съ това и страхътъ отъ отказъ на универ. наслѣдници поради недостатъчность на имота е билъ вече безпрѣдметенъ И ето заради това Евлогий Георгиевъ постановява на 5 февруари 1889 — когато за него е билъ вече извѣстенъ и добрия резултатъ отъ прѣдприятието за постройка на желѣзницата Цариградъ—София—Вакарелъ, който се е дължалъ главно на умѣлото застъпване неговитѣ интереси отъ страна на Ив. Ев. Гешовъ — да се считатъ неписани заличенитѣ отъ него думи „който въ всѣки случай ще спре за своя смѣтка 20,000 л.“

И така и послѣднята презумция, която Исковата молба се опитва да извлѣче отъ „прѣдателската фраза за 20 тѣхъ хиляди лева“ и отъ нейното заличаване — за да установи истинностьта на своето твърдѣние, че универсалния завѣтъ въ полза на Ив. Ев. Гешовъ, е завѣтъ съ тайно задължение и че Ив. Ев. Гешовъ — както и неговитѣ субститути — „е наслѣдникъ въ смисълъ на довѣрено лице, на което е възложено отъ завѣщателя да приеме наслѣдството, да изпълни изрично изброенитѣ въ завѣщанието завѣти а остатъка да прѣдаде за въ полза на отечеството на покойния съобразно съ неговата интимна воля, а не да го задържа въ своя собственость“ — и тази презумция не прѣдставлява ни най-малка вѣроятность. Напротивъ фразата за 20000 л., както и нейното заличаване съ кодицилла отъ 5 Февр. 1889, напълно се обясняватъ съ сериозния характеръ на наслѣдническото качество на Ив. Ев. Гешовъ.

*
* *

Въ Исковата молба се твърди, че всички данни и съображения, черпени отъ самото завѣщание, довеждали до „*неумолимото логическо заключение*“, какво универсалния завѣтъ е такъвъ, какъвто го характеризира Държавата въ току що цитирания пасажъ (стр. 8).

Ние разгледахме всички тия данни и съображения и показахме, че тѣ не довеждатъ до това „неумолимо логическо за-

ключение» — освѣнъ ако могатъ се прие за вѣрни всички ония юридически и фактически прѣдсилки, върху които се основава аргументацията на Държавата. А невѣрностьта на тия прѣдсилки и погрѣшностьта на извежданитѣ отъ тѣхъ заключения ни даватъ право да твърдимъ, че всички инвокирани въ Исковата молба презумции не само, че не доказватъ твърдѣнията на Държавата, но дори и не създаватъ начало на доказателство въ полза на това твърдѣние. Завѣщанието, въ своята рѣдка при сморжчни завѣщания точность и категоричностъ на изразитѣ, въ пълната яснота на своитѣ разпореждания най-силно говори противъ подържаната отъ Държавата теза. Тъй щото, ако не сѫществуваше абсолютното запрѣщение на чл. 114 отъ З. за Наслѣдството и ако — и по ромѫнското законодателство — не подлежеше да се отхвърли искътъ на Държавата като недопустимъ (първо, поради това, че тя не меже да има искъ отъ името на български общини въ Турция и второ, поради това, че не може да се иска сѫдебно осѫществение на посмъртни разпореждания, които не сѫ облѣчени въ прѣдписаната отъ закона форма), — пакъ не би могло да се допустнатъ свидѣтелски показания за да *се допълни* съ тѣхъ завѣщанието — щомъ не се твърди, че подиръ смъртьта на завѣщателя сѫ били видени и четени ново завѣщание или кодицилли и че сѫ били унищожени resp. укрити по случайно събитие, отъ трети лица или же отъ самия унивес. наслѣдникъ.

Но понеже въ тази часть отъ настоящата консултация нашата задача е, да разгледаме и оцѣнимъ, *всички данни*, съ които Държавата се опитва да докаже, какво Ив. Ев. Гешовъ задържа *противъ* истинската, интимна воля на завѣщателя остатъка отъ наслѣдството — независисимо отъ това дали тия домогвания на Държавата могатъ да се реализиратъ прѣдъ нашето Правосѫдие, — то ще пристѫпимъ къмъ анализа и оцѣнката на приведенитѣ въ Исковата молба свидѣтелски показания и на заключенията, които се изваждатъ отъ тия показания, както и на другитѣ *данни*, относително „секретнитѣ книжа“ и поведението на Гешовъ слѣдъ смъртьта на Евлогий Георгиевъ.

V.

Правилностьта на „неумолимото логическо заключение“, до което, споредъ Исковата молба, довеждали рагледанитѣ по горѣ „данни и съображения черпени отъ самото завѣщание“, се под-

крѣпявала „по единъ най-осязателенъ начинъ „отъ цѣлъ редъ факти, вече установени чрѣзъ свидѣтелски показания по редътъ на обезпечение доказателствата.

а) За да могатъ обаче тия свидѣтелски показания дѣйствително да подкрѣпятъ правилностьта на поддържаното отъ Държавата заключение, необходимо е съ тѣхъ да се установятъ *факти*, които сами по себе си взети да водятъ съ морална достовѣрность (certezza morale), както казватъ Италиянцитѣ, до сѫщото това заключение. Съ други думи трѣба съ тия свидѣтелски показания да се установяватъ *улики*, отъ които да може да се извлѣкатъ важни, точни и съгласни прѣдположения за истинностьта на заключението, че Евлогий Георгиевъ е назначилъ Гешова за привиденъ универсаленъ наслѣдникъ, натоваренъ отъ него довѣрително, да прѣдаде на Българската Държава остатъка отъ наслѣдството за да се употрѣби за народополезни цѣли — и то въ неосвободенитѣ части на отечеството. За да могатъ слѣдователно свидѣтелскитѣ показания да иматъ това доказателно значение, трѣба съ тѣхъ да се установяватъ или *волеизявления* на завѣщателя, направени въ този смисълъ и прѣко относящи се до неговото завѣщание или поне такива негови *дѣйствия*, *постѫпки* и изрази, които да не могатъ другояче да се изтълкуватъ освѣнъ като прояви на намѣрението му да остави *цѣлото* си богатство — а не само онова, което е опрѣдѣлено въ завѣщанието — за „народополезни цѣли“.

б) Никаква обаче доказателна стойность не могатъ да иматъ ония *свидѣтелски показания*, които съдържатъ *догадки*, *заключения*, *мнѣния* на свидѣтелитѣ относително намѣренията на Евлогий Георгиевъ — догадки, заключения, мнѣния основани изобщо върху негова патриотизъмъ, върху юридически съображения касателно спънкитѣ, които би срѣщнало по мнѣнието на свидѣтеля това или онова завѣщателно разпореждане. върху сравняване завѣщанието на Евлогий Георгиевъ съ завѣщанията на други българи въ Ромѫния. Защото елементарно правило е въ учението за презумциитѣ въ гражданското право, да не се допуска презумция основана върху друга презумция: praesumptum de praesumpto non admittitur: сир. не се допуска да се дедуцира отъ единъ презумиранъ фактъ другъ фактъ като негова правдоподобна послѣдица; защото вѣроятностьта е въ такъвъ случай съставна. Истинностьта на втория фактъ ще зависи отъ съвокупната благоприятна провѣрка на двѣ вѣроятности: че е достовѣренъ пър-

вия (презумиранъ) фактъ и че е достовѣрна послѣдицата, която се извлича отъ него.[1]) А именно отъ такъвъ родъ е презумцията основана върху *мнѣния*, *догадки* или *заключение* на свидѣтеля.

в) Сѫщо така никаква доказателна стойность не могатъ да иматъ ония „свидѣтелски показания", които сѫ дадени като отговоръ на въпроса: какъ разбирате Вие разпореждането на Евл. Георгиевъ, въ неговото завѣщание, съ което той постановява, ако Ив. Евст. Гешовъ не приеме наслѣдството или умре прѣди него или излѣзе неспособенъ да го наслѣдва? Или: какво бихте направили Вие, ако бѣхте на мѣстото на Гешова? и др. под. Отговоритѣ на такива въпроси не сѫ *свидѣтелски показания*, съ тѣхъ никакви *факти* не се установяватъ — тѣ сѫ съвършенно безразлични *юридически мнѣния*, при това дадени отъ лица некомпетентни. Друго е, ако свидѣтельтъ *знае* каква е била истинската воля на завѣщателя, която е била нему или другиму довѣрително изказана. Тогава той ще *свидѣтелствува* за този *фактъ*. Но ако той нищо не знае за тази воля, — абсолютно никакво значение, като доказателно срѣдство, не може да има *мнѣнието* му, да ли така или инакъ трѣба да се разбира извѣстенъ пасажъ отъ завѣщанието -- или увѣрението му, че той така или инакъ би постѫпилъ, ако бѣше на мѣстото на назначения въ завѣщанието универсаленъ наслѣдникъ. Ако сѫдътъ трѣба да бѫде освѣтленъ отъ мнѣнието на авторитетни и вѣщи правници — трѣбало би да прибѣгне до юридически консултации, — нѣщо което впрочемъ днешната процедура не прѣдвижда. Работа е на странитѣ въ процеса да внесатъ въ него необходимото за правилното отъ тѣхно гледище тълкуване на завѣщание, но не съ „свидѣтелски показания", съдържащи *юридически заключения*, може да се доказва „интимната воля" на завѣщателя.

Приведенитѣ въ Исковата молба показания на разпитанитѣ въ обезпечителното производство свидѣтели Драганъ Цанковъ, Найденъ Николаевъ, Никола С. Бакърджиевъ, Д-ръ Дим. П. Теодоровъ, Савва Е. Паница, Г-жа Розалия Д. Иванова, и Георги Шоповъ подпадатъ всички почти подъ казаното по-горѣ п. б.) и в.) Изключение правятъ само слѣднитѣ показания:

1) на Драганъ Цанковъ:

Въ срѣщата си съ Евл. Георгиевъ Цанковъ твърди, че, като се отдѣлили на самѣ съ него въ друга стая, и „като взелъ

---

[1]) Ср. *L. Ramponi*, La teoria generale delle presunzioni, Torino, 1890 стр. 309.

куражъ отъ думитѣ му за Гешова (вж. Искова молба стр. 9, горѣ) — отъ които думи разбиралъ, че той (Евлогий Георгиевъ) го готвилъ за „душеприказчикъ“ — задалъ му въпросъ направо: „Има ли завѣщание?“ „И Евлогий каза: „„Да, азъ *сымъ го направилъ*““, и си даде ржката, — „„*моитѣ роднини сымъ ги удовлетворилъ колкото трѣбва, а всичко друго ще оставя за България*““.

Ако това сж *наистина* думи на Евлогий Георгиевъ, може отъ тѣхъ да се заключи, че дѣйствителното му намѣрение е било да остави на България, на отечеството си цѣлия имотъ, който остава слѣдъ като се извадятъ завѣтитѣ въ полза на роднинитѣ. Но тия думи могатъ да се разбератъ и така, щото да нѣма нужда да се прѣдполага, какво вънь отъ завѣщанието е оставилъ тайни разпореждания въ полза на отечеството. Именно, че той е оставилъ на роднинитѣ колкото трѣба, направилъ е съ двойната субституция почти невъзможно да се отвори налѣдството му безъ завѣщание и по-голѣмата часть отъ имота си (прѣзъ 1882 г.) е отредилъ за благотворителни и образователни цѣли и, за да постигне това, си е назначилъ универсаленъ наслѣдникъ, който да получи евентуалния остатъкъ.

Но вѣроятно ли е, правдоподобно ли е Евлогий Георгиевъ да е разкрилъ на Драганъ Цанковъ тайната на своето завѣщание, — когато се знае, че е билъ човѣкъ изобщо крайно резервиранъ, че Драганъ Цанковъ не му е никакъ ближно лице, че за него напротивъ той не особено лестно се е отзовалъ на нѣколко пжти въ писма до Ив. Ев. Гешовъ и че други, много по-интимни съ Евлогия Георгиевъ лица, към които той до края на живота си е ималъ пълно довѣрие и е хранелъ голѣма почить, никога нищо не сж можли да чуятъ отъ него за завѣщанието му? Именно *Савва Е. Паница*, когото Евлогий ималъ за свой идолъ — споредъ казването на свидѣтелката Роза Иванова — е показалъ: „Той никога не ми е казалъ, какъ ще се разпореди съ имота си въ случай на смърть. Азъ тоже избѣгвахъ отъ деликатность да го питамъ върху това. Той никога не е говорилъ съ мене за имота си. Азъ наблягамъ на това, че той никога не ми е казвалъ, че е поставилъ въ завѣщанието си поради извѣстни строги ограничения, прѣдвидени въ ромжнскитѣ закони единъ универсаленъ наслѣдникъ само pro forma, но че този последниятъ ще бжде задлъженъ да прѣдаде цѣлото наслѣдство на българския народъ съ изключение на извѣстни суми, опрѣ-

дѣлени въ завѣщанието за наслѣдницитѣ и за разни учрѣждения". Така сжщо *Георги В. Шоповъ*, когото Евлогий е назначилъ между изпълнителитѣ на своето завѣщание, съ когото той е билъ приятель отъ ранни младини, комуто е билъ учитель въ Карлово (въ 1838 г.) е показалъ: „Три дни подиръ смъртьта „на Христо, срѣщна ме въ Букурещъ Евлогий и ми каза, че „желае да си направи завѣщание, за да не би да умре като „брата си скоропостижно (това е било прѣзъ 1872), безъ завѣ-„щание; . . . но писалъ ли той завѣщание менъ не ми е извѣстно. „*За своитѣ намѣрения по поводъ наслѣдството той не „ми е говорилъ нищо . . . Евлогий Георгиевъ, както казахъ „по-напрѣдъ нищо не ми е говорилъ какъ мисли да се „разпореди съ своето имущество за подиръ смъртьта си.*"

И забѣлѣжете Шоповъ е назначенъ изпълнитель на завѣщанието — и нищо не знае за интимната воля на завѣщателя, за изпълнението на която ще трѣба да слѣди! А тази интимна воля била съобщена на Драганъ Цанковъ, който не е билъ отъ приятелитѣ на Евл. Георгиевъ и който отъ 1876 до 1889 г. не се е срѣщалъ съ него и не се е намиралъ съ него въ никакви сношения! По скоро трѣбаше да се очаква да знае нѣщо за тази интимна воля Дръ Д. П. Теодоровъ, който е билъ въ Букурещъ Български Дипломатичееки Агентъ отъ 1888 до 1895 г. и който въ недѣлята нѣколко пжти — както самъ казва — ако не всѣки день, е ималъ възможностъ да се срѣща съ него. Освѣнъ това, въ завѣщанието си Евлогий Георгиевъ моли Бълг. Дипломат. Агентъ да надзирава за точното му изпълнение, като му възлага грижата да дотъкмява числото на изпълнителитѣ на завѣщанието, въ случай, че нѣкой отъ тѣхъ умре прѣди него, се откаже или пъкъ умре въ врѣмето когато става изпълнението. Е добрѣ, Д-ръ Дим. П. Теодоровъ е показалъ:

„По въпроса който слѣдва дали покойния Евл. Георгиевъ, ми е правилъ нѣкои съобщения относително своитѣ задушевни намѣрения, твърдя, че така поставенъ въпросътъ, не мога да дамъ никакъвъ утвърдителенъ отговоръ. Специално да сме разговаряли, да ми е повѣрявалъ покойния своитѣ намѣрения или своитѣ вече направени разпореждания въ завѣщанието, и относително съдържанието на това завѣщание, подобно нѣщо нѣма".

А на Драганъ Цанкова билъ заявилъ тържествено съ подаване ржка: „Да, азъ съмъ го направилъ, — моитѣ роднини съмъ ги удовлетворилъ колкото трѣбва, а всичко друго ще оставя

за България“! Това е толкозъ по-невѣроятно, като се знае, че завѣщателитѣ не съобщаватъ даже на най-близкитѣ си лица съдържанието на своитѣ завѣщания!

2) Свидѣтелски показания на Д-ръ *Дим. П. Теодоровъ*. Той твърди, че не единъ пѫть е ималъ случай да чува Евл. Георгиева да отговаря — напр. когато сѫ говорили и го е канилъ да се построи ново здание за българската църква въ Букурещъ: — „*че най-послѣ за кого работимъ, ако не за отечеството*“ и т. н.

Ако фраза подобна на тази, поставена въ заключителния пасажъ на завѣщанието, не може да създаде убѣждение, че истинското намѣрение на Евл. Георгиевъ не е всецѣло изразено въ разпоредбитѣ на това завѣщание и че вънъ отъ него трѣба да е имало нѣкакви тайни инструкции, въ които и остатъкътъ отъ наслѣдството се прѣдназначава за „отечеството“, съ колко по малка вѣроятность и основателность може отъ такава фраза, съобщена отъ свидѣтель, да се вади заключение, че *цѣлиятъ* имотъ на лице, което я е изказвало, трѣба — въпрѣки яснитѣ и точни разпореждания на завѣщанието му — да послужи за отечеството. Такива тиради никога не могатъ да се вематъ па и не се вематъ буквално! Инакъ, на да ли би могло да се заварди нѣкое завѣщание на богатъ човѣкъ, защото кой богаташъ не казва, че най-послѣ за кого работи, ако не за отечестото си?

Сѫщиятъ свидѣтель съобщава, че, прѣзъ 1892 или 1893 г., слѣдъ една вечеря въ мушията на Евл. Георгиевъ, въ Улмени, се завелъ разговоръ за всички изгубени за въ полза на България завѣщания отъ по-рано починали българи въ Букурещъ. „Азъ му загатнахъ, казва свидѣтельтъ, тогава, ако има нѣщо „да прави за тази страна — България — защо да го не „направи приживѣ. Това е единствения случай, въ който азъ „можехъ да проникна по-дълбоко въ неговитѣ намѣрения. Покойния, слѣдъ малко, като помисли, каза: „*че и това* — „понеже бѣхме говорили наново за начина, по който Д-ръ „Висилияди разпореди съ своето състояние — *прѣдставлява* „*своитѣ неудобства*“. По-вече обяснения не станаха“.

Свидѣтельтъ тълкува тия думи въ смисъль, че „въ дадения случай покойния е разбиралъ, че може би, ако има „такива завѣти или пожъртвувания да извърши, които да го „поставятъ въ неловко положение въ срѣдата на ромѫнското „общество, понеже е за прѣдполагане, че тѣ сѫ били отъ та-

„кова естество, които да не се погледнатъ съ добро око отъ „обществото, въ срѣдата, въ което е живѣлъ толкозъ години „и страната, дѣто е спечелилъ толкова богатство“.

Това тълкуване е приемливо за дарения *при-живѣ* направени на България или на български учреждения. Това лесно обяснимо желание на Евл. Георгиевъ, да не възбуди недоволство между ромѫнското общество, съ свои щедри пожертвувания въ полза на български културни или благотворителни учреждения, говори противъ правдоподобностьта на цитираното по-горѣ показание на Драганъ Цанкова. Защото Евлогий Георгиевъ и по това съображение не може да е съобщавалъ, че всичкия си имотъ остава на България, особено, когато това претендирано съобщение не е направено на лице довѣрено, за което Евлогий да е билъ сигуренъ, че ще го държи въ тайна. Обаче даденото отъ Д-ръ Теодоровъ тълкуване на Евлогиевитѣ думи, по никой начинъ, не довежда до заключение, че Евлогий Георгиевъ е *трѣбало въ тайни инструкции*, вънъ отъ завѣщанието, да нареди завѣти за България — или за неосвободенитѣ части на отечеството. Защото завѣщателни разпореждания въ саморѫчно завѣщание при живота на завѣщателя не сѫ никому извѣстни, та не биха могли такива завѣти „да поставятъ завѣщателя въ неловко положение въ срѣдата на ромѫнското общество“. Слѣдователно, ако Евлогий Георгиевъ е ималъ основание да не прави при живѣ (впрочемъ и това не е вѣрно) дарения въ полза на България, нищо не го е спирало да направи това въ завѣщанието си, както впрочемъ и го е направилъ, особено съ 6-тѣхъ милиона, оставени за Висше училище.

3) Въ показанията на полк. *Никола Савва Бакърджиевъ* се съобщава единъ твърдѣ невѣроятенъ разговоръ, който той — запозналъ се *пръвъ пѫть* съ Евлогий Георгиевъ — ималъ съ послѣдния относително завѣщанието му. Казаното по-горѣ за неправдоподобностьта на съобщенитѣ отъ Драг. Цанковъ думи на Евл. Георгиевъ касателно неговитѣ завѣщания, важи още по-вече за показанията на полк. Бакърджиевъ. *Шоповъ* и *Паница*, дългогодишни и близки приятели на покойния, първия отъ тѣхъ даже туренъ на първо мѣсто въ числото на изпълнителитѣ на завѣщанието, категорически заявяватъ че Евл. Георгиевъ никога не имъ е говорилъ за своето завѣщание, за своитѣ намѣрения по поводъ на наслѣдството, а изведнажъ

виждаме Евл. Георг. — въпрѣки всичко онова което се знае за неговата резервираность спрѣмо най-ближнитѣ си хора — тъй излиятеленъ и словоохотливъ за своето завѣщание и то спрямо кого? Спрямо единъ човѣкъ съ когото за пръвъ пѫть се срѣща въ живота си. Въ Исковата молба се обяснява тази странна, съвсѣмъ невѣроятна разговорливость съ „*нѣкое особно разположение*“, което „вѣроятно“ Бакърджиевъ е успѣлъ да спечели към себе си! Нѣщо като омагьосване, види се. При това, прави странно впечатление голѣмата прилика между показанията на Д-ръ Теодоровъ и тия на полк. Бакърджиевъ, особено въ встѫпителната часть на разговора, който тѣ твърдятъ да сѫ имали съ Евлогия Георгиевъ . . .

„Не зная, съобщава полк. Бакърджиевъ, какъ стана рѣчь „по завѣщанията на много българи, които сѫ били въ Ро„мѫния; туй му нѣщо тежеше на душата, че много отъ завѣ„щанията не сѫ отишли по назначението, т. е. волята на по„чиналитѣ хора не е могло да се изпълни, защото ромѫнскитѣ „власти, кѫдѣ брутално, кѫдѣ ловко, сѫ туряли рѫка върху „тѣхнитѣ имоти (?). Той каза 3, 4 или 5 случая, и е успѣлъ „да уреди само нѣколко отъ тѣхъ и то пакъ по такъвъ на„чинъ, защото завѣщанията сѫ правени не направо, не съ „намѣренията (?), но съ довѣрено лице, което да изпълни „волята имъ. *Послѣ захванахме за неговото завѣщание.* „Тукъ помня като казваше покойния: *Азъ като зная тѣзи „работи, и азъ зная какъ да постѫпя за да не може „ромѫнското правителство да посѣгне върху имота ми.* „— Като е тъй, азъ му казахъ, защо не завѣщаешъ (тѣ сѫ „вече на ти!) при-живѣ? — Той ми каза: Ако завѣщая на „българското правителство или община, тя е persona morale. „— *Той се впусна да разказва, азъ ще постѫпя по та„къвъ начинъ, щото никой да не може да го атакува и „да посѣгне на имотитѣ ми*“. Като разказваше туй, у мене „остана убѣждението, че този човѣкъ искаше да го направи „и за туй и че може би иска да остави за българския народъ „или друго нѣщо. Така ми остана общото впечатлѣние“.

Този разговоръ е и *по своето съдържание* крайно невѣроятенъ. Не може Евлогий Георгиевъ да е говорилъ, че се страхува *ромѫнското правителство* да не посѣгне върху имотитѣ му. Макарь и да не е билъ юристъ, както твърди за себе си свидѣтеля Бакърджиевъ, той е зналъ много добрѣ,

кой би могълъ да атакува неговото завѣщание и да посѣгне върху имотитѣ му. Не отъ ромѫнското правителство, което не може да има никакви претенции върху имота на единъ починалъ въ Ромѫния чужденецъ — освѣнь ако тоя умре безъ завѣщание и нѣма наслѣдници по закона,[1]) — се е опасявалъ Евлогий Георгиевъ. А отъ своя вуйка Ив. Т. Горанъ, неговъ най-ближенъ сродникъ, който и дѣйствително се опита прѣдъ ромѫнското правосѫдие съ аргументи, сега пакъ възпроизвеждани отъ Българската Държава — само че за подкрѣпа на една юридически невъзможна и недопустима претенция — да атакува завѣщаниото му. Евлогий Георгиевъ е знаялъ много добрѣ, че ако бѣше назначилъ въ завѣщанието си за универсаленъ наслѣдникъ Българската Държава или нѣкоя градска или селска община въ България — никой не би могълъ успѣшно да атакува завѣщанието му. Защото и въ Ромѫния се признава общоприетото днесь мнѣние, че и чужда държава — призната за такава въ дипломатическитѣ сношения съ нея — както и нейнитѣ подраздѣления (общини, окрѫжия) се считатъ ipso iure et ipso facto за юридически лица, които могатъ да придобиватъ имуществени права както съ сдѣлки между живи, така и по завѣщание. Условието, да получи чуждата държава resp. община, като юридическо лице, разрѣшение отъ Ромѫнското правителство за да задържи завѣта или наслѣдството (съгласно съ ал. 811 отъ Ромѫнския Codicele civil = чл. 190 ал. 1 отъ нашия Зак. за Наслѣдството) — което разрѣшение не бива да се смѣсва съ припознаването юридическата личность[2]) — това условие не би спрѣло Евл. Георгиева да назначи Българската Държава за свой универсаленъ наслѣдникъ безусловно или съ извѣстни задължения (тяжести) — тъй като немислимо е Ромѫнското правителство да откажеше исканото разрѣшение. А що се отнася до разпорежданото на чл. 7 отъ Ромѫнската Конституция, споредъ което само ромѫнски поданници могатъ да притежаватъ *полски* недвижими имоти, то

---

[1]) Въ такъвъ случай не държавата, на която починалиятъ е билъ поданникъ, а държавата, дѣто сѫ оставени имотитѣ, ще ги прибере като вакантно наслѣдство. Това се приема и въ Ромѫния. Ср. *Alexandresco*, op. cit. стр. 392: „c'est donc l'État roumain qui hèritera des biens vacants laissés pár un étranger, et non l'Etat étranger“.

[2]) Ср. *Fiore* Diriito internationale privato. IV, n. 1446—1452. *A Weiss*, Traité de droit international privé. II. p. 397—399; Laurent, Droit civil international, IV, № 126, 127 (стр. 250, 251).

важи еднакво както за чужденцитѣ физически лица, така и за чужди държави, общини или чуждестранни припознати въ Ромѫния юридически лица.[3])

Че самъ Евлогий Георгиевъ е знаялъ, какво може валидно да се прѣхвърли, чрѣзъ дарение, единъ градски недвижимъ имотъ находящъ се въ Ромѫния върху Българската Държава, личи отъ едно писмо негово до Ив. Ев. Гешовъ, съ което отговаря на изказаното отъ послѣдния мнѣние да се прѣхвърли зданието на българската черква въ Букурещъ върху „Добродѣтелната Дружина.“ Евлогий пише (на 14-й Декември 1894 г.): „Моето мнѣние е, че българската черква въ Букурещъ *да се прѣхвърли на името на Българското Правителство за по-сигурно и за да нѣма впослѣдствие неприятни разправии*“. Е може ли Евлогий Георгиевъ на зададения му отъ Бакърджиева въпросъ: „Защо не завѣщаешъ *при-живѣ* (на българското правителство)“ да е отговорилъ така, както съобщава Бакърджиевъ въ своитѣ показания? „Ако завѣщая на българското правителство или община, тя е persona morale“?!

Значи и по съдържанието си цѣлиятъ разговоръ, който полковникъ Бакърджиевѣ твърди да е водилъ съ Евл. Георгиевъ относително неговото завѣщание, е крайно невѣроятенъ. По всичко личи, че тукъ имаме работа съ — измислици на свидѣтеля или най-малко съ изопачаване.

---

[3]) *Alexandresco*, op. cit. p. 63: „Un état étranger pourrait acquérir des propriétés immobiliéres en Roumanie. Jl n'ya que les fonds ruraux qu'il serait incapable d'acquérir (Art. 7 Const.). („Една чужда държава би могла да придобие въ Ромѫния недвижими имоти. Само полски имоти тя не би била способна да придобие. (чл. 7 конст.).

Сѫщий Alexandresco по-горѣ (на стр. 63) казва: „Ces principes (да се иска признаване на чуждестранната юридическа личность отъ страна на Ромѫнското правителство) ne sont pas applicables à l'État, aux communes ni aux départements étrangers. L'Etat, entre autres, une fois reconrnu comme corps politique, peut avoir des droits civils á exercer à l'étranger. *Ainsi l'Etas grec a été admis à ester en jugement pour revendiquer la succession Zappa;* seulement il a été soumis par la cour de Boucarestà la cauton *judicatum solvi.* (Тия принципи не сѫ приложими спрѣмо чужди държави, общини или окрѫжия. Държавата, между други, веднажъ призната като политическо цѣло може да има граждански права, които да упражнява въ чужбина. Така грѫцката държава е била допустната да води дѣло за да ревандикира наслѣдството на Заппа; само че Букурешкия сѫдъ я бѣ задължилъ да прѣдстави обезпечение ivdic. solvi.

Но и даже да се допустне най-невѣроятното и да се приеме за истина, че Евлогий Георгиевъ е говорилъ нѣщо подобно на това, което съобщаватъ Д-ръ Теодоровъ и полковникъ Бакърджиевъ — нима може отъ думитѣ му „и азъ зная какъ да постѫпя за да не може ромѫнското правителство да посѣгне върху имотитѣ ми" да се извади заключение, че назначениятъ отъ него универсаленъ наслѣдникъ е *само* довѣрено лице, фидуциаръ? Напротивъ, много по-сигуренъ ще бѫде той за участьта на своето завѣщание, ако сериозно назначи едно лице за истински свой универсаленъ наслѣдникъ, когото може да натовари съ завѣти и тяжести и въ полза на българската държава, на общини въ България или даже въ полза на църковни български общини въ неосвободенитѣ части на отечеството. И Евлогий именно така е постѫпилъ. Само че не е оставилъ за благотворителни и народополезни цѣли *толкова*, щото завѣтитѣ и тяжеститѣ да изчерпатъ *цѣлия* активъ на наслѣдството, както е било то нарастнало въ деня на смъртьта му, 15 години слѣдъ съставяне на завѣщанието. И освѣнъ това Евлогий Георгиевъ не е оставилъ и не е искалъ да остави нищо на българското правителство.

Ето какво свидѣтелствува въ туй отношение Ал. Веричано, интимниятъ приятель и юридическия съвѣтникъ на Евл. Горгиевъ, единъ отъ изпълнителитѣ на завѣщанието — едничкото лице, което отчасти е знаяло сѫдържанието на завѣщанието, защото съ него се е съвѣтвалъ Евл. Георгиевъ при съставянето, му както и при съставяне на кодицилитѣ.

Прѣдъ сѫдебния слѣдователь на Илфовския окр. сѫдъ, Веричано подъ клѣтва е казалъ (на 9/XI 1906 година): »Въ 1882 год. покойния Георгиевъ изказа желанието си да направи едно завѣщание. Поиска ми щото завѣщанието да бѫде направено валидно, защото ималъ единъ кръвенъ сродникъ (той е Ив. Т. Горанъ) съ претенция да го наслѣди, а тъй като това лице му е било неприятно, той искаше да не бѫде възможно отмѣнението на това завѣщание. Покойния желаеше да остави единъ фондъ за осѫществяването на едно училище въ България, желаеше да изпраща студенти отъ България въ Европа да слѣдватъ; да остави нѣщо за българскитѣ черкви въ Букурещъ и Галацъ, които черкви нѣматъ законно сѫществуване, и азъ като се опасявахъ да не би да може „да се унищожи това завѣщание, съвѣтвахъ покойния да наз-

„начи за универсаленъ наслѣдникъ (легатаръ) едно лице до-„вѣрено, въ което да нѣма никакво съмнѣние, че ще изпълни „напълно постановленията на завѣщанието, даже и ако част-„нитѣ легати биха били недѣйствителни. Още помня, че ка-„захъ на покойния: «Какво ти струва, ако твоя наслѣдникъ „бжде способенъ да наслѣди нѣколко милиона, доволно е, че „той ще изпълни твоето желание".

„Въ разговора си съ покойния Георгиевъ, и азъ и той „бѣхме убѣдени, *че не трѣбва да се остави нито стотин-„ка на българското правителство*, защото знаехме, че въоб-„ще правителствата употрѣбяватъ оставенитѣ суми за по-други „цѣли отъ тия, за които сж били прѣдназначени чрѣзъ завѣ-„щанието [1]). За това внушихъ на покойния Георгиевъ да „прѣдвиди поименно за училищата суми; за построяването на „едно Висше училище, въ което да се изучаватъ точнитѣ науки „съ приложение къмъ индустрията и търговията и да изпраща „младежи въ странство. Внушихъ му да прѣдвиди едно упра-„вление специално върху това училище и върху основния „фондъ, като прѣдостави на българското правителство само „контрола на тоя училищенъ фондъ. По всички послѣдующи „прибавки и особено по прибавката, въ която се казваше, че „отмѣнява постановлението, щото универсалния наслѣдникъ да „вземе въ всѣки случай 20,000 лева и по прибавката, чрѣзъ „която отново се постановява, щото слѣдъ като даде на учи-„лищното настоятелство сумата шесть милиона лева, остатъкътъ „да го вземе универсалния наслѣдникъ, покойния се е допит-„валъ до мене. Покойниятъ никога не е „билъ съвѣтванъ отъ „менъ, даже напротивъ азъ съмъ го спиралъ да остави тайни „инструкции на универсалния наслѣдникъ, които биха могли „да повлѣчатъ подирѣ си отмѣняването (унищожението) на за-„вѣщанието. *Нѣщо повече, покойниятъ нѣмаше нужда да „прибѣгва къмъ такива инструкции, щомъ знаеше, че ле-гатитѣ, които биха били недѣйствителни, каквито сж „часть отъ прѣдвиденитѣ въ завѣщанието*, ще бждатъ из-„пълнени отъ универсалния наслѣдникъ, ако бжде той съвѣ-„стенъ. Изповѣдвамъ най-убѣдително, че покойний Евлогий не „би направилъ друго завѣщание или прибавки, безъ да се до-„пита до менъ и никога не се е допиталъ до менъ за едно „ново завѣщание или прибавка".

---

[1]) Слѣдователно, не защото бълг. държава е persona morale.

Достаевъчно е да се съпоставятъ тия показания съ самото завѣщание и да се противопоставятъ на показанията, които сж дали Драганъ Цанковъ, Д-ръ Теодоровъ, Найденъ Николаевъ и полк. Бакърджиовъ, за да се види ясно каква доказателна стойность могатъ да иматъ послѣднитѣ.

Излишно би било да се спираме върху ония части отъ показанията на споменатитѣ свидѣтели, които съдържатъ тѣхни прѣдположения, умозаключения, „общи впечатления" относително „интимната воля" на Евлогия Георгиевъ. Както се показа по-горѣ, отъ такива показания не могатъ да се извличатъ презумции за истинностьта на твърдѣнието касателно истинскитѣ — споредъ Исковата молба — намѣрения на завѣщателя.

А исковата молба именно върху тия „разсжждения" на свидѣтелитѣ главно се спира.

Въ Исковата молба се привежда тъкмо онази часть отъ показанията на Савва Е. Паница и Георги В. Шоповъ, която не може да има никаква доказателна стойность. Приведенитѣ по-горѣ пасажи отъ показанията на тия свидѣтели, въ които тѣ най-категорически отричатъ да имъ е съобщавалъ нѣщо Евл. Георгиевъ за своитѣ намѣрения относително наслѣдството си, сж изоставени въ Исковата молба, като се само *загатва* за тази часть отъ показанията на Паница (стр. 11), а се привежда *вѣрването* на тогова — едно заключение, основано върху това, че Евлогий билъ голѣмъ патриотъ—и отговора на Шопова на зададения му въпросъ, какъ би той постжпилъ, ако бѣше назначенъ наслѣдникъ вмѣсто Гешова. Нимà може да се заключи, че Евлогий Георгиевъ наистина е прѣдназначилъ *цѣлото си богатство* — колкото и да се окаже то — въ момента на смъртьта му, за отечеството, а не само това, което е опрѣдѣлено и отредено въ завѣщанието му, че слѣдователно назначениятъ отъ него за универсаленъ наслѣдникъ Ив. Ев. Гешовъ не е истински наслѣдникъ, който има право, както е изрично казано на два пжти въ завѣщанието, да вземе и наслѣди остатъка отъ наслѣдството, слѣдъ като изпълни завѣтитѣ и задълженията, съ които е натоваренъ, нимà може това да се заключи отъ факта, че Савва Е. Паница — или който и да бжде другъ — *вѣрва*, имайки прѣдъ видъ, че Евлогий е билъ голѣмъ патриотъ, какво неговото намѣрение е било да остави имота си на отечеството си, а на роднинитѣ си да остави само малки суми? Такова заключение е очевидно една

презумция извлѣчена отъ друга презумция и не може да има никакво доказателно значенве. Че Евлогий Георгиевъ е билъ патриотъ, че е съвѣтвалъ богатитѣ си сънародници въ Ромъния да завѣщаватъ за общеполезни, особено образователни цѣли — това никой нѣма да оспорва. Заключението обаче, което се извлича отъ този фактъ въ самото начало на Исковата молба—което ние анализирахме—не добива абсолютно никаква подкрѣпа отъ факта, че този или онзи — макаръ и инакъ близкенъ на Евлогия Георгиевъ — *вѣрва*, какво той е ималъ намѣрение да завѣщае имота си на отечеството си, а на роднинитѣ си да остави само малки суми: щомъ като това вѣрване не се основава на волеизявление на Евлогий Георгиевъ относително неговото завѣщание. Паница казва: „Евлогий Георгиевъ бѣше патриотъ отъ все сърдце. Той често се е изказвалъ спрѣмо мене въ общи думи, че е длъжность на всѣки човѣкъ, особено пъкъ на богатитѣ хора, да оставятъ състоянието си на отечеството си, а за роднинитѣ си да отдѣлятъ само найнуждното, защото съ голѣми подаръци може твърдѣ често да се повреди на облагодѣтелствувания, вмѣсто да му се помогне". Но прибавя: „*Че неговото намѣрение е било да направи завѣщателнитѣ си разпореждания относително имота си споредъ тѣзи принципи*, **това той никога не е казвалъ**". И сега иде изтъкнатия въ Исковата молба пасажъ: „Обаче прѣдъ видъ на това, че той бѣше голѣмъ патриотъ, „азъ *вѣрвамъ*, че неговото намѣрение е било да завѣщае „имота на отечеството си, а на роднинитѣ си да остави само „малки суми.

Значи, отъ факта, извѣстенъ на свидѣтеля С. И. Паница че Евлогий Георгиевъ е билъ голѣмъ патриотъ, той прави заключение, че намѣрението му е било еди какво си. Това е първата презумция. За нея — ако тя се разбира въ смисъла на подържаната отъ Исковата молба теза, ние вече говорихме, въ началото на втората часть отъ настоящата консултация. Отъ тази презумция, съобщена отъ свидѣтеля — едно негово умозаключение — Исков. молба вади слѣдното заключение: Понеже свид. Паница *вѣрва*[1]) имайки прѣдъ видъ патриотизма

---

[1]) Г. В. Шоповъ, който е билъ отъ дѣтинство приятель и другаръ на Евл. Георгиевъ, сѫщо така казва въ показанията си, че Евлогий е билъ патриотъ, че е обичалъ своето отечество. Но отъ това не вади заключение, че намѣрението му е било, щото цѣлия му имотъ да остане за отечеството.

на Е. Георгиевъ, че едикакво си е било неговото намѣрение. Слѣдователно, той *дѣйствително* е ималъ такова намѣрение.

Ние оставяме на страна, че въ сѫщность това негово намѣрение е дѣйствително реализирано въ завѣщанието му. Защото въ него той наистина оставя на роднинитѣ си само малки сравнително суми — и почти цѣлия си имотъ (прѣзъ 1882 г.) (6 милиона и нѣщо) отсавя за народополезни цѣли, но оставя си и универс. наслѣдникъ, комуто като възлага изпълнението на завѣтитѣ и задълженията въ полза на отечеството — въ опрѣдѣленъ размѣръ — оставя, не като на роднина, а като на лице, спечелило неговата обичь, неговото уважение и неговото довѣрие, — всичкия *евентуаленъ* остатъкъ отъ наслѣдството. ,,Какво ти струва, му е казалъ, както видѣхме, негова приятель и юрисконсултъ, ако твоя наслѣдникъ бѫде способенъ да наслѣди нѣколко милиони, доволно е, че той ще изпълни твоето желание". Що се отнася до показанията на Георги В. Шоповъ, то Исковата молба, както вече се спомена по-горѣ привежда отъ тѣхъ само отговорътъ, който е далъ Шоповъ на въпроса, какъ би постѫпилъ той, ако бѣше назначенъ за наслѣдникъ вмѣсто Гешова. Прѣмълчаватъ се отговоритѣ му, въ които на три пѫти той казва, че нищо не знае отъ Евлогий Георгиева за неговитѣ намѣрения относително наслѣдството му. Така сѫщо се прѣмълчава важното показание на този близъкъ Евлогиевъ приятель, въ което той съобщава, че въ първото заседание на изпълнителитѣ на завѣщанието, въ което сѫ участвували всички назначени и (поменати въ завѣщанието изпълнители (прѣзъ 1897 г.) не е билъ възбуденъ въпросъ за тайни инструкции оставени отъ Евлогий Георгиевъ.

Исковата молба привежда само слѣднитѣ думи на Шопова: ,,*Ако азъ бѣхъ назначенъ наслѣдникъ като Гешова, то бихъ се обърналъ съ завѣщанието къмъ сѫдътъ и бихъ постѫпилъ така както сѫдътъ би призналъ*". Отъ тия думи авторътъ на исковата молба вади смѣло заключение, че съ тѣхъ Шоповъ е изказалъ, ,,какъ би разбралъ самъ лично Евлогиевото завѣщание", а именно: че той „не би счелъ „себе си за дѣйствителенъ наслѣдникъ и не би казалъ, че „каквото остане слѣдъ раздаване завѣтитѣ по завѣщанието, е „негова собственость, та да го присвои — както прави Ив. „Ев. Гешовъ, а би оставилъ да се произнесатъ сѫдилищата, ,,какъ трѣба да се постѫпи съ тоя остатъкъ". *По смѣло* ,,тъл-

куване“ думитѣ на единъ свидѣтель на да ли може да си прѣдстави човѣкъ. При това тия думи не сж приведени изцѣло, а съ едно окастрюване, за което мжчно може да се приеме, че не е умишленно. Шоповъ, слѣдъ като е отговорилъ, че не знае, какво е разбиралъ Евлогий, като е назначавалъ въ своето завѣщание за общъ наслѣдникъ Ив. Ев. Гешова, или Иванова или Пулева, тъй като той (Евлогий) за това не му е говорилъ, продължилъ: „На въпроса, който ми се задава, какъ азъ разбирамъ това, заявявамъ, че свое мнѣние за това нѣмамъ“. А на въпроса, какъ би той постжпилъ, ако бѣше назначенъ вмѣсто Гешова, Шоповъ отговорилъ: „по моему, ако азъ бѣхъ назначенъ наслѣдникъ като Гешова „то бихъ се обърналъ съ завѣщанието къмъ сжда и бихъ по„стжпилъ тъй, както сждътъ признае, *слѣдъ утвърждение на „завѣщанието.*“ Подчертанитѣ думи сж изпуснати въ Исковата молба. За да се разбере истинския смисълъ на този отговоръ именно изпуснатитѣ думи иматъ най-голѣмо значение. Защото безъ тѣхъ, би трѣбвало да се прѣдполага, че е възможно и допустимо единъ назначенъ въ завѣщание наслѣдникъ да се обърне къмъ сжда и да иска отъ него опжтване или инструкция, какъ да постжпи съ наслѣдството. Това е безсмислено. Такава процедура не ми е извѣстна. На всѣки случай, въ Русия нѣматъ сждилищата такава власть — да учатъ наслѣдницитѣ по завѣщание, какво да правятъ. Съ подчъртанитѣ думи „слѣдъ утвърждение на завѣщанието“ смисълътъ на цѣлия приведенъ пасажъ става много ясенъ. По руското законодателство (чл. 16 отъ приложението къмъ чл. 1012 отъ X-ия томъ на Сводъ Законовъ) всѣко духовно завѣщание, слѣдъ смъртьта на завѣщателя, трѣбва да се прѣдстави въ опрѣдѣленъ срокъ въ окржжния сждъ на утвърждаване за да може да се приведе въ изпълнение.[1]) Това разпореждане е ималъ прѣдъ очи Шоповъ като е далъ приведения отговоръ. Той ще постжпи тъй както сждътъ признае слѣдъ утвърждение на завѣщанието, сир. ако сждътъ утвърди завѣщанието,

[1]) „Утвержденіе завѣщанія къ исполненію“. Такова утвърждение отъ сжда не е извѣстно на нашето законодателство. Нѣщо подобно, но извършвано не отъ сжда, а отъ нотариуса, е прѣдписано у насъ само за саморжчнитѣ завѣщания въ чл. чл. 172—174 отъ Закона за Наслѣдството. Въ чл. 107 обаче отъ Зак., за нотариуситѣ — заимствуванъ отъ *руското* нотаріальное положеніе — се прѣдвижда потвърждаване на завѣщанието отъ надлежната власть по установения редъ като условие за издаване крѣпостенъ актъ за недвижимъ имотъ по завѣщание. Това условие е неприложимо у насъ.

слѣдъ като констатира, че е законно по форма, че завѣщательтъ е билъ способенъ да се разпорежда съ завѣщание и че облагодѣтелствуванитѣ лица сж способни да получаватъ по завѣщание, наслѣдникътъ ще дѣйствува съгласно съ изпълнимото вече завѣщание. Да се мисли, че сждътъ ще тълкува завѣщанието и ако намѣри, че назначениятъ въ него универсаленъ наслѣдникъ не е дѣйствителенъ наслѣдникъ, ще му заповѣда, слѣдъ като изпълни изричнитѣ завѣти, да прѣдаде остатъка отъ наслѣдството по прѣдназначение — това да се мисли, е повече отъ наивно. Подобна власть на сждилищата и то упражнявана при една чисто охранителна процедура — не ми е извѣстно да сжществува нѣйдѣ.

Очевидно е прочее, че въ цитиранитѣ думи на Шоповъ нѣма ни поменъ отъ онова, което се влага въ тѣхъ отъ Исковата молба. И просто смѣшно впечатлѣние прави усилието, съ което Исковата молба се домогва да изгради върху тия думи фантастичното си твърдѣние, че Шоповъ не би счелъ себе си за истински наслѣдникъ, а би оставилъ да се произнесатъ сждилищата, какъ трѣба да постжпи съ остатъка отъ наслѣдството, слѣдъ като раздаде завѣтитѣ по завѣщанието. Азъ мисля, че сждилището, къмъ което би се обърналъ наслѣдникътъ — то да се произнесе какъ да постжпи съ остатъка отъ наслѣдството. слѣдъ раздаване завѣтитѣ по завѣщанието. би взело сигурно такъвъ проситель за умопобърканъ. Или мисли авторътъ сериозно, че русkитѣ сждилища могатъ да се произнасятъ по такива искания?

Но Исковата молба не се задоволява да изтълкува цитиранитѣ думи на Г. Шоповъ въ смисълъ, че съ тѣхъ той е изказалъ, какво, поставенъ на мѣстото на Гешова, не би счелъ себе си за дѣйствителенъ наслѣдникъ, — ами се домогва да придаде на това си крайно извъртливо тълкуване и едно психологическо оправдание. „Защо Г. Шоповъ гледа така на работата“? — се запитва авторътъ на И. М. И дава слѣдния, лесно намѣренъ отговоръ. „Познаващъ отблизу Евлогия въ продължение на около половинъ вѣкъ, имащъ съ него чести сношения, *Шоповъ не допуска*, че Евлогий може да остави тогова или оногова, Гешова или Иванова, за собственникъ на милиони“. Но дѣ за Бога е казалъ подобно нѣщо Шоповъ? Той категорично заявява, че нищо не знае за намѣренията на Евлогий Георгиевъ. Освѣнъ това той казва: „Отъ никого не

съмъ чувалъ, щото Димитръ Ивановъ да е говорилъ такива думи, като напр. „ако азъ бѣхъ наслѣдникъ вмѣсто Гешова, азъ бихъ раздалъ наслѣдството на България. Димитръ Ивановъ така сѫщо това не ми е говорилъ“. Прибавете къмъ това и показанието му за първото засѣдание на изпълнителитѣ на завѣщанието — и кажете, може ли да се твърди, че Шоповъ не допуска, какво Евлогий може да остави Гешова или Иванова за собственникъ на милиони. Тогава на какво се основава това твърдѣние? Просто на онова смѣло тълкуване думитѣ на Шоповъ, което разгледахме по-горѣ. — По-нататъкъ въ Исковата молба се привежда въ свръзка съ горнето още слѣдния аргументъ: Понеже Сава Паница и Ал. Веричану сѫ били лица, къмъ които Евл. Георгиевъ е хранилъ особени симпатии и почитъ и понеже тѣ сѫ се ползували съ особеното негово довѣрие, а пъкъ при все това Евлогий тѣмъ не е оставилъ милиони — нито на г-жа Герова, нито да дъщеря ѝ, които му сѫ били особено обични — то слѣдва, че „когато Евлогий е назначилъ съ завѣщанието си наслѣдницитѣ, той се е рѫководилъ не отъ симпатии, а *слѣдователно* не и отъ желанието да обогати тогова или оногова, а отъ други съображения и цѣли, които именно и каратъ г. Шопова *да заяви* **тържествено** (к. м.), *че бидейки на мѣстото на Гешова, не би си присвоилъ наслѣдството* (!!!), **т. е.** не би счелъ себе си за неговъ собственникъ“.

Тази безподобна аргументация и финалътъ, въ който неусѣтно се *прѣвръща* онова, що е изсмукано *изъ*—или по-вѣрно вложено *въ* окастрено цитирания пасажъ отъ показанията на г. В. Шоповъ—въ *негово тържествено заявление*, говорятъ достатъчно сами за себе си.

Съвсѣмъ излишно ще бѫде да се спираме върху съобщението на Д-ръ Теодоровъ за казаното отъ Дим. А. Ивановъ „тѣзи гѫрди не сѫ гнили да се разполагатъ съ състоянието на покойния Хр. Пулиевъ и Ив. Ев. Гешовъ“ и показанията на Розалия Д. Иванова, съпругата на покойния Д. Ивановъ -особено съобщенитѣ отъ нея думи на Евл. Георгиевъ: „Отечеството е моята булка“ и думитѣ на мѫжа ѝ, че той догдѣ е живъ ще накара Евлогия още прѣзъ живота да изпрати паритѣ си въ България „защото азъ и Евлогий работимъ за отечеството“.

Заключенията, които вади отъ тия показания Иск. молба, сѫ все въ сѫщия смисълъ — и иматъ сѫщата доказателна

стойность, както разгледанитѣ до тукъ заключения отъ показанията на другитѣ свидѣтели. — Ще забѣлѣжимъ само едно: че ако приемемъ за вѣрно прѣдадени думитѣ на Дим. Ивановъ, тѣ най-просто и естествено се обясняватъ съ неговото огорчение, да види не себе си, — жертвувалъ цѣлия си почти животъ въ работа за Евл. Георгиевъ — а Ив. Ев. Гешовъ универсаленъ наслѣдникъ. Отъ показанията на жена му, споредъ които Евлогий е казвалъ на Дим. Ивановъ „че ще го направи голѣмъ голѣмъ човѣкъ“ изглежда, че Дим. А. Ивановъ се е надѣвалъ да бѫде щедро облагодѣтелствуванъ отъ Евлогия Георгиевъ.

Абсолютно никаква доказателна стойность сѫщо не могатъ да иматъ приведенитѣ на стр. 9 отъ Исковата молба »показания« на Драг. Цанковъ, който изказва въ тѣхъ своето *вѣрване*, че трѣбва да има *една тайна* между Евлогия и Гешова. Доказва ли се истинностьта на подържаната отъ Държавата теза, придава ли ѝ се нѣкаква вѣроятность и правдоподобность съ това, дѣто Драганъ Цанковъ съобщава, че когато станало извѣстно завѣщаннето на Евл. Георгиевъ и се чуло да е оставилъ наслѣдството на Гешова, *той казвалъ*, „че това не може да бѫде“? „Евлогий не може да остави на единъ човѣкъ, който не му е синъ, по много, отколкото оставя на своето отечество“. „Това лудъ човѣкъ трѣба да бѫде за да направи такова нѣщо“. Та това *убѣждение* може сега въ България да го изповѣдватъ хиляди; нима отъ това става на косъмъ по-вѣроятно твърдѣнието на Държавата!

Драганъ Цанковъ ни съобщава и съображенията си, които го каратъ да мисли, »че тукъ има една *тайна* (подчъртано въ Исковата молба) между Евлогия и Гешова“. А именно: Евлогий и братъ му Христо всѣкога подбуждаха българетѣ да правятъ завѣщания, а когато се завѣщаваха за училища и др. и ако има недвижими имоти, то Букурешкото правителство (!) унищожаваше завѣщанията (!!), тъй щото Евлогий е знаялъ мѫчнотиитѣ, които прави Ромѫнското правителство (?) та *види се* (к. м.), имайки този страхъ да се не развали завѣщанието, направилъ го е на името на частно лице, а той е ималъ довѣрие на Гешова, — но тайно да изпълни неговото желание: като ликвидира Гешовъ всичко, тогава той ще каже: ето това е за България. И повтарямъ, че *вѣрвамъ* (к. м.) че трѣбва да има една тайна между Ге-

шова и Евлогия“. По-горѣ, ние показахме, при разглеждане показанията на свид. полковникъ Бакърджиовъ, колко е неосновательно съображението за страха отъ Ромънското правителство да не унищожи завѣщанието на Евл. Георгиевъ. Излишно е да повтаряме нашитѣ доводи. Тукъ само ще споменемъ, че Др. Цанковъ ограничава опасението отъ унищожение на завѣщанието само за *недвижимитѣ имоти*. Той, види се, има прѣдъ видъ споменатото вече запрѣщение на чл. 7 отъ Ромънската Конституция, относително *полскитѣ* недвижими имоти. Но съ това ограничение съвсѣмъ се обезважава съображението. Защото това запрѣщение важи и за физическитѣ лица. Тъй щото и Ив. Ев. Гешовъ не би могълъ като нероманкси подданикъ да наслѣди и да притежава находящи се въ Ромъния полски недвижими имоти. Вънъ отъ това, понеже наслѣдството на Евл. Георгиевъ се е състояло главно отъ движимо богатство и отъ градски недвижими имоти; (мушията си Viișoro и Cotenița той завѣща съ кодицилла отъ 28 юний 1892 год. на Букурещкото градско общинско управление), то казаното запрѣщение на Ромънската Конституция не можеше да окаже влияние върху Евлогия Георгиевъ относително начина за съставяне завѣщанието.

Прави впечатлѣние при това, дѣто Драг. Цанковъ никакъ не мотивира своето *вѣрване*, че трѣба да има една тайна между Евлогия и Гешова, съ съобщения отъ него разговоръ, който еималъ съ Евлогия прѣзъ 1889 и въ който Евлогий му билъ казалъ, слѣдъ като го питалъ какво мнѣние има за Гешовъ, че си направилъ завѣщанието, като удовлетворилъ роднинитѣ си колкото трѣба, а всичко друго щѣлъ да остави за България. Защото Др. Цанковъ освѣнъ съ посочения *юридически* аргументъ, мотивира своето *вѣрване* още съ съображението, че „Евлогия не може да остави на единъ човѣкъ, който не му е синъ по-много отколкото оставя на своето отечество“ и че ,,който е познавалъ Евлогия Георгиева“ сѫщото ще заключи, каквото той заключилъ, а именно, че ,,*може* (Евлогой Георгиевъ) *да е мислилъ* само ,,неговата търговска ,,фирма да управлява за полза на България (!)[1]), а не лично за Гешова.“ Това показва, отъ една страна, че самъ Драганъ Цанковъ не ще да е вѣрвалъ въ истинността на своето по-

[1]) Много оригинална идея! Да се управлява търговска фирма за полза на една държава!

казание за казанитѣ му ужъ отъ Евлогия думи относително своето завѣщание, а отъ друга страна ясно се вижда, че *убѣждението* на Др. Цанковъ относително истинското намѣрение на Евл. Георгиевъ е една произволна *догадка*. Хвърля се при това въ очи — както впрочемъ и при показанията на Д-ръ Теодоровъ и на полк. Бакърджиевъ — поразителното сходство между твърденията въ съставената отъ адвоката Хр. Филиповъ молба за обезпечение на доказателствата и разсѫжденията на свидѣтеля. Това сходство не говори никакъ въ полза на достовѣрностьта на показанията, които сѫ дали тия свидѣтели. Но и да се приематъ тѣхнитѣ показания за напълно достовѣрни, не може да се приеме, че съ тѣхъ сѫ установени факти, които „по единъ най-осезателенъ начинъ" подкрѣпятъ правилностьта на „неумолимото логическо заключение", че Ив. Ев. Гешовъ е наслѣдникъ „въ смисъль на „довѣрено лице, на което е възложено отъ завѣщателя да „приеме наслѣдството, да изпълни изрично изброенитѣ въ за„вѣщанието завѣти, а остатъка да прѣдаде за въ полза на „отечеството на покойния съобразно съ неговата интимна воля, „а не да го задържа въ своя собственость."

И тъй, това „неумолимо логическо заключение", до което дохожда Исковата молба си остава едно досущъ голословно твърдѣние, което не само не се подкрѣпя отъ даннитѣ и указанията черпени отъ самото завѣщание, но напротивъ се опровергава отъ това образцово по своята езиковна и юридическа прецизность саморѫчно завѣщание, а особенно отъ ония наредби въ него, които се отнасятъ до изпълнителитѣ на завѣщанието. Още по-малко опора даватъ на подържаната отъ държавата теза посоченитѣ въ нея свидѣтелски показания. А противъ тая теза говорятъ приведенитѣ по-горѣ показания на Ал. Веричано, Георги В. Шоповъ и Е. Паница.

Исковата молба е обаче на друго мнѣние. За нея е доказано, че *истинската* воля на Евлогий Георгиевъ е изразена въ заключителния пасажъ на завѣщанието *(цѣлото* богатство за отечеството!). И понеже този заключителенъ пасажъ е останалъ до деня на смъртьта на завѣщателя неизмѣненъ, —така изглежда да разсѫждава Исковата молба,—то „истин„ската воля и намѣрения на Евл. Георгиевъ, изказани въ „обща форма въ завѣщанието му отъ 1882 год., относително „прѣдназначението на богатството му, което би се оказало въ „деньтъ на смъртьта му, оставатъ до края неизмѣнни" (стр. 12).

Очаквалъ би човѣкъ, че, за да се подкрѣпи претенцията на държавата — както е тя формулирана въ просителния пунктъ на исковата молба — ще се прецизира по-нататъкъ „неумолимото логическо заключение“ за изразената въ *„обща форма“* истинска воля на завѣщателя въ смисълъ, че въ единъ укритъ или унищоженъ кодициллъ или въ едно допълнително завѣщание — на всѣки сулчай въ единъ актъ валиденъ по форма за изказване прѣдсмъртна воля — е отреденъ и завѣтъ за *Българската държава,* която да вземе остатъка отъ наслѣдството — слѣдъ изпълнение на прѣдвиденитѣ въ завѣщанието отъ 1882 и въ наличнитѣ кодицилли завѣти — съ задължение да го употрѣби за *опрѣдѣлени* народополезни цѣли. Само така формулирана и прецизирана претенция би могла да оправдае — както това се изтъкна въ самото начало на настоящата консултация — искътъ на българската държава противъ универс. наслѣдникъ Ив. Ев. Гешовъ — да прѣдаде той *неи* „остатъка“ отъ наслѣдството. Или пъкъ би трѣбало да се очаква че ще опрѣдѣли по-точно прѣдназначението на този остатъкъ за «народополезни цѣли» въ смисълъ да се *оправдае* застѫпването на българската държава, като се формулира твърдѣние, че Ев. Георгиевъ е искалъ да се учредятъ и поддържатъ *въ България* образователни или благотворителни нѣкакви заведения, създаването и поддържането на които не лежи вънъ отъ културнитѣ функции на държавата, макаръ че, въ този случай, би било спорно дали *държавата* би могла да се счете легитимирана да дѣйствува по сѫдебенъ редъ за изпълнение на завѣщателевата воля[1]). На всѣки случай обаче, за да може да се иска по сѫдебенъ редъ изпълнение на тази воля, необходимо условие е тя да е изразена точно въ законната форма. Държавата обаче мисли, че е достатъчно да е изразена тази воля въ „обща форма“ и счита, че тя се съ-

---

[1]) Ср. *Baudry-Lacantinerie et Colin,* Des donat. entre vifs et des testaments I, nos 374, 376. „En résumé, des deux choses l'une, ou bien les textes du testament et les circonstances de la cause ne permettent pas de déterminer l'intérêt général dont le testateur s'est proposé'la satisfaction *et alors le legs tombe nécessairement faute de* légatair, ou, au contraire, cette détermination est possible et dans ce cas, *l'établissement public* (не държавата!) qui réprésente l'intérêt général visé par le testateur est parfaitemaut fondé à reclamer le bénéfice du legs, sauf à lui s'il y a lieu, à obtenir des autorités compétentes les autorisations requises“.

съдържа въ такава обща форма въ извѣстния заключителенъ пасажъ на завѣщанието, който както се показа по-горѣ въ сжщность не съдържа *никакво разпореждяне*. Какво дълбоко юридическо невѣжество се крие въ слѣдната фраза на исковата молба: „и само изложеното до тукъ (стр. 13) е достатъчно за подкрѣпление претенцията на държавата›!! И вмѣсто да се опита авторътъ на исковата молба да прецизира въ горѣ спомѣнатия смисълъ тази „претенция", той продължава да трупа догадки върху догадки и то „само за още по-добро освѣтление на цѣлата работа", защото „въ този процесъ колкото повече свѣтлина се пролѣе толкова ще бжде по-добрѣ."

И за да се пролѣе тази свѣтлина поставятъ се два въпроса: 1) „кои сж онѣзи отечествени цѣли, въ полза на които покойния е прѣдназначавалъ остатъка отъ наслѣдството си слѣдъ спадане сумитѣ по изрично изброенитѣ въ завѣщанието завѣти, и които той е считалъ за опасно да означи прѣдъ страхътъ да не послужатъ като поводъ за унищожението му отъ ромжнскитѣ сждебни власти и дали не сжществуватъ вънъ отъ завѣщанието нѣкои данни, които да пролѣятъ извѣстна свѣтлина върву тоя въпросъ и 2) да ли волята на Евлогий е изразена само въ завѣщанието и кодициллитѣ, или же тя е изказана и по другъ нѣкой начинъ, напримѣръ повѣрително — на самитѣ универсални наслѣдници или же чрѣзъ нѣкои секретни писмени бѣлѣжки и пр., и гдѣ сж тѣзи послѣднитѣ?

За да отговори на тѣзи два въпроса Исковата молба изхожда отъ *вѣрването* на Драг. Цанковъ, че между Евлогий Георгиевъ и Гешовъ има една *„тайна"*. Неусѣтно това *вѣрване* на Др. Цанкова се прѣвръща въ *фактъ*, че такава тайна има. И *тайната* лесно се разкрива. За разкриването ѝ служи съображението, че тя като не може да се отнася къмъ поименно изброенитѣ въ завѣщанието *нѣколко* (к. м.) завѣти, защото тѣ сж явни и не съдържатъ нищо прикрито, „очевидно е че тя се отнася до прѣдназначението на другитѣ милиони, които биха се оказали въ деня на смъртьта му и за които покойния не е могълъ изрично и открито да говори въ завѣщанието прѣдъ видъ на извѣстната опасность за унищожението му".

Ние вече показахме, че „тази опасность" сжществува само въ главата на автора на Исковата молба. Значи никаква причина не е ималъ и не е могълъ да има Евлогий Георгиевъ да прикрива своята воля. — Но нека прослѣдимъ по-нататъкъ фантастичнитѣ коньектури на Исковата молба.

Прѣобразеното въ *фактъ* вѣрване на Драг. Цанковъ, че има една *тайна* между Евл. Георгиевъ и Ив. Ев. Гешова, се допълва съ твърдѣнието, че сѫществували редъ данни, ,,които по единъ най-безсъмнѣнъ (!) начинъ установяватъ отъ една страна — *факта* за сѫществуването на други книжа успоредно съ завѣщанието, а отъ друга — *факта*, че покойния Георгиевъ *било* (к. м.) устно, *било* (к. м.) по другъ начинъ е пояснилъ изказаната въ завѣщанието подъ обща форма своя прѣдсмъртна воля".

Отъ даннитѣ, които се привеждатъ въ Исковата молба, тя дохожда до слѣднитѣ заключения:

1) Въ пликътъ, до смъртьта на завѣщателя е имало при завѣщанието и други книжа;

2) Тия книжа сѫ се отнасяли до изпълнението на онази часть отъ завѣщанието, която съдържа общоизразената воля на Евл. Георгиевъ въ полза на „отечеството";

3) Тия книжа, които сѫ се съхранявали въ пликътъ при завѣщанието и сѫ съдържали секретнитѣ разпореждания на покойния, сѫ се отнасяли до *неосвободената часть на отечеството*, спр. до българския народъ resp. неговитѣ общини въ Македония, Одринско и Цариградъ;

4) Тия секретни книжа, които Евлогий Георгиевъ нарочно е държалъ заедно съ завѣщанието въ *отворенъ* пликъ — за да могатъ слѣдъ смъртьта му да се намѣрятъ и отстранятъ изъ плика отъ неговитѣ близки хора — сѫ били извадени и укрити отъ Ив. Ев. Гешовъ и други лица, които Исковата молба не опрѣдѣля (навѣрно прѣдполага: Дим. А. Ивановъ или Хр. Н. Пулиевъ); това е станало още прѣзъ нощьта на 5-и срѣщу 6-и юли 1897 г. — на всѣки случай прѣди дохождането на мировия сѫдия, на 8 юли 8 ч. зараньта, защото въ касата, въ която е било държано завѣщание, въ кантората на Евл. Георгиевъ, е било държано прѣди тази дата.

Ще разгледаме по редъ доказателствата за тия твърдѣния:

1. Въ пликътъ е имало при завѣщанието, до смъртьта на завѣщателя и други книжа.

Даннитѣ, които, споредъ Иск. молба, установявали „по най-безсъмнѣнъ начинъ" тоя *фактъ* сѫ:

а) показания на свид. Найденъ Николаевъ;

б) пликътъ, въ който се е съхранявало завѣщанието на Евлогий Георгиевъ, е билъ намѣренъ *набъбналъ* и ржбоветѣ му сж показвали, че въ него дълго врѣме сж стояли и други книжа, толкозъ почти, колкото и самото завѣщание.

ad а) Найденъ Николаевъ свидѣтелствува, че въ Чадвудовата желѣзна каса стояло завѣщанието въ единъ пликъ (пакетъ) и то въ отдѣла на трезора отъ лѣва ржка. Ключътъ отъ този отдѣлъ Евлогий Георгиевъ държалъ винаги у себе си, както изобщо ключоветѣ отъ трезоритѣ. Чадвудовата каса имала два трезора. Свидѣтельтъ твърди, че „винаги, като „идваше тази епоха (да заминава Евлогий за странство на „лѣчение прѣзъ лѣтото), вадѣше отъ Чадвудовата каса своето „завѣщание и бѣлежеше, както и на 1894 г. прѣди да напустне Букурещъ, извади своя пликъ и бѣлежеше . . . тъй „щото до 1894 все е бѣлѣжилъ, а за 1895 незная, защото „прѣзъ априлъ мѣсецъ си излѣзохъ". На слѣдобѣдния разпитъ (на сжщия день) Найденъ Николаевъ е показалъ: „(Завѣщанието) стоеше въ касата Чадвудъ. Мѣстото на завѣщанието го зная, защото азъ стояхъ срущу касата. . . Покойния ще отиде да отвори трезора, дѣто е завѣщанието, нѣщото вече, даже знаехъ, кога се изваждаше този пликъ съ завѣщанието. Винаги си викахме, пакъ се прѣустроява, пакъ се нарежда. Като извади завѣщанието, захваща да прави своитѣ бѣлѣжки". — Адвокатътъ Теодоровъ пита: „Въ 1894 г. виждали ли сте плика да го разгърне и да пише върху самото завѣщание съ мастило или моливъ". Николаевъ отговаря: „Въ единъ „въпросъ се казва кои сж били обичаитѣ въ контората. Сега „ще ви ги кажа. Покойния идва сутринь въ 10 часа, ще из„вади ключоветѣ, ще отвори касата ще извади своето завѣ„щание и ще работи върху него. Въ плика вжтрѣ има разни „бѣлѣжки и върху тѣзи бѣлѣжки работи. *Понеже сж се съдър„жали въ самия пакетъ, дѣто стои завѣщанието, ergo „трѣба да сж бѣлѣжкитѣ които сж се отнасяли до него.* „Покойния работѣше продължително до 11 или 11½ часа „прѣди обѣдъ, ще вземе да приложи всички книжа въ плика, „ще ги заключи, ще отиде горѣ на обѣдъ, ще се върне, пакъ „ще извади своя пликъ съ завѣщанието и ще работи. Това „е продължавало на нѣколко деня. Не мога да кажа какво е „писано, обяснявамъ ви обаче, че на 1894 има такава работа".

На въпроса: «Върху завѣщанието или върху плика правѣше тѣзи бѣлѣжки»? Николаевъ отговаря:

„Ми се струва, че казахъ че покойния Евлогий Георгиевъ „никога не съставляваше нѣщо безъ да го корегира нѣколко „пѫти самъ. Не зная какво е писалъ или поправялъ, далечъ „отъ тази идея". На въпроса: „Върху какви листи правѣше „бѣлѣжки, листчета малки или голѣми и какво сѫ съдържали?" свидѣтельтъ отговаря: „Не мога да кажа, не зная".

Приведохме горнитѣ показания за да покажемъ, че тѣ сѫ били прѣдимствено насочени да подкрѣпятъ по-рано поддържаното твърдѣние, че е имало кодицилли къмъ завѣщанието и слѣдъ послѣдния сега на лице кодициллъ отъ 1893 г. Сега обаче това твърдѣние се изоставя прѣдъ видъ на очевиднита невъзможность да се поддържа, тъй като недопустимо е, ако имаше и слѣдващи кодицилли, подиръ онзи отъ 30-й юни 1893, да не бѫдатъ тѣ писани на самото завѣщание, въ което часть отъ 11-та и цѣлата 12-та страници сѫ останали праздни.

Върху достовѣрностьта на тия показания нѣма да се спираме; ще забѣлѣжимъ въ туй отношение само двѣ нѣща. Първо, не е вѣрно, че въ Чадвудовата касса иматъ трезоритѣ два отдѣла — единъ дѣсенъ, другъ лѣвъ. Второ, свидѣтельтъ признава, че въ отдѣла на трезора отъ лѣва рѫка се пазели не само завѣщанието, но *и частни персонални книжя на Евлогий Георгиевъ*. Третьо, прави впечатление дѣто свидѣтельтъ точно си припомня, че въ 1894 Евлогий, прѣди да замине въ странство, е писалъ въ приложенитѣ къмъ завѣщанието бѣлѣжки, а пъкъ съвсѣмъ погрѣшно съобщава, че (Евлогий) прѣзъ 1888 прѣписалъ на чисто своето завѣщание, което до 1886 и 1887 държалъ въ бѣлѣжки. Наистина, свидѣтельтъ се оговаря, че не помни датитѣ, но при все това на два пѫти твърди, че прѣзъ 1888 било прѣписано цѣлото завѣщание, когато то датира отъ 1882 г.

Нека вземемъ приведенитѣ показания тъй както сѫ дадени. Какво се установява отъ тѣхъ? Само това, че до 1894 г. въ плика въ който стояло завѣщанието, имало и други книжа, бѣлѣжки. Повече нищо. Въ подчъртаното по-горѣ мѣсто отъ показанията на Николаевъ той ни съобщава своето *заключение*, че тия бѣлѣжки, понеже сѫ се съдържали въ самия пакетъ, дѣто е стояло завѣщанието, „трѣба да сѫ бѣлѣжкитѣ. които сѫ аташирали (?) завѣщанието и които сѫ се отнасяли до него". Какво е тѣхното съдържание той обаче не знае. Това *умозаключение* на свидѣтеля Николаевъ се възпроиз-

вежда и въ Исковата молба като умозаключение на автора ѝ. Но докато Николаевъ основава своето заключение само на факта, че тѣ сж се намирали въ сжщия пакетъ дѣто е стояло завѣщанието — безъ по-вече да обяснява свръзката между този фактъ и извличаното отъ него заключение, въ Исковата молба тази свръзка така се обяснява: „недопустимо е въпрос-„нитѣ книжа да сж били нѣкоя частна кореспонденция или „нѣщо друго, което нѣма нищо общо съ завѣщанието, защото „въ единъ пликъ, дѣто се съхранява такъвъ важенъ доку-„ментъ, като завѣщанието, пазено подъ ключъ находящъ се „винаги само у Евлогия, не можеше послѣдния да държи отъ „другъ родъ книжа, особено като се има прѣдъ неговата „педантична точность и редовность: подобно смѣсване на „книжа би било за него едно безредие“ (стр. 13).

Обаче, както умозаключението на свидѣтеля Николаевъ, така и това на Исковата молба, лесно могатъ да се оборятъ.

Самъ Николаевъ свидѣтелствува, че въ отдѣла на трезора отъ лѣва ржка, въ Чадвудовата каса, не само завѣщанието, но и частни, персонални книжа на Евлогия се пазѣли. Нима тия книжа или бѣлѣжки, които споредъ показанията на свид. Николаевъ, се изваждали отъ сжщия пликъ, въ който е стояло завѣщанието, не може да сж били именно такива частни, „персонални“ книжа отъ интименъ характеръ безъ да иматъ тѣ нѣщо общо съ завѣщанието? Понеже тукъ се оперира изключително съ догадки, не е ли по-вѣроятно да се прѣдполага, че тия бѣлѣжки — ако наистина е имало такива въ плика съдържащъ завѣщанието — не сж имали нищо общо съ завѣщанието, особено, че тѣ не сж съдържали секретни разпореждания, които биха могли да послужатъ като причина за унищожение на завѣщанието отъ страна на кръвнитѣ наслѣдници?

На всѣки случай, отъ показанията на Николаевъ никакъ не се установява, *че въ деня на смъртьта на Евлогий Георгиевъ, е имало наредъ съ завѣщанието и други книжа въ сжщия пликъ.* Мигаръ отъ това, дѣто такива книжа е видѣлъ Николаевъ прѣзъ 1894 год., слѣдва, че трѣба да е имало такива и прѣзъ 1897 г.? При това не е безъ значение неустановеностьта на показанията на този свидѣтель. Въ приведенитѣ негови показания се говори все за бѣлѣжки, *отдѣлни* отъ завѣщанието; а на друго мѣсто (стр. 51 отъ протокола

на негова разпитъ прѣдъ Соф. Мир. Сѫдия), той казва: „*Азъ съмъ свидѣтель, че на „1894 г. има писано на неговото, на покойния Евлогий Георгиевъ завѣщание*“.

ad б). Като потвърждение на Николаевитѣ показания, както ги схваща Исковата молба, се посочва на споменатото вече по-горѣ обстоятелство, че пликътъ, въ който се е съхранявало завѣщанието на Евл. Георгиевъ, е билъ намѣренъ (на 8-й Юли 1897) набъбналъ. Това обстоятелство говорѣло само по себе си. Сир. само този фактъ е достатъченъ за да се счита установено, че въ плика е имало, освѣнъ завѣщанието, и други книжа.

Но прѣди всичко съ нищо не е доказано това обстоятелство. Не знамъ дали Гешовъ е оспорвалъ или не това твърдѣние; но въ мотивитѣ на рѣшението на Букурешкия апелативенъ сѫдъ[1]) четемъ: „Като се вземе прѣдъ видъ, че „обстоятелството, инвокирано отъ апелаторитѣ, че пликътъ. »въ който се намѣрило завѣщанието, като че билъ понадутъ, „отъ което трѣбало да се заключи, че е съдържалъ и укритото „завѣщание, трѣба да се отстрани, защото озвѣнъ че апела-„тивния сѫдъ не може да си прѣдстави сега състоянието, въ „което е билъ пликътъ при смъртьта на завѣщателя, сега вече „шесть години отъ тогава, *но даже ако е билъ пликътъ издутъ*, „не слѣдва отъ това безъ друго, че издуването е произлѣзло отъ едно ново завѣщание; възможно е да е произлѣзло „отъ нѣкой другъ актъ, който не съставлява едно завѣщание, „и който да се е съдържалъ въ тоя пликъ“. Ето, тъй трѣба да разсѫждава не само юристътъ, но всѣки човѣкъ съ здравъ разсѫдъкъ. Да приемемъ, че наистина пликътъ билъ намѣренъ на 8 юлий 1897 г. набъбналъ и рѫбоветѣ му да сѫ показвали, че въ него дълго врѣме сѫ стояли и други книжа. Слѣдва ли отъ това безъ друго, че тази набъбналость произлиза отъ книжа, които заедно съ завѣщанието трѣба да сѫ се намѣрвали въ плика до деня на смъртьта на завѣщателя? Очевидно, не. Възможно е да е имало такива книжа до този моментъ, но възможно е и да не е имало. Значи *само по себе си* това обстоятелство никакъ не говори въ подкрѣпа на подържаната

---

[1]) Въ Ромѫния Горановитѣ наслѣдници сѫ се позовавали на подутостьта на плика за да докажатъ, че въ него е имало *още едно завѣщание*, което е било измъкнато слѣдъ смъртьта на Евл. Георгиевъ. Единъ подутъ пликъ какво не може да съдържа?

отъ Държавата теза. Нима не е възможно Евлогий Георгиевъ, какъвто си е билъ крайно пестеливъ, да е употрѣбилъ за вмѣстване на завѣщанието единъ платненъ пликъ, въ който по-рано е държалъ други по-обемисти книжа? И това е възможно.

И така заключенията на Исковата молба, основани върху показанията на Н. Николаевъ и върху набъбналостьта на плика, въ който е било намѣрено завѣщанието, сж напълно несъстоятелни. Не може слѣдвателно да се счита за доказано, че въ деня на смъртьта на Евлогий Георгиевъ, е имало и други книжа въ плика, въ който е било намѣрено отъ мировия сждия, на 8 юлий, въ 8 часа зараньта, неговото завѣщание.

2. Явно, е, че щомъ не може да се счита за установено сжществуването на други книжа въ плика, заедно съ завѣщанието, нѣма нужда да се оборва второто твърдѣние, че тия книжа сж се отнасяли до изпълнението на онази часть отъ завѣщанието, която „съдържа общоизразената воля на Евлогий Георгиевъ въ полза на отечеството". Но нека допустнемъ, че е имало въ плика и други книжа. Колкото е възможно тия книжа да сж се отнасяли до завѣщанието, толкова е възможно и противното. Но кое е по-вѣроятно? Споредъ исковата молба, не е допустимо да се приеме друго, освѣнъ, че тия книжа сж се отнасяли до завѣщанието — защото прѣдъ видъ на педантичната точность и редовность на Евл. Георгиевъ поставянето при завѣщанието на книжа отъ другъ родъ, които да нѣматъ нищо общо съ завѣщанието би било за него (за Евл. Георгиевъ) *едно безредие*. „Ако тѣзи книжа, се разсждава въ Исковата молба, не би имали свръзка съ завѣщанието, а пъкъ покойния е билъ принуденъ да ги вади толкозъ често, нѣмаше защо да ги „държи въ сжщия пликъ, „а щѣше да ги тури въ отдѣленъ пликъ, та само тѣхъ да „изважда, а не и завѣщанието". И се заключава смѣло: „Ясно е прочее, че тѣ сж съдържали работи които се отнасятъ „до самото завѣщание, било въ форма на отдѣлни кодицили (!!!), „било въ форма на инструкции или бѣлѣжки, които да служатъ „за ржководство на универсалнитѣ наслѣдници при изпълнение „на завѣщанието. А понеже, както се каза и по-рано, отъ „подобни разпореждания не се има нужда за онѣзи части на „завѣщанието, които явно, ясно и изрично опрѣдѣлятъ завѣтитѣ направени въ полза на поименно изброенитѣ лица и

„учрѣждения, въ това число и въ полза на Висшето училище,
„то *очевидно е*, че тѣ сж се отнасяли до онази часть отъ „завѣщанието, която съдържа общоизразената воля на по-„койния въ полза на отечеството“.

На това разсжждение, въ което отъ догадки се отива смѣло къмъ догадки — прѣдставяни като неизбѣжни логически заключения — противопоставяме:

а) Въ завѣщанието нѣма други разпореждания, подлежащи на изпълнение, освѣнъ ония, въ които „явно, ясно и изрично“ се опрѣдѣлятъ завѣтитѣ и задълженията възложени на универсалния наслѣдникъ; въ това завѣщание нѣма никаква, вънъ отъ тия изрични разпореждания, „*общоизразена воля* на покойния въ полза на отечеството“. (Вижъ разсжжденията ни за значението на заключителния пасажъ на завѣщанието).

б) Като е така, не е имало нужда завѣщательтъ да оставя нѣкакви секретни инструкции, които да служатъ като ржководство на универсалния наслѣдникъ при изпълнението на тази „часть“ отъ завѣщанието. Исковата молба съвсѣмъ забравя седемтѣхъ изпълнители на завѣщанието и не счита за нуждно да твърди, че въображаемитѣ секретни инструкции трѣба да служатъ и за ржководство на изпълнителитѣ: наличностьта на толкова изпълнители, на които индивидуалностьта при това не е окончателно опрѣдѣлена, защото завѣщательтъ възлага на Букурещкия български дипломатически агентъ да назначава лица за изпълнители на завѣщанието вмѣсто ония, които биха умрѣли прѣди завѣщателя или биха се отказали да приематъ възложената тѣмъ служба—прави съвършенно невѣроятна догадката, че завѣщательтъ е оставилъ секретни инструкции, които да служатъ като ржководство при изпълнение на завѣщанието. А Евлогий Георгиевъ възлага не само на универсалния си наслѣдникъ, но и на изпълнителитѣ на завѣщанието грижата да изпълнятъ буквално и добросъвѣстно неговото завѣщание.

в) Ако споредъ исковата молба, би било за Ев. Георгиевъ „едно безредие“ да се допустне, че е държалъ при завѣщанието си, въ сжщия пликъ, други книжа, които нѣматъ нищо общо съ завѣщанието, отъ друга страна, би било голѣмо лекомислие и просто гламавщина — за каквито Евлогий Георгиевъ, тоя тъй добрѣ запознатъ съ ромжнската юриспруденция и крайно разсждливъ човѣкъ, не е билъ способенъ, —

ако се допустне, че той ще е държалъ въ единъ пликъ заедно съ своето завѣщание — чието запазване и осѫществение е билъ негова завѣтенъ блѣнъ—такива книжа, които ако се намѣрѣха отъ ромѫнскитѣ сѫдебни власти, слѣдъ смъртьта му, биха, както подържа Държавата въ исковата молба, дали сигурно основание да се унищожи завѣщанието. Но, прѣдвиждайки това унищожающе възражение, исковата молба смѣло се поставя срѣщу него, като прибѣгва до изумителното твърдѣние, че имено защото тия секретни книжа биха станали причина да се унищожи завѣщанието, ако се намѣрѣха заедно съ завѣщанието, заради това Евлогий ги е оставилъ при завѣщанието въ *отворенъ* пликъ. И то знаете ли защо? За да имали възможность близкитѣ лица да извадятъ отъ плика, слѣдъ смъртьта му, тия тайни писмени наставления и по тоя начинъ да отстранятъ всѣка опасность за унищожението му!! Това е вече непостижима изобрѣтателность, която може би прави честь на адвокатската ловкость на оногова, който е съчинилъ исковата молба на държавата, която обаче поставя въ твърдѣ незавидно освѣтление Българската държава. Освѣнъ смѣхъ и съжаление — друго този безподобенъ аргументъ не може да възбуди. Като че ли Евлогий Георгиевъ е знаялъ гдѣ и кога ще умре и кои лица ще бѫдатъ първи въ Букурещъ въ състояние, прѣди да изпълни властьта надлѣжнитѣ формалности за запечатване на кантората му, да влѣзатъ въ нея, да отворятъ Чадвудовата каса, и да извадятъ опаснитѣ книжа изъ нарочно оставения отворенъ пликъ! И какъ авторътъ на исковата молба не е понѣ съгледалъ явното противорѣчие, въ което е изпадналъ, като отъ една страна привежда думитѣ, които Евлогий Георгоевъ билъ казалъ споредъ показанията на свид. Богданъ Горановъ на Елисавета Пулиева, когато, при прѣчистване на кревата, на който той лежалъ боленъ прѣди смъртьта си, паднали едни ключове: *„Вземи тѣзи ключове и да ги не давашъ никому“*; а тия ключове били, споредъ исковата молба, онѣзи отъ трезоритѣ, гдѣто се е пазило завѣщанието. Отъ друга страна пъкъ се твърди, че намѣрението на Евлогий Георгиевъ, който постѫпвайки „твърдѣ прѣдпазливо“ съ своето завѣщание, нарочно турилъ своитѣ секретни разпореждания *при самото завѣщание* (к. н.) и оставилъ пликътъ *отворенъ* (стр. 14), е било, „да иматъ възможность близкитѣ лица да извадятъ отъ тамъ, слѣдъ смър-

тьта му, тайнитѣ писмени наставления и да отстранятъ по тоя начинъ всѣка опасность за унищожението на завѣщанието“! Отъ думитѣ, които билъ казалъ Евлогий на Елисавета Пулиева, се вижда, че той е искалъ, подиръ смъртьта му, никой да да не може да бърка въ „трезоритѣ, дѣто се е пазило завѣщанието“, а само на властьта да се прѣдадатъ ключоветѣ отъ тия трезори, а пъкъ сжщеврѣменно му се приписва намѣрение, близкитѣ лица да намѣрятъ, прѣди идване на властитѣ, плика и завѣщанието, за да извадятъ изъ него опаснитѣ книжа! Поярко самоизобличение за държавата не е могълъ да приготви съчинительтъ на Исковата молба — и на съдържащитѣ се въ нея прѣдположения и догадки!

3. *Секретнитѣ разпореждания на Евл. Георгиевъ се отнасяли до* **неосвободената часть на отечеството му.**

Исковата молба, като счита за установено, че е имало писмени разпореждания, относящи се до изпълнението на „онази часть отъ завѣщанието“, която съдържала общоизразената воля на Евл. Георгиевъ въ полза на отечеството, — и като твърди — въ съгласие съ вѣрването на Драг. Цанковъ — че имало една твйна между Евлогия и Гешова, и че тази тайна се е съдържала именно въ приложенитѣ къмъ завѣщанието писмени наставления, вмѣсто по-нататъкъ да прецизира дали тия „писмени наставлэния“ сж удовлэтворявали на формалнитѣ изисквания за саморжчни завѣщателни разпореждания — като кодицилли или като допълнително завѣщание, — Исковата молба се опитва да разкрие ›*тайната*‹ и нейнитѣ причини. Ключътъ за това разкритие тя намира въ тълкуване на думата „отечество“. Излишно е да анализираме аргументацията, основана върху обстоятелството, че Христо Георгиевъ умрѣлъ още прѣди освобождението и че завѣщанието на Евлогий Георгиевъ е отъ 1882 г., едва 4 години слѣдъ освобождението, отъ което се заключава, че двамата братя, като сж работили и пестили, както е казано въ крайния пасажъ на завѣщанието, първия прѣзъ цѣлия си животъ, втория, до 1878 г., за отечеството, трѣба безъ друго да сж работили и пестили не само за Княжеството и за бившата Източна Румеллия, но „изобщо за цѣлото отечество“, т. е., за народа, за „българщината“, който народъ „живѣе и въ Македония и въ Одринско, па има и свои национални интереси и въ Цариградъ“. Мълчаливото прѣдположение, посрѣдствомъ което се дохожда отъ този из-

водъ — основанъ върху смисъла на думата „отечество“ — до заключението, че въ секретнитѣ писмени наставления или разпореждания[1]) било възложено на Ив. Ев. Гешовъ задължението да прѣдаде остатъка отъ наслѣдството (на Бълг. Държава) за да се употрѣби за „народополезни цѣли“ въ Македония, Одринско и Цариградъ, това мълчаливо прѣдположение е, че въ завѣщанието на Евл. Георгиевъ или — споредъ схващането на Исковата молба — въ изричнитѣ негови завѣти нищо не е оставено въ полза на „българщината“ въ неосвободенитѣ части на отечеството. А това прѣдположение не е вѣрно. Въ завѣщанието Евл. Георгиевъ не е забравилъ и Македония. Въ чл. 13 ал. 3 и 4 четемъ: „Отъ излишнитѣ приходи на училището „Ефорията е задължена да изпраща „въ странство младежи отъ Карлово и **отъ Македония**, за „да си усъвършенствуватъ образованието въ нѣкой наученъ „клонъ, който ще опрѣдѣли Ефорията. Слѣдъ като свършатъ „тия младежи образованието си, на тѣхно мѣсто се изпращатъ „други все по начина по-горѣ показанъ. Ще се изпращатъ „младежи бѣдни и прилежни и чрѣзъ конкурсъ. Тия младежи „слѣдъ като свършатъ образованието си да се връщатъ въ отечеството си и да служатъ като професори въ продължение на „четире години“. Стипендиянтитѣ отъ освободената часть на отечеството могатъ да бѫдатъ само отъ родния градъ на завѣщателя — Карлово, а останалитѣ трѣба да бѫдатъ отъ *Македония*. И не току тъй нийдѣ въ Исковата молба не се споменава за това разпореждане на Евл. Георгиевото завѣщание. Защото то лишава цѣлата ѝ хитроумна аргументация отъ главната, основна прѣдсилка: че въ завѣщанието нѣма изрично разпореждане въ полза на неосвободената часть отъ Отечеството на завѣщателя. На друго мѣсто, по-горѣ, ние показахме, че отъ една страна Евл. Георгиевъ ни стотинка не е искалъ да даде за революционното дѣло; а пъкъ за мирния културенъ напрѣдъкъ и за благотворителность въ „неосвободенитѣ части на отечеството“ той и приживѣ е направилъ каквото е билъ склоненъ да пожертвува — и то главно по внушение и настояване на Ив. Ев. Гешовъ.

---

[1]) Нека тукъ още веднажъ изтъкнемъ, че въ Исковата молба се говори promiscue ту за секретни *инструкции*, *наставления*, ту за секретни *разпореждания*, или *кодицилли* — като че ли се касае все за едно и сѫщо нѣщо. А въ сѫщность само завѣщателни разпореждания или кодицилли — валидни по форма могатъ да иматъ юридическо значение.

Независимо отъ това, и да игнорираме факта, че въ завѣщанието си Евлогий Георгиевъ не е забравилъ неосвободената часть отъ своето отечество — аслѫ оставенитѣ за Висше училище 6 милиона сѫ за цѣлокупния български народъ, а не само за народа, който живѣе въ княжеството и въ бившата Източна Румелия — пакъ заключението, до което идва Исковата молба относитело *тайната* съдържаща се въ легендарнитѣ писмени инструкции или разпореждания и относително *причинитѣ* на тази тайна, е досущь неосновательно, защото почива върху невѣрни съображения. Тия съображения сѫ вече отчасти разгледани въ началото отъ втората часть на настоящата консултация, а именно: а) съображението че българскитѣ (църковни) общини въ Турция не биха се признали за морални личности отъ ромѫнскитѣ сѫдилища, за способни да приематъ завѣти по завѣщание. Ние тамъ показахме, че отъ това никакъ не слѣдва да се приеме, какво, ако Евл. Георгиевъ възложеше на универс. си наслѣдникъ задължение (тяжесть) да употрѣби извѣстни суми за образователни цѣли въ тия общини, завѣщанието му би могло да се атакува отъ *кръвнитѣ наслѣдници*; б) сравнението съ завѣщанието на Д-ръ Н. Василияди и аргумента ваденъ отъ участьта на това завѣщание. Показа се, че не е вѣрно твърдѣнието, какво това завѣщание било унищожено отъ ромѫнскитѣ сѫдилища и изтъкна се, че въ това завѣщание е прѣдназначенъ въ различие отъ завѣщанието на Евл. Георгиевъ, *цѣлия* имотъ, оставенъ на универсалнитѣ наслѣдници, за учредяване и подържане на училище.

Завѣщанието на Заппа въ полза на комисията за олимпийскитѣ игри въ Гърция, което сѫщо се посочва въ Исковата молба, не може да е внушило на Евл. Георгиевъ мисъльта, че може да избѣгне унищожението на своето завѣщание, само ако прикрито, въ секретни разпореждания или инструкции, изкаже волята си въ полза на неосвободената часть отъ своето отечество. Защото а) завѣщанието на Заппа е било въ полза на освободената часть отъ неговото отечество, б) въ него е била назначена за универсална наслѣдница не направо Гръцката Държава — ако бѣше тя назначена за универс. наслѣдница никой не би могълъ за туй да иска унищожение на завѣщанието му — а комисията за олимпийски игри, едно учреждение, чиято юридическа личность

е трѣбало да бѫде призната въ Ромѫния за да можеше да получи по завѣщание и в) защото въ спора между Гърция и Ромѫния по това завѣщание главния въпросъ е билъ може ли една чужда държава да придобие и да притежава въ Ромѫния недвижими имоти, особено полски недвижими имоти и може ли чуждата държава да влѣзе въ владѣние на тия имоти безъ разрѣшение отъ страна на Ромѫнското правителство. Ако Евл. Георгиевъ бѣше искалъ да остави имота си — състоящъ се главно отъ движимо богатство и отъ градски недвижими имоти — на *българската държава*, макаръ и съ тяжесть да го употрѣби тя за образователни цѣли въ подвѣдомственитѣ на Българската Екзархия области на Турция, той нѣмаше да изложи своето завѣщание на опасность да бѫде унищожено. Това се призна и отъ Букурещкия Апелативенъ Сѫдъ, въ рѣшението му по дѣлото на Ив. Горанъ съ Гешова: „Като се вземе прѣдъ видъ, че обстоятелството, какво Българската държава би се възползувала отъ тая тяжесть, наложена на универсалния наслѣдникъ (да добие разрѣшение за основаване на едно образователно учреждение въ България на което да прѣхвърли цѣлия свой имотъ) не може да прѣчи за валидностьта на тия разпореждания, защото Българската държава е едно морално лице, припознато, тъй като тя прави часть отъ европейския концертъ“.

Сѫщо така не може да се приеме, че Евлогий Георгиевъ е считалъ за необходимо да прибѣгне до секретни разпореждания, ако е искалъ да завѣщае въ полза на българскитѣ (черковни) общини въ Турция, чиято мор. личность не би се признала отъ ромѫнскитѣ сѫдилища, едно защото въ самото завѣщание има явни разпореждания въ полза на учреждения, които нѣматъ въ Ромѫния легално сѫществуване — именно българскитѣ църкви въ Букурещъ и Галацъ и българското училище св. Кирилъ и Методий при Букурешката църква — а това показва, че Евлогий не се е боялъ да бѫде атакувано заради това завѣщанието му —, и друго, защото именно ако прибѣгнеше до секретни разпореждания, щѣше — споредъ французката и подражаващата неи ромѫнска юриспруденция, както вече се показа по-горѣ, — да изложи своето завѣщание на сигурно унищожение. При това, трѣба да забѣлѣжимъ, че въ Исковата молба (стр. 14) не точно се цитира единъ пасажъ отъ споменатото рѣшение на Букурещкия Апелативенъ Сѫдъ. Въ този пасажъ е казано: „...

„ако да имаше едно друго завѣщание, споредъ както се подър:
„жа (отъ Горановитѣ наслѣдници), което да би възлагало нѣ·
какви **секретни** тяжести въ полза „на нѣкои лица неизвѣстни
„или несѫществующи и неспособни, тогава подобно завѣщание,
„противно на публичния редъ, · не би могло да се ратифицира,
„сир. неговата недѣйствителность би била абсолютна“. Въ Исковата молба е изпусната думата „секретни“ и съ това е съвършенно изопаченъ смисълътъ на този пасажъ.

Прѣдпазливостьта, която споредъ Исковата молба, Евлогий Георгиевъ проявилъ относително своето завѣщание — за да отстрани всѣка опасность за унищожението му, се състои не само въ това, дѣто той е турилъ при завѣщанието своитѣ секретни разпореждания — огъня при барутя — и оставилъ пликътъ нарочно *отворенъ*, ами, както вече знаемъ, и въ това дѣто заличилъ „фразата, която говори за 20,000 лева възнаграждение(?) на Гешева, като фраза, която може да стане единъ день прѣдателска и да прѣдизвика унищожението на завѣщанието“ (стр. 14). Тази прѣдпазливость прилича на прѣдпазливостьта, съ която камилската птица, както казватъ, се стараела да се укрие отъ своитѣ гонители. Забѣлѣжи се вече по-горѣ, че авторътъ на Исковата молба е забравилъ още по-прѣдателското разпореждание на чл. 14 за субституцията, която, както е казано на стр. 7 отъ Иск. молба, сама, „безъ сѫществуването на каквито и да било други данни“, би било достатъчно доказателство, че Евл. Георгиевъ „не е мислилъ нито за минута да прави нито едно отъ изброенитѣ лица за истински наслѣдникъ“ и слѣдователно би била достатъчна причина за да прѣдизвика унищожението на завѣщанието. А Евл. Георгиевъ, при всичката прѣдпазливость, която му приписва Иск. молба, — не само не е заличилъ и прѣдателското разпореждане за субституцията, ами я е повторилъ въ кодицилла отъ 4 юли 1891. Изглежда, че Евл. Георгиевъ не е билъ достатъчно прѣдпазливъ — или, което е по-приемливо, че измислицитѣ и рабулистичнитѣ доводи на Иск. молба не сѫ достатъчно добрѣ съгласени по между си.

За да се прѣдстави правдоподобно твърдѣнието, че Евл. Георгиевъ е държалъ нарочно при завѣщанието си, въ сѫщия пликъ, секретнитѣ писмени наставления, *въ очакване*, че, веднага слѣдъ смъртьта му най-близкитѣ нему лица ще ги извадятъ отъ тамъ, — трѣбало е разбира се да се твърди, че на тия близки на Евлогия лица е било извѣстно за сѫществуването на

опаснитѣ секретни книжа. „За много хора, се казва въ Исковата молба, не бѣше тайна, че Евлогий Георгиевъ оставя, ако не всичко, то понѣ нѣщо, за отечеството или специално за България; *а на Ив. Ев. Гешова и други нѣкои лица ще да е било* **извѣстно нѣщо повече**“. Положително може да се твърди обаче, че освѣнъ на Веричано *никому* нищо не е било извѣстно за завѣщанието на Евлогия Георгиевъ. Ние видѣхме, че най-близкитѣ приятели на послѣдния, Шоповъ и Паница нищо не сж знаяли за прѣдсмъртната му воля. Най-довѣреното лице на Евлогия въ Букурещъ, слѣдъ Веричано, е билъ негова дълго-годишенъ прокуристъ, евентуалния неговъ универс. наслѣдникъ слѣдъ Гешова, Дим. А. Ивановъ. И той нищо не е знаялъ за завѣщанието на Евлогия. Това личи отъ показанията на жена му Розалия Иванова и отъ показанията на Найденъ Николаевъ. [1]) Отъ напълно запазената кореспонденция между Евл. Георгиевъ и Гешова се вижда, че и Гешову никога нищо не е било съобщено относително завѣщанието resp. секретни нѣкакви наставления. Най-довѣреното лице на Евлогия въ Букурещъ, негова адвокатъ Веричано, ето какво е показалъ по тоя въпросъ прѣдъ Сждебния Слѣдователь въ Букурещъ (разпитанъ по делегация по углавното дѣло заведено отъ Гешева противъ Хр. Филиповъ): „Покойния никога не е билъ съвѣтванъ отъ „мене, даже напротивъ азъ съмъ го спиралъ да остави тайни „инструкции на универсалния наслѣдникъ, които биха могли да „повличатъ подирѣ си отмѣняването (унищожението) на завѣща„нието. Нѣщо повече, покойния нѣмаше нужда да прибѣгва къмъ „такива инструкции, щомъ знаеше, че легатитѣ, които биха били „недѣйствителни, каквито сж часть отъ прѣдвиденитѣ въ завѣ„щанието, ще бждатъ изпълнени отъ универсалния наслѣдникъ, „ако той бжде съвѣстенъ“. Но най-убѣдителното доказателство, че никакви секретни разпореждания не сж сжществували и не сж могли да сжществуватъ е обстоятелството, установено отъ по-

[1]) *Т. Теодоровъ* пита: „Знаеше ли свидѣтельтъ относително съдържанието на завѣщанието, какво ще разпореди покойния и да знае свидѣтельтъ какво се съдържа въ него?

Свидѣт. Н. Николаевъ: Не знаехъ.

Т. Теодоровъ: На г. Димитръ Ивановъ да е разправялъ за завѣщанието?

Свид. Николаевъ: Не е.

Т. Теодоровъ: Кое лице бѣше въ кантората най-довѣрено, най-близко между служащитѣ въ Букурещъ?

Свид. Николаевъ: Най-довѣреното лице е билъ Веричано. Слѣдъ него идѣше Димитръ Ивановъ, на когото се повѣряваха ключоветѣ . . .

казанията на г. В. Шоповъ, което вече се спомена по-горѣ: „Че въ първото зоседание на изпълнителитѣ на завѣщанието на „Евлогий Георгиевъ, станало въ 1897 г., въпросъ за тайни „инструкции, оставени отъ Евлогий Георгиевъ, не се е възбуж- „далъ“. Мислимо ли е, Евлогий Георгиевъ да не повѣри на изпълнителитѣ на своето завѣщание сѫществуването на тайни инструкции относящи се до неговото изпълнение, ако е оставилъ дѣйствително такива? И мислимо ли е, да е оставилъ Евлогий тайни инструкции, при толкова назначени отъ него изпълнители. отъ които всѣки е могълъ, съгласно неговото разпореждане, да бѫде замѣненъ отъ друго лице, съвсѣмъ може би непознато и на всѣки случай неизвѣстно нему?

Едно «потвърждение» на своето твърдѣние — което се оказа съ нищо неподкрѣпено — Исковата молба намира въ обстоятелството, че Евлогий още при живѣ положилъ началото за построяване българска болница въ Цариградъ, като прѣзъ 1896 год. за прьвъ пѫть отпустналъ пари за нея и че Ив. Ев. Гешовъ довършилъ начеинатото, като отпустналъ потрѣбната сумма за свършването на болницата. И какво заключение вади Исковата молба отъ това обстоятелство? Понеже »нигдѣ, нито въ самото завѣщание, нито въ кодициллитѣ не се споменува нито дума за нѣкаква болница въ Цариградъ« и понеже последния кодициллъ въ завѣщанието е отъ 30-й юни 1893 г.. то — Евлогий „съ това показа на дѣло, че неговата воля и „намѣрения *по завѣщанието му* (к. н.) не се ограничаватъ „въ крѫга на изрично изброенитѣ тамъ завѣти, вънъ отъ които „всичко друго да бѫде за Ив Ев. Гешова, споредъ както по- „слѣдния претендира, — а се простиратъ много по далечь, и „*самъ лично туря едно начало на тѣхното изпълнение* „(к. н.) а Ив. Ев. Гешовъ, като универсаленъ наслѣдникъ, довърши начеинатото.“

Отъ факта, че едно лице при живѣ обѣщава или извършва едно дарение, да се вади заключение, че „волята и намѣренията *по завѣщанието му* не се ограничаватъ въ крѫга на изрично изброенитѣ въ него завѣти — това е или крѫгло юридическо невѣжество или адвокатски (въ вулгарния смисълъ на думата) — софизъмъ. Всѣко дарение при живѣ е изразъ на animus donandi, но то не може никога да се вземе като изразъ на посмъртна воля; отъ факта, че X при живѣ е обѣщалъ или отпустналъ извѣстна сумма за построяване на нѣкое благотвори-

телно заведение, за което той въ завѣщанието си нищо не говори. вие нѣмате никакво основание да заключавате, че намѣренията на X по неговото *завѣщание* се простиратъ вънъ отъ изрично. формално прѣдвидени завѣти. Намѣрението на едно лице *по неговото* **завѣщание** намира изразъ валиденъ само въ *завѣщанието* и извършеното отъ него при-живѣ дарение не може по никой начинъ да служи за *допълнение* на изразената въ завѣщанието воля, особено когато завѣщанието нищо не говори за облагодѣтелствуваното лице или за създаденото съ пожертвуването учреждение. Никога и никждѣ не може изпълнението на едно дарение отъ страна на дарителя да се счита юридически като туряне отъ негова страна лично едно начало за изпълнение на *воля по завѣщание*. И ако Ив Ев Гешовъ е довършилъ начената то, отъ Евл. Георгиевъ, той не го е направилъ като неговъ универсаленъ наслѣдникъ, въ смисъль да е билъ може би тайно натоваренъ да направи това — което впрочемъ изрично не се казва въ Исковата молба, — а като универсаленъ наслѣдникъ на Евлогия, чиято паметь му е била скжпа — болницата по желанието на Евлогия Георгиевъ носи неговото име — и като сжшински начинатель на това дѣло.[1])

Сжщо така юридически абсурдно е да се заключава, както е казано въ Исковата молба, че „съ кодицилътъ отъ 30-й юни 1893 г, който е послѣдния въ завѣщанието, *не се свършватъ разпорежданията на Евлогия Георгиевъ*, защото пари за болницата сж били отпуснати отъ него за първь пжть прѣзъ 1896 г.“ И тукъ непростително смѣсване на дарение — сдѣлка при-живѣ — съ завѣщателно разпореждане! Само ако не правимъ разлика между тия двѣ нѣща, и подведемъ едното и другото подъ термина „разпореждане“ — могли бихме да говоримъ, че съ даренията, които сж направени при живѣ отъ завѣщателя подиръ датата на послѣдното му завѣщателно разпореждане, *се продължаватъ* неговитѣ завѣщателни разпореждания. Но и да позволимъ на неюриста, който не обръща внимание на сжщественитѣ юридически различия, между дарение и завѣтъ, така да говори, все пакъ и той — ако разсжждава логически — не би могълъ отъ факта, че завѣщательтъ при-живѣ е облагодѣтелствувалъ свои сънародници, както е въ случая, съ учреждаване на болница въ неосвободената часть на своето

---

1) Вж. по-долу.

отечество, да вади заключение, че този завѣщатель трѣба безъ друго да е оставилъ покрай завѣщанието си и други секретни разпореждания, които да се отнасятъ до тази часть отъ неговото отечество. Напротивъ, ако може да се заключи нѣщо отъ този фактъ, то по скоро би трѣбало да бжде това, че завѣщательтъ като е вече при живѣ жертвуаалъ и за тази часть отъ отечеството си, не е заради това нищо повече прѣдвидѣлъ въ завѣщанието си за нея. Това заключение, което само по себе си нѣма по голѣмо значение отъ това на една догадка, се потвърдява за Евлогия Георгиевъ отъ неговото завѣщание. Съ кодицилла отъ 2 й февруари 1883 Евлогий отмѣнява завѣта отъ 30000 л. въ полза на Галашкото градско общинско управление, прѣдвиденъ въ чл. 4 отъ завѣщанието, понеже при·живѣ подарилъ на болницата Elisaveta Doamna въ Галацъ кжщитѣ си отъ тоя градъ — защото съ това вѣрва че си изпълнилъ желанието да спомогне та тоя градъ, въ който е живѣлъ дълго врѣме. — Съ кодицилла отъ 30 юни 1891 Евлогий отмѣнява завѣта отъ 40000 л. въ полза на Букурещкия университетъ за помощь на бѣдни и прилѣжни ученици, понеже при·живѣ е подарилъ 200,000 на основание за сжщата цѣль. Университетски Фондъ „Каралъ I“. — Съ кодицилла отъ 2 й юли 1892 Евлогий отмѣнява завѣта отъ 100,000 л. въ полза на училищата въ Карлово. понеже при·живѣ е построилъ въ този градъ фабрика, която съ то и кодициллъ отстжпва на Карловското градско общинско управление.

Казаното е напълно достатъчно за да се види, че твърдѣнието — какво е имало при завѣщанието книжа, съдържащи секретни разпореждания на Евлогия Георгиевъ относително неосвободената часть на отечеството му — не се подкрѣпя ни най-малко отъ авансиранитѣ презумции, които нито сами по себе си, взети по отдѣлно, нито взети вкупомъ, не довеждатъ до подобно заключение. А потвърждението на туй заключение, което се търси въ начената отъ Евл. Георгиевъ прѣзъ 1896 постройка на Българската болница въ Цариградъ, се оказа като резултатъ на единъ грубъ юридически софизъмъ.

За да се освѣтли по добрѣ какъ е била построена Българската болница въ Цариградъ и за да се види, до колко несъстоятелния отъ юридическо гледище изводъ, който се прави въ Исковата молба отъ това обстоятелство е и отъ фактическа страна съвсѣмъ невѣренъ, ние тукъ ще вмѣстимъ нѣколко бѣгли чърти за по-важнитѣ моменти отъ това събитие, съ които ще се илю-

стриратъ отчасти и интимнитѣ отношения между Евл. Георгиевъ и Ив. Ев. Гешовъ.

***

При отпразднуване 25 годишнината отъ учредяването на Българската Екзархия (въ 1895) се основало въ Цариградъ едно дружество (братство) отъ по-виднитѣ живущи тамъ българе, задачата на което е била да се построи и нареди въ турската столица една българска болница.

Евлогий Георгиевъ, като получилъ съотвѣтния брой отъ екзархийския вѣстникъ „Новини" и узналъ отъ него за основаването на това дружество, обърналъ се — както си е билъ неговия отдавнашенъ обичай съ писмо (отъ 3 Юни 1895) къмъ Гешова да го пита, какво знае по този въпросъ. *„Явѣте ми мнѣнието трѣба ли да се даде помощь и колко"*, пише Евлогий.

На 3 Юли 1895 г. Гешовъ получилъ писмо (отъ 1 VII с. г.) отъ главния секретарь при Екзархията, Шоповъ, който като му съобщава за основаването на споменатото братство и за помощитѣ, които е успѣлъ да събере (800 лири турски, отъ Г. В. Шоповъ, въ Измаилъ, 300 р.), пита го: *„Можете ли да приготвите почвата за да се убѣди Евлогий да даде помощь*, като прѣдлага да се нарѣче първото крило на болницата съ неговото име „Евлогий Георгиевъ". На писмото, което Гешовъ му писалъ за да изпълни молбата на Шопова, Евлогий отговаря съ писмо отъ 6 Юли 1895 г. *„Още не съмъ взелъ рѣшение каква помощь да дамъ на братството"*. На другия день, на 7 Юли, Гешовъ пише обстоятелствено писмо до Евлогия, като го моли да отпусне една по внушителна сума за тая болница, като построи самъ една часть отъ нея.

Евлогий, който се намиралъ по това врѣме въ Kissingen, отговаря съ писмо отъ 15/27 Юли с. г. въ което моли Гешова да му укаже колко да отпусне, колко може да струва построяването на крилото отъ болницата. Едва на 4 Октомври с. г. Евологий пише отъ Виена на Гешова, че е готовъ да построи цѣлата болница, но окончателно ще се рѣши като се върне въ Букурещъ. Въ писмото си отъ 14 и Октомври с. г., изъ Букурещъ, той още се колебае. „Не съмъ готовъ. Ако Вие благоразсждите, да се съобщи на Екзарха въ Цариградъ, че мога да рѣша да поема съграждането на цѣлата болница." Но да се

нарече болницата на негово име. — Гешовъ пише въ този смисълъ на Екзарха. На 25 Окт. 1895 братството въ Цариградъ рѣшава да се нарѣче болницата „Евлогий Георгиевъ“ и Екзархътъ съобщава това Гешову (съ писмо отъ 31. X. 1895) и изказва нему благодарность за *съдѣйствието*, за подкрѣпата на такова благородно дѣло.

По поводъ писмото на Гешова, съ което му прѣдлага да обѣщае нуждната сума (100,000 л.), Евлогий пише на 17 Ноемврий с. г. че не е готовъ да се даде това обѣщание, но да се приготви планътъ, да се отдаде на търгъ à forfait. «Ако Вие благоразсѫдите, съобщете ми“.

Въ писмото си отъ 29 Ноември с. г. Евлогий пише за изпратения му планъ на болницата. „Ако стане нужда, пише Ев„логий отъ повече отъ 80.000 л. пишете ми, безъ да казвате „че Ви питамъ за това». Въ писмото си отъ 12/XII 1895 г. Евлогий, като съобщава Гешову, какво Шоповъ отъ Цариградъ му писалъ, че ще трѣбватъ 100,000 л, пита го „отъ гдѣ може да знае това г. Шоповъ».

Въ края на Декемврий (за Коледа) Гешовъ посѣтилъ Евлогия въ Букурещъ. Това гостуване способствувало много за да се дойде до благополученъ изходъ по въпроса за болницата. Шоповъ, комуто Гешовъ съобщилъ, прѣди да замине за Букурещъ, че ще бѫде при Евлогия кѫдѣ края на Декември, изпратилъ въ Букурещъ подробноститѣ по девиза (писмо отъ Шопова до Гешовъ въ Букурещъ).

На 6-и Мартъ 1896 г. Евлогий пише Гешову: „Взехъ въ забѣлѣжка колкото ми пишете за болницата... *Азъ не съмъ разположенъ да жертвувамъ за постройката на болницата повече отъ 100.000, най-много 120,000 фр., която болница, е веке остановено, ще носи вѣчно името ми*“.

На 20 и Май 1896 Евлогий пише Гешову:

. . . „До колко си припомнямъ, азъ съмъ обѣщалъ да жер„твувамъ за това заведение 100, най-много до 120,000 лева, „*та не зная защо г-нъ Шоповъ бълѣжи 130,000; не „щѣше да бѫде голѣма работа да прибави човѣкъ 10—20 „хиляди върху онова, което съмъ обѣщалъ, но прѣдъ видъ „на сумата, която съмъ обѣщалъ да жертвувамъ и за „университетъ въ София,* **азъ не рѣшавамъ да дамъ „нищо повече за болницата въ Цариградъ отъ „онова, което имамъ веке обѣщано**“.

Въ писмото си отъ 18-и Ноември 1896 г. Евлогий пакъ пише Гешову: „*Бързамъ да Ви притегля още за единъ* „*пжть вниманието, че азъ за съграждането на болни-* „*цата въ Цариградъ не разбирамъ да жертвувамъ повече* „*отъ онова, което съмъ обѣщалъ* и че прѣди да се положи „акта въ основния камъкъ на зданието, за който Ви писахъ, „азъ желая да видя съдържанието му. Вземете, моля Ви, това „въ забѣлѣжване."

На 6 Декември с. г. Евлогия пакъ напомнюва Гешову: . . . „*Не изпущамъ и тоя пжть да Ви турна прѣдъ видъ,* „*че за това заведение азъ не съмъ разположенъ да жер-* „*твувамъ повече отъ онова, което съмъ обѣщалъ*".

На 19-и Февруари 1897 Евлогий пише Гешову:

. . . . „Видѣхъ, че сте внесли на Негово Блаженство 8 хи- „ляди франка за постройката на болницата. *При този случай* „*азъ Ви моля да имате всѣкога прѣдъ видъ, че по-голѣ-* „*ма сума отъ тази, която съмъ обѣщалъ,* **азъ нѣма да отпусна**".

Сжщото се напомнюва Гешову и въ писмото на Евлогия отъ 20 Мартъ 1897 — три и половина мѣсеца прѣди смъртьта му!

Основниятъ камъкъ е билъ положенъ на 27 Априлъ 1897.

Слѣдъ смъртьта на Евлогий Георгиевъ Гешовъ е продължилъ и довършилъ постройката като е похарчилъ 270,000 л., свърхъ обѣщанитѣ отъ Евлогия 120,000 лева.

Постройката се свършила въ 1899 г.

Изложенитѣ данни не само напълно опровергаватъ твърдѣнието, че съ туряне началото за построяване българската болница въ Цариградъ, Евлогий Георгиевъ показалъ „на дѣло какво неговата воля и намѣрения *по завѣщанието му* не се ограничаватъ въ кржгътъ на изрично изброенитѣ тамъ завѣти", но тѣ доказватъ положително, че Евлогий не е билъ разположенъ да прояви за постройката на болницата щедрость по-голѣма отъ онази, която си е веднъжъ за винаги опрѣдѣлилъ и че ако Гешовъ е довършилъ начenатото, като е похарчилъ свърхъ обѣщаното (и то обѣщано неформално) — 120 000, — още 270.000 л., той това не го е правилъ като универсаленъ наслѣдникъ на Евлогия, въ смисълъ на изпълнитель на нѣкакво секретно разпореждане на послѣдния, а като щедъръ пожертвователь, който не е искалъ да остане недовършено едно внушено отъ него самия дѣло — свързано съ името на Евлогий Георгиевъ,

— макаръ и въ намѣрението на Евлогия да не е било да се похарчи за туй дѣло сума по-голѣма отъ онази, която той бѣше приживѣ опрѣдѣлилъ.

Екзархътъ пише (писмо отъ 15 ноември 1899 г.)

„Позволѣте ни многоуважаемий господине, да се възползуваме отъ случая, който ни се прѣдставя да ви сърадваме „горещо, че така честито се изпълни идеята, *която вие благоволихте да дадете* на великий и незабвенъ благодѣтель не българския народъ, приснопамятний Евлогий Георгиевъ — да поеме и съгради съ свои срѣдства българската „болница въ Цариградъ. Личенъ свидѣтель на усилията, които „положихте и полагате, ние сме честити да констатираме, *че благодарение на вашитѣ грижи и най-вече на вашата* »*щедрость* нашата община тукъ има най великолѣпна, солидна „болница, която не само достойно увѣковѣчава паметьта на великия благодѣтель, но и прави честь на българския народъ. „И българската тукъ община смѣло може да се гордѣе съ своя „хубава болница *и съ право може да счита и вась за свой „вторъ благодѣтель*".

А Шоповъ отъ Измаилъ, въ писмото си отъ 1/13 декемврий 1899 г., пише на Гешова:

. . . . „Невиразимо удоволствие тоже чуствувамъ като „видѣхъ, че болницата въ Цариградъ взела такъвъ блистателенъ „конецъ, благодарение на щедрата сума, *която бѣше обѣщалъ „изначало рѣдкий нашъ покоенъ патриотъ. Но кво щѣше „да стане съ обѣщание словесно, ако вие г. Гешовъ, не „пожелаехте да приведете въ испълнение обѣщанието, „което не се прѣдвиждаше въ завѣщанието, за това Болгария както и бѣднитѣ въ Цариградъ болгари трѣбва „да благодарятъ Васъ за великодушието ви въ този „случай понеже честь и слава принадлежи вамъ.* Като „добъръ болгаринъ, азъ моля, приемете сърдечнитѣ поздравления „за вашитѣ щедри жертви за такива богоугодни дѣла, дай Богъ „да се явятъ и други подражатели".

Тия писма говорятъ сами за себе си.

* * *

4. Какво е станало съ секретнитѣ книжа, които сж се намирали, споредъ Исковата молба, при завѣщанието?

Този въпросъ, слѣдъ изложеното по-горѣ, се явява недопустимъ. Ние видѣхме, че съ нищо не е установено, нито даже направено вѣроятно, какво Евлогий е оставилъ вънъ отъ своето завѣщание нѣкакви тайни писмени наставления или разпореждания относящи се до прѣдсмъртната му воля.

Но за да не оставимъ неразгледанъ нито единъ отъ доводитѣ, съ които си служи Държавата и за да покажемъ, какъ и по разрѣшението на този послѣденъ въпросъ Държавата е прибѣгнала до невѣрни твърдѣния, до изопачавания на факти и до вратоломни коньектури — ще се спремъ на кратко и върху тази часть отъ Исковата молба.

За да отговори на поставения въпросъ Държавата си поставя прѣдварително въпроса: бъркано ли е въ касата на Евлогия, прѣди да дойде мировия сѫдия да наложи печатитѣ? Сир. прѣди 8 юли, 8 часа заранъта.

На този въпросъ Държавата отговаря утвърдително.

Ergo, книжата сѫ били извадени прѣди 8 юли 8 часа заранъта.

Отъ кого? се пита пе-нататъкъ Държавата.

Отъ Ив. Ев. Гешовъ и отъ други, право непосочени. Тия други трѣбва да сѫ, споредъ Исковата молба, Дим. А. Ивановъ, Хр. Н. Пулиевъ и Ал. Веричано. Защото Гешовъ билъ купилъ тѣхното мълчание, като проявилъ особена щедрость къмъ тѣхъ. За гузностьта на Гешова — който първоначално може би, съвсѣмъ добросъвѣстно е извадилъ изъ плика тайнитѣ книжа, за да спаси завѣщанието отъ унищожение (той даже, тъй прѣдставя работата Исковата молба, е билъ длъженъ да стори това), свидѣтелствували, споредъ Исковата молба, нѣколко случаи, въ които Гешовъ билъ укривалъ истината. Освѣнъ това като доказателства както за страха на Гешова отъ истината, така и за твърдѣнието, че съдържанието на завѣщанието е било извѣстно на Гешова и на Хр. Пулиева прѣди още да е било то официално отворено (на 9 юли), се посочватъ: поведението на Хр. Пулиевъ при погребението на Евл. Георгиевъ (на 8 юли), противорѣчието между телеграфическитѣ съобщения до м ството на Външнитѣ Работи отъ Минчовичъ, тогавашния българ. дипл. агентъ въ Букурещъ, и отъ делегата на българското правителство А. Каназирски. Особено значение се дава при това на въпроса, у кого сѫ биле ключоветѣ на Чадвудовата каса прѣзъ нощьта на 5 срѣщу 6 юли. Ние противопоставяме:

I) Вѣрно е, че съдържанието на завѣщанието е било узнато прѣди 9 юли, прѣди официалното му отваряне отъ Илфовския окр. сѫдъ. Ако въ в. „Миръ“ е било писано противното — съ какво право се приписва това на Ив. Ев. Гешовъ, та се вади заключение, че тоя гузно укрива истината? Но не е вѣрно прѣдположението на Държавата, че съдържанието на завѣщанието е било узнато *защото Гешовъ бъркалъ въ касата,* дѣто се е намирало то, прѣди идване на мировия сѫдия (8 юли, 8 ч. зараньта) да положи печатитѣ. Съдържанието на завѣщанието е било узнато именно на 8 юли въ 8 ч. зараньта, когато мировия сѫдия Калинеску въ присѫтствието на Ив. Ев. Гешовъ, Дим. Ивановъ, Ал. Веричано и Хр. Н. Пулиевъ е отворилъ Чадвудовата каса и е намѣрилъ въ нея пликътъ съ завѣщанието.

Това се установява:

а) Отъ самия протоколъ на мировия сѫдия (както се вече изтъкна въ увода на настоящата консултация). Въ протокола не е казано, че мир. сѫдия намѣрилъ пликътъ съ надписа „Завѣщание на Евл. Георгиевъ отъ Карлово“ и *безъ да бърка въ него* (както се твърди въ Исковата молба стр. 15) го обвързалъ съ канапъ и пр. А е казано: „...Ние пристѫпихме въ присѫтствието на присѫтствующитѣ лица къмъ отваряне на рѣчената каса и като потърсихме, намѣрихме единъ голѣмъ платненъ пликъ отъ жълтъ цвѣтъ, незапечатанъ, върху който бѣше написано на български езикъ „Завѣщание на Евлогий Георгиевъ отъ Карлово“ *и въ който пликъ бѣше завѣщанието на покойния*“. Какъ може да констатира мировия сѫдия, че въ плика е било *завѣщанието*, ако не го извади и отъ единъ бързъ прѣгледъ не се увѣри че находящето се въ плика е дѣйствително едно завѣщание? Нима само по надписа на *отворения* пликъ може да впише въ протокола, „че въ плика бѣше положено завѣщанието на покойния?“ Ами ако при отварянето му въ окр. сѫдъ се окажеше, че вѫтрѣ не се намира завѣщание, не щѣше ли мировия сѫдия да бѫде отговоренъ за подлогъ, че е констатиралъ нѣщо невѣрно? Другъ би билъ въпросътъ, ако пликътъ бѣше запечатанъ. Тогава сѫдията не можеше да твърди, какво съдържа пликътъ, а щѣше само да констатира външния видъ на плика. (Ср. чл. 1156 отъ нашето Гражд. Сѫдопр.)

б) Отъ показанията на самия тогавашенъ мирови сѫдия Григоръ Калинеску, дадени подъ клѣтва прѣдъ Илфовския сѫ-

дебенъ слѣдователь въ Букурещъ на 9 ноемврий 1906 г. (по угравното дѣло на Ив. Ев. Гешовъ противъ Хр. Филиповъ):

„...Като отворихъ желѣзната каса намѣрихъ завѣщанието „на покойния въ единъ пликъ, не си спомнямъ обаче дали бѣше „затворенъ или отворенъ, *повече вѣрвамъ, че пликътъ бѣше „отворенъ и ето по какви причини: завѣщанието съдър- „жаше една цѣла серия прибавки (кодицили), и конста- „тирахъ, че когато покойния живѣеше още, изпълваше си „едно желание*, прѣдвидено въ една прибавка, изтриваше я и „напишеше друга, тъй щото той е трѣбало да има на ржка до „послѣдния моментъ завѣщанието.“

На свидѣтеля не е билъ задаванъ въпросъ, четено ли е завѣщанието, узнали ли сж тогава присжтствующитѣ неговото съдържание, но отъ горнитѣ показания се вижда, че свидѣтельтъ е отворилъ и челъ завѣщанието и разбира се, присжтствующитѣ тамъ сж узнали неговото съдържание. Това се установява

и в) отъ шифрованата телеграма на Д-ръ Д. Минчовичъ, тогавашния бълг. дипл. агентъ въ Букурещъ, който сжщо е присжтствувалъ при намиране завѣщанието отъ мир. сждия. Тази телеграма (№ 1232) е получена въ министерството на Външнитѣ Работи *на 8 юли* и гласи: „Днесъ кантората на Евлогий Георгиевъ се запечата въ мое присжтствие отъ мировия сждия. *Завѣщанието се отвори* и взе отъ сждията, за да се депозира въ сжда. Това стана въ съгласие съ г. Гешовъ и адвоката на покойния, като най-цѣлесъобразно за избѣгване конфликти.[1]) *Г-нъ Гешовъ е оставенъ универсаленъ наслѣдникъ, а на България сж завѣщани шесть милиона за университетъ.* Всичко е редовно и не се прѣдвиждатъ никакви усложнения.“

Понеже на сжщия день е била получена въ м-вото друга шифрована телеграма отъ тогавашния руссенски окр. управитель Каназирски — делегиранъ заедно съ Н. Д. Селвели, прѣдседатель на Русс. Апел. Сждъ — които не сж присжтствували при запечатване кантората на Евл. Георгиевъ, — въ която се

---

[1]) Имало е мнѣние да се настоява, щото запечатването на кантората да се извърши отъ Българския дипломатически агентъ въ Букурещъ. На 7 юлий въ понедѣлникъ е имало съвѣщание по тоя въпросъ между Веричано, Минчовичъ и близкитѣ на Евлогия лица. Най-сетнѣ прѣодолѣло мнѣнието да се прѣдостави запечатването на ромжнскитѣ сждебни власти и въ 3 ч. псд. обѣдъ Веричано е поискалъ отъ мировия сждия на I участъкъ да извърши запечатването на утрѣто, на 8-й, въ 8 ч. зараньта.

съобщавало, че завѣщанието не било отворено, а взето отъ сѫдебната ромѫнска власть и щѣло да се отвори слѣдъ три дни, министерството телеграфирало Минчовичу на 8-й въ 12 ч. вечерьта: „Въпрѣки Вашата днешна депеша, Каназирски телеграфира, че завѣщанието не било отворено, а взето отъ ромѫнската сѫдебна власть. Щѣло да се отвори слѣдъ три дни. *Увѣдомете телеграфически какви мѣрки вземахте за да се осигурите противъ промѣняването, унищожаването или изгубването на завѣщанието и защо допуснахте изнасянето му отъ кассата. Споразумѣйте се съ Гешова и настойте най-енергически за да се тури пазенето на завѣщанието подъ вашъ контролъ и надзоръ и изискайте при отварянето му да ви се снеме и врѫчи séance tenante автентично копие*“.

Очевидно правителството се е бояло главно да не би завѣщанието на Евл. Георгиевъ да бѫде сполѣтено отъ участьта на завѣщанието на Сарджоглу въ Атина. Съобщението на Каназирски, който е присѫтствувалъ при запечатване кантората на Евл. Георгиевъ, — той не е билъ делегиранъ за тази цѣль, а за да прѣдставлява заедно съ Селвели Българското правителство при погребението на Евлогия — е било криво разбрано отъ управляющия тогава м-вото на външнитѣ работи, Т. Теодоровъ: Каназирски е разбиралъ очевидно подъ *отваряне* завѣщанието, официалното му (формално) отваряне. На 9-й Юли Минчовичъ отговаря на запитванията на М-вото. „*Вчера неофициално се отвори завѣщанието, а днесь се отвори официално въ сѫдилището, за което се състави протоколъ.* Автентиченъ прѣписъ не можа да ми се даде séance tenante, защото завѣщанието се състои отъ 11 голѣми страници. Утрѣ ще се фотографира и фотографическия прѣписъ, завѣренъ отъ сѫдилището, ще ми се врѫчи и ще ви го изпратя. Оригиналътъ се подписа отъ г. Гешовъ и други, *тъй щото промѣнението му е немислимо. Г-нъ Гешовъ и азъ се съгласихме за изнасянето на завѣщанието, защото невъзможно бѣ да допуснатъ Ромѫнскитѣ сѫдилища изпълнението му, освѣнъ чрѣзъ тѣхнитѣ органи, а освѣнъ това получихъ отъ г-на Стоилова* (титулярния тогава министръ на Външнитѣ Работи, находящъ се въ странство) *наставления да не повдигаме конфликтъ* съ Ромѫнското Правителство, който може да компрометира цѣлото наслѣдство“.

Напраздно въ Исковата молба се посочва нѣкакво противорѣчие между телеграмата на Минчовичъ и тази на Каназирски. Държавата се явява тукъ въ странната роля да обвинява своя прѣдставитель въ Букурещъ въ лъжа. Дилемата, която се поставя въ Исковата молба, за да се обясни мнимото противорѣчие между тия двѣ телеграми, е характерна наистина за приемитѣ. съ които си служи Държавата въ своята Искова молба, обаче тя е досущь криво поставена. Или, казва се тамъ, завѣщанието е било четено когато е билъ сѫдията, но въ протокола нарочно не е записано това нѣщо, или же не е имало подобно нѣщо, а г. Минчевичъ е чулъ за *съдържанието* му отъ други лица, *на които то е било вече извѣстно отъ по-рано* (к. н.), и на първо мѣсто отъ Ив. Ев. Гешова, но въ телеграмитѣ си до министерството се е изразилъ недостатъчно правилно и тогазъ противорѣчието се явява привидно“ (стр. 20).

Да, противорѣчието е привидно, но не поради причината, изобрѣтена въ Исковата молба, а просто поради това, че четенето на завѣщанието отъ мировия сѫдия на 8 Юли, зараньта не може да се счита като „отваряне“ на завѣщанието въ техническия смисъль на думата; то е както се изразява г. Минчевичъ въ втората си телеграма неофициално отваряне. И заради това не може да бѫде упоменато въ протокола на мировия сѫдия: отварянето и четенето на находящия се въ отворения

 пликъ документъ е било само необходимо за да може сѫдията да констатира въ своя протоколъ, че наистина въ плика е стояло завѣщанието. Значи нѣма никакъ да се опорочи официалния сѫдебенъ актъ, протоколътъ на мировия сѫдия, ако се приеме, че завѣщанието е било извадено отъ плика и прѣгледано отъ мировия сѫдия. Друго яче и не е можало да бѫде.

Всички прочее мѫдрувания въ Исковата молба около мнимото противорѣчие между съобщенията на Д-ръ Минчевичъ и тия на Каназирски сѫ безпрѣдметни.[1]) Съ нищо не е уставено, че съдържанието на завѣщанието е било узнато прѣди 8 Юли, 8 часа зараньта.

---

[1]) Трѣба още да се забѣлѣжи, че Каназирски не е билъ добрѣ и непосрѣдствено увѣдоменъ за станалото, тъй като въ телеграмата си той обажда, че завѣщанието щѣло да се отвори слѣдъ три дни, когато те е било офицнално отворено отъ окрѫжния сѫдъ на другия день слѣдъ запечатването на контората— на 9 юлий

Обстоятелството, че Хр. Н. Пулиевъ е проявилъ слѣдъ погребението на Евл. Георгиевъ своето недоволство, показва наистина, че Пулиевъ е узналъ съдържанието на завѣщанието прѣди да е било официално отворено на 9 юли, но отъ това обстоятелство никакъ не слѣдва, че това узнаване е станало прѣди момента, въ който мировия сѫдия е намѣрилъ въ касата пликътъ съ завѣщанието. защото погребението е станало въ сѫщия день (на 8-й юли) подиръ обѣдъ.

II. Споредъ Исковата молба касата, въ която се намирало завѣщанието е била отваряна и секретнитѣ книжа сѫ били благополучно отстранени, още прѣзъ нощьта, на 5-й срѣщу 6-й юли, веднага слѣдъ смъртьта на Евлогия, който издъхналъ въ 10 $^1/_2$ ч. вечерьта. Държавата счита, че има нѣкаква мистерия, която тя ето какъ разкрива:

Щомъ издъхналъ Евлогий, дошли да искатъ ключоветѣ отъ Елисавета Пулиева, на която покойния, нѣколко дни прѣди смъртьта си ги билъ повѣрилъ — когато паднали отъ кревата му при неговото прѣчистване — съ думитѣ „Вземи тѣзи ключове и да ги не давашъ никому“. Ключоветѣ били поискани подъ извѣтъ, че дошълъ сѫдията; отпослѣ обаче се узнало, че не за сѫдията ги взели, ами отворили касата за да видятъ въ завѣщанието гдѣ да закопаятъ покойния. Елисавета била болна и заради това поискала да влѣзе съ „тѣхъ“ (между които е билъ на първо мѣсто, споредъ Исковата молба, Гешовъ) въ кантората и доведения ѝ синъ Николчо Пулиевъ, но „тѣ“ не го пуснали. Всичко това се установявало отъ показанията на Богданъ Горановъ единъ отъ Горановитѣ наслѣдници, който съобщава, че Найденъ Геровъ, въ Букурещъ му разправилъ горнята история съ ключоветѣ, както я били разказали пъкъ нему Елисавета Пулиева и Николчо Пулиевъ.

Трѣба да се съжелява, че не сѫ вече между живитѣ нито Елисавета Пулиева, нито Найденъ Геровъ, нито Николчо Пулиевъ за да може да се провѣрятъ показанията на Богданъ Горановъ. Не че тѣ могатъ да иматъ нѣкакво значение за въпроса, имало ли е при завѣщанието секретни нѣкакви наставления или разпореждания относително неговото изпълнение. Защото че такива секретни книжа не е имало, това е вече установено. Па и да не бѣше това установено, не би могло да се заключава, че е имало подобни книжа само отъ факта, че слѣдъ смъртьта на Евл. Георгиевъ е била отваряна касата, въ която

се е намирало завѣщанието, защото възможно е да сж искали близкитѣ на Евлогия да видятъ въ завѣщанието, гдѣ ще трѣба да се погребе той.

Но има обстоятелства, които говорятъ противъ достовѣрностьта на Богд. Горановитѣ показания. Прѣзъ 1898 г. Гешовъ завелъ дѣло за клѣвета противъ в. „Свобода", за гдѣто въ броя отъ 14/XII 1897 г. той се обвинявалъ, че укрилъ кодицилли, *които не сж му понасяли и съ които Евлогий разпореждалъ съ останалата часть отъ имота си въ полза на Македония.* Вѣстникътъ е билъ осжденъ, защото не е можалъ да докаже истиностьта на своето обвинение. А тогава сж били още живи *Елисавета Пулиева, Димитръ А. Ивановъ, Найденъ Геровъ* и Митрополитъ Григорий, които вѣстникътъ е можалъ да вика за свидѣтели (послѣднитѣ трима като изпълнители на завѣщанието). Послѣ, Найденъ Геровъ е участвувалъ въ първото засѣдание на изпълнителитѣ на завѣщанието, прѣзъ 1897 г.; а въ това засѣдание, споредъ показанията на Г. В. Шоповъ, никакъвъ въпросъ за тайни инструкции не е билъ възбужданъ.

Независимо обаче отъ всичко това има редъ прѣки доказателства, които опровергаватъ напълно „мистерията" съ ключоветѣ; а именно:

а) Разписката издадена отъ българския дипломатически агентъ въ Букурещъ, Д-ръ Д. Минчовичъ. Тя е отъ 6-и юли, $9^1/_2$ ч. сутриньта, и гласи:

„Удостовѣрявамъ, че получихъ отъ г-жа Елисавета Пулие-
„ва три ключа отъ желѣзна касса Chatwood № № 11,095, на-
„ходяща се въ кантората на г-на Евлогия Георгиевъ.
„6-и юли 1897, $9^1/_2$ ч. сут. Д. Минчовичъ, Букурещъ."

Държавата иска да обезсили тази разписка, като не се свѣни да обвини Д-ръ Минчовича, който и сега е прѣдставитель на българската държава въ Римъ. че е издалъ една *фалшива* разписка, — подведенъ отъ Ив. Ев. Гешова. „. . . поискано е било отъ послѣдния (Минчовича) — тъй стои буквално въ Исковата молба, стр. 18/19 — да означи въ разписката, *че ключоветѣ му били прѣдадени ужъ отъ Елисавета,* и той безъ да подозира нѣщо (?) въ това, а особено като е ималъ прѣдъ себе си единъ български министръ, издалъ е разписка именно съ такъво съдържание." Това напълно хармонира съ порпрѣди споменатото твърдѣние на Държавата, че Минчовичъ е

излъгалъ правителството си, като е съобщилъ, че завѣщанието е било неофициално отворено и разбира се четено на 8-й юли, при полагане печатитѣ отъ мировия сѫдия. Исковата молба прави капиталъ отъ това, дѣто Ив. Ев. Гешовъ, виканъ на личенъ разпитъ, на 5 мая 1899, прѣдъ окрѫжния сѫдъ въ Букурещъ е казалъ, че ключоветѣ били прѣдадени на българския дипломатически агентъ — който и далъ расписка за получването имъ — отъ *Д. Ивановъ*. Това твърдѣ обяснимо въ случая забравяне, ето какъ се използува: „Значи, самъ Гешовъ „признава, че казаното въ расписката не е изражение на исти„ната, признава, че ключоветѣ сѫ били у Дим. Ивановъ слѣдъ „като сѫ били взети, разбира се, по измамливъ начинъ изъ „рѫцѣтѣ на Елисавета Пулиева и че сѫ били прѣдадени на „диплом. агентъ не отъ Елисавета Пулиева, а отъ Дим. Ива„нова. Но защо пита се: самъ иде да опровергае едно по-рано „нагласено отъ него нѣщо? Отговорътъ може да бѫде само „единъ: защото се е боялъ да не бѫде изобличенъ отъ Елиса„вета Пулиева, която тогава още е била жива и по всѣка вѣ„роятность не е знаяла нищо за расписката.“

Че може Гешовъ да е забравилъ въ момента, кой е прѣдалъ ключоветѣ на Г-ръ Минчовичъ — това разбира се, за Държавата е недопустимо! — Съдържанието на расписката е обаче потвърдено **отъ**

б) подклѣтвенитѣ показания на самия Д-ръ Д. Минчовичъ, распитанъ въ Римъ, по делегация, на 6 Януари 1907 г. — по дѣлото възбудено отъ Ив. Ев. Гешовъ за клѣвета противъ Хр. Филиповъ. Прѣдъ сѫдебния слѣдователь Д-ръ Минчовичъ е казалъ: „На слѣдния день зараньта се върнахъ въ домътъ на Георгиева въ която кѫща ми бѣха дадени на съхранение една часть отъ ключоветѣ *отъ Г-жа Елисавета Пулиева. — Азъ се ограничихъ само съ приемането на ключоветѣ и издаване на една расписка на поменатата Госпожа*“.

Касата chatwood е можала да се отвори само съ 4 ключа а Д-ръ Минчевичъ е получилъ отъ Елисавета Пулиева само три ключа. Дѣ е билъ четвъртия ключъ?

Той се е пазѣлъ отъ Дим. Ивановъ. Може би това обстоятелство да е въвело Гешова въ заблуждение да отговори, че ключоветѣ били прѣдадени на Д-ръ Минчевичъ отъ Дим. Ивановъ. Четвъртия ключъ останалъ у Дим. Ивановъ по споразумѣние съ Евлогиевия адвокатъ Ал. Веричано. Въ показанията си,

които послѣдния е далъ подъ клѣтва прѣдъ съдебния] слѣдователь въ Букурещъ, той е казалъ:

„Струва ми се, че бѣхъ на 5/6 Юли 1897 вечерьта, къмъ „10 часа бъ дома на Евлогий Георгиевъ и разговаряхме съ Д-ръ „Нотнагелъ въ столовата. Тъй като бѣхъ съ доктора въ ста-„ята, не зная когато г-жа Елисавета Пулиева излѣзе отъ къщи „и не зная дали е имала въ себе си ключовета. *Но зная, че „единъ отъ ключоветѣ на желѣзната каса го имаше ка-„сиерътъ Димитръ Ивановъ, а желѣзната каса на покой-„ния не се отваряше освѣнъ съ 4-тѣхъ си ключове заедно, а „ключътъ задържанъ у Димитъръ Ивановъ бѣше задържанъ „по споразумѣнието му съ мене.* Не зная да ли секрета на „желѣзната каса на покойния бѣше позната и отъ други лица, „освѣнъ отъ Димитръ Ивановъ и отъ Евлогий Георгиевъ“.

в) Че единия отъ 4-тѣхъ ключа е билъ у Димитръ Ивановъ, се потвърдява и отъ показанията на Гр. Калинеску, който като мирови съдия, е извършилъ запечатването на Евлогиевата кантора.

Въ тия си показания (прѣдъ Илфовския съд. Слѣдователь, на 9 Ноември 1906) той каза:

„. . . На мѣстото намѣрихъ присѫтствующитѣ между другитѣ и българския диплом. агентъ, г-нъ *Минчевичъ, който ми връчи единъ връзопъ ключове. До колкото си спомнямъ, връченъ ми бѣше и отъ г. Ивановъ единъ добавъченъ ключъ, съ който се отвори желѣзната каса*“.

г) Че желѣзната каса Chatwood е можала да се отвори само, ако се употрѣбятъ затова четире ключа, това се установява отъ показанията на служащитѣ въ кантората на Евлогий Георгиевъ Пандели Ивановъ[1]) Стоилъ Катрановъ[2]) и Команъ Н.

---

1) „Отъ 37 години служа въ къщата „Евлогий Георгиевъ“ и зная, че вечерьта на 5—6 юли 1897 г. стояхъ въ кантората на г. Георгиевъ докато се затвори и слѣдъ 8 часа възкачихъ ее горѣ и стояхъ до 11 часа, когато си отидохъ въ къщи. Зная, че къмъ 7 часа вечерьта затвориха се всички желѣзни каси и ключоветѣ ги взема покойния Дим. Ивановъ за да ги прѣдаде на г жа Елисавета Пулиева. Не зная кой е прѣдалъ ключоветѣ отъ желѣзната каса на г. Минчовичъ, но зная положително, че не можеше да се отваря английската желѣзна каса, освѣнъ съ четире ключа наведнажъ, безъ които не можеше да се отваря. Всичко това го зная като старъ чиновникъ на къщата Евлогий Георгиевъ и се намирахъ вечерьта на 5 срѣщу 6 юли тамъ.“

2) ...Не зная кой е довѣрилъ ключоветѣ на Минчевичъ, зная, че да се отвори желѣзната каса Chatwood трѣбваше да се вмъкнатъ въ съотвѣтнитѣ заключалки послѣдователно четире ключа.“

Видригинъ [1]) разпитани подъ клѣтва прѣдъ сѫдебния слѣдователь въ Букурещъ, на 9 Ноември 1906 г.

д) Че прѣзъ нощьта на 5 срѣщу 6 юли никой не е влизалъ въ кантората на Евл. Георгиевъ се установява отъ подклѣтвенитѣ показания на чиновницитѣ при кѫщата Е. Георгиевъ: Стоилъ Катрановъ и Команъ Видригинъ. Първиятъ показва: «Чиновникъ съмъ при кѫщата Георгиевъ и живѣя въ Calea Mosilor, дѣто и умрѣ Георгиевъ. Зная положително, че прѣзъ нощьта на 5 й срѣщу 6-й юли 1897 никой не е буталъ желѣзната каса на покойния, която се намираше въ кантората.“

Вториятъ свидѣтелствува: ,,Отъ 31 година съмъ чиновникъ при кѫщата Георгиевъ и до смъртьта на Георгиевъ живѣхъ въ улица Calla Mosilor, номеръ 80 въ кантората. Вечерьта на 5 й —6-й юли 1897 година бѣхъ както обикновено въ дома на покойния и прѣзъ нощьта никой не е буталъ желѣзната каса. тъй като ключьтъ на бюрото, кантората бѣше у менъ, нито въ кантората е влизалъ нѣкой.“

III. Но ако три отъ 4-тѣхъ ключа на касата Chatwoot. сѫ били прѣдадени отъ Елисавета Пулиева на бълг. дипломатически агентъ 6 Юли въ 9½ ч. зараньта, нима не е възможно прѣзъ нощьта на 5 срѣщу 6 да сѫ взели Гешовъ и „други“ отъ Елисавета Пулиева ключоветѣ—за *да спасятъ* завѣщанието? Възможно е, разбира се — но това не значи още, че е дѣйствително станало. Ала Исковата молба взема възможното за дѣйствително станало.

Има обаче доказателства, че Елисавета Пулиева е била отведена отъ кѫщата на умирающия Евлогий и че е прѣкарала нощьта на 5-й срѣщу 6-й въ кѫщата на Хр. Н. Пулиевъ, отъ дѣто се е върнала пакъ у дома си на зараньта и че никой прѣзъ нощьта не е искалъ ключоветѣ отъ нея. За това свидѣтелствуватъ: Елена генералъ Граматическу, дъщеря на адвоката Веричано и г-жа София Н Пулиева, разпитани на 9/XII 1906 год. прѣдъ сѫдебния слѣдователь въ Букурещъ.

Първата е казала: ,,Спомнямъ си твърдѣ добрѣ, че на 5 юлий 1897 г. бѣхъ въ дома на Евлогия Георгиевъ за да

---

[1]) ...Не видѣхъ кога се даваха ключоветѣ на г. Минчевичъ, но прѣдполагамъ, че тѣ му бѣха дадени отъ покойната Елисавета Пулиева, която винаги прѣзъ нощьта ги пазѣше у себе си, слѣдъ като касиера Димитръ Ивановъ ѝ ги даваше. Зная, че желѣзната каса въ която се нощемъ държеха цѣнноститѣ можеше да се отвори само съ четире ключа. Всичко това го зная, като чиновникъ при кѫщата и защото живѣехъ тамъ.“

науча нѣщо за неговото здраве, като го знаехъ, че е боленъ. Вечерьта къмъ 8 часа, като се съобщи на сѣмейството, че г-нъ Евлогий Георгиевъ е твърдѣ злѣ, тръгнахме съ г-жа София Христо Пулиева за да заведемъ г-жа Елисавета Пулиева въ дома на г. Христо Пулиевъ за да си почине и за да не я оставимъ сама, стояхме съ г жа София Пулиева при г жа Елисавета Пулиева прѣзъ цѣлата нощь на 5 срѣщу 6 юлий. Зная добрѣ, че ключоветѣ отъ желѣзната каса на Евлогий Георгиевъ не сж били поискани отъ никого и нито пъкъ съмъ чула да се говори за тѣхъ«.

А София Хр. Пулиева е казала:

„Добрѣ си спомнямъ, че въ 1897 г. вечерьта на 5—6 юли намирахъ се заедно съ г-жа Емилия Генералъ Граматическу у г нъ Ев. Георгиевъ и въ сжщия день къмъ *8—8¼ ч. слѣдъ визитата на Д-ръ Нотнагелъ*, който се бѣше произнесълъ, че нѣма признаци за подобрѣние на г-на Ев. Георгиевъ, вуйка на моя мжжь, тръгнахме съ леля ми *Елисаввта Хр. Пулиева и съ г-жа Граматическу, за да заведемъ г-жа Елисавета Пулиева у дома.*

Припомнямъ си сжщо много добрѣ, че отидохме у дома и тъй като г жа Елисавета Пулиева *бѣше душевно разстроена, помолихъ я да си легне* и като болна да не остане сама, *стояхме при нея заедно съ г-жа Емилия Граматическу почти цѣла нощь.*

Зная положително, че никой не е дохождалъ да иска отъ Елисавета Пулиева ключоветѣ на желѣзната каса.

По отношение на ключоветѣ на желѣзната каса, зная, че никому не сж били дадени да ги варди прѣзъ нощьта на 6 юли 1897 г., нито пъкъ е ставало дума за тия ключове, послѣ само чухъ, че ключоветѣ сж биле дадени на Бълг. Диплом. Агентъ г. Минчовичъ.“

Срѣщу всички тия данни Исковата молба има въ запасъ слѣднитѣ възражения:

„Общоустановено е, че всѣка каса се продава поне съ двойни ключове, н нѣкои фабрики ги продаватъ и съ тройни; вторитѣ и третитѣ ключове сж запасни за да послужатъ въ случай на изгубуване. Каситѣ Чадвудъ не правятъ изключение въ туй отношение, *значи и Евлогиевата каса е имала наймалко поне двойни ключове*. Гдѣ сж били тѣ — не се знае. *Изглежда за по вѣроятно да сж били въ жилището на*

покойния, но възможно е, да сж били и на друго мѣсто; въ всѣки случай тѣ се губятъ безслѣдно, за тѣхъ нищо *нигдѣ не се споменава*, **та слѣдователно, може всичко да се допустне**". Дѣйствително, всичко може да се допустне щомъ така се аргументира! Па най-сетнѣ и да не е имало двойни ключове, нима не е възможно Гешовъ да си е приготвилъ такива ключове, нима и това не може да се допустне?

5. Казанитѣ — споредъ показанията на Богданъ Горановъ — отъ Елисавета Пулиева думи »Богдане. Богдане, чудо стана« (стр. 15). »Не може да бжде това неговото завѣщание« и думитѣ, които съобщава Роза Д. Иванова, че ги била казала Елисавета Пулиева, като отговоръ на въпроса, у кого сж били ключоветѣ прѣзъ нощьта, когато се поминалъ Евлогий: „Прѣди смъртьта си ще изкажа несправедливостьта (nedrepŧaŧe)" — всички тия думи на Елисавета Пулиева, ако сж били наистина казани, могатъ много по-естествено да се обяснятъ съ огорчението, което тя изпитвала, като се видѣла не тъй третирана, както е очаквала, въ завѣщанието на Евл. Георгиевъ, чието домакинство тя е управлявала съ беззавѣтна прѣданность толкозъ години. Тя, навикнала на единъ охоленъ животъ съ чести пжтувания на западъ, трѣбало да се задоволи съ узуфруката върху кжщитѣ на Евлогия въ Букурещъ. Тя не е можала да вѣрва, че това е истинската воля на Евлогия спрѣмо нея и за туй казва: „Не може да бжде това неговото завѣщание". Па може би да е подозирала тогава — въ огорчението си наскоро слѣдъ смъртьта на Евлогия — че е извършена нѣкаква неправда спрѣмо нея. Това обяснение е много по-естествено отъ онова, което се дава въ Исковата молба: неправдата била въ това, дѣто Гешовъ е присвоилъ милионитѣ на Евлогия, „защото не е възможно щото Евлогий, съ изключение „на 4-тѣхъ милиона за Висше училище, да е оставилъ другитѣ милиони въ собственость на Гешова". (стр. 16).

Очебийно е колко е прѣсилено тълкуването, което се дава на тия думи на Елисавета Пулиева.

Освѣнъ това за да каже Елисавета Пулиева думитѣ, „прѣди смъртьта си ще изкажа несправедливостьта" и то въ смисълъ такъвъ какъвто имъ се придава отъ Исковата молба, трѣба да се приеме, че тя е била неприязнено настроена спрѣмо Ив. Ев. Гешова. Тя обаче е била въ най-добри отношения съ него до края на живота си, била му е признателна, както това се вижда и отъ писмото ѝ до него, отъ 2 декември 1897, петь мѣсеца

подиръ смъртьта на Евлогия. Въ това писмо тя благодари на Гешова за грижата, която той има за нея. Разбира се, за психологията, която иматъ споредъ Исковата молба, дѣйствующитѣ лица въ съчинената отъ нея мистерия, нищо не е, да се възрази на горното, че Елисавета Пулиева не е изказала въ това си писмо истинскитѣ чувства, които е хранѣла къмъ Гешова, че тя е лицемѣрила прѣдъ него — за материални облаги. Срѣщу подобна аргументация е обаче безсилна всѣка разумна полемика.

Невѣроятно е при това, Елисавета Пулиева да е казала една или двѣ години, слѣдъ смъртьта на Евлогия, ония думи, които съобщава Розалия Д. Иванова въ своитѣ показания прѣдъ Виенския сѫдъ: „Прѣдъ смъртьта си ще изкажа несправедливостьта“. Тия думи били казани въ отговоръ на запитването на Розалия Иванова, у кого сѫ били ключоветѣ прѣзъ нощьта, когато се поминалъ Евлогий. А още пò-невѣроятно е тълкуването, което се дава на тия думи отъ Исковата молба, въ свръзка съ думитѣ, които Елисавета била казала, споредъ показанията на Богданъ Горановъ, наскоро подиръ смъртьта на Евлогия, прѣдъ нѣкои г-нъ и г-жа Симонъ: „Неможе да бѫде това неговото завѣщание» т. е. не е възможно щото Евлогий, съ изключение на 6-тѣхъ милиона за Висше училище да е оставилъ другитѣ милиони въ собственость на Гешова“. Защото за да може да се приеме, че въ това е съзирала Елисавета Пулиева неправдата, която е била извършена – и която тя щѣла едва прѣдъ смъртьта си да изкаже, трѣба да се допустне, че тя е била посветена въ „тайната“ около завѣщанието, сир. че и тя е знаяла за сѫществуването на тайни разпореждания или наставления, оставени отъ Евлогия. Ако за такива секретни инструкции нищо не сѫ знаяли Шоповъ, Паница, Веричано, Н. Геровъ, ако за тѣхъ нищо не е било съобщено на българското правителство, или на Букурещкия Български дипломатически агентъ — който е натоваренъ по завѣщанието да бди за неговото точно изпълнение и да назначава изпълнители на завѣщанието вмѣсто излѣзлитѣ—вѣроятно ли е да е знаяла за такива тайни инструкции — Елисавета Пулиева?

6. За подкрѣпа на своята теза, Държавата посочва и на това, че Гешовъ не билъ казалъ прѣдъ Букурещкия сѫдъ истината, когато е отговарялъ на въпроса, въ какви отношения е билъ Евлогий Георгиевъ съ Дим. Ивановъ и Хр. Н. Пулиевъ,

та тия послѣднитѣ сж могли „да заставятъ“ Гешова да имъ даде грамадни суми; защото „отъ истината бѣга само онзи, който се чувствува неправъ и ако Ив. Ев. Гешовъ се бои да каже, че въ дѣйствителность е далъ на Иванова и Пулиева 800 хиляди и 1 милионъ лева и че тѣзи хора сж изтеглили кой 267 х., кой 346 х. лева, това показва, че той счита даденитѣ отъ *него суми за дадени отъ чужди пари* и съ неблаговидни цѣли...“

А тия неблаговидни цѣли сж — споредъ Исковата молба — да се купи мълчанието на щедро облагодѣтелствуванитѣ лица, които сж знаяли за сжществуването на тайни инструкции.

И тукъ се игнориратъ и изопачаватъ факти. Гешовъ е платилъ на Дим. Ивановъ и Хр. Н. Пулиевъ тантиеми и възнаграждение, по базата върху която самъ Евлогия е възнаградилъ Гаврилъ Аврамова (съ 5% отъ чистата печалба). Системата, о която се е придържалъ Евлогий е била много оригинална. Той не е давалъ опрѣдѣлена заплата на своитѣ служащи. Нужното за живѣние тѣ сж го изтегляли отъ касата, като се е задължавала съ изтегленото смѣтката имъ въ книгитѣ. Но по книгитѣ тѣ не сж били кредитори — а само длъжници. Само когато нѣкой отъ служащитѣ напустнѣлъ службата при Евлогия, ставало разплащане. Гешовъ е далъ на Дим. Ивановъ около 1 милионъ, и на Хр. Н. Пулиевъ около 800,000 л. — като на участници (съ 5%) въ печалбитѣ на кжщата прѣзъ всичкото имъ служебно врѣме. И ромжнскитѣ фискални власти сж признали даденитѣ така суми като изплащане на дългъ—та върху тия суми не сж вземали данъкъ за наслѣдство.

Но въ завѣщанието на Евлогия нѣмало нищо за тантиеми! Та какво отъ това? Нима завѣщательтъ трѣба да вписва своитѣ дългове въ завѣщанието?

И най-сетнѣ при двѣ възможни тълкувания въ случая, отъ които едното напълно се схожда съ всички други данни и не прѣдполага прѣстжпность и недобросъвѣстность у Гешова, и друго, просто чудовищно въ своитѣ прѣдположения, трѣбало би да се вземе за по вѣроятно първото — даже и да нѣмаше други данни, които да даватъ пълна правдопобность на това обяснение.

Що се отнася до наслѣдницитѣ на Никола Т. Пулиевъ— на които Гешовъ далъ около 4 милиона — истината е — както се вижда и отъ показанията на Найденъ Николаевъ и Г. В. Шоповъ, че тѣ сж получили просто — свърхъ оставенитѣ тѣмъ

завѣти — своя наслѣдственъ дѣлъ отъ баща си, чийто капиталъ е останалъ неподѣленъ като съдружнически дѣлъ. Исковата молба говори иронично за нѣкакъвъ си „борчъ“ на Евлогия къмъ тѣхъ и се пита, ако имаше такъвъ борчъ, защо не се споменава нищо за него въ завѣщанието. Много наивенъ въпросъ. Въ завѣщания ли се търси доказателство за сѫществуване на съдружнически дѣлъ? За това сѫ прѣдназначени книгитѣ на прѣдприятието; а споредъ показанията на Н. Николаевъ въ книгитѣ дѣйствително е фигурирала смѣтка „Обща дѣлба“.

Що се отнася най-сетнѣ до даденитѣ Ив Т. Горанъ и на Николчо Хр. Пулиевъ суми — свърхъ опрѣдѣленото въ завѣщанието нищо странно нѣма въ това, че Гешовъ е искалъ може би да избѣгне по този начинъ, евентуално оспорване на завѣщанието — нѣщо впрочемъ, което по отношение къмъ Ив. Т. Горанъ той не можа да постигне. Защото тоя слѣдъ като получилъ отъ Гешова 200,000 л. — вмѣсто опрѣдѣлената въ завѣщанието годишна рента отъ 3,000 л. — не се посвѣни да заведе искъ за унищожение на завѣщанието и да търси наслѣдство ab intestat — като едничъкъ кръвенъ наслѣдникъ на Ев. Георгиевъ [1]).

Изразътъ въ разпискитѣ „че получательтъ счита Гешова напълно издълженъ и не ще има срѣщу него никакви претенции“ clause de style. Тия разписки сѫ били всички редактирани отъ адвоката Веричано: а той казва за тѣхъ въ показанията си: „Съдържанието на разпискитѣ издадени отъ използувачитѣ на легатитѣ сѫ редактирани отъ менъ въ качеството на адвокатъ и юрисконсулъ на кѫщата Георгиевъ. Въобще почти всичкитѣ разписки редактирани отъ менъ и дадени на лицата, които се допитватъ до менъ, сѫ съставени еднакво и имамъ грижата да спомена, въ разпискитѣ, думитѣ „безъ да имамъ повече нѣкаква претенция“. — Слѣдователно, значението, което въ иск. молба се дава на тия разписки, като на доказателство, отъ което се вижда, че Гешовъ се „откупва“ отъ издателитѣ имъ — е изводъ отъ една съ нищо неоправдана догадка. Ако е била цѣльта

---

1) Нека тука забѣлѣжимъ, че въ началния пасажъ на Исковата молба авторътъ ѝ е проявилъ необяснимо невѣжество, като счита, че ако Евлогий нѣмаше завѣщание щѣли да го наслѣдятъ освѣнъ вуйка му Ив. Т. Горанъ още и неговитѣ братовчеди и братовчедки отъ другитѣ му двама вуйки Никола Т. Пулиевъ и Христо Т. Пулиевъ, като щѣло наслѣдството да се раздѣли на три равни дѣла. Това е погрѣшно. Ако нѣмаше завѣщание, едничъкъ наслѣдникъ щѣше да бѫде Ив. Т. Горанъ, като най-близъкъ сродникъ.

на Гешова да *купи* мълчанието за сѫществуването на тайни инструкции, защо ще го купува отъ Ив. Т. Горанъ, който не е могълъ — поради явнитѣ враждебни отношени спрѣмо Евлогия — нищо да знае за „истинската воля“ на Евлогия?

Общиятъ изводъ отъ всичко изложено до тукъ е, че презумциитѣ, съ които Държавата се домогва да установи сѫществуването на тайни писменни наставления или разпореждания — относящи се до изпълнението на нѣкаква си общоизразена въ завѣщанието воля — сѫ до една неприемлива; тѣ нито по отдѣлно, нито вкупомъ взети, не придаватъ ни най-малка вѣроятность на подържаната отъ държавата теза. Слѣдвателно твърдѣнието, че Иванъ Евст. Гешовъ не може да се счита за истински наслѣдникъ на Евлогий Георгиевъ съ право свободно да разполага като собственикъ съ имотитѣ, що сѫ останали слѣдъ изпълнението на завѣтитѣ и слѣдъ прѣдаване на 6 милиона за Висше училище, е твърдѣние съ нищо недоказано.

По мѣродавния обаче въ случая чл. 114 отъ Закона за наслѣдството това твърдѣние не може и да се доказва — и туй трѣба да рѣши спорътъ, ако не се отхвърли искътъ на Държавата по чл. 531 отъ Гражданското Сѫдопроизводство като заведенъ отъ лице, на което не може да принадлежи търсеното право.

София, 12 априлъ 1907 год.

Д-ръ Й. Фаденхехтъ.

КОНСУЛТАЦИЯ

ВЪ ПОЛЗА

на Г-на Ив. Ев. Гешовъ

отъ

Г-на Марселъ Планиолъ,

професоръ по Гражданското Право въ Факултета по правото въ Парижкия Университетъ.

Долуподписания, консултиранъ отъ г. *Иванъ Евстратиевъ Гешовъ* по иска заведенъ срѣщу него отъ Българското Правителство прѣдъ Софийския окръженъ съдъ, по завѣщанието на г. Евлогий Георгиевъ, починалъ въ Букурещъ прѣзъ 1897 година,

Слѣдъ като видѣхъ и прочетохъ книжата на досието — дѣлото, а именно французкия прѣводъ на олографното завѣщание на г. Евл. Георгиевъ и Исковата молба на Българското правителство, а така също и рѣшенията на Илфовското съдилище и на Букурещкия аппелативенъ съдъ, по процеса заведенъ отъ г. Иванъ Т. Горанъ противъ г. Ив. Евст. Гешова, и договора отъ 31 юлий 1897 г. между г. Горанъ и г. Гешовъ,

Изказвамъ слѣдующето мнѣние:

Съ своята искова молба отъ 1 мартъ 1907 год., г. финансовия министръ, дѣйствующъ отъ името на Българската държава, иска отъ Софийския окръженъ съдъ да осъди г. Гешова да даде на държавата една сума отъ около 16 милиона лева съставляюща, споредъ ищеца, остатъка отъ наслѣдството на г. Евлогия Георгиевъ, починалъ прѣзъ 1897 г. въ Букурещъ и комуто г. Гешовъ е универсаленъ наслѣдникъ.

Отъ изложеното въ исковата молба, излиза, че иска на Българската държава има характеръ на *искъ за прѣдаване на легати* (завѣти) или поне на завѣщателни щедрости (libéralités), отъ неопрѣдѣлено естество. Ищеца твърди, че олографното завѣщание на г. Евл. Георгиевъ, датирано отъ 1882 г., и което оставяше г. Гешовъ за универсаленъ наслѣдникъ, като му налагаше изпълнението на извѣстни тяжести (charges) и извѣстни завѣти (легати), не е съдържало всичкитѣ намѣрения на завѣщателя: сѫществували били още, въ сѫщия пликъ, гдѣто е било намѣрено това завѣщание, оставено въ касата на покойния, други нѣкои книжа, които били изчезнали прѣзъ нощьта слѣдъ смъртьта на г. Евл. Георгиевъ и твърдѣнието на Българската държава е; че тѣзи именно книжа били съдържали тайни разпореждания за начина, по който трѣбвало да се разпорѣди съ остатъка отъ богатството му.

Той (българский фин. мин.) обвинява г. Гешовъ въ унищожението на този документъ, за да можелъ той да си присвои пò-голѣмата часть отъ имотътъ на покойника, и иска изпълнението на тѣзи спорѣдъ него, сѫществующи тайни разпореждания, за изпълнението на които е нуждно, все споредъ него, възвръщанието отъ г. Гешова на Българската държава една сума отъ около шестнадесеть милиона.

Подобенъ искъ поражда нѣколко въпроси, които ще да бѫдатъ разгледани въ слѣдующия редъ:

1) Наслѣдството на г. Евл. Георгиевъ като открито въ странство, Софийския окрѫженъ сѫдъ компетентенъ ли е за да разгледа този искъ?

2) Ако Софийския окр. сѫдъ е компетентенъ, Българското правителство има ли качество да дѣйствува въ името и на мѣстото на наслѣдницитѣ?

3) Ако Българското правителство има това качество, кои факти трѣба то да докаже, какви доказателства трѣба то да прѣдстави, за да спечели дѣлото?

4) Ако сѫщесвуванието на тѣзи тайни разпореждания се докажеше, каква ще бѫде тѣхната законна сила?

5) Най-послѣ, ако тѣзи тайни разпореждания биха били валидни, биха ли могли тѣ да дадѫтъ право за искъ на облагодѣтелствуванитѣ.

I.

Дѣлото не е подсѫдно на Българскитѣ сѫдилища.

Кое е компетентното сѫдилище за разлежданието на искове, относящи се до едно наслѣдство?

Този въпросъ се поставя по напрѣдъ *въ вѫтрѣшното законодателство*, когато се касае за опрѣдѣлението на компетентностьта на различнитѣ сѫдилища въ една и сѫща държава. Върху тази материя сѫществува едно правило, което клони да стане всеобщо: правилото установено отъ чл. 59, § 6, 3-о на французкия законъ за гражданското сѫдопроизводство, и което е било възприето и отъ чл. 161 на българския законъ за гражданското сѫдопроизводство. Споредъ текста на тѣзи членове, само сѫдилището, въ окрѫга на което едно наслѣдство се е открило е компетентно да разглежда всичкитѣ искове за търсение на наслѣдство, за подѣлба на наслѣдство, за предаванието на завѣти (легати) и пр.

Мотивитѣ, които сѫ прѣдизвикали установлението на тази изключителна компетентность сѫ отъ рационаленъ характеръ (d'ordre rationnel). — Иматъ разумно основание.

Разрѣшението на трудноститѣ, които придружаватъ урежданието (règlement) на наслѣдствата, се значително улеснява, ако само едно единственно сѫдилище се признае за компетентно; една хармония се въвежда между различнитѣ рѣшения, които могатъ да послѣдватъ; разрѣшаването на процеситѣ се улеснява твърдѣ много за сѫдиитѣ, защото тѣзи сѫдии, които ще рѣшаватъ, засѣдаватъ въ мѣстото, гдѣто се е намиралъ и центра на работитѣ на покойника. Всѣко друго разрѣшение на въпроса, което би признало компетентностьта на разни сѫдилища, въ зависимость отъ мѣстожителството на отвѣтника или искъ споредъ мѣстото, гдѣто се намиратъ имотитѣ на завѣщателя, не би имало никакво прѣдимство, а напротивъ, би прѣдставлявало само неудобства.

По тѣзи именно съображения, горѣказаното правило е било възприето отъ всичкитѣ модерни закони-кодекси.

Но тѣзи мотиви сѫ отъ такъво естество, че би трѣбвало да послужатъ за разрѣшаването на сѫщия този въпросъ за подсѫдностьта на наслѣдствата, когато той се прѣдстави и въ международното право и прѣдизвика споръ за подсѫд-

ностьта между сѫдилищата на разни държави.—Такова е поне мнѣнието, което се поддържа, единодушно (sans partage) въ Парижкия факултетъ на правото, по този въпросъ: изключителната компетентность на сѫдилището, гдѣто наслѣдството е било открито не трѣбва да бѫде само едно правило на вѫтрѣшното законодателство; то трѣбва да бѫде сѫщо единъ принципъ въ науката на международното право[1]). И наистина, основанията за разрѣшение на въпроса се прѣдставляватъ подъ сѫщия видъ и иматъ сѫщата сила, когато въпроса се отнася и за вѫтрѣшното гражданско право и когато той се касае за конфликти между сѫдилищата на различни държави.

Противното мнѣние е било, обаче, поддържано въ една статия на г-нъ Wahl, обнародвана въ „Journal de droit international" de Clunet (год. 1895, стр. 705). Споредъ г-нъ Wahl трѣбало да се свържатъ една съ друга *сѫдебната* компетентность съ *законодателната* компетентность, когато се касае въпроса за наслѣдство; т. е. че сѫщото правило би трѣбвало да опрѣдѣли и закона, споредъ който ще трѣбва да се уреди наслѣдството и държавата, сѫдилищата на която сѫ компетентни да рѣшаватъ върху това наслѣдство, въ случай че се повдигне споръ по него. Но тази идея не биде добрѣ посрѣщната; изобщо изглеждаше, че това уподобяване на законодателната компетентность съ сѫдебната компетентность, бѣше нѣщо повърхностно и неестествено, което не би могло да се оправдае, нито съ единъ сериозенъ доводъ. Така напримѣръ, ако поради поданството на покойника приложимия законъ е този на нѣкоя твърдѣ отдалечена страна, каква полза би имало да се прѣнесатъ на другия край на свѣта всичкитѣ процеси относящи се до неговото наслѣдство, намѣсто тѣ да се разгледатъ на мѣстото отъ сѫдилището, което има всичкитѣ елементи на процеса и доказателствата на разположението си (à sa portée)?

Не виждаме ли всѣкидневно въ цивилизованитѣ страни, сѫдилищата да прилагатъ законитѣ на една чужда държава? Прѣдложението на г. Wahl нѣмà, прочее, успѣхъ, нито прѣдъ хората на науката, нито прѣдъ сѫдилищата.

Така, едно рѣшение на Апелативния сѫдъ въ Orléans. отъ 18 Ноември 1896 г. (Clunet, journal de droit international

[1]) Делегатитѣ на Франция въ бѫдащата Хагска конференция смѣтатъ да поддържатъ тази теза, и се надѣватъ, че лесно ще бѫде възприета тя.

privé 1897, стр. 326) казва буквално: въпросътъ, кой законъ, би трѣбвало да се приложи при разглеждането по сѫщество, е независимъ отъ този, който се касае за компетентностьта (подсѫдностьта), т. е. опрѣдѣлението кое сѫдилище има качеството да приложи, на този или онзи видъ имоти, закона по който тѣ трѣбва да се уреждатъ. — Това сѫдебно рѣшение съдържа, слѣдователно, формалното осѫждане на системата, прѣдложена отъ г. Wahl *).

И така погледнато, на въпроса и отъ теоретическата и отъ научна гледна точка, трѣба да се разрѣши въ полза на сѫдилището на мѣстото, гдѣто се е открило наслѣдството.

Интересна за изучване е французката юриспруденция по този въпросъ, защото ние имаме въ Франция едно разпореждание на закона съвсѣмъ изключително, което признава французкитѣ сѫдилища за компетентни въ случаи, въ които правилно (normalement) такава една компетентность тѣ не би трѣбало да иматъ. Това разпореждание е чл. 14 отъ нашия Code Civil, който позволява на французитѣ да призоваватъ чужденцитѣ на сѫдъ въ Франция, дори и когато тѣзи послѣднитѣ нѣматъ мѣстожителството си въ нея, и се касае за задължения сключени въ странство. Този членъ е единъ отъ най-критикуванитѣ: той дава на французитѣ една прѣкалена (exorbitant) привилегия. [1])

При сѫществуването на единъ подобенъ текстъ, като тоя на чл. 14, не е чудно, гдѣто се намиратъ рѣшения на французки сѫдилища, които позволяватъ завеждането вѫтрѣ въ Франция на искове, относящи се до наслѣдства открити въ странство. И наистина, таквизъ сѫществуватъ. Така Орлеан. апел. сѫдъ е рѣшилъ, че чл. 14 дава право на единъ французинъ да призове прѣдъ французко сѫдилище единъ чужденецъ, даже и ако иска е за прѣдаване на завѣти (легати), и

---

*) Сѫщото мнѣние е изказано и въ едно рѣшение на сѫда въ Havre (Tribunal du Havre), отъ 28 Авг. 1872: мѣстото гдѣто едно наслѣдство е било открито опрѣдѣля компетентностьта на сѫдилището, което трѣба да се произнесе по иска за дѣлба (action en partage), но не и начина на распрѣдѣлението (attribution) на имотитѣ нито реда за преминованието на наслѣдството. (Clunet, год. 1874, стр. 182). Тѣзи двѣ начала (ordres d'idées) трѣба да останатъ раздѣлени и да се подчиняватъ всѣка една отъ собственитѣ си правила.

[1] Колкото се отнася до чл. 15 на французкия Code Civil той дозволява наистина на чужденцитѣ да прѣслѣдватъ французи прѣдъ французкитѣ сѫдилища, но съ това той ни най-малко не отмѣнява обикновенитѣ правила за подсѫдностьта, а се ограничава да подтвърди само въ полза на чужденцитѣ естественното право, което тѣ иматъ да установяватъ правата си прѣдъ сѫдилищата.

ако покойника, по врѣме на смъртьта си, е ималъ мѣстожителството си въ странство. (Orléans, 18 ноемврий 1896, въ Clunet, Journal de Droit international Privé, г. 1897, стр. 326). Сѫдътъ казва, че чл. 59 отъ закона за Гражданското Сѫдопроизводство има за цѣль да опрѣдѣли компетентностьта между французкитѣ сѫдилища и че французкитѣ закони не могатъ да иматъ за послѣдствие да отдаватъ подсѫдность (juridiction) на чуждестраннитѣ сѫдилища; но тукъ трѣба да се отговори, че принципитѣ на международното право сѫ, които правятъ туй, що не могатъ да направятъ французкитѣ закони. Сѫщо едно рѣшение на Марсилското гражданско сѫдилище отъ 19 мартъ 1896 г., дава надмощие на чл. 14 отъ Code Civile надъ чл. 59 отъ закона за гражданското сѫдопроизводство и признава французкитѣ сѫдилища за компетентни по въпроса за наслѣдство. (Clunet, ibid, год. 1896, стр. 635). — Тукъ може да се цитира, все въ сѫщия смисъль, едно рѣшение на сѫда въ Chambery отъ 25 юни 1867. (Dalloz, 1867. 2.137). Касаело се е за тълкуванието, въ Франция, на завѣщанието на едно лице умрѣло въ Лондонъ; сѫдътъ се е обявилъ за компетентенъ, но при четенето на това рѣшение ясно се вижда, че самиятъ сѫдъ е считалъ това свое опрѣдѣление, като едно отклонение отъ принципитѣ на международната подсѫдность, която би отдала разрѣшаването на това дѣло на английското правосѫдие.

Но онова, което е особенно забѣлѣжително, е факта, че французката юриспруденция, въпрѣки чл. 14 отъ Французкия Code Civil, е сама тя приложила многократно, истинскитѣ принципи на международното право и е признала компетентностьта на чуждестраннитѣ сѫдилища за тѣзи наслѣдства, които сѫ открити въ чужбина.

Най-поразителното (frappant), въ това отношение рѣшение произлиза отъ нашето най-върховно сѫдилище, Касациония Сѫдъ. Касаело се е, за наслѣдството на една французойка, Госпожа Parrain, починала въ Римъ, гдѣто е било мѣстожителството ѝ; и наслѣдството е било само движимо (purement mobiliére). Въ завѣщанието си, тая госпожа е оставяла за универсаленъ наслѣдникъ г. Murphy, датски подданикъ, но който е билъ единъ подставенъ (привиденъ, fiduciaire) наслѣдникъ, нѣщо като изпълнитель на завѣщанието ѝ; единъ отъ братята на покойната е завелъ искъ противъ мѫжа ѝ, който отъ

дълги години се е билъ завърналъ да живѣе въ Франция, а така сѫщо и противъ изпълнителя на завѣщанието, за ликвидация и подѣлба на наслѣдството на госпожа Parrain прѣдъ Окр. Сѫдъ въ Парижъ (Tribunal de la Seine). — Това сѫдилище се е обявило за компетентно съ рѣшение отъ 2 дек. 1862 год.; госп. Murphy аппелира и Аппел. Сѫдъ въ Парижъ, съ рѣшение отъ 14 дек. 1863 год., унищожи това рѣшение и постанови, че французкитѣ сѫдилища не сѫ компетентни да разрѣшаватъ спорове по това наслѣдство, понеже покойната е имала за мѣстожителство Римъ, по врѣме на смъртьта си, и че въ Римъ се е и открило това наслѣдство. — Касационна жалба е била подадена, но е била оставена безъ послѣдствие. Рѣшението на Кассац. Сѫдъ казва, че ликвидацията на това наслѣдство *трѣбва да се направи въ Римъ*, *въ мѣстото*, *гдѣто наслѣдството е било открито*. (Cass. 21 юния 1865, Dalloz 1865, 418). Въ течението на този процесъ чл. 14 отъ Code Civil не е билъ посочванъ (invoqué); той е билъ считанъ безъ съмнѣние неприложимъ, понеже той говори за *сключени задължения* (obligations contractées) и че въ случая въпроса се е касаелъ само за искъ за унищожението на едно завѣщание (action en nullitè de testament). — Въ всѣки случай, това рѣшение е твърдѣ забѣлѣжително, понеже то показва, че правилото за компетентность възприето отъ частното международно право по искове за наслѣдства, се прилага въ Франция, щомъ като чл. 14 отъ Code civil не се яви по срѣдата.

Това рѣшение не е впрочемъ само.— Едно опрѣдѣление на Tribunal Civil de la Seine, отъ 13 юли 1885, приема сѫщо за компетентно чуждестранното сѫдилище, въ случай че покойния е ималъ мѣстожителство въ чужбина. (Clunet, Journal de Droit International privé, год. 1886, стр. 468).

Въ други случаи, Французкитѣ сѫдилища прилагатъ правилото, което опрѣдѣля юридическата компетентность споредъ мѣстото на откриванието на наслѣдството, *когато приложението на това правило е въ тѣхна полза*. Така, Париж. Апел. сѫдъ е постановилъ на 20 мартъ 1896, че само *Французскитѣ сѫдилища сѫ единствено компетентни* за да разглеждатъ споровете по едно наслѣдство открито въ Франция. Касаело се е за единъ чужденецъ живущъ въ Франция, който е умрѣлъ тамъ (Clunet, год. 1896, стр. 402). Така сѫщо, сѫдилището (Tribunal) въ Nancy, е постановило че искъ за

наслѣдство би трѣбало да бжде заведенъ прѣдъ онова французко сждилище, въ чийто окржгъ наслѣдството е било открито, макаръ и да се е касаелъ за недвижими имущества, които се намиратъ въ Елзасъ (Tribunal de Nancy, 30 юли 1895, Clunet, год. 1896, стр. 405). Тукъ може сжщо да се цитира и друго едно рѣшение на Париж. Аппелат. сждъ, отъ 19 юния 1894, което подразумѣваемо приема, че международната компетентность по въпроси касателно наслѣдството, се подчинява на принципа исказанъ въ чл. 59, § 6, 3-о, на французкия Code de procédure civile.

Всичкитѣ тѣзи рѣшения ни показватъ че, ако французката юриспруденция не бѣше свързана съ чл. 14 на Code civil, тя лесно и единодушно би възприела принципа, който ние искаме да установимъ, като истинско-научно правило на частното международно право, и който принципъ дава компетентностьта на онова сждилище, въ чийто окржгъ наслѣдството е било открито.

Рѣшенията на французкитѣ сждилища показватъ въ сжщото врѣме, че въ онѣзи държави, въ националнитѣ закони на които не сжществува членъ подобенъ на чл. 14 отъ нашия Codi civil, този трѣба да бжде принципа, който да служи за основа на юриспруденцията.

Въ заключение по този първи пунктъ долуподписаният твърдя, че Софийския окр. сждъ би трѣбвало да се обяви за некомпетентенъ, понеже наслѣдството е било открито въ Букурещъ, гдѣто г. Евл. Георгиевъ е ималъ мѣстожителство си.

II.

Българското правителство има ли качество, за да дѣйствува отъ името на онѣзи, чиито права то иска да защищава?

Всичко е чудновато въ този процесъ. Въ него ние виждаме едно правителство да завежда *искове отъ чисто частно право* (actions de pur droit privé) прѣдъ своитѣ собствени сждилища, искове, които принадлежатъ на частни лица отъ *чуждо подданство. Това е едно становище, толкова парадоксално, щото човѣкъ мжчно може да го разбере.*

Но нека да установимъ, прѣди всичко, главния пунктъ.

Българското правителство се застжпя за да защити интереситѣ на българскитѣ общини, находящи се въ турски провинции. Прочее, тѣзи части отъ населението, които отъ етническа точка зрѣние, сж членове на *българската раса* и които, възможно е нѣкой день да се съединятъ съ братята си, не се намиратъ *днесъ* въ прѣдѣлитѣ на *Българската Държава*; а сж подданици на друга държава, Отоманската Империя.

Въ това не може да има съмнѣние отъ глѣдна точка на европейското публично право. Никакво съмнѣние не може сжщо да има по този въпросъ и споредъ българскитѣ закони. Така, чл. 2 на закона отъ 26 февруарий 1883 г. (княжески указъ № 121) счита за български подданици само тѣзи отъ турскитѣ подданици, които въ врѣме на обявяването на освободителната война, сж имали мѣстожителство или пъкъ сж били родени въ прѣдѣлитѣ на Княжеството. (глед. по този въпросъ Naoum V. Yantsheff, La Bulgarie et l'étranger, la nationalité bulgare, . . . теза поддържана прѣдъ Лозанския факултетъ въ 1892 година).

По какво необяснимо и неоправдаемо измѣстване на суверенитета, Българското правителство има претенцията да се наложи като задълженъ покровитель на едно население, което не е подчинено на неговата властъ? Върховния законъ въ международното право е *взаимностьта* (la réciprocité); всѣкога трѣбва да се дѣйствува по такъвъ начинъ, щото слѣдваното правило да може да бжде обърнато и приложено и въ обратната му смисъль. Българското правителство наклонно ли ще бжде да приеме обратното отъ страна на чуждестраннитѣ правителства?

Този пунктъ е толкова очебиющъ, щото струва ни се излишно е да настояваме: правилно установенитѣ правителства не могатъ да покровителствуватъ тѣзи, които не сж тѣхни подданици. *Отъ друга страна, претенцията на Българското правителство е толкова анормална, щото нѣма прецеденти да й се противопоставятъ и само здравия разсждъкъ трѣбва да бжде достатъченъ.* Обяснимн сж дипломатическитѣ постжпки, които едно правителство може да прѣдприеме извънъ прѣдѣлитѣ на държавата, за да защити интереситѣ си въ чужбина; никой, обаче, не може да разбере единъ *сждебенъ искъ*, заведенъ въ името на политический ин-

тересъ на една държава поради частни интереси, вънъ отъ неговата територия.

При това, липсата на качество на Българската държава не се основава само на горѣказаното обстоятелство, а именно, че тѣзи които тя желае да прѣдставлява сж чюжденци за нея, подчинени на единъ чуждъ суверинитетъ. Тази липса е резултатъ още и отъ това, че иска който тя завѣжда противъ г. Гешова е единъ *искъ отъ чисто частно право* (action de pur droit privé), една *креанса* принадлежаща на частни лица противъ частно лице.

А поради много причини, не влиза въ мисията на правителството правото да замѣстя частнитѣ личности и да завѣжда, отъ тѣхно име, искове, които тѣмъ принадлежатъ. Правителствата иматъ дългъ да бдятъ за общитѣ интереси, за реда, полицията и народната безопастность. Прѣдъ сждилищата специялно неговитѣ чиновници могатъ да защищаватъ само *публичнитѣ интереси*, или имотитѣ на Държавата, т. е. да завеждатъ искове, които никое частно лице не притежава и които никой не би ималъ правото да заведе, ако държавнитѣ служители не биха се били натоварили съ тѣхъ. Но въ какво заблуждение (aberration), въ какво неоправдаемо забъркване (confusion iujustifiable) трѣбва да бжде едно правителство, за да може да поиска по сждебенъ редъ завѣти направени на частни лица? Ще ли му бжде позволено, да си присвои по този начинъ всичкитѣ креанси, всичкитѣ имоти на подданицитѣ си? Да пледира на тѣхно мѣсто и най-сетнѣ, защото тамъ е послѣдната цѣль на Исковата молба, да прибира въ каситѣ си суми, които се длъжатъ другиму? На какви опастности, на какви изненади, на какви грабежи (spoliations), гражданитѣ на една държаза биха се изложили съ вмѣшателството, всѣкога възможно, на тозъ официозенъ и страшенъ покровитель (de ce protecteur officieux et redoutable)? Тукъ има редъ съображения отъ най-висшъ интересъ и които сж съвсѣмъ чужди на въпрса за подданството, когато даже неизвѣстнитѣ щедрости (libéralités inconnues) за които се претендира, че сж били направени отъ Евл. Георгиевъ, да бѣха били направени на български подданици, пакъ Българското правителство и въ този случай не би имало качеството да дѣйствува отъ тѣхно име и на тѣхно мѣсто. Всѣкиму — правото му, всѣкиму — ролята му. Нищо не би било толкова

опасно, колкото създаването на подобенъ прецедентъ; това би било една грѣшка, на която най-напрѣдъ Българското правителство ще почувствува гибелнитѣ послѣдствия. Добрата администрация на правосѫдието иска, щото всѣки да защищава своитѣ права: една *държава* не може, слѣдователно, да завежда прѣдъ сѫдилищата искове, които принадлежатъ на *общини* или *частни лица*, даже и когато тѣ сѫ нейни поданници.

За да бѫде исковата молба на Българската държава приемлива, би трѣбвало щото държавата сама̀ да се прѣдставеше като морална личность (юридическо лице) отъ публичното право, назначена и надарена отъ завѣщанието, чието испълнение тя иска. А между това, цѣлата искова молба на държавата, всичкитѣ събрани отъ държавата свидѣтелски показания доказватъ противното: че за нея сѫ се отнасяли тѣзи щедрости (libéralités), сама̀ тя признава това.

Прочее, даже и да сə докажеше, че завѣти сѫ били направени отъ г-нъ Евл. Георгиевъ за въ полза на българитѣ въ Македония, *тѣзи послѣднитѣ*, а не Българ. Правителство би трѣбвало да заведатъ иска. Противното рѣшение би докарало прѣко до едно безисходно положение: да прѣдположимъ, че едно рѣшение би било взето въ една или друга смисъль отъ българскитѣ сѫдилища по иска заведенъ отъ Правителството; каква ще да бѫде стойностьта на това рѣшение по отношение на сѫщинскитѣ завѣтници? И какъ г-нъ Гешовъ би се защитилъ, по-послѣ срѣщу тѣзи послѣднитѣ, ако и тѣ лично биха се рѣшили единъ день да заведатъ, било прѣдъ Българскитѣ, било прѣдъ Ромѫнскитѣ сѫдилища, иска, който тѣ лично биха имали право безспорно да заведатъ въ случай, че фактитѣ биха се доказали?

Тая крайна неприемливость, която се противопоставя на Българското правителство, за че то нѣма качеството да упражни искъ, който не му принадлежи, не трѣбва да се смѣсва съ французката аксиома „Nul ne plaide par procureur“. Това правило, което е специално на традициитѣ въ французкото право значи само: че не е позволено на единъ човѣкъ да води искъ прѣдъ сѫдилищата чрѣзъ единъ повѣренникъ, чието име само̀ фигурира въ сѫдопроизводственнитѣ актове, до като името на истинския заинтересованъ участникъ не фигурира. Французския законъ иска щото името на истинския истецъ да фигурира въ инстанцията. Но

въ Държавитѣ, дѣто това правило не е прието, трѣбва поне иска да бжде заведенъ отъ нѣкого, който има *качеството* за да дѣйствува, т. е. или отъ самото заинтересовано лице, или отъ неговия специаленъ пълномощникъ, или отъ законния неговъ прѣдставитель. А Българското правителство не е, нито прѣдставитель, нито пълномощникъ на общинитѣ въ Македония и Цариградъ, чиито права то иска да поддържа. Тази функция не влиза въ атрибутитѣ на неговия суверинитетъ и то нѣма качество за да дѣйствува (agir) противъ г-на Гешова, сжщо така, както не би имала това качество и нѣкоя Българска община, нѣкое Дружество или нѣкое частно лице, които биха се заинтересовали за сждбата на неосвободенитѣ още Българи.

III.

Кои сж фактитѣ, които Българската правителство трѣбва да докаже и какъ трѣбва то да ги докаже за да сполучи съ молбата си?

Исковата молба на Българското Правителство съдържа твърдението за извѣстни факти, които могатъ се раздѣли така

1) То подържа, че сж сжществували други завѣщателни разпореждания на г. Евл. Георгиевъ, извънъ саморжчното му завѣщание отъ 1882 год. и кодициллитѣ му, които го придружаватъ.

2) То претендира да познава съдържанието и прѣдмета на тѣзи допълнителни разпореждания.

3) То твърди, че тѣзи книжа сж изчезнали прѣзъ нощьта, въ която е послѣдвала смъртьта на завѣщателя.

Като всѣки истецъ и Българското Правителство трѣбва да докаже фактитѣ, на които то се облѣга, и които съставляватъ условието за сжществуванието на правото му. Но трѣбва прѣди всичко да се попита, по какъвъ начинъ това доказвание би могло да стане.

Начинъ за прѣдставяние на доказателствата.

Въ Франция, въ Италия и въ Ромжния, доказванието въ този случай е позволено *съ всички възможни срѣдства* (чл. 1348 отъ франц. Code civil; чл. 1348 отъ итал. Code civil; чл. 1198 отъ ромжн. Code civil). Това е, защото тука има

една повелителна причина за да се отмѣни общото правило, което изисква писменото доказателство; писмения документъ що притежаваше кредитора изчезналъ по единъ (неочакванъ) непрѣодолимъ (fortuit) начинъ или пъкъ чрѣзъ дѣйствието на трето лице; необходимо е, да му се спомогне, като му се позволи замѣстванието съ всички позволени отъ закона срѣдства, документа що е той загубилъ и който би му послужилъ за лесно и редовно доказателство.

Обаче трѣбва щото кредитора да прѣдстави *убѣдителни и сигурни доказателства* (convaincantes et sûres) за това, което той твърди (allègue); позволено му е, да замѣни *писмения документъ* съ *свидѣтелски показания* (temoignages) или съ *факти; но той не се освобождава отъ обязанностьта да докаже* (mais on ne le dispense pas de faire sa preuve). — Не е, слѣдователно, достатъчно той да прави праздни сѫждения (raisonnements en l'air), които да докарватъ до нѣкакви си хипотетични заключения или до прости (simples) възможности; изисква се отъ него да докаже напълно и изцѣло (preuve pleine et entiére) това що той твърди, да разпръсни всичкитѣ тъмноти (nuages) по начинъ, щото сѫдията да се убѣди напълно (certitude complète).

Навсѫдѣ, сѫдилищата си даватъ отчетъ за твърдѣ голѣмата опасность, що прѣдставляватъ въ подобни случаи доказателствата, основани на свидѣтелски показания или на презумции; тѣ приематъ твърдѣ прѣдпазливо подобни доказателства и само тогазъ, когато фактитѣ имъ се покажатъ добрѣ установени. Сѫщо такова и съ право е било мнѣнието и на Букурещкия Апелативенъ Сѫдъ, въ рѣшението му отъ 29 априлъ 1903, съ което е отхвърлилъ искътъ на Горановитѣ наслѣдници противъ г. Гешовъ.

Такова сѫщо е и мнѣнието на французката юриспруденция, както то се вижда отъ рѣшението на Французкия Касационенъ Сѫдъ отъ 24 юлия 1860 (Dalloz. 1864, 1—334). Касаело се е въ случая, за едно завѣщание, направено въ S-t Domingue, французка колония прѣди революцията отъ 1789 год. Това завѣщание е било видено и четено отъ нѣколко лица. Не е могло и да има съмнѣние, нито за неговото сѫществувание, нито за съдържанието му; само че то е било загубено посредъ кланетата и пожаритѣ, които сѫ били прѣдизвикани отъ бунта на негритѣ, който бунтъ тури край на

френското владичество въ острова. При подобни условия, понятно е, че сѫдилищата сѫ заповѣдали изпълнението на това завѣщание сѫщо така, както то би станало, ако би имало възможность да имъ се прѣдставеше самото завѣщание.

И така, на Българското правителство трѣба да се позволи да докаже чрѣзъ свидѣтели или чрѣзъ презумпции всичкитѣ факти, които то твърди; но като се задлъжи щото сѫщеврѣменно да установи по начинъ *сигуренъ и точенъ* (sûre et précise*)*, като не остави *никакво съмнѣние* въ умътъ на сѫдията.

Отъ тази глѣдна точка, добрѣ е да се забѣлѣжи че приведенитѣ въ Исковата молба свидѣтелски показания трѣбва да бѫдатъ провѣрени и грижливо изслѣдвани, защото всѣко доказателство чрѣзъ свидѣтели допуща винаги свободното обсѫждание (la libre discussion) и възможностьта на противното доказателство отъ отвѣтната страна.

Прочее, и като допустнѣхме, че свидѣтелскитѣ показания сѫ изцѣло вѣрно приведени въ Исковата молба, очевидно е, че прецизни (точни) факти, които могатъ да послужатъ за доказателства, липсватъ до днесь, и че въ нея нѣма друго освѣнъ хипотези и прѣдположения (conjectures) на хора, *които никога не сѫ нито видѣли, нито чели завѣщанието*. Това не сѫ *доказателства*, а мнѣния и възможности (possibilités) и нищо повече. Достатъчно е човѣкъ да прочете безпристрастно исковата молба на правителството, за да види че доказванието (la preuve), което човѣкъ е въ право да очаква отъ нея, далечъ не е направено (est bieu loin d'avoir fait réellement la preuve).

Българското правителство е постѫпило съ своята анкета (за обезпечение на доказателствата) по единъ съвсѣмъ необикновенъ начинъ (dans une forme tout-a-fait insolite). На распитанитѣ лица не е билъ задаванъ въпроса да кажатъ туй що тѣ *знаятъ*, що тѣ сѫ *видѣли и чули*; не, тѣ сѫ били распитани само за туй, що тѣ *мислятъ* и понеже тѣхнитѣ убѣждения, отчасти поне съотвѣтствуватъ на туй, което правителството желае да установи, послѣдното заключава, че твърдѣнието (sa prétention) му по този начинъ е станало правдоподобно, че то е основано на презумции. Въ ничия страна на свѣта не може да се счете това за *доказателство чрѣзъ презумпции*. Презумпцията се опира на *факти* извѣстни и неоспорими (certains et indiscutables), на материални *бѣлѣзи* (indices mate-

riels); тя не може да почива на едно мнѣние на нѣкой си псевдо-свидѣтель (pseudc-témoin), нито пъкъ на една проста вѣроятность (probabilité) извадена и самата тя отъ едно друго разсѫждение (etablie elle même par un autre raisonnement).

Изслѣдвание на горѣказанитѣ три точки.

Първи пунктъ. Българското правителство доказва ли, че наистина е сѫществувало едно второ допълнително завѣщание, или поне документи съдържащи интимнитѣ разпореждания на завѣщателя за употрѣбление на остатъка отъ неговото богатство?

Ако то нѣма да прѣдстави други доказателства освѣнъ онѣзи, които се съдържатъ въ анкетата, направена по негово искание за обезпечение на доказателства, прѣзъ мѣс. мартъ 1906 г., може безъ колебание да се отговори, че нищо не е доказало.

Правителството се основава на нѣкаква си подутость на плика, въ който се съдържало завѣщанието; пликътъ билъ подутъ защото билъ съдържалъ повече книжа, а не само завѣщанието.

Но ето единъ пръвъ отговоръ: това обстоятелство, това материално състояние на плика въ деня на смъртьта на Евл. Георгиевъ е *единъ недоказанъ фактъ.* Нѣкой го билъ казалъ, но той е могълъ да се излъже; какъ може да се провѣри това негово казвание? Може би, пликътъ да е изчезналъ отколѣ вечъ. Недопустимо е, да се обоснове цѣлъ единъ процесъ върху единъ толкова малко сигуренъ и днесъ недоказваемъ фактъ. И съ пълно право Букурещкия апел. сѫдъ е отказалъ да вземе подъ внимание това съображение. Този пунктъ не е установенъ. Толкозъ повече, че подутия изгледъ на единъ пликъ, служилъ дълги години, може да се обясни по съвсѣмъ другъ начинъ, а не поради присѫтствието на други нѣкои книжа. Тази негова подутость може да е била причинена само отъ туй, че завѣщанието е бивало често изваждано, наново туряно, пакъ изваждано и пр. и пр.

Но и да бѣше даже този фактъ установенъ, правителството не би направило ни крачка напрѣдъ. Този пликъ билъ съдържалъ и други книжа, а не само завѣщанието? Нека бѫде тъй. Но знаеме ли ние какви сѫ били тѣзи книжа? Имали ли

сѫ тѣ нѣкакво съотношение съ самото завѣщание? И ако е имало таквозъ, не сѫ ли могли тѣ да бѫдатъ чисто и просто нѣкакви *черновки* или *проекти*, които завѣщателя е приготовлявалъ и оставялъ да узрѣятъ, прѣди да ги направи окончателни съ прѣписванието имъ въ завѣщанието си. Всички прѣдположения (conjectures) сѫ позволени; ни едно не е доказано, ни едно не може да се провѣри. А даже и да бѣше доказанъ, този малъкъ фактъ не би ималъ значението, което правителството му отдава; той не би могълъ да служи за база на единъ искъ.

Исковата молба употрѣбява и други срѣдства. Чиновници отъ банката били видѣли господаря си, на нѣколко пѫти, да изважда завѣщанието си отъ желѣзната каса и да прави бѣлѣжки по него прѣди да заминава на пѫть. Но тѣ не знаятъ какво е той правилъ. Той е могълъ да притурва, да изважда, да поправя, но тѣ не могатъ да кажатъ, какви сѫ били тѣзи поправки; господаря имъ нищо не имъ билъ казалъ, нищо не имъ билъ съобщилъ; невъзможно е даже точно да се узнае спорѣдъ показанията на свидѣтеля Николаевъ, дали прибавкитѣ направени отъ г-нъ Евл. Георгиевъ сѫ били написани върху самото му завѣщание или на отдѣлни листове. Всичко що може да се констатира,—и то не е фактъ отъ абсолютна сигурность— е, че тѣзи различни поправки се отнасятъ къмъ годинитѣ, прѣзъ които г-нъ Евл. Георгиевъ е прибавилъ кодицили къмъ първоначалното си завѣщание. Прочее, това по-скоро би доказало че други завѣщателни разпореждания отъ страна на покойния, освѣнъ кодициллитѣ му, не сѫ сѫществували. Въ заключение отъ всичко това нищо не е изяснено, нищо отъ туй що би трѣбвало да се знае, не е доказано.

Най-сетнѣ приведени сѫ въ исковата молба разговоритѣ на нѣкои свидѣтели съ покойния г. Ев. Георгиевъ, въ които разговори послѣдния билъ изказалъ мисъль да остави богатството си на своето отечество, или поне за (заведения) фондации полезни на бълг. отечество. Но приведенитѣ фрази ако биха могли да бѫдатъ и по-формални и по-прецизни, пакъ не биха могли да установятъ сѫществуванието на едно завѣщание. Даже и да бѣ завѣщателя твърдилъ и заявилъ (affirmer et déclarer) — нѣщо което никакъ не слѣдва отъ събранитѣ свидѣтелски показания — че неговото лично и установено намѣрение е било да остави завѣщание въ тая именно смисъль,

това не би доказало, че той наистина е оставилъ такова. Колко хора умиратъ, безъ да могатъ да осѫществятъ намѣренията си! А между това, съ системата която предполага да установи Българското правителство, завѣщанията би станали излишни: устнитѣ заявления на покойния, изнесени отъ единъ или двама свидѣтели, би били достатъчни: ще да заявятъ че той е завѣщалъ, по начинъ да се испълнятъ намѣренията му, които му се приписватъ и че завѣщанието му се е изгубило, понеже не може да се намѣри. И по този начинъ, би се достигнало да се фабрикуватъ завѣщания, които никога не сѫ сѫществували, и бихме испаднали въ чиста фантазия.

Има ли единъ свидѣтель, *единъ само*, който да е *видѣлъ* това прѣдполагаемо завѣщание? — Не.

Има ли отъ свидѣтелитѣ, *единъ само*, който да твърди че е приелъ отъ г. Евл. Георгиевъ формалната декларация, че едно второ завѣщание е сѫществувало? — Не.

А тогава, гдѣ е доказателството, което съ право трѣбваше да се очаква отъ истеца? — *То не е още направено.*

Като не притежава никакво прѣко доказателство за сѫществуванието на тѣзи въображаеми допълнителни разпореждания, Българското Правителство се хвърля въ разни сѫждения и прѣдположения. То прѣдприема да докаже, че г. Гешовъ е само единъ привиденъ наслѣдникъ, едно подставено лице, и че завѣщательтъ не е ималъ никога намѣрението да го облагодѣтелствува лично, като му остави по-голѣмата часть отъ богатството си.

А на какво се основава това заявление?

На различни доводи: 1) На туй, че завѣщательтъ билъ прѣдвидѣлъ, че г. Гешовъ могълъ да се откаже отъ неговитѣ щедрости и че билъ оставилъ други лица за да го замѣстятъ; а отказва ли се човѣкъ отъ едно богатство отъ 12—15 милиона лева чисти? 2) На туй, че въ първоначалното завѣщание за г. Гешовъ е имало легатъ отъ 20,000 хиляди лева. Хичъ остава ли се толкова малка сумя на единъ човѣкъ, който ще да прибере толкова милиони? 3) Най-сетнѣ и на туй, че завѣщательтъ се радва, че билъ оставилъ богатството си за прѣуспѣването на отечеството си и че разчитвалъ на г. Гешова да изпълни желанията му.

Нищо отъ това не може никого да убѣди, защото на всѣки единъ отъ тѣзи факти може да се даде смисълъ съвсѣмъ

различна отъ тази, която имъ отдава Българското правителство.

Прѣди всичко трѣбва да се забѣлѣжи, че завѣщанието е било писано прѣзъ 1882 година, когато богатството на г. Евл. Георгиевъ е било значително по-малко отколкото въ деня на смърьта му. Тогава той е могжлъ да мисли че е, почти изчерпалъ актива си съ тяжеститѣ, (charges) съ които той е натоварилъ универсалния си наслѣдникъ и то главно съ основанието на едно више училище въ България, за което той е прѣдвидѣлъ една сума отъ шесть милиона. Това е единъ отъ *първостепенна важность фактъ* (fait capital), когото Българското правителство прѣдпазливо прѣмълчава, защото само туй обстоятелство дава на различнитѣ части на завѣщанието една съвсѣмъ друга физиономия. Твърдѣ лесно се разбира тогазъ заключителната фраза, въ която завѣщателя се радва, гдѣто е можалъ и той да подпомогне за величието и прѣуспѣванието на отечеството си, защото единъ подаръкъ отъ шесть милиона е единъ царски подаръкъ, съ който г. Евл. Георгиевъ е могълъ справедливо да се гордѣй. А лесно се разбира тогазъ, понеже тази фондация е била още само проектъ, гдѣто завѣщателя, като свършва, моли своя универсаленъ наслѣдникъ и изпълнителитѣ на завѣщанието си точно да изпълнятъ намѣренията му. Всичко туй е и твърдѣ естественно и твърдѣ ясно.

Трѣбва даже да се каже че Българското правителство и тукъ, както и на много други мѣста, испада въ противорѣчия.[1])

Какво трѣба да се помисли за единъ човѣкъ като Евл. Георгиевъ, когото ни прѣдставляватъ отъ распита на свидѣтелитѣ отъ мѣсецъ мартъ 1906 г., като единъ твърдѣ осторожень човѣкъ,

---

[1]) Бихме се много распространили, ако искахме да покажеме всичкитѣ противорѣчия на Исковата молба. Едно отъ тѣзи противорѣчия е толкова голѣмо (enorme) щото невъзможно ни е да го прѣмълчиме. Исковата молба ни посочва г. Евл. Георгиевъ, като човѣкъ, който прѣзъ цѣлия си животъ се е страхувалъ да не би да остави едно завѣщание, което би могло да бжде унищожено отъ ромжнскитѣ сждилища слѣдъ смъртьта му. И този истий человѣкъ, съвѣтванъ отъ единъ опитенъ адвокатъ, какъвто е билъ госп. Веричану, щѣлъ билъ да остави въ сжщия пликъ, до завѣщанието си, секретни документи, които биха били за всичкитѣ му завѣщателни разпореждания една причина за очевидно и несъмнѣно унищожение (une cause de nullité èvidente et certaine)? Всичко, туй е въпиюща неправдоподобность (Tout céla est criant d'invraisemblance). А за да я повѣрватъ, Исковата молба е съчинила единъ сжщински романъ. Г. Евл. Георгиевъ билъ прѣдвидѣлъ точно какъ щѣли работитѣ да станатъ слѣдъ смъртьта му; той нарочно билъ оставилъ тѣзи документи тамъ за да били могли наслѣдницитѣ му да ги извадятъ прѣди ромжнския мирови сждия да ги запечатилъ! Това сж дѣтинщини, които не издържатъ никаква критика. (Tout cela est enfantin et ne tient pas debout).

който се страхува да не бжде завѣщанието му онищожено отъ ромжнскитѣ сждилища и който взима всичкитѣ си мѣрки за да останатъ истинскитѣ му намѣрения тайна; какво трѣба да се помисли за този човѣкъ, ако той самъ бѣше изказалъ тази своя тайна мисъль и тайни комбинации, съ една тържественна фраза, която изглежда да бжде нарочно поставена въ завѣщанието му, за да привлече вниманието на тѣзи, които го биха чели слѣдъ смъртьта му? Това би било една неосторожность и една некадърность (une imprudence et une maladresse), които не изглеждатъ да сж били присжщи въ привичкитѣ и въ характера на г. Евл. Георгиевъ, тогазъ когато, ако пъкъ на тази заключителна фраза се дадеше тълкуванието, каквото азъ ѝ дадохъ, тя става лесно разбираема (elle se comprend à merveille) и не съдържа нищо тайнствено, нищо опасно: тя се отнася само къмъ съдържанието на завѣщанието; тя прави намѣкъ само на завѣтитѣ и фондациитѣ, що се намиратъ въ завѣщанието, и тя излиза отъ единъ човѣкъ, който, на врѣмето когато я е писалъ, счита че е направилъ за отечеството си всичко що му е било възможно.

Колкото за другитѣ аргументи, какво доказватъ тѣ? Единственно че г. Евл. Георгиевъ, като всѣки остороженъ и прѣдвидливъ завѣщатель, е мислилъ че бждящи обстоятелства биха могли да попрѣчатъ на г. Гешова да приеме това, съ което го той натоварваше, и по тази причина е взелъ мѣркитѣ си да субституира нему друго едно лице, (да го замѣсти), и на послѣдньото — трето. Всичко това е твърдѣ нормално, твърдѣ често правено и неможе нищо да докаже противъ естеството на универсалния легатъ направенъ г. Гешову (contre la nature même du legs universel fait à M. Guèchoff).[1])

Най-сѣтнѣ 20.0000 лева, завѣщани на г. Гешова не сж друго освѣнъ една твърдѣ често практикувана прѣдпазливость (précaution très usuelle); завѣщателя е можалъ да предвижда недостигъ на актива си, той е можалъ да се опасява отъ измѣна на сждбата (щастието revers de fortune) зная ли още какво? Той е поискалъ щото наслѣдника му, натоваренъ съ испълнението на послѣдната му воля, а това изпълнение е

[1]) Строгитѣ изрази, съ които г. професоръ Фаденлехтъ оцѣнява този аргументъ на Исковата молба, като го нарича единъ *юридически парадоксъ* и като казва че тѣ издаватъ едно *необикновенно юридическо невѣжество* (стр. 26 отъ прѣвода на французкия языкъ) ми се виждатъ напълно заслужени.

било могло да бѫде нѣщо дълго и трудно, да не остани съ праздни рѫцѣ, и за това оставилъ му е, за всѣки случай, една малка сума. Това се срѣща въ много завѣщания, безъ нѣкога нѣкой да е поискалъ да извади отъ него едно, неблагоприятно за универсалния наслѣдникъ, заключение. Така, апелативния сѫдъ въ Bordeaux е рѣшилъ, че частний завѣтъ (легатъ) направенъ въ полза на универсалния наслѣдникъ никакъ (n'implique) не съдържа въ себе си, че последния е само единъ изпълнитель на завѣщание (Bordeaux 13 май 1895 година. Dalloz 1895, 2.439). Другъ примѣръ за единъ универсаленъ наслѣдникъ, натоваренъ съ тяжести и комуто завѣщателя е поискалъ да осигури, съ единъ специаленъ завѣтъ, едно минимално възнаграждение отъ 10.000 лева. (Bourges 11 януарий 1887, Dalloz, 1887.2.80): този универсаленъ наслѣдникъ е билъ при все това признатъ за истински, назначенъ за своя собствена смѣтка.

Трѣбва, да се забѣлѣжи, че този завѣтъ е билъ унищоженъ по-кѫсно отъ самия завѣщатель. Какъ може да се обясни това отмѣнение инъкъ, освѣнъ че г. Евл. Георгиевъ видѣлъ единъ день богатството си значително увеличено и че ще да остане за универсалния наслѣдникъ безсъмнѣно едно по-голѣмо възнаграждение, слѣдъ изпълнението на всичкитѣ му тяжести?

Така, това отмѣнение на завѣта отъ 20,000 лева е единъ твърдѣ убѣдителенъ аргументъ въ полза на г. Гешова: той доказва, ако има за това нужда отъ доказване, искренностьта и дѣйствителностьта на неговия универсаленъ легатъ.

Какво да кажемъ за другитѣ нѣколко аргументи, дадени въ Исковата молба? Дава се въ нея като аргументъ факта, че субституиранитѣ на г. Гешова лица, въ случай, че той не приемеше да стане универсаленъ наслѣдникъ, не били негови роднини, нито пъкъ сѫ роднини помежду си. Казва се сѫщо, че завѣщательтъ нѣмалъ никаква обичь лично за г. Гешова, понеже не оставилъ за наслѣдници, на негово мѣсто, дѣцата му. *Човѣкъ остава смаянъ прѣдъ аргументи отъ такава бѣдность* (On reste confondu devant des arguments d'une pareille pauvreté). Г-нъ проф. Фаденхехтъ въ своята толкова ясна и толкова методическа консултация е вече добрѣ осѫдилъ тѣзи толкова несериозни доводи, съ такава логика и съ такава сила,

щото излишно ще да бѫде да се настоява повече за тѣхното опровержение.

Би могло да се вематъ и разгледатъ едни слѣдъ други всичкитѣ идеи и факти, посочени въ исковата молба на Българското правителство и да се докаже материялната неточность на едни и безсилието на други (peu de force) отъ точка зрѣние на логиката (au point de vue du raisonnement).

Азъ ще да се спрѫ само върху единъ пунктъ, защото той е характеристиченъ. Българското правителство иска да установи, че г. Евл. Георгиевъ не е ималъ никога намѣрение да остави милионитѣ си на г. Гешова и че той е искалъ да остави послѣдния само за единъ привиденъ наслѣдникъ (legataire apparent) А между това, самъ г. Евл. Георгиевъ се е погрижилъ да отговори на тази претенция. — Въ кодицила си отъ 1891 г., писанъ по едно врѣме, когато богатството му е несъмнѣнно било много по-голѣмо отколкото въ 1882 год., той казва буквално, *че всичко що остане отъ имането му слѣдъ изпълнението на завѣтитѣ, направени въ завѣщанието му, ще се вземе и наслѣди отъ г. Гешова.* Какво може да се иска повече? Никога завѣщатель не се е изразилъ съ думи по-изрични отъ тѣзи. Кой универсаленъ наслѣдникъ би билъ отъ днесъ нататъкъ запазенъ отъ подозрѣние и отъ рекламации, ако тезата на Българското правителство се приемеше?

Невѣроятностьта на претенцията на Българското правителство испъква отъ всѣки фактъ на дѣлото. Бихме ли могли да си обяснимъ поведението на единъ човѣкъ като г. Евлогий Георгиевъ, който е назначилъ трима универсални наслѣдници, които идватъ да поематъ наслѣдството единъ при отстранението на другитѣ (venant à sa succession à dèfaut l'un de l'autre); който е назначилъ цѣла група изпълнители на завѣщанието си, които винаги да бдѭтъ върху първитѣ; който е ималъ прѣдвидливостьта да имъ назначи замѣстници, въ случай че тѣ биха умрѣли; и който сѫщеврѣменно би прѣнебрѣгналъ (négligerait) да имъ съобщи, поне устно, своитѣ тайни намѣрения, за изпълнението на които бдителностьта (surveillance) прѣдлежеше да бѫде общата тѣхна мисия? — Каква несъобразность (incohérence), какво лекомислие, каква забрава трѣба да се прѣдположи и припише, че е ималъ завѣщательтъ?

— Какъ! той не би казалъ нищо на тѣзи, които специално натоварваше съ изпълнението на намѣренията си, а би издалъ своята тайна на единъ непознатъ, като този Драганъ Цанковъ, който претендира да бъде хранителя на тази тайна! Всичко туй е толкова невѣроятно, щото само то е достатъчно да срути много по-солидни аргументи отъ тѣзи, които Българското Правителство прѣдставя за подкрѣпа на своя искъ.

Напротивъ, ако тълкуваме дѣлата на г. Ев. Георгиевъ, съгласно показанията направени прѣдъ Илфовското сѫдилище на 9 ноемвр. 1906, отъ адвоката му, г. Веричано, единственото му прѣко повѣрено въ мисъльта му лице, единственото, което е имало положителни свѣдѣния върху завѣщателнитѣ му намѣрения, — тогава всичко туй, що г. Ев. Георгиевъ е направилъ, става и ясно и разумно. Може ли достовѣрностьта що иматъ думитѣ на г. Веричано, тоя, който е единъ истински свидѣтель, говорящъ онова що знае, да се уравновѣсява и избърше отъ показанията събрани въ обезпеч. производство на Българското правителство? Отъ една страна едно пълно съотвѣтствие и съгласие съ всичкитѣ познати факти, а отъ друга невѣроятности, противорѣчия, смѫтни думи,—ето резултатътъ на сравнението.

Съ мѫдрувания подобни на тѣзи, що употрѣблява исковата молба на Българското правителство, ни *едно завѣщание не би могло да устои противъ единъ споръ* (á la discussion).

Най-яснитѣ най-точнитѣ завѣщателни разпореждания биха могли да се изопачатъ по волята на сѫдиитѣ, съ помощьта на прости хипотези, посрѣдствомъ най-несигурнитѣ тълкувания и волята на покойнитѣ би прѣстанала да се почита.

Тогазъ, наистина, качеството на добъръ патриотъ и на голѣмъ филантропъ би било едно отъ най-опаснитѣ: такъвъ единъ човѣкъ би рискувалъ, щото слѣдъ смъртьта му и най-изричнитѣ му разпореждания да бѫдатъ изопачени (travestis) по единъ най-неочакванъ начинъ.

Позволено е, прочее, да твърдимъ, че нито сѫществуването на едно второ завѣщание, нито сѫществуването на тайни инструкции, оставени отъ завѣщателя на универсалния му наслѣдникъ — не е доказало (demontré) въ исковата молба на правителството.

Втория пунктъ. Може ли Българското правителство да докаже, *кой* е щѣлъ да се ползува отъ тайнитѣ инструкции, които то претендира, че сѫ сѫществували?

Даже и да бѣ доказано сѫществуването на книжа, които днесъ липсватъ, това не би било достатъчно, щото иска заведенъ противъ г. Гешова, да бѫде приемливъ. Трѣбва още да се установи, какъвъ е билъ прѣдмета на тѣзи непознати разпореждания и кой би се възползувалъ отъ тѣхъ. Противъ г. Гешова е заведенъ единъ *граждански искъ,* единъ *искъ за прѣдаване на завѣти,* и Българската държава се явява като единъ кредиторъ въ името на прѣдполагаемитѣ наслѣдници (prétendus légataires). *А всѣки кредиторъ трѣбва да докаже правото си.* (or tout créancier doit prouver son titre).

Кой е билъ наслѣдника? Нито българската държава, нито пъкъ посоченитѣ отъ нея свидѣтели не знаятъ това. Всѣки може да прави, споредъ фантазията си, каквито си желае прѣдположения. Това нищо не доказва.

При таквизъ условия, никой на свѣта не може да се прѣдстави прѣдъ което и да било сѫдилище, за да изиска тѣзи прѣдполагаеми завѣти (prètendus legs). — За каква сума и въ чия полза би могълъ да се осѫди универсалния наслѣдникъ? Какъ ще трѣбва да се изпълни едно завѣщание, което никой не е видѣлъ и на което никой не знае съдържанието? *Сѫдебното рѣшение, което би приело подобенъ искъ ще да създаде епоха въ историята на юриспруденцията и бързо би се прочуло — прославило.*

Не трѣба да се смѣсватъ углавната страна съ гражданската страна на въпроса. Ако се докаже, че единъ наслѣдникъ, слѣдъ смъртьта на завѣщателя, е унищожилъ едно завѣщание, което го е лишавало отъ наслѣдството, не ще съмнѣние, че противъ такъвъ единъ наслѣдникъ би могло да се заведе едно углавно прѣслѣдване и да го осѫдятъ на едно *наказание* (peine); но той не би могълъ да се осѫди на *вреди и загуби* въ полза на когото и да било, понеже подобно осѫждане прѣдполага, че е познатъ *наслѣдника* и не се знае, какъвъ е прѣдмета на *завѣта му.* А ние разсѫждаваме върху една хипотеза, споредъ която, ако допустнехме, че е имало друго завѣщание и че то е било унищожено, никой нищо не знае, какво се е съдържало въ това завѣщание, ни кой е билъ завѣтника, ни за каква сума. *Никой слѣдователно*

не може да завежда граждански искъ, ex testamento, по завѣщание противъ г. Гешовъ.

Въ Франция на завѣтницитѣ лишени отъ титула имъ (завѣщанието) по единъ измамливъ начинъ (par un acte frauduleux) се позволява да докажатъ, съ всички срѣдства, факта за сѫществуването на завѣщанието и прѣдмета на завѣтитѣ имъ. (Planiol, Traité du droit Civil, t. 3, 4-ième édition, № 2680, 3; Baudry-Lacantinerie et Collin, Des donations et des testaments, t. 2, № 2787 et 2793, Fuzier-Herman et Carpentier, Repertoire, \ Testament, № 1468); но юриспруденцията е доста строга върху доказателствата, които се искатъ отъ тѣхъ въ подобни случаи и сѫдилищата не се произнасятъ въ тѣхна полза, освѣнъ ако сѫ напълно увѣрени. (Вижте, напр., Cass., 12 Juin, 1882, Dalloz, 1882. 1.299, Grenoble, 6 Août 1901, Sirey, 1903, 2.106).

Въ Ромѫния сѫщо се искатъ точни доказателства (preuves précises) за да бѫдатъ приети исканията на завѣтницитѣ, когато завѣщанието е било унищожено. (Alexandresco, droit ancien et moderne de la Roumanie, p. 411—412).

Смѫтнитѣ твърдѣния, косвенитѣ аллюзии за „благото" и за „величието" на „българското отечество", които сѫ изтъкнати въ анкетата, далечъ нѣматъ нужната яснота, (точность) за да се хвърли пълна свѣтлина върху имената на тѣзи български общини или учреждения, които Българското правителство твърди, че сѫ били оставени да наслѣдатъ отъ г. Евл. Георгиевъ. *Смѣло може да се каже, че при таквизъ условия, мѫчно може да се намѣри въ Франция сѫдилище, което да присѫди комуто и да било врѣди и загуби.* За да се постигне едно присѫждание, въ полза на едно опрѣдѣлено лице, потрѣбно е да се *напише изново* — възстанови загубеното завѣщание. Възможно ли е това?—Очевидно, че не; туй би значило да се замѣсти волята на завѣщателя съ волята на сѫда.

Трети пунктъ. Една послѣдня задача се поставя още:

Ако това тайно завѣщание е сѫществувало, може ли да се докаже, че неговото изчезвание е било противно на намѣренията на г. Евл. Георгиевъ? Може ли да се твърди, че то е сѫществувало въ *деня на смъртьта на завѣщателя,* и че не е самъ той, който го е прѣмахналъ, понеже е желалъ, щото никой да не знае нищо за сѫществуването му?

Ето още една точка, доказванието на която тежи върху истеца, а именно: че е имало унищожение по измамливъ начинъ (soustraction frauduleuse) и *че до послѣдния си день* г. Евл. Георгиевъ е държалъ това изчезнало завѣщание въ сѫщия пликъ, въ който е държалъ и другото.

Ще трѣбва, слѣдователно, Българското правителство, за да сполучи въ иска си, не само да установи сѫществуванието на това завѣщание и да каже какво е то точно съдържало, а ще трѣбва още да докаже кога, какъ и отъ кого е било то унищожено.

Въ двѣ различни дѣла сѫдилищата сѫ заповѣдали, изпълнението на завѣщания унищожени прѣди смъртьта на завѣщателитѣ (Toulouse, 17 Janvier 1897, Dalloz 1877. 2. 5; Poitiers, 16 Juillet 1878, Dalloz 1879. 2. 267). Но и въ двѣтѣ тѣзи дѣла се е знаело безъ никакво съмнѣние, какъ е станала тази работа. Доказано е било, че унищожението на завѣщанието било станало по *измамливъ* начинъ (frauduleuse), че то е било извършено *отъ трето лице* и че завѣщательтъ до послѣднето си издихание е постоянствувалъ въ прѣдишнитѣ си намѣрения. При тѣзи обстоятелства справедливо бѣ да се рѣши, че този измамливъ актъ (fait frauduleux), чуждъ на завѣщателя, трѣбваше да остане и безъ влияние върху дѣйствителностьта на завѣщанието му, и че материалната загуба на документа трѣбваше сѫщо да нѣма никакво послѣдствие, сѫщо така както, ако прѣстѫпното унищожение би станало слѣдъ смъртьта на завѣщателя. Това е и много право и много разумно, *защото всичкитѣ факти сѫ били извѣстни*. Но не е така и съ завѣщанието на г. Евл. Георгиевъ: никой не би могълъ да каже, ни отъ кого, ни кога е било то унищожено, Слѣдователно, то е могло да бѫде унищожено (ако е сѫществувало нѣкога) прѣди смъртьта на г. Евл. Георгиевъ *и то отъ самия него*. Само едничко това съмнѣние би било достатъчно за да се отхвърли иска, щомъ доказателството, което по право се иска отъ истеца не е направено.

Прочее, и по този пунктъ Българското правителство далечъ нѣма на рѫцѣ доказателствата, които сѫ нужди за да оправдае своитѣ твърдения. Напротивъ, отъ протокола на ромѫнския мирови сѫдия, г. Калинеску, отъ 8 юлия 1897, както и отъ показанията на сѫщия, отъ 9 ноември 1906, прѣдъ Букурещкия сѫдебенъ слѣдователь, излиза че завѣщанието на г. Евл. Ге-

оргиевъ е било набързо прѣгледано отъ него и отъ присѫствующитѣ лица на 8 юли 1897, а това се и лесно разбира, понеже прѣди той да твърди (affirmer), че има наистина въ ръцѣтѣ си завѣщание, мировия сѫдия е трѣбвало да се осигури, сѫ прочитанието на документа, че той не е нѣкаква бумага безъ значение, или отъ друго естество. Непонятно би било ако той бѣше постѫпилъ друго-яче. Това четене на завѣщанието, не е туй що се нарича, на юридически стилъ, *отварянието на завѣщанието*, но то е достатъчно, за да могатъ да иматъ присѫствующитѣ лица една макаръ повръхностна идея за съдържанието му. Лесно обяснимо е при тѣзи обстоятелства и недоволствието на г. Хр. Н. Пулиевъ прѣзъ сѫщия день 8 юли сл. обѣдъ, и телеграмата изпратена него день въ София отъ Българския дипломатически агентъ въ Букурещъ. Всичко тукъ е и съгласно и съвсѣмъ естествено, и обяснява сѫщо много добрѣ, размѣненитѣ по тоя случай, телеграми между Българското правителство и прѣдставителя му въ Букурещъ. Всичко що Исковата молба намира противорѣчиво въ тѣзи факти изчезва. Но гдѣ е тукъ доказателството, че желѣзната касса е била отворена прѣди дохожданието на мировия сѫдия и че нѣкой, г. Гешовъ или други, е извадилъ отъ нея нѣкакви си книжа? Напраздно трѣбва да се търси това доказателство — такова не сѫществува.

Исковата молба не е сполучила повече и въ доказванието че г. Гешовъ е ималъ въ дѣйствителность въ рѫцѣтѣ си ключоветѣ на желѣзната каса прѣзъ нощьта слѣдъ смъртьта на г. Евл. Георгиевъ. Тя се оповава въ това отношение само на едно показание, днесь непровѣримо, туй на Богд. Горанова. Тази декларация не би могла вече да се провѣри, защото всички тѣзи, които биха могли да дадатъ едно прѣко опровѣржение на Горанова сѫ днесъ умрѣли. Но твърдението на този свидѣтель се достатъчно оборва отъ показанията на г-нъ Минчовичъ, Българския дипломатически агентъ, който е приелъ ключовете на желѣзната каса на 6 юли 1897 г. сутриньта, а така сѫщо и отъ показанията на г. Калинеску, отъ ноември 1906, и тѣзи на нѣкои чиновници отъ кантората на г. Евл. Георгиевъ. При тѣзи условия, не възможно е да считаме доказателството за направено, а неизлишно е и тукъ да повторимъ: че това доказвание истеца трѣбваше да го направи, и да го направи пълно.

Положението на французката юриспруденция. Върху пò-горѣ разгледанитѣ теми и французката юриспруденция е твърдѣ поучителна. Исковетѣ за изпълнение на завѣти, съдържащи се въ изгубени завѣщания, сѫ били многочислени отъ изработването на Наполеоновия кодексъ насамъ. Нѣкой отъ тѣхъ сѫ били приети, многото сѫ били отхвърлени; а отъ сравнението на различнитѣ сѫдебни рѣшения по тѣзи искове, вижда се, доколко французкитѣ сѫдилища искатъ строги доказателства (preuves rigoureuses) и съ каква строгость (sévréité) тѣ отхвърлятъ исковетѣ на тѣзи прѣдполагаеми наслѣдници, всѣки пѫть, когато остава още нѣкакво съмнѣние върху претенциитѣ имъ. *Никога* подобни искове не сѫ били приети отъ сѫдилищата, безъ да сѫ имали абсолютната увѣреность (certitude absolue) за сѫществуването на завѣта, за лицето което е било облагодѣтелствувано съ него, за прѣдмета на тоя завѣтъ и за неговия размѣръ (quotité).

Така напр., иска на наслѣдника е билъ приетъ въ единъ случай, въ който никакво съмнѣние не е сѫществувало, нито за сѫществуването на завѣщанието, нито за неговото унищожение, нито за лицето на завѣтника, нито за сумата на завѣта; знаело се е, че се касае за единъ завѣтъ отъ 6000 франка (Toulouse, 17 Janvier 1876, Dalloz 1877. 2. 5)

Сѫщата сигурность (certitude) е сѫществувала и по друго едно дѣло разглеждано отъ Cour de Poitiers; съдържанието на унищоженото по измамливъ начинъ завѣщание е било познато, понеже редакцията на това завѣщание е била направена отъ единъ homme d'affaires, а завѣщательтъ само билъ прѣписалъ този проектъ и слѣдъ това билъ го показалъ на нѣколко лица (Poitiers, 16 Julliet 1879, Dalloz, 79, 2. 267 et Poitiers 23 Mars 1881, Dalloz 1877, 2, 5[1]); и напротивъ, когато е сѫществувало най-малкото съмнѣние върху една отъ точкитѣ, които истеца трѣбва да докаже, иска му е билъ отхвърлянъ.

Така, единъ истецъ е пропадналъ, защото не е могълъ да установи точно (d'une façon précise) *факта който е повлѣкълъ изчезването на завѣщанието:* той се е ограничилъ да докаже че завѣщанието е сѫществувало и че се е намирало заключено въ чекмеджето, гдѣто завѣщателя го е пазилъ; но, каква спра-

---

[1]) Тѣзи двѣ рѣшения на la Cour de Poitiers се отнасятъ за сѫщото дѣло.

ведливо рѣшението на сѫда, това не е достатъчно за да характеризира по какъвъ начинъ, случаенъ (fortuit), непрѣдвиденъ (imprevu) или отъ непрѣодолима сила (de force majeure) се е изгубило или е било унищожено завѣщанието (Grenoble, 6 Août 1902, Sirey, 1903, 2.106).

Други пъкъ истецъ е изгубилъ сѫщо така, защото не е могълъ да установи, какъ е било изчезнало завѣщанието; и че така сѫщо не е можалъ да каже *датата* на завѣщанието, която е единъ отъ сѫщественнитѣ елементи за дѣйствителността на едно завѣщание (Rouen, 18 Juin 1897, Dalloz, 1893. 2, 1881).

Въ други случаи, знаело се е, че завѣщанието е изчезнало, но не се е знаело какво е то съдържало: *съдържанието му е неизвѣстно* (la teneur est inconnue). Иска се отхвърля (Cass., 25 Juillet 1901. Dallos 1901. 4, 358).

Бихме могли да увеличимъ много числото на подобни примѣри. Тѣзи, които приведохме тукъ сѫ достатъчни да покажатъ, че французката юриспруденция се рѫководи отъ едно твърдѣ разумно правило (règle très raisonnable), въ този родъ искове, които сѫ особенно опасни; тя иска да бѫде увѣрена (sûre) въ всичко що е нужно да се знае, за да се приеме сѫществуването на единъ завѣтъ и на единъ завѣтникъ,

Нека прибавимъ, че споредъ французката юриспруденция, истеца не се допуща да прѣдстави доказателствата си относително завѣта що той иска, до като не установи прѣдварително: 1) самото сѫществувание на завѣщанието, 2) особната причина, която е докарала изчезването на това завѣщание.

Не е достатъчно да посочи истеца по единъ общъ и неопрѣдѣленъ начинъ, загубата поради неочаквана случайность (la perte par cas fortuit), а трѣбва да опрѣдѣли особното естество на факта, който е причинилъ изгубванието на завѣщанието, (Orléans, 13 decembre 1862, Sirey 1863 2.73). Ето още една точка, която би била достатъчна сама, за да бѫде иска отхвърленъ, защото никакво доказателство не сѫществува за факта на измъкванието (soustraction) завѣщанието, което се приписва на г. Гешова; не се знае даже, дали това завѣщание е уничтожено, както и не се знае дали то е нѣкога сѫществувало. Въ дѣйствителность, нищо не се знае нито върху единъ отъ тритѣ пункта, които ние разгледахме.

Недостатъчность на даденитѣ отъ Българското Правителство доказателства. — Безъ да влизаме въ подробното разглеждане на фактитѣ и свидѣтелскитѣ показания събрани отъ обезпечит. производство въ мартъ мѣсецъ 1906 г., прѣди всичко, една забѣлѣжка поразява: а именно, че истеца не е въ състояние да каже, какво се е съдържало въ книжата, които твърди той, че сѫ били измъкнати отъ г. Гешова. За това той не знае нищо, той може да си мисли каквото обича, но нему липсватъ каквито и да било доказателства, и само това е достатъчно за да му се отхвърли иска.

Върху другитѣ двѣ точки, а именно: сѫществуванието на завѣщанието и момента и начина по който е то изчезнало, българското правителство прави различни догадки (conjectures); то гради хипотези на които самитѣ основи сѫ твърдѣ спорни и извлечени отъ искусно урѣзани свидѣтелски показания; въ дѣйствителность, то не донася никакво доказателство, не дава на читателя на исковата молба най-малката увѣреность (certitude). Ако се сравни прѣтенцията му съ тѣзи, които сѫ били прѣдявявани прѣдъ сѫдилищата въ Франция, за да ѝ се прѣцѣни достовѣрностьта (vraisemblance) и шансоветѣ за сполука, смѣло може да се утвърди (affirmer), че *тя ще да отиде да увеличи числото на онѣзи прѣтенции, които сѫ били отхвърлени, като бездоказателни.*

IV.

Нищожество на приписанитѣ завѣщателни разпореждания на г. Евл. Георгиевъ.

(Nullité des dispositions attribuées à M. Gheorgieff)

Исковата молба на Българското правителство се мѫчи да установи, г. Евл. Георгиевъ не е изказалъ всичкитѣ си намѣрения въ завѣщанието си отъ 1882 год. и въ кодициллитѣ, които го допълнятъ. По причини, които исковата молба излага на дълго, г. Евл. Георгиевъ се билъ страхувалъ да не би щедроститѣ (liberalités), които той прѣдназначавалъ за българитѣ въ Македония, да послужатъ като претекстъ на ромѫнскитѣ сѫдилища за унищожението на цѣлото му завѣщание. По тази именно причина, той билъ скрилъ голѣма часть отъ намѣренията си, които билъ написалъ на отдѣлни листове

прѣдназначени да останатъ въ тайна, а задоволилъ се билъ да напише въ самото си завѣщание тѣзи отъ намѣренията си, за унищожението на, които не се страхувалъ. Цѣлокупностьта на разпорежданията на г. Евл. Георгиевъ щѣла да погълне всичкото му богатство, и г. Гешовъ билъ единъ привиденъ наслѣдникъ, нѣщо като единъ изпълнителъ на завѣщание. Тази е претенцията на истеца,

Тукъ има множество факти, които би трѣбвало сериозно да се установятъ, а въ сѫщность не сѫ. Долуподписания не може да спори върху всичкитѣ тѣзи факти (n'est pas à même de discuter tous ces faits); но не може да премине безъ да отбѣлѣжи до колко всичко туй е невѣроятно.

Ако главната причина, която била накарала г. Евл. Георгиевъ да остави едно тайно завѣщание е билъ страха да не би ромѫнскитѣ сѫдилища да унищожатъ оставенитѣ отъ него завѣти на чужди учрѣждения (établissements étrangers), какъ трѣбва да си обяснимe, че въ завѣщанието си отъ 1882 год.. което той никога не е и мислилъ да крие, той е оставилъ този огроменъ завѣтъ отъ шесть милиона за основанието на едно Висше училище въ *България* или *Румелия*. Не трѣбва да се забравя, че по онова врѣме Румелия не се е била още присъединила къмъ България; и че тя е била тогава още турска провинция. Г-нъ Евл. Георгиевъ не се е билъ, слѣдователно, страхувалъ да остави една твърдѣ значителна сума за една фондация въ Турската Империя. Самото завѣщание се издига и протестира противъ мисъльта, що се приписва на автора му: какъ така г. Евлогий Георгиевъ се е страхувалъ за другитѣ фондации, които били ужъ проектирани отъ него, а не се е страхувалъ за основанието на Висшето училище, което е желаялъ да бѫде построено въ *Румелия или България?*

Но като оставимъ на страна мнѣнието, което се отдава да е ималъ по този пунктъ Евл. Георгиевъ, съвсѣмъ неточно е да се приписва на ромѫнския законодатель едно различие, което той не е направилъ, както не сѫ го направили и другитѣ европейски законодателства. Чуждестраннитѣ морални лица (les personnes morales étrangères) могатъ да бѫдатъ облагодѣтелствувани съ завѣщание; тѣ могатъ даже да придобиватъ недвижими имоти въ Романия, сѫщо така както и чуждестранитѣ физически лица (personnes *reélles* étrangères—Alexandresco, le droit ancien et

moderne de la Romanie p. 62 et 63). Г-нъ Евл. Георгиевъ не е ималъ слѣдователно, никаква причина за да държи тайни щедроститѣ, които му се приписватъ въ полза на българитѣ въ Турската Империя.

Но нека допустнемъ за минута, че вѣрностьта на всичкитѣ твърдения, които се съдържатъ въ Исковата молба се докажеше. Не може да се желае едно по-добро положение за г. Гешова, защото искътъ на правителството се тутакси събаря. Той *рухва* подъ тежестьта на причинитѣ за недѣйствителность, така щото и при най-голѣмото желание на свѣта невъзможно е да се спаси. (Elle s'ecroule sous le poids de causes de nullité. dontavec la meilleuer volontè du monde il serait impossible de la sauver).

Нека направимъ една първа забѣлѣжка. Това що Българското правителство рекламира е изпълнението на *тайни надарявания* (libéralités secrétes). А, споредъ ромънската юриспруденция, съгласна въ това отношение съ французката, оставенитѣ тайни завѣщателни разпореждания сѫ *недѣйствителни* (nulles), независимо отъ всѣка друга причина за недѣйствителность, просто поради тѣхната тайна форма (leur forme occulte). Този видъ щедрости не сѫ търпими, защото тѣ биха позволили всѣкаква измама: като остава неизвѣстно истинското прѣдназначение на имотитѣ на завѣщателя, никакво запрѣщение на закона (prohilition), никаква неспособность (incapacité), не биха могли да се спазатъ. Тайната употрѣбена отъ завѣщателя създава, прочее, една презумпция за измама, която е достатъчна за да докара недѣствителностьта (une presomption de fraude qui suffit pour entrainer la nullité).

Въ тази именно смисъль се е винаги произнасяла французката юриспруденция и нейнитѣ рѣшения сѫ многочислени. Нека цитираме само нѣколко примѣри. Касационния сѫдъ рѣшава, че щомъ като сѫдиитѣ по сѫщество (les juges du fait) се увѣрятъ че назначаванието (institution) на универсалниятъ наслѣдникъ не е сериозно, че не е самъ той облагодѣтелствувания, а че е натоваренъ да прѣдаде имотитѣ на непознати лица, способностьта за наслѣдване на които не може да се провѣри, завѣщанието трѣба да бѫде унищожено (annulé Cass, 13 Janvier 1857 Dalloz 1857. 1. 1897; Cass, 30 Novembre 1869, Dalloz 1870. 1. 202).

Въ сжщата смисъль (Paris, 3 Mai 1872, Dalloz 1872. 2.200). Други рѣшения, по-многочисленни, сж показани въ нашитѣ répertoires de jurisprudence, специялно въ *Répertoire générale du droit français*, de Fuzier—Herman et Carpentier, V. Legs, № 261.

И напротивъ, универсалния завѣтъ е признатъ за законенъ, когато не се намѣри слѣда отъ претендирани тайни инструкции на завѣщателя, (Paris, 28 Janvier 1873, Dalloz 1873.2.65). Или още, когато покойника се е ограничилъ само да съобщи на своя наслѣдникъ великодушнитѣ си намѣрения, като му е оставилъ грижата да ги изпълни, както той би намѣрилъ за полезно и като оставя всичко на неговото благоразумие и на неговата съвѣсть (Cass, 7 Janvier 1902. Dalloz 1902.1.302).

Това послѣдно рѣшение, на пръвъ погледъ, изглежда да бжде въ полза на претенцията на Българското правителство, ако би се доказало, че завѣщателя е оставилъ на универсалния си наслѣдникъ наставления (recommandations) и че освѣнъ това завѣщанието е било признато за законно. Но трѣбва да се вземе прѣдъ видъ и другата страна (contre-partie) на това рѣшение, която е съвсѣмъ противна на иска завѣденъ отъ Българското правителство противъ г. Гешова. И наистина, рѣшението постановява че наслѣденитѣ имоти принадлежатъ въ дѣйствителность (réellement) и окончателно (à titre definitif) на оставения универсаленъ наслѣдникъ, и че никой на свѣта нѣма право да го задължи, ни прѣко, ни косвенно, да направи каквото и да било въ полза на когото и да би било. Това е прочее, единствения случай въ който този видъ тайни разпореждания сж допустими отъ французката юриспрудинция именно поради съвсѣмъ неспрѣдѣления и незадължителенъ тѣхенъ характеръ (de son caractère absolument vague et non obligatoire) *поради коренното отрицание на какъвто и да било искъ прѣдъ сждилищата противъ наслѣдника* (la négation radicale de toute action eu justice contre leégataire) А това разрушава, въ самата ѝ основа, претенцията на Българското правителство.

Тази първа причина за недѣйствителностъ е единъ *въпросъ на форма*, защото се касае да се узнае дали волята на завѣщателя е могла законно да се изкаже *въ една тайна форма. Трѣбва слѣдователно* тя да се прицѣни (apprécíée) *по ро-*

мжнския законъ, понеже формитѣ на едно завѣщание зависятъ, преди всичко, отъ закона на страната, въ която то е направено. Това е единъ неоспоримъ принципъ на частното международно право. А отъ това слѣдва, че г. Евл. Георгиевъ, понеже е завѣщавалъ въ Букурещъ въ олографна форма, споредъ ромжнския законъ, тѣзи тайни разпореждания, ако наистина тѣ сж нѣкога сжществували, трѣбва да се считатъ за недѣйствителни, *даже въ България,* и тогазъ даже, ако не би сжществувала друга нѣкоя причина за тѣхната недѣйствителность.

Но въпроса е по-голѣмъ (haute) и по важенъ, защото не се касае тука само за единъ въпросъ на форма. Ако г. Евл. Георгиевъ е наистина направилъ разпореждания, каквито Исковата молба на Българското Правителство му приписва, той е тогазъ употрѣбилъ начинъ за разпореждание (завѣщавание) (façon de disposer) съ имота си, който не е нито *завѣтъ* (legs) нито *установяванието на наслѣдникъ* (institution d'hériticr), и какъвто българския законъ не познава. Тукъ не се касае само за *външната форма* на щедроститѣ, които ставатъ чрезъ единъ завѣщателенъ актъ (à faire par acte de derniére volonté), а за самата тѣхна сжщность, за тѣхнитѣ вжтрѣшни и дълбоки правила (de leurs règles intrinséques et profondes), слѣдователно главно и прѣди всичко, касае се тукъ за единъ въпросъ по сжщество. Касае се да се знае, дали единъ български гражданинъ, само защото се намира извънъ границa, става веднага способенъ да прави актове, които националния му законъ запрѣщава и да прѣдава имота си посрѣдствомъ единъ родъ щедрости, които закона абсолютно не му допуща.

Тѣзи, на които националния имъ законъ не позволява да завѣщаватъ не могатъ направи това, даже и ако тѣ биха се намирали въ нѣкоя чужда страна, гдѣто завѣщанието имъ е позволено. А да се завѣщава, туй не значи само да се напише нѣщо върху единъ листъ книга; то значи, да се реализиратъ *юридически операции* (réaliser des opérations juridiques), актове за отчуждение „postmortem", послѣсмъртни разпореждания съ имоти. То е, напримѣръ, да се *установи наслѣдникъ* (institution d'héritier), да се направи единъ *завѣтъ.* Слѣдователно, ако закона на една Държава запрѣщава да се установява единъ наслѣдникъ, поданницитѣ на тая Държава не биха могли да придобиятъ правото да установяватъ такъвъ съ прѣминаванието имъ задъ границата; тѣ ще да останатъ подчинени на националния имъ законъ кол-

кото се отнася до естеството (la nature) на разпорежданията, които биха могли тѣ да вмъкнатъ въ завѣщанията си. Така, французкия законъ запрѣщава строго и абсолютно, употрѣблението на *забраненитѣ субституции* (substitutions prohibées) (чл. 891 отъ франц. Code civil). Очевидно е, че единъ французинъ не би могълъ да разпорѣжда чрезъ това срѣдство съ имотитѣ си, ако би прѣплувалъ Ламаншкия каналъ и би отишълъ да завѣщава въ Англия, страна, чиито закони не забраняватѣ субституциитѣ. Всичко това е очевидно.

Прочее, Българското Правителство се е само поставило върху една фалшива и опасна за него основа, като се е видѣло принудено да приписва на г. Евл. Георгиевъ употрѣблението на единъ видъ щедрости формално забранени отъ едно специялно разпореждание на Българския законъ. Споредъ чл. 114 отъ закона за наслѣдствата, не се приематъ никакви доказателства за това, че разпорежданията направени въ полза на означеното въ завѣщанието лице сѫ само видими, макаръ и да има въ самото завѣщание нѣкакво изрѣчение, което показва това или което позволява това да се предполага. Това разпореждание е точенъ прѣводъ на чл. 829 отъ Италиянския Code civil, и значението което трѣбва да му се даде е добрѣ изложено у италянскитѣ автори, чиито мнѣния сѫ приведени въ консултацията на г. профессора Фаденхехтъ.

Прѣдъ наличностьта на едно толкова формално разпореждание на Българския законъ, мѫчно може се разбра, какъ може да се прѣдстави иска на Българското Правителство на сѫдилищата; той е неприемливъ (inrecevable). Той приписва на г. Евл. Георгиевъ единъ видъ завѣщателни разпореждания, които Българския законъ не припознава и които той не допуща даже да се доказватъ.

За да избѣгне това запрѣщение на чл. 114, Българското Правителство ще ли се съгласи да поддържа, че въ процесса, който то завѣжда, българския законъ е неприложимъ? Това би значило, да се иде противъ принципитѣ на международното частно право, което дава компетентность на националния законъ на завѣщателя, колкото се касае до опрѣдѣлението способностьта му да прави този или онзи родъ щедрости. Материята за даренията и завѣщанията се подчинява само на закона на личното положение (statut personnel. Pillet, les principes du droit international privé Nos: 167 à 169). Касае се за завѣщанието на

единъ български подданикъ. Въпроса, какви завѣщателни разпореждания той е могълъ да направи, трѣбва да бѫде разрѣшенъ споредъ българския законъ; той единственъ е компетентенъ за да опрѣдѣли завѣщателната дѣеспособность (aptitude testamentaires) на българскитѣ подданници.

Това е толкова по-вѣрно, понеже слѣдствията, които се приписватъ на госп. Евл. Георгиевото завѣщание нѣма да се проявятъ въ Ромѫния, а въ България. Ромѫнския законъ не е прочее заинтересованъ въ въпроса.

Но положението на госп. Гешова е толкова благоприятно отъ юридическа точка зрѣние, неговото право е толкова здраво и непоклатимо, — непоколебимо щото той може да направи на своя противникъ всичкитѣ въобразими (imaginables) отстѫпки, безъ да се ослаби самъ или даде най-малката причина за нищожеството на завѣщанието.

Нека допустнемъ че чл. 114 отъ Българския законъ не сѫществува или че той е неприложимъ тукъ. Българското Правителство съ това не би направило ни крачка напрѣдъ и иска, който то завежда противъ г нъ Гешовъ не става нито по-сериозенъ, нито по-основателенъ. И наистина, ние можеме да формулираме слѣдното прѣдложение: ако тайнитѣ разпореждания, които се приписватъ на г-нъ Евл. Георгиевъ, бѣха валидни сами по себе си, тѣ пакъ не биха дали никому право да завежда искъ. и то по три причини:

1-о. Споредъ признанието на самото Българско правителство въ исковата му молба, облагодѣтелствуванитѣ лица сѫ *неопрѣдѣлени (неизвѣстни, indéterminés)*, и слѣдователно, никой нѣма качество да иска и най-малкото нѣщо отъ г. Гешова.

2-о. Ако, случайно, Българското правителство поискаше да поддържа, че нѣкои български общини сѫ били специялно и поименно назначени за наслѣдници, тѣзи общини сѫ *неспособни* да получаватъ дарения.

3-о. Ако биха били послѣднитѣ способни да наслѣдватъ, то отъ неясното опрѣдѣление, което самата Искова молба прави на тѣзи произволно приписани на г-нъ Евл. Георгиевъ тайни разпореждания, слѣдва че завѣщательтъ е мислилъ да наложи на своя универсаленъ наслѣдникъ само една проста *завѣщателна тяжесть (charge d'hérédité)*, която не дава никакво право на искъ, никакво право за принуждение (contrainte) на облагодѣтелствуванитѣ

Нека разгледаме послѣдователно тия три причини:

1-о. *Неопрѣдѣленостьта (indétermination) на облагодѣтелствуванитѣ лица.*

Отъ всичко се вижда, че Българското правителство не може да каже и да докаже кои сѫ били българскитѣ общини, които, споредъ него, г. Евл. Георгиевъ е искалъ да обогати съ милионитѣ си; излиза даже отъ самитѣ негови (на правителството) доводи (articulations), че ако имахме на рѫцѣ фамознитѣ — прочутитѣ книжа, чието съдържание то претендира да ни покаже, ние не бихме намѣрили въ тѣхъ, може би, ни едно лице, ни едно опрѣдѣлено разпореждание, въ полза на този или онзи градъ, на това или онова село, на неосвободеното още отечество. Това би било, може би, едно общо надарявание (libéralité générale) направено на тази часть отъ цѣлокупното българско отечество, която се намира още подъ владичеството на турцитѣ. Би ли имало въ такъвъ случай единъ или повече опрѣдѣлени завѣтници? Вѣроятно — не.

Въ всѣки случай, за да се опрѣдѣли точно по какъвъ начинъ би трѣбало да се употрѣбатъ оставенитѣ отъ г. Евл. Георгиевъ капитали, сѫдилището би трѣбвало да се постави на мѣстото (да субституира) на завѣщателя и да направи, единъ видъ, завѣти чрѣзъ рѣшението си (fasse, en quelque sorte, des legs par jugement). Безъ това, назначението на миллионитѣ на г. Евл. Георгиевъ, съ които той не се е разпорѣдилъ въ завѣщанието си остава неопрѣдѣлено; и никой не може да ги иска, никой нѣма право върху тѣхъ.

2-о. *Липса на правоспособностъ на претендиранитѣ наслѣдници. (Défaut de personnalité des prétendus légataires).*

Нека идемъ по-далечъ, като допустнемъ, че употрѣблението, което ще трѣбва да се направи съ всичкитѣ тѣзи милиони не само е доказано фактически, но че още съ единъ формаленъ писменъ документъ, писанъ съ рѫката на самия завѣщатель, то (употрѣблението) е опрѣдѣлено и специфицирано. Е добрѣ! азъ казвамъ, че, даже и тогава, не би имало наслѣдникъ, който да има право на искъ противъ г. Гешова.

И наистина, не трѣбва да е изгубва изъ прѣдъ видъ, че Българското правителство се явява, като застѫпникъ на интереситѣ на едно българско население, което прави нераздѣлна часть отъ Турската империя. Тука има едно положение, което може би е болезнено за българския патриотизмъ, но което трѣбва непрѣ-

менно да се вземе подъ внимание въ единъ процесъ, въ едно рѣшение, което ще трѣбва да се издаде отъ редовна—правилна сѫдебна власть.

Прочемъ, тѣзи българи въ Македония и въ другитѣ турски провинции не сѫ *морални личности* (personnes morales), способни да бѫдатъ назначени за наслѣдници въ едно завѣщание. Това е единъ въпросъ, който трѣба да се рѣши спорѣдъ тѣхното лично положение (statut personnel), който се опрѣдѣля отъ мѣстния законъ, а той е и тѣхния националенъ законъ, т. е. отъ Отоманското право. Може ли да се намѣри измѣжду разпорежданията на това право нѣкое правило, което да позволява да се считатъ за *личности* отъ публичното право (personnes du droit public) по-малко или по-многочисленитѣ групи отъ жители отъ българска раса, които живѣятъ на територията на империята? Това е една провѣрка, която мѫчно би могла да се направи съ срѣдствата, които ние притежаваме въ Парижъ, но твърдѣ странно би било, ако правото, което е въ сила въ турскитѣ провинции, би оподобило този видъ български колонии или общини на градскитѣ или селски общини, които иматъ личность (douées de personalité) и сѫ способни да получатъ завѣти.

И така, даже и при това становище, което би било най-благоприятното за Българското правителство, проблематичнитѣ разпореждания, което послѣдното приписва г. Ев. Георгиеву, не биха могли да служатъ за основа на неговия искъ, понеже оставени на неспособни, тѣ не могатъ да породѫтъ право на *никакъвъ искъ*, въ полза на облагодѣтелствуванитѣ.

Прочее, би трѣбало още да се докаже че тѣзи мними наслѣдници сѫ наистина приели оставенитѣ имъ завѣти, че тѣ мислятъ да ги приберать и да се възползуватъ отъ тѣхъ.

3) *Липса на право на искъ, защото се касае за тяжести, наложени на универсалнитѣ наслѣдници.*

Най-сѣтне, ако биха се явили даже самитѣ български общини отъ Македония или отъ друга нѣкоя турска провинция за да искатъ претендиранитѣ щедрости направени тѣмъ отъ г. Ев. Георгиевъ, и ако биха били тѣ способни да завѣждатъ искове и да получатъ завѣти, и тогава пакъ тѣхния искъ би трѣбало да се отхвърли: тѣ не могатъ да завѣждатъ искъ, защото не се касае тукъ за оставени тѣмъ *завѣти*, а само за прости тяжести (charges), които сѫ били наложени отъ завѣщателя на универсалния му наслѣдникъ. Това се вижда отъ цѣлата Искова

молба (de *l'ensemble* de la requête), както и отъ многобройнитѣ пасажи извлечени отъ показанията на свидѣтелитѣ и искусно приспособени отъ автора на тая искова молба, за да може да се помисли, както е казано, въ показанията на Найденъ Николаевъ, че е имало една „тайна“ между г. г. Ев. Георгиевъ и Гешовъ. А, когато сѫществува една *тайна*, отъ този видъ между единъ завѣщатель и единъ универсаленъ наслѣдникъ, то ние нѣмаме вече работа съ *завѣти* (legs), а съ прости *тяжести* (simples charges). Може да се каже наистина, че наслѣдника е задълженъ, поне морално да изпълни тѣзи тяжести, но той нѣма срѣщу си *кредитори*, способни да завѣдатъ противъ него искъ и да го принудатъ прѣко да изпълни тяжестьта, която ги облагодѣтелствува. Може, слѣдователно, да се каже, че тѣмъ нищо не се *дължи*. Възможната санкция тукъ за да се осигури волята на покойника е отъ съвсѣмъ другъ характеръ; тя не би могла да бѫде друго освѣнъ единъ искъ за отмѣнение (révocation) на универсалния легатъ, искъ, който би ималъ за причина не изпълнението на тѣзи тяжести и който би могълъ да бѫде завѣденъ противъ небрѣжния или недобросъвѣстенъ наслѣдникъ отъ естественитѣ наслѣдници (héritiers naturels) на покойника. Гражданското право не дава друго срѣдство[1]).

Даже и като отстранимъ всичкитѣ други възражения, по които трѣба да се отхвърли иска, Българското правителство пакъ не би трѣбало да се послуша: *то говори отъ името на хора, които нѣматъ право на искъ;* иска, който то завѣжда нѣма нито основа, нито причина (la demande qu'il forme n'a ni base, ni cause). И така, и да би могло то да отстрани спо-

---

[1]) Възможно е даже и този искъ за унищожение да не може да сѫществува и да липсва каквато и да била гражданска санкция. Това се случва, когато покойника не е ималъ намѣрението да наложи на своя наслѣдникъ едно истинско юридическо *задължение* (une véritable *obligation* juridique), а се е ограничилъ само да остави всичко на съвѣстьта и на честьта на наслѣдника си

Той се е напълно довѣрилъ нему и никой нѣма право да го принуди да изпълни намѣренията на завѣщателя; всичко, що той направи ще бѫде направено по неговата свободна—добра воля. За примѣръ, може да ни послужи дѣлото Durand-Gasselin: касаело се е за едно богатство отъ около 15 милиона оставено отъ единъ богатъ Нантиецъ на единъ отъ приятелитѣ му, съ прѣпорѫка (recommandation) да употрѣби тѣзи пари за полезни и филантропически дѣла, въ полза на града Nantes. Единъ искъ за недѣйствителность, завѣденъ противъ завѣщанието отъ нѣкои отъ роднинитѣ на завѣщателя е билъ отхвърленъ (Cass 7 Janvier 1902. Dalloz, 1903. 1. 102). Рѣшено е било, че тукъ се касае за едно *задължение на честь* (engagement d'honneur), изпълнението на което е напълно прѣдоставено на благоразумието на наслѣдника, че слѣдователно, това е единъ видъ *fidéicommis*, съ когото закона нѣма защо да се занимава (dont la loi n'avait pas á s'occuper).

лучливо всичкитѣ прѣпятствия, които му сж натрупани по пжтя, пристигнало най-сѣтне на края, *то би открило, че нѣма нищоо въ ржцѣтѣ си и че правото, което то иска да упражни, не сжществува.*

Бѣлѣжки върху разликата между завѣти (legs) *и тяжести* (charges) *споредъ французката юриспруденция.*

Размишленията, които току-що дадохме върху разликата, между завѣти (legs) и завѣщателни тяжести (charges d'hérédité), не сж нови. Прието е отдавна, че първитѣ даватъ право на искъ, и че вторитѣ не даватъ таквозъ право. Това различие играе голѣма роля въ французката юриспруденция и особенн въ практиката на нашия Държавенъ Съвѣтъ (Consiel d'Etat), натоваренъ да дозволява (autoriser) надаряванията, направени въ полза на морални лица. То господствува все повече и повече въ нашитѣ сждебни и административни рѣшения. Така, когато се докаже, че покойника е искалъ само да наложи на наслѣдницитѣ си една тяжесть, а не да направи единъ прямъ завѣтъ на едно третьо лице, Държавния Съвѣтъ счита за излишна своята намѣса, дали да даде своето позволение или не[1]). Въ такъвъ случай, нѣма надарявания отъ покойника. Само когато тяжестьта бжде изпълнена отъ натоварения съ нея наслѣдникъ, когато послѣдния направи едно дарение на облагодѣтелствуваното завѣдение тогава само Правителството ще се намѣси, слѣдъ като вземе мнѣнието на Държавния Съвѣтъ, за да одобри установяванието (constitution) на една нова морална личность. или обогатяванието на една сжществующа вечъ морална личность[2]).

Гражданската юриспруденция приема сжщо различието между завѣтъ и тяжесть. Така, често е бивало рѣшавано, че когато завѣщательтъ прѣдписва на универсалния си наслѣдникъ да употрѣби наслѣдството му въ „добри дѣла“ (en bonnes oeuvres), т. е. да го употрѣби въ раздаване на милостини или за благотворителни фондации, тукъ вече нѣма *завѣтъ*, а една *завѣщателна* тяжесть (charge d'hérédité) и че слѣдователно не може

---

[1]) Знайно е, че споредъ французкия законъ надаряванията направени въ полза на морални лица (обществени или частни завѣдения) трѣбва да бждатъ дозволени отъ Правителството, слѣдъ като Държавния Съвѣтъ даде своето мнѣние.

[2]) За по-голѣми подробности по това различие между завѣтъ и тяжесть глед. въ 4-то издание на томъ III на моя Traité de droit civil, което ще излѣзе въ началото на идущата зима. Глед. по специално въ тоя томъ № № 2940, 3013 и 3031.

да се говори нито за запрѣтенъ fidéicommis, нито за надарявания, направени на неопрѣдѣлени лица, нито пъкъ за надарявания направени въ полза на неспособни посрѣдствомъ едно подставено лице. Нѣкои сѫдебни рѣшения сѫ твърдѣ категорични, глед. именно: Bourges, 11 Janvier 1887, Dalloz 1887. 2.80; Nancy, 9 Décembre 1891, Dalloz, 1892. 2.270.

Юриспруденцията приема сѫщо, че подобна тяжесть може да бѫде наложена на надарения (donataire) при едно обикновенно рѫчно дарение (don manuel) Cass., 27 Novembre 1876, Dalloz, 1872, 1. 152).

Така сѫщо, отъ фискална точка зрѣние, когато наслѣдника натоваренъ съ тяжести, приеме наслѣдството, той трѣбва да плати наслѣдственитѣ мита (droits de mutations) върху *цѣлия активъ* (totalité de l'actif), който той прибира; когато по сетнѣ, той изпълни волята на завѣщателя, става едно *второ прѣхвърляне*— отчуждаване (seconde mutation), при което се изискватъ наново таксситѣ, като за дарения между живи, при все че се е касаяло за получаването на щедрости, които сѫ правили частъ отъ актива, на който наслѣдственитѣ мита сѫ били вече платени. (Cass, 6 Juillet 1871, Dalloz, 1871. 1. 163; Solution d'administration de l'enregistrement, 22 avril 1866 et 11 octobre 1867, Dalloz, 1867, 3.94).

Слѣдствията, които французската юриспруденция, е извлѣкла отъ това различие между истинския завѣтъ и простата тяжесть безъ право на искъ (et la simple charge depourvue d'action) сѫ разнообразни и многочислени; азъ считамъ за безполезно да влеза тукъ въ подробното имъ изложение; даденитѣ по-горѣ примѣри сѫ достатъчни, за да се покаже тѣхното сѫществуване и тѣхната сила. Ще да се ограніча да кажа, че това рѣшение е едно отъ най-полезовититѣ дѣла на сърѣменната юриспруденция и че то дава материя за интересни и забѣлѣжителни наблюдения на тѣзи, които внимателно изучаватъ развитието на това различие.

Иска заведенъ противъ г-нъ Гешова отъ Българското правителство заслужава да стане единъ новъ примѣръ за голѣмата полза, която прѣдставлява означеното различие.

Заключение.

По всичкитѣ по-горѣ разгледани доводи (raisons), долуподписания е на мнѣние:

1). Че понеже иска на Българското Правителство има всичкитѣ характерни черти на единъ искъ за предаване (délivrance) на завѣщателни надарявания (щедрости) той трѣбва да бжде заведенъ прѣдъ сждилището на мѣстооткриването на наслѣдството, т. е. въ Букурещъ.

2) Че понеже Българското правителство дѣйствува отъ името на частни лица, които живѣятъ извънъ прѣдѣлитѣ на княжеството и които не сж негови подданници, споредъ правилата, които уреждатъ днесъ международнитѣ отношения, то нѣма качество за да защищава прѣдъ сждилищата тѣхнитѣ интереси.

3) Че, ако Българското правителство настоява да упражни иска, който то претендира, че сжществува въ полза на ужъ облагодѣтелствуванитѣ отъ г-нъ Евл. Георгиевъ лица или общини, то трѣбва да даде прями и точни доказателства, първо за *реалното сжществувание* на едно второ завѣщание, което е съдържало щедрости въ тѣхна полза; сетнѣ за *имената* на облагодѣтелствуванитѣ лица, за тѣхната *способностъ* да получаватъ по безвъзмезденъ начинъ и за точний размѣръ на сумитѣ, които би трѣбвало да имъ се прѣдадатъ; и най-послѣ, за специалната *причина*, която е докарала изчезването на това претендирано завѣщание, чието унищожение (suppression) е могло да бжде дѣло на самия г нъ Евл. Георгиевъ, въ който случай, то би било равносилно на отмѣнение (révocation).

4) Че ако сжществуванието на тѣзи надарявания (щедрости) се докажеше, тѣ биха били недѣйствителни по много причини (motifs), първо като *погрѣшни по форма* (viciées en la forme), споредъ ромжнския законъ, поради тайната съ която завѣщательтъ ги е окржжилъ и второ, защото сж били направени въ полза на общини отъ турско подданство, *неспособни да наслѣдватъ*.

5) Че, даже и да не бѣха тѣзи надарявания нищожни—недѣйствителни пакъ за тѣхъ не би трѣбвало да се приематъ доказателства, понеже чл. 114 отъ българския законъ за наслѣдството запрѣщава по единъ точенъ и формаленъ начинъ доказването на този видъ fidei commis;

6) Че, даже и доказването имъ да би било позволено, тѣ не съставляватъ сжщински *завѣти*, съ право на завождание на

искъ, а само прости *завѣщателни тяжести* (simples charges d'hérédité), гарантирани най-много съ единъ искъ за отмѣнение (révocation), на универсалния завѣтъ въ случай на неизпълнение, искъ, който би могълъ да бѫде откритъ въ полза на естественитѣ наслѣдници на завѣщателя (héritiers naturels), а не въ полза на Българското правителство.

Разгледвана отъ коя и да е страна, исковата молба на Българското правителство срѣща само прѣпятствия, запрѣщения, невъзможности и недѣйствителности (nullités), и за това тя трѣбва да се отхърли.

Марселъ Планиолъ,

Професоръ по гражданското право въ факултета на правото въ Парижкия Университетъ.

КОНСУЛТАЦИЯ

ВЪ ПОЛЗА

на Г-на Ив. Ев. Гешовъ

отъ

Г-на Андре Вайсъ,

професоръ по Гражданското Право въ Факултета по правото въ Парижкия Университетъ.

Подписаниятъ професоръ въ факултета по правото въ Парижкия университетъ, членъ на Института по международното право,

Повиканъ, слѣдъ г-нъ Планиолъ, да даде своето мнѣние върху основателностьта (достоинството) на заведения отъ българското правителство, *прѣдъ Соф. Окр. Сждъ, искъ, противъ г-нъ Ив. Ев. Гешовъ*, по наслѣдството на г-нъ Евл. Георгиевъ, починалъ въ Букурещъ прѣзъ 1897 г.,

Заявява, че се присъединява безусловно, както къмъ заключенията, изказани въ консултацията на своя ученъ колега, тъй и къмъ мотивитѣ — правни и фактически — върху които тѣ се основаватъ:

I.

Върху компетентностьта.

Прѣди всичко вижда му се безспорно, че Софийския Окр. Сждъ нѣма никаква компетенция да разгледа заведения прѣдъ него искъ.

Този искъ, както г-нъ Планиолъ много добрѣ изтъква, прѣслѣдва единствено изпълнение на послѣдната воля произволно

отдадена на г-нъ Георгиевъ; по-право казано, това е единъ иска за предаване на завѣщателни щедрости, стойностьта на които г. Гешовъ, назначенъ отъ покойния (decujus) за неговъ универсаленъ наслѣдникъ, незаконно билъ присвоилъ.

А сѫществува извѣстенъ принципъ, единъ принципъ по скоро на справедливость отколкото на правото, споредъ който всичкитѣ спорове по наслѣдствата, особено тѣзи, които се отнасятъ до испълнението на разпорѣждания по случай на смърть, подлежатъ на разглеждание изключително отъ сѫдътъ, въ района на който се е открило наслѣдството, т. е. на сѫдътъ, въ района на който покойния е ималъ своето мѣстожителство, своето главно занятие — заведение. И дѣйствително нуждно е, щото всички наслѣдствени спорове, както и дѣйствията по разпрѣдѣлениео на наслѣдственитѣ имоти да не се разпръскватъ по четеритѣхъ крайща на хоризонта, но да се централизиратъ на едно мѣсто, прѣдъ единъ и сѫщи сѫдъ. И кой сѫдъ ще бѫде по на мѣстото си и по-добрѣ означенъ, ако не сѫдътъ, въ района на който се е открито наслѣдството, този на послѣдното мѣстожителство на покойния (de cujus C. Civ fr. чл. 110), гдѣто се намиратъ семейнитѣ книжа, документитѣ отъ длъжницитѣ му и документитѣ за собственость, които той би оставилъ?

Този принципъ за компетентность е намѣрилъ писменната си формула въ много законодателства: чл. 59 § 6 отъ французката гражданска процедура го освящава изрично; чл. 63 отъ Румѫнската гражданска процедура сѫщо го е усвоила; и нѣма съмнение, че сѫщо и законодателствата, които не сѫ счели за нуждно да го направятъ прѣдметъ на специално разпорѣждание, го подразбиратъ по смисълъ (по разумъ), — толкова той отговаря на естеството на нѣщата и на нуждитѣ на практиката! Може да се каже, че той изразява общото право на цивилизованитѣ *държави*, както правилото *Actur Sequitur forum rei*, на което той може, въ извѣстно отношение, да се счете като приложение, като се счете наслѣдството за една морална личность, която преживѣва починалия, и която има мѣстожителството си въ мѣстото, гдѣто то се е открило.

Прѣдявенитѣ противъ единъ наслѣдникъ, единъ универса ленъ наслѣдникъ или единъ испълнитель на завѣщание искове, за да се добие испълнението на едно разпорѣждание по случай на смъртъ (mortis causa), сѫ прочее отъ компетенцията (под-

сѫдностьта) на сѫдътъ, въ района на който е било мѣстожителството на покойния *(de cujus)*. И тази компетеность не сѫществува само отъ точка зрѣние на вѫтрѣшното законодателство, (droit interne), когато се касае да се даде въ една държава право на юрисдикция на единъ националенъ сѫдъ въ прѣдпочитание отъ другъ, отъ сѫщата организация и иерархия; *тя има международно значение*, въ смисъль, че ако не сѫ отстѫпленията, на които всѣки законодатель е самъ господаръ да оцѣни и признае необходимостьта (ср. чл. 14 отъ французкия граждански законъ) *всѣки споръ за наслѣдство трѣбва да бѫде прѣпратенъ на сѫдътъ, въ района на който покойния е ималъ послѣдното си мѣстожителство, даже когато нито покойния, нито нѣкой отъ сѫдящитѣ се иматъ поданството на страната, отъ името на която този сѫдъ раздава правосѫдие.*

Французката юриспрюденция е направила много и интересни приложения на това правило. Много пѫти е рѣшавано, че ако французкитѣ сѫдилища сѫ компетенти да разглеждатъ споровeтѣ. относящи се до движимото наслѣдство (succession mobillière) на единъ *чужденецъ, който е ималъ мѣстожителството си въ Франция* (Cass. Fr. 7 Novembre 1826), тѣ не сѫ компетентни да се произнасятъ върху ликвидацията и подѣлбата на останалитѣ въ наслѣдство движимости отъ единъ *чужденецъ, който е имлъ мѣстожителството си въ чужбина.* (Paris, 13 Mars 1850, Sirey, 1851, 2 791; Dalloz, 1852, 2.80), и даже — което е още по за забѣлѣжване — на единъ *французинъ, който е билъ установилъ мѣстожителството си вънъ отъ франция.* (Cass. fr 21 Juin 1865; Sirey, 1865, 1.313; Dalloz, 1865, 1.418; Trib. civ. Seine, 16 Juin 1885; *Journal du droit international privé* 1886, p. 458). Нѣма изключение освѣнъ за случаитѣ, когато процеса се води не между двама французи, или двама чужденци, *но между французинъ и единъ чужденецъ*: чл. чл. 14 и 15 отъ французкия граждански законъ, когато се касае за такива спорове отъ смѣсенъ характеръ, дѣйствително даватъ предпочтение на специални правила на подсѫдность, неимовѣрни (чудовищни) за общото право (exorbitantes du droit commun) и съ прекаленъ протекционизъмъ, за сѫществуването на които, впрочемъ, всички съжаляватъ и сѫ съгласни да искатъ прѣмахването имъ (v. André Weiss, Traité théorique et pratique

de droit international privé t. V. L'etranger et la Justice p. 60 et suiv).

Въ настоящия процесъ покойния Евл. Георгиевъ, безспорно е ималъ мѣстожителството си въ *Ромѫния* по врѣме на смъртьта си; той се е засѣлилъ тамъ отъ дълги години; тамъ е билъ установилъ центра на интереситѣ и работитѣ си; тамъ е ималъ своето главно занятие — заведение, по смисъла на чл. 102 отъ французския граждански законъ и на чл. 95 отъ ромѫнския гражд. законъ: *слѣдователно, тамъ, въ Букурещъ се е открило наслѣдството му.*

Отъ друга страна, ако се допустне даже, че българското законодателство съдържа подобни на чл. чл. 14 и 15 отъ фр. гр. законъ разпореждания — което не е за вѣрване — тѣзи разпореждания не биха имали за послѣдствие установяването компетентностьта на българскитѣ сѫдилища, по изключение на общото право. освѣнъ ако едната отъ сѫдящитѣ се страни е отъ чуждо поданство А държавата-ищецъ, както и г. Гешовъ, нейния противникъ въ процеса, сѫ и двамата българи. Правилото, споредъ което исковетѣ за прѣдаване на завѣти (legs) или други щедрости *mortus causa* (по случай на смърть) сѫ отъ компетенцията на сѫда, въ района на който се е открило наслѣдството (въ случая на ромѫнскитѣ сѫдилища), запазва всичкото си господство.

И така, Соф. Окр. Сѫдъ, повиканъ да се произнесе по претенциитѣ на Българската Държава, е длъженъ да не приема за разглеждане единъ искъ, за който нѣма никакво качество да рѣшава.

II.

Върху правото на Българското правителство да заведе искътъ.

Да отидемъ по-далечъ. Да допустнемъ, невъзможното и противното на това, което ни се вижда юридически ясно, — че Соф. Окр. Сѫдъ е компетентенъ да разгледа единъ искъ за изпълнение на завѣщателни щедрости, заведенъ отъ единъ българинъ, противъ другъ българинъ, по поводъ на едно наслѣдство, открито въ Румания. *Свойственитѣ на дѣлото обстоятелства налагатъ абсолютното отхвърляне на такъвъ искъ.*

И дѣйствително, на какво основание се явява Българското правителство да оспорва и да обявява за неистинско (безъ стойность) завѣщанието, на което г. Гешовъ е носитель, и което го прави универсаленъ наслѣдникъ на г. Евл. Георгиева?

Настоява ли то, че завѣщаниете не струва нищо, че то е недѣйствително, и че ако г. Георгиевъ е *починалъ безъ да остави завѣщанието* — ab intestat — българската държава е която трѣбва да вземе състоянието му, като безнаслѣдственно — вакантно, махлюлъ?

Такова едно повѣдение, такива прѣтенции биха сбяснили положението, взето въ процеса отъ прѣдставителитѣ на българската държава; но за нещастие на послѣднята, тази претенция е невъзможна да се поддържа (защищава). И наистина, отъ една страна Държавата не наслѣдва освѣнъ при отсѫтствие на роднини отъ наслѣдуеми степени: а фамилията на г. Георгиевъ далечъ не е изчезнала. Отъ друга страна, когато Държавата упражнява правото си върху вакантни наслѣдства, за които не се е явилъ никой наслѣдникъ да ги получи, тя, собствено казано, не извършва актъ на *наслѣдникъ*; тя се ограничава да тури рѫка, по силата на единъ видъ висша власть, на имотитѣ, които сѫ вакантни и безъ притежатель, и които, като такива, ѝ принадлежатъ по право (французски гражд. законъ, чл. чл 539 и 713). Авторитѣ и юриспрюденцията възприематъ тъзи доктрина, която, съ изключение на нѣкои отклонения, е била вече прѣодоляла въ старото французско право (v. André Weiss Traité théorique et pratique de Droit international privé, t. IV, Le Conflit des Lois, p. 564 et s. et les nombeux renvois). Но ако е такъвъ характера, който трѣбва (прилѣга) да се отдаде на фискътъ върху имотитѣ на всѣко починало безъ наслѣдници лице, това право ще произхожда непременно отъ законътъ на мѣстото, гдѣто се намиратъ материално тѣ -- различнитѣ имоти, движими и недвижими, — съставляющи това наслѣдство (patrimoine), отъ *lex rei sitae;* а прилагането на този *lex rei sitae*, диктувано както отъ интереса на самата собственость (имуществото), тъй и отъ интереса на Държавата, е на първо мѣсто отъ общъ интересъ, насоченъ да запази въ всѣки случай съставляющитѣ вакантното наслѣдство, имоти за Държавата, въ територията на която се намиратъ „Ромѫнската Държава, пише твърдѣ справедливо г. Александреско, въ *Droit ancien et moderne de la Roumanie*, p. 392, е, която ще на-

слѣди вакантнитѣ имоти, оставени отъ единъ чужденецъ, а не чуждата държава". *България, слѣдователно, не може да претендира нищо за оставенитѣ отъ г. Евл. Георгиевъ имоти въ Ромѫния, даже ако тѣ бѣха били вакантни. На тази почва нейния искъ е осѫденъ на пълно пропадане.*

Сѫщо така, като вакантни и безъ притежатель имоти българското правителство рекламира богатото наслѣдство на г. Георгиевъ. Основавайки се на съвършено загадъчни хипотези, и понеже всичкитѣ му усилия да установи не само точностьта. но даже простата вѣроятность, сѫ несъстоятелни, то — правителството — безъ колебание обвинява, г. Гешова че билъ унищожилъ извѣстни книжа, които ужъ биле приложени къмъ завѣщанието, и отъ които щѣло да стане явно, че той не билъ истинския, а подставенъ универсаленъ наслѣдникъ и че истинскитѣ наслѣдници сѫ българскитѣ общини отъ неосвободенитѣ още отъ турското владичество части на Македония и Одринско.

И като прѣдставитель на тия общини българското правителство претендира да му бѫде прѣдаденъ остатъка отъ състоянието на г. Георгиевъ, слѣдъ изплащането на частнитѣ дарения и на тяжеститѣ, съ които волята на покойния го е натоварила.

Достатъчно е да се изяви подобна една претенция за да се прицѣни юридическата ѝ прекаленость — безсрамность.

Юридически и фактически, населението отъ българско произхождение, което живѣе въ Македония, е подчинено на властьта на Султанътъ; то не може да има друго поданство, освѣнъ турското, други официаленъ прѣдставитель освѣнъ турското правителство. Расовата и културна общность и законнитѣ аспирации, които го каратъ да се приближава къмъ братята си, не може да има силата на една юридическа връзка. Дипломатитѣ ще да иматъ прѣдвидъ това, когато ще прѣправятъ картата на Балканитѣ; но до когато единъ формаленъ договоръ не освѣти, колкото се касае до него (населението отъ българска народность), *принципитѣ за поданството* (nationalité) и присъедини къмъ българското отечество всички тѣзи раздѣлени елементи, княжеското правителство нѣма право да се постави за официаленъ покровитель и настойникъ на хора, които сѫ чужди на неговитѣ попечения и които, каквото и да се казва, по настоящемъ сѫ *турски поданици.* Такова опекунство е необяснимо и дипломатическитѣ обичаи ще му отдадатъ веднага заслуженото, ако то би имало претенцията да се застѫпи въ полза

на българскитѣ общини въ отношенията имъ къмъ Султанътъ; това ще се вземе за едно неоправдано отъ точка зрѣние на международното право намѣсване въ вжтрѣшнитѣ работи на една суверенна държава.

Но понеже се касае за единъ чисто частенъ споръ (débat exclusivement privé), за пареченъ интересъ отъ естеството на тия, които подига изпълнението на завѣщанието на г. Евл. Георгиевъ, не може да се съзрѣ никакъвъ разумъ за намѣсата въ него (спорътъ) на българското правителство.

Отъ двѣтѣ едно: или българскитѣ общини които, трѣбва да се възползуватъ отъ щедроститѣ на г. Евл. Георгиевъ, сж морални личности, които иматъ не само въ Турция, но и въ чужбина, а именно въ Ромжния, качеството да получаватъ и тогава на тѣхъ принадлежи да се застжпятъ сами за правата си; и други не може да ги замѣстя и да дѣйствува отъ тѣхно име. Или напротивъ, което ни се вижда по точно, юридическата личность имъ липсва въ родната имъ страна. Въ такъвъ случай щедроститѣ, които имъ биха били оставени ще бждатъ недѣйствителни; и никое правителство, нито Отоманското правителство а още по малко българското правителство, което за тѣхъ е чуждо правителство, не би могло да се прѣдстави да вземе даренията вмѣсто тѣхъ. Нѣма интересъ, нѣма искъ! (Pas d'intérêt, pas d'action).

Подписаниятъ твърдя, че, било прѣдъ ромжнскитѣ сждилища, които по неговото мнѣние, сж единственно компетентни за да разгледатъ спорътъ, било прѣдъ Соф. окр. сждъ, българското правителство **нѣма качеството** *за да иска да му се прѣдадатъ сумитѣ и стойноститѣ съставляющи наслѣдството на г. Евл. Георгиевъ на когото г-нъ Иванъ Евст. Гешовъ е универсаленъ наслѣдникъ.*

III. Върху валидностьта на завѣщанието.

§ 1.

Относително формата на завъщанието.

Установенъ принципъ — съобразенъ съ традицията и освѣтленъ отъ юриспрюденцията и отъ всичкитѣ европейски законодателства е — да се счита за редовно и дѣйствително завѣщанието, което е направено споредъ формитѣ, приети отъ мѣстния

законъ (admies par la loi locale), макаръ този законъ да се различава отъ отчествения законъ на завѣщателя (la loi personnelle du disposant) и отъ закона на мѣстото, гдѣто се намиратъ завѣщанитѣ имоти (la loi de la situation des biens legués). Тъй го изисква правилото Locus regit actum, което се прилага за завѣщанията, както за другитѣ юридически актове (вижъ именно чл. 999 отъ фр. гражд. законъ; чл. 855 отъ ромѫнския гражд. законъ). Щомъ едно завѣщание, направено отъ български поданникъ върху ромѫнска територия, отговаря на условията (формалноститѣ) прѣдписани отъ закона, който е въ сила върху тази територия, формалната му вънкашна страна валидность не подлежи на никакво успорване или критика въ която и да било държава.

Нѣщо повече. Даже ако е направено несъобразно съ установенитѣ отъ *мѣстния законъ* — lex loci — форми и да не отговаря на условията прѣдписани отъ него, това завѣщание пакъ ще бѫде дѣйствително, ако въ това отношение, то е въ съгласие съ правилата, приети отъ отечественията законъ на завѣщателя (par la loi á laquelle ressortit son auteur), — българския законъ въ случая.

Правилото Locus regit actum, дѣйствително се прилага, прѣди всичко, поради необходимостьта да се осигури на всѣки човѣкъ и въ всѣка страна, свободното упражнение на юридическата му дѣйность, тъй като принудителното прибѣгване къмъ прѣдписанитѣ отъ отечествения му законъ форми ще направи тази дѣйность твърдѣ често невъзможна. Тукъ, прочее, на прѣвъ планъ е интереса на личностьта, и тя е най-добрия сѫдия въ подобенъ случай. Прочее, едно лице може ако прѣдпочита да се подчини на отечествения си законъ, досежно формата на актоветѣ, които прави, и специално касателно формата на завѣщанието си; то има право да стори това. Никой не може да го застави да се възползува отъ едно прѣимущество, което му е прѣдложено, когато то го не желае. Това нѣщо се изразява като се каже, че правилото Locus regit actum е *факултативно* (не задължително). (Вижъ по въпроса André Weiss, Traité théorique ei pratique de Droit international prive le conflit des lois, t. III p. 106 et s.; t. IV. p. 619 et s.)

Отъ това слѣдва, че едно завѣщание, направено отъ билгарски поданникъ въ Ромѫния, е дѣйствително, било че то отговаря на прѣдписанитѣ отъ ромѫнския законъ.

формалности (Lex loci actus), *било че то отговаря на ония прѣдписания отъ българския законъ — отечественния законъ на завѣщателя.*

§ II.

Касателно сжществото:

Подписаниятъ не се колебае да твърди, при положението на фактитѣ и документитѣ, които сж му биле показани, че изключително по българския законъ, на когото е билъ подчиненъ *покойния* (a laquelle ressortissait le decujus), трѣбва да бжде прѣцѣнявана и сждена силата на завѣщанието.

Да допустнемъ хипотезата, която за насъ е опровергана отъ всичкитѣ обстоятелства на дѣлото, споредъ която, както се поддържа и отъ българското правителство, назначения универсаленъ наслѣдникъ, не е освѣнъ едно привидно лице, едно подставено лице, натоварено да прѣдаде на българскитѣ общини въ Македония сумитѣ, на които той е билъ привиденъ наслѣдникъ и *задълженъ да имъ ги прѣдаде.* Вънъ отъ всѣко съмнѣние е, струва ни се. че задължението да се прѣдаде това, което по такъвъ *таенъ* начинъ е възложено върху универсалния наслѣдникъ, е лишено отъ всѣка юридическа стойность; чл. 114 отъ българския законъ за наслѣдството постановява:

„Не се приематъ никакви доказателства за това, че разпо-„режданията. направени въ полза на означеното въ завѣщанието „лице, сж само *видими* и че въ сжщность тѣ се отнасятъ за „друго лице, безъ да се гледа даже, че въ завѣщанието има „такива изражения, които го показватъ или по които може да „се прѣдполага за това‘.

При прѣдположение, че това не е освѣнъ едно распореждание за тълкувание волята на завѣщателя, този текстъ би трѣбвало да служи за откриване намѣренията, които сж били най-вѣроятно неговитѣ въ деньтъ, когато е пишелъ завѣщанието. И дѣйствително общоприето е, че, когато покойния не е означилъ въ завѣщанието си законътъ, по когото ще се тълкуватъ неяснитѣ или съмнителни каузи, той е разбиралъ да се направи това по отечествения му законъ, постановленията на който му сж фамилиарни (*извѣстни*) и които той се счита да познава по-добрѣ отъ всички други.

Прочее, споредъ българския законъ трѣбва да се тълкува завѣщанието на единъ български поданникъ; ако този послѣдния е направилъ врѣменно (привидно) завѣщание (fidéicommis) въ полза на необозначени лица, безъ да е казалъ съ кой законъ е разбиралъ той да свържи неговата валидность, трѣбва да се приложи българския законъ, който запрѣщава доказването му, и който на това основание го счита за нищожно (вижъ многобройнитѣ силки-напжтвания, къмъ доктрината и юриспруденцията, на Audré Weiss, цитирани съчинението му томъ IV, p. 639, заб. 2).

Но подписаниятъ намира, че въ разпорежданията на чл. 114 има нѣщо повече отъ едно тълкувателно правило: то е едно истинско забранително правило (régle prohibitive), което ограничава способностьта (capacité) на завѣщателя Чл. 114 забранява на завѣщателя да прави щедрости чрѣзъ подставени лица, тъй както чл. 896 отъ франц. гражд. законъ запрѣщава извѣстни подставяния (substitutions). И това запрѣщение, което е една неспособность, придружава българския поданникъ въ чуждитѣ страни; то съставлява часть отъ неговия личенъ статутъ неговото лично положение (statut personnel). Всѣкждѣ, кждѣто той ще завѣщава, трѣбва да почита това правило; и завѣщанието, което е направено безъ да се съблюди тоя законъ, ще произведе дѣйствие въ полза на означеното лице, като че ли въ мисъльта на завѣщателя това послѣднето е трѣбвало да бжде истинския притежатель на дарението (ср. фр. гражд. законъ, чл. 3 § 3).

Тъй че, на каквото гледище и да се постави човѣкъ, вижда ли въ чл. 114 едно тълкувателно правило или едно правило за способность, чл. 114 отъ българския законъ за наслѣдството, прави неатакуемъ универсалния легатъ, направенъ въ полза на г. Гешова.

Относително другитѣ въпроси, повдигнати въ процеса, подписаниятъ не може освѣнъ да се присъедени къмъ магистрално (високоучено) развититѣ съображения на г. Професора Планиолъ. Убѣдителностьта на неговия колега му се вижда рѣшающа.

Направено въ Парижъ на 13-й май 1907 год.

André Weiss.

Професоръ въ Факултета на правото въ Парижкия Университетъ, Членъ на Института по международното Прав.

Допълнителна бѣлѣжка.

Подписаниятъ,

Професоръ въ факултета на правото въ Парижкия Университетъ, и членъ на института по международното право,

Консултиранъ върху тълкуванието, което трѣбва да се даде на чл. 161 отъ българското гражданско сѫдопроизводство, изказва слѣдующето мнѣние:

Текстътъ на който се касае да се опрѣдѣли смисълътъ и значението, гласи: „Искове *за наслѣдство, прѣпирни за нас-„лѣдници*, както помежду си, така и противъ *истиностьта „и дѣйствителностьта на завѣщания, а така сѫщо и „искове за дѣлба на наслѣдство се прѣдявяватъ въ онзи „сѫдъ, въ окрѫга на който се е открило наслѣдството*“.

Това разпорѣждание, което е въ съгласие съ общото право (droit commun) на цивилизованитѣ държави, както го формулира и чл. 59 § 6 на франц. гражд. процедура, възпроизвежда съдържанието на чл. 215 на гражданската процедура, която е влѣзла въ сила за Руската империя прѣзъ 1864 г.; тя разпорѣжда — прави едно отъ най-важнитѣ отстѫпления на правилото actor sequitur forum rei, като прави компетентенъ за разрѣшение визиранитѣ въ него спорове, сѫдътъ на мѣстото, гдѣто се е открило наслѣдството вмѣсто оня на мѣстожителството на отвѣтника, т. е. сѫдътъ въ мѣстожителствbooто на покойния.

Членъ 161 на българското гражд. сѫдопроизводство отстранява, прочее, за прѣдвиденитѣ въ него хипотези — случай обикновения принципъ на подсѫдностьта, който е изказанъ въ чл. 150 отъ сѫщото сѫдопроизводство; тѣзи хипотези фигуриратъ въ числото на „изрично означенитѣ въ закона случаи, за които той установява *специални правила* за подсѫдность“ (Българско гражд. сѫдопр., чл. 150, ал. 1-ва).

Това, което е поразително въ *специалното правило*, прокарано въ чл. 161, то е неговата абсолютна общность; то подчинява на компетенцията на сѫдътъ, въ района на който се е открило наслѣдство, *безъ да се прави разлика и да се обръща вниманке на врѣмето*, всичкитѣ спорове, които би се повдигнали при уреждането на това наслѣдство. Авторитѣ на българската гражд. процедура, както и тия на руската, която имъ е служила за образецъ, както и онѣзи на французската процедура сѫ се рѫководили отъ мисъльта да прѣдотвратятъ ус-

ложненията и неудобствата, които би се породили отъ едноврѣменното или паралелно завеждание прѣдъ разни сѫдилища на нѣколко искове, отнасящи се до едно и сѫщо наслѣдство. Съ отправянието и централизирането прѣдъ единъ и сѫщъ сѫдъ всичкитѣ искове, които се отнасятъ да наслѣдството, тѣ (законодателитѣ) сѫ искали да улеснятъ и направятъ по-малко скѫпа ликвидацията му. И тѣхното рѣшение да се направятъ тия искове подсѫдни на сѫдътъ на мѣстожителството на покойния се оправдава съ сериозни мотиви. И дѣйствително, въ мѣстожителството се намиратъ обикновено елементитѣ, за които сѫдиитѣ ще трѣбва да държатъ смѣтка при издаванието на рѣшението си, документитѣ отъ длъжницитѣ и ония за собственость, книгитѣ, домашни писма и пр.; слѣдователно, сѫдътъ на това мѣстожителство е, който има най-голѣма възможность да разрѣши съ надлежната бързина и сигурность, спорнитѣ въпроси.

Безъ да отричатъ стойностьта на тия съображенея, извѣстни коментатори на руското гражд. сѫдопроизводство отъ 1864 г. сѫ претендирали да отдадътъ на разпорежданията на чл. 215 отъ това сѫдопроизводство, възпроизведени въ чл. 161 отъ българско гражд. сѫдопроизводство, ограничително значение и да втъкнатъ въ него съвършено произвоини различия.

Компетентностьта на сѫдътъ, въ чийто окрѫгъ се е открило наслѣдството, сѫ казали г. г. Аненковъ (коментаръ на устава на гражд. сѫдопр., I, стр. 185) и Исаченко (гражд. сѫдопр., I, стр. 156 и сл.), има мѣсто по единъ неопрѣдѣленъ начинъ само касателно исковетѣ, подигнати противъ дѣйствителностьта на едно завѣщание. Напротивъ, тя изчезва и отстѫпя мѣсто на обикновената компетентность на оная на сѫдътъ на отвѣтниковото мѣстожителство, т. е. *на наслѣдника*, щомъ послѣдниятъ е встѫпилъ въ владѣние на наслѣдственото имущество, за всички спорове, които иматъ характеръ на единъ „искъ за наслѣдство", въ смисъла на чл. 215; това наслѣдствено имущество, единъ пѫть прието отъ наслѣдникътъ, като съставлява отъ този моментъ едно цѣло съ личното му имущество, и като има сѫщото сѣдалище, нѣма мотиви да се прѣнебрѣгне, когато се отнася до него наслѣдственото имущество, — общото право за подсѫдностьта, правилото *Actor sequitur forum rei*.

И отъ това искатъ да вадятъ заключение, по процеса между българската държазва и г. Ив. Евст. Гешовъ, че послѣдниятъ *като се намиралъ въ владѣнието на Евл. Геор-*

гиевото наслѣдство, не може да се ссилава на изключителнитѣ разпореждания отъ чл. 161 отъ българското гражданско сждопроизводство (215 на руското гражд сждопр.) за да отстрани компетентностьта на отечествения си сждъ, въ чийто окржгъ се намира мѣстожителството му.

Подписаниятъ намира това заключение за неприемливо, сжщо както и тълкуванието, което му служи за начална точка. Едното и другото се сблъскватъ съ главния принципъ, който управлява тълкуванието на текстовеѣ на законитѣ, именно, че не е позволено да се вмъкватъ въ единъ законъ, редактиранъ въ общи изражения, различия, които той самъ не е, и то формално, възприелъ. Ubi lex non dixtinguit, ibi nec nos distinguere debetus. И, ако този принципъ се налага, нѣма ли да бжде особено приложимъ въ една материя, която засѣга отъ толкова близко публичния интересъ, общественото спокойствие, като сждопроизводството и сждебната подсждность?

Прочее чл. 161 отъ българското гражданско сждопроизводство формулира едно единствено правило, общо за всички спорове, на които той прѣдвижда разрѣшаването: това правило е, че за исковетѣ по наслѣдство, за споровѣтѣ между наслѣдници, сжщо както и за споровѣтѣ, които си иматъ мѣстото за истинностьта и дѣйствителностьта на завѣщанието, има само единъ компетентенъ сждъ, сждътъ на мѣстожителството на покойния. Съ какво право тогава тълкувательтъ ще дойде да раздѣли едно разпореждание, на което самитѣ изражения, въ които е облечено, показватъ недѣлимостьта му? Практическитѣ съображения, върху които би могло да се основе установяването на една разлика между исковетѣ за наслѣдство и ония противъ завѣщателния актъ, би заслужавали може би да се обърне вниманието на законодателя, тѣ биха подкрѣпили една реформа: но въ настоящето положение на текстоветѣ, тѣ сж безъ значение; тѣ си оставатъ изражение на доктринално мнѣние, за което сждътъ не може да държи смѣтка безъ да наруши законътъ, отъ името на който той раздава празосждие.

Да отидемъ по-нататъкъ! Самитѣ мотиви, върху които се основава прѣдложеното отъ г. Исаченко различие показватъ, какво това различие, *като се приеме, че е юридически основателно*, не оправдава претенцията на българската дър-

жава да сезира Софийския окръженъ съдъ съ исковата си молба. Защо компетентностьта на съдътъ, въ чийто окръгъ се е открило наслѣдството, да не трѣбва да прѣживѣе прѣдаването послѣдното на наслѣдницитѣ или на едного отъ тѣхъ? Тъй е, споредъ цитираниятъ авторъ, защото самия фактъ на това прѣдаване отнема всѣки интересъ и всѣка полза на изключителното правило на чл. 215 отъ руското гражданско съдопроивводство (161 отъ българското гражданско съдопроизводство), и защото нѣма никакво прѣпятствие да се третира получилия наслѣдството наслѣдникъ, като единъ обикновенъ отвѣтникъ, като се заведе дѣлото, по исковетѣ за наслѣдство, които ще се подигнатъ противъ него касателно имотитѣ и сумитѣ, които той е завладѣлъ, прѣдъ съдътъ на неговото мѣстожителство или прѣдъ *forum rei sitae* (съдътъ въ чийто районъ се намиратъ имотитѣ), спорѣдъ случаитѣ.

Защо, напротивъ, жалбитѣ, отправени противъ *дѣйствителностьта, или противъ истинностьта на завѣщанието,* да трѣбва да продължаватъ, даже слѣдъ като наслѣдника е билъ поставенъ въ владѣнието на наслѣдството, да бъдатъ подчинени на властьта (подсъдни) на съдътъ на мѣстожителството на покойния? Затова, защото обстоятелствата, при които това завѣщание е направено и послѣдната воля на авторътъ му могатъ да бъдатъ съ полза и точно прицѣнени, само въ мѣстото гдѣто послѣдния е ималъ установено сѣдалището на юридическата си личность и управлението на имотитѣ си, на мѣстото гдѣто се намиратъ събрани неговитѣ документи титри и книжа.

Но туй съждение не губи нищо отъ силата си въ настоящия споръ. Искътъ на българското правителство е отправенъ *противъ завѣщанието.* Всичкитѣ усилия на това правителство се стремятъ да докажатъ, че назначения отъ Евл. Георгиевъ наслѣдникъ не е, освѣнъ единъ привиденъ (apparent) наслѣдникъ, едно лице, на което е заето само името (prête-nom), едно подставено лице; че въ мисъльта на покойника истинскитѣ ползуватели отъ подаренията му е трѣбвало да бъдатъ разпръснатитѣ по земята на отоманската империя, български общини. А кой съдъ е най въ състояние да се отдаде на една толкова деликатна прицѣнка, ако не този на градътъ, гдѣто завѣщателя е събралъ богатството си и прѣкаралъ живота си, на градътъ, гдѣто той е починалъ? Тамъ неговата мисъль ще се покаже найясно. Тамъ прочее, трѣбва да бъде разглѣданъ заведения отъ

българското правителство, противъ г. Гешовъ, искъ за изпълнение на завѣщателни разпорѣждания, точно тъй, както тамъ ще трѣбваше да бѫде разгледанъ, по мнѣнието на г. Исаченко, и всѣки споръ, касателно истинностьта и дѣйствителностьта на завѣщанието.

Мнѣнието на този авторъ и на г. Аненковъ, колкото и спорно да бѫде отъ точка зрѣние на принципитѣ, е прочее далечъ да бѫде неблагоприятно за тезата на г. Гешовъ.

Впрочемъ, ако се погледне отъ близо лѣсно е да се разбере, че това мнѣние, прѣди всичко, е внушено подъ влияние (отъ спомена) на французския законъ, отъ който вижда се произхожда чл. 215 отъ руското гражд. сѫдопроизв., а слѣдъ него чл. 161 отъ българското гражд. сѫдопроизводство.

Какво казва чл. 59 отъ французското гражд. сѫдопроизводство? Той гласи, че „касателно наслѣдството, отвѣтникътъ ще бѫде призованъ: 1-во по исковетѣ между наслѣдници, *до подѣлбата включително*; 2-о по исковетѣ, които ще се завеждатъ отъ кредиторитѣ на покойния, *прѣди подѣлбата*; 3-о *по исковетѣ касателно изпълнението на разпорѣжданията по случай на смърть*, **до окончателното рѣшение**, прѣдъ сѫдътъ на мѣстото, гдѣто се е открило наслѣдството“.

Текстътъ прави, прочее, едно различие, аналогично съ това, което коментаторитѣ на руското гражд. сѫдопроизводство сѫ измислили; той установява една антитеза между двѣ категории искове касателно наслѣдството: за еднитѣ, за исковетѣ между нѣколко наслѣдници на едно наслѣдство, за исковетѣ, завѣдени отъ кредиторитѣ на покойния, компетентностьта на сѫдътъ на мѣстото, гдѣто се е открило наслѣдството, прѣдполага, че има мѣсто за подѣлба и че тази подѣлба не е още извършена: отъ това излиза, че ако има само единъ наслѣдникъ, тази компетентность несѫществува, и че, общото право, като взема господството, сѫдътъ на мѣстожителството на наслѣдника е, който трѣбва да бѫде сезиранъ, ако се прѣдстави случай (Bioche, v. *Compétence des tribunaux civils*, n-o 177; Chauveau, sur Carré, *Lois de la Proc.*, t. I, quest 263 ter; Garsonnet, *traité théor et prat. de proc. civ.*, 2-o édit., t. II, p. 118, § 467; Rouen, 16 février 1856: Dalloz, 1856. 2. 290; Cass. Reg. 11 juin 1879; Dalloz, 1880. 1. 21): такова е рѣшението, поддържано отъ г. г. Аненковъ и Исаченко, за исковетѣ за наслѣдство.

Напротивъ, касае ли се за искове касателно изпълнението на разпорежданиия по случай на смъртъ[1]), чл. 59 прогласява едно правилно за подсждность, абсолютно независимо отъ възможностьта или евентуалностьта (eventualité) на една подѣлба; той прави компетентенъ сждътъ на мѣстото, гдѣто се е еткрило наслѣдството, не вече до подѣлбата, *но до окончателното рѣшение*: което трѣбва да се разбира, очевидно, за рѣшението, което ще приключи споровете. възникнали по искътъ за изпълнението на завѣщанието или на дарението. *Всѣки споръ отъ това естество трѣбва прочее да се подигне прѣдъ сждътъ на мѣстото гдѣто се е открило наслѣдството,* ако той прѣдшествува това рѣшение, било, че само единъ наслѣдникъ го е получилъ вече, или пъкъ че подѣлбата е била извършена. Повръщането къмъ общото право, което има приложение въ първата хипотеза, щомъ има само единъ наслѣдникъ, или подѣлата е извършена, чака, прочее, свършването на споровете, възникнали по завѣщанието, за да се яви въ втората хипотеза. (Rodière, Compét. et proc. t. I, p. 99; Paris, 15 juin 1825; Dalloz. Rép. V-o Compétence civile des tribunaux d'arrondissement, n-o 100; Toulouse, 25 janvier 1839, ibid n o 99; Cass. Reg. 11 juillet 1864; Dalloz. 1864. 1. 425). Въ тази именно смисъль се произнасятъ най-знаменититѣ французки автори. *Прѣдъ сждътъ на мѣстожителството на покойния*, пишатъ Aubry et Rau, 4-o edit c. t. VI, § 590, p. 271, трѣбва да бждатъ завеждани исковетѣ касателно разпорежданията по случай на смъртъ, които иматъ за прѣдметъ било изпълнението, по редътъ за прѣдавание, било унищожението или намалението на тия разпореждания; *и това, до окончателното рѣшение, т. е. до рѣшението, което туря край на споровете, на които тѣ (разпорежданията) могатъ да дадатъ мѣсто*. Малко важи, въ това отношение, че искътъ е заведенъ прѣди или послѣ подѣлбата между наслѣдницитѣ, или други универсални наслѣдници, и че има много наслѣдници, или *че има само единъ*".

Demolombe, t XV, n o 635, не е по-малко утвърдителенъ; и той взема грижата да забѣлѣжи, че когато чл. 59 § 6 прави компетентенъ сждътъ на мѣстото, гдѣто се е открило

---

[1]) А г-нъ професоръ Planiol е отлично доказалъ, че такъвъ е, безъ съмнение, характерътъ на подадената отъ българското правителство искова молба, противъ г-нъ Гешовъ.

наслѣдството, по исковетѣ *касателно изпълнението* на разпорежданията по случай на смърть, той се прилага сжщо тъй за исковетѣ, които иматъ за прѣдметъ, както *самото сжществувание и дѣйствителностьта на завѣщаниешо, тъй и тѣзи касателно обема му* (son étendue) *и начина на изпълнението му:*

Ето ни вече близо до втория прѣдѣлъ на прѣдложеното отъ г. г. Аненковъ и Исаченко различие. И ний имаме право да кажемъ, че тълкуването, което тѣ даватъ на чл 215 отъ руската гражд. процедура и, слѣдователно, на чл. 161 отъ българското гражд. сждопр., има началото си въ французския законъ, съ който тия два члена иматъ тѣсна родствена връзка.

Заключение:

1-о Противно на принципитѣ за едно здраво тълкувание е да се вмъкватъ въ текста на единъ законъ (специално въ чл. 161 отъ българското гражд. сждопроизводство) различия, които законодателя не е поставилъ;

2-о Ако се прѣдположи, че поддържаното отъ г. г. Аненковъ и Исаченко различие трѣбва да се възприеме, — което ний не вѣрваме, — това различие, заето направо отъ французския законъ, отъ гдѣто сж вземени чл. 215 отъ руското сждопр. и чл. 161 отъ българското гражд. сждопр., *и сжщитѣ теоритически сжждения, водятъ до това, да се каже, че искътъ, заведенъ отъ българската държава противъ г. Гешова, искъ който прѣслѣдва испълнението послѣдната воля на г. Георгиевъ, е отъ изключителната компетентность на сждътъ на мѣстожителството на този послѣдния* (*forum successionis*).

Написано въ Парижъ, на 6 юний 1907 г.

André Weiss.

Професоръ въ Факултета на правото въ Парижския Университетъ, Членъ на института по международното право.

ОГЛАВЛЕНИЕ.

КОНСУЛТАЦИИ.

I. Консултация отъ професоръ Д-ръ И. Фаденхехтъ.

II. Консултация отъ професоръ Марселъ Планиолъ.

III. Консултация отъ професоръ Андре Вайсъ.

ЗАБѢЛѢЗАНИ ПОГРѢШКИ.

Стр 109 намѣсто Солунска *мжжка* гимназия да се чете Солунска *дѣвическа* гимназия.

Стр 118 намѣсто *III одринско* да се чете *II одринско.*